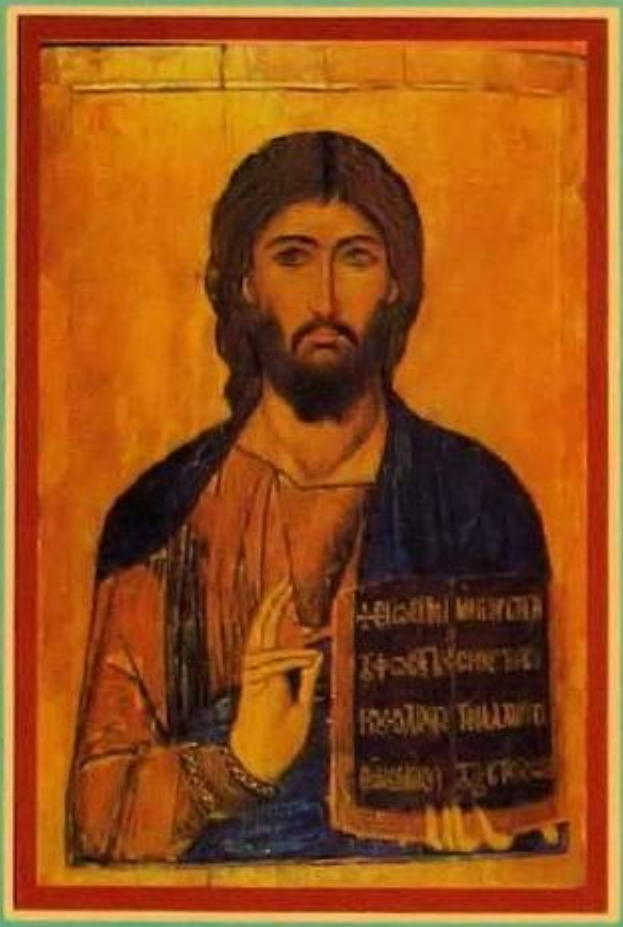

Arhimandrit Ioanichie Bălan

CĂLĂUZĂ ORTODOXĂ ÎN BISERICĂ I

Protosinghel **Ioanichie Bălan**

CĂLĂUZĂ ORTODOXĂ ÎN BISERICĂ

I

Protosinghel Ioanichie Bălan

CĂLĂUZĂ ORTODOXĂ ÎN BISERICĂ I

Cu prefaţă de I. P. S.

D A N I E L

MITROPOLITUL MOLDOVEI ŞI BUCOVINEI

EDITATĂ DE SFÂNTA MÂNĂSTIRE SIHĂSTRIA – 1991

PREFAŢĂ

Scrisă pe înţelesul tuturor şi sub formă de întrebări şi răspunsuri, cartea de faţă a Părintelui Ioanichie Bălan se prezintă ca o convorbire practică, pastorală şi misionară în acelaşi timp. Preocuparea pentru apărarea dreptei credinţe şi pentru îndreptarea vieţii creştine spirituale şi morale se vede în fiecare pagină a cărţii. Stilul adesea apologetic şi mai puţin conciliant sau ecumenist provine din fermitatea şi pasiunea de a rămâne fidel credinţei Bisericii nedespărţite a Sfinţilor Apostoli, a Sinoadelor ecumenice şi a Sfinţilor Părinţi.

Pentru autor, darul sfânt al libertăţii fiecăruia în credinţă nu poate justifica păcatul dezbinării bisericeşti sau al abaterii de la dreapta credinţă mântuitoare.

Cartea se remarcă meu ales prin informaţiile şi sfaturile practice, directe şi clare, oferite cititorilor dornici de a cunoaşte credinţa şi viaţa Bisericii Ortodoxe, în care au fost botezaţi, şi pe care autorul îi îndeamnă să o iubească şi să o urmeze pentru a dobândi mântuirea şi viaţa veşnică în Hristos Domnul

O călăuză spirituală şi un îndemn pastoral, un catehism bogat şi un îndreptar pentru ogorul sfânt al sufletelor– toate aceste calităţi înscriu cartea de faţă în slujirea şi strădania Părintelui Ioanichie de a promova dreapta credinţă strămoşească atât în timp de prigoană, cât şi în timp de libertate.

Binecuvântăm dorinţa sfântă a autorului de a îndemna la păstrarea dreptei credinţe, la înnoirea vieţii noastre duhovniceşti şi la sporirea dragostei faţă de Dumnezeu şi de aproapele, pe care o aduce, cu adevărat, numai sfinţenia.

La Praznicul Sf. Proroc Ilie
20 Iulie 1991

† *D A N I E L*
MITROPOLITUL MOLDOVEI ŞI BUCOVINEI

INTRODUCERE

Creştinul nu se poate mântui singur, fără ajutorul lui Dumnezeu şi fără călăuză în viaţă. Prima noastră călăuză spre Hristos este harul Duhului Sfânt, pe care îl primim la Botez, precum şi conştiinţa proprie cu care ne-a înzestrat Dumnezeu de la naştere. Alte călăuze de nădejde în viaţă ne sunt părinţii care ne-au născut, naşul de Botez, preotul de parohie, duhovnicul fiecăruia dintre noi, care are un rol hotărâtor pe calea mântuirii noastre, Sfânta Scriptură şi cărţile sfinte ortodoxe. Mulţi credincioşi îşi schimbă viaţa şi se întorc la Hristos, cu harul Duhului Sfânt, datorită mai ales duhovnicilor şi cărţilor bune de învăţătură ortodoxă.

Cartea de faţă, intitulată *Călăuză Ortodoxă în Biserică,* este o carte de îndrumare duhovnicească pe înţelesul fiecăruia, scrisă sub formă de întrebări şi răspunsuri, asemenea unui mic catehism. Ea vine în întâmpinarea credincioşilor noştri iubitori de Dumnezeu şi dornici de cunoaştere, care ne pun numeroase întrebări şi aşteaptă să le răspundem şi să-i învăţăm cele de nevoie spre mântuire. Sperăm că răspunsurile ce le oferă această carte vor limpezi şi clarifica numeroase întrebări şi nedumeriri duhovniceşti.

Lucrarea cuprinde trei capitole principale: *Biserica,* în înţeles general, ca instituţie divină întemeiată de Fiul lui Dumnezeu pe pământ prin jertfa şi învierea Sa, fără de care nu este mântuire; *Biserica - locaş de cult,* spre lauda Preasfintei Treimi, numită şi „casă de rugăciune” pentru toţi credincioşii, cu explicarea pe scurt a obiectelor liturgice cu semnificaţia lor; şi *Cultul divin public*, cu explicarea tuturor Sfintelor Slujbe ce se fac în Biserica Ortodoxă, adică: Sfintele Taine, Ierurgiile, Cele şapte Laude şi Sfânta Liturghie. Pentru fiecare slujbă s-au dat răspunsuri clare, pe înţelesul tuturor, pe care trebuie să le cunoască toţi creştinii ortodocşi. În ce priveşte explicarea Sfintei Liturghii, care este cununa tuturor slujbelor ce se fac în Biserică, am stăruit mai mult, căutând să explicăm atât ce face preotul în Altar, în fiecare moment liturgic, cât şi ce trebuie să facă şi cum să se roage creştinii, ca să se unească tainic cu Hristos prin Sfânta Liturghie şi să asculte slujbe cu folos, cu evlavie şi răbdare. De aceea, am adăugat la urmă acest capitol principal.

Ultimul capitol al acestei cărţi îl formează un mic dicţionar de cuvinte cu caracter liturgic, pe care l-am adăugat, sperăm cu folos, pentru popularizarea cultului ortodox.

Pentru a avea, credincioşii noştri, la îndemână, o îndrumare creştină mai completă, în viitorul apropiat va apărea şi a doua parte a acestei lucrări, intitulată *Călăuză Ortodoxă în familie şi societate.* Prin aceasta dorim să venim pe cât posibil în ajutorul fiilor sufleteşti ai Bisericii noastre, pentru a cunoaşte mai bine profunzimea credinţei şi frumuseţea slujbelor ortodoxe, precum şi importanţa lor în viaţa Bisericii întemeiate de Iisus Hristos pentru mântuirea lumii.

Cartea de faţă a fost scrisă cu binecuvântarea şi sub îndrumarea Înalt Preasfinţitului Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, care a adăugat şi un frumos *Cuvânt înainte*.

În speranţa că această carte va contribui la zidirea duhovnicească a celor ce caută pe Hristos, cerem binecuvântarea lui Dumnezeu peste ea şi peste poporul nostru dreptmăritor.

SFÂNTA MÂNĂSTIRE SIHĂSTRIA Protosinghel IOANICHIE BĂLAN

DESPRE BISERICĂ

Ce este Biserica şi cine a întemeiat-o?

Biserica este aşezământul sfânt întemeiat de Domnul nostru Iisus Hristos, prin întruparea, moartea şi învierea Sa, şi, apoi, desăvârşit prin pogorârea Sfântului Duh şi prin propovăduirea şi jertfa Sfinţilor Apostoli şi a urmaşilor lor martiri, episcopi, preoţi, diaconi şi toţi sfinţii. Biserica este, deci, obştea tuturor creştinilor care cred în Hristos, care mărturisesc aceeaşi dreaptă credinţă în Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt şi care ascultă de slujitorii sfinţiţi rânduiţi de Sfinţii Apostoli şi de urmaşii lor.

Cu ce scop a întemeiat Hristos Biserica Sa?

Iată cu ce scop a întemeiat Mântuitorul Hristos Sfânta Biserică:

- Să mărturisească şi să apere dreapta credinţă pe pământ, pe care a descoperit-o Dumnezeu în Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiţie;
- Să adune şi să unească sub acoperământul ei, ca o mamă, toate neamurile care cred în Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu;
- Să înveţe, să conducă și să sfinţească lumea prin Sfânta Evanghelie şi prin harul Duhului Sfânt dat Apostolilor şi păstorilor Bisericii rânduiţi de ei;
- Să menţină pe pământ până la sfârşitul veacurilor Sfânta Liturghie şi toate sfintele slujbe de laudă, de mulţumire şi de cerere, spre slava Preasfintei Treimi;
- Să mântuiască toată lumea prin dreapta credinţă în Dumnezeu, prin harul Duhului Sfânt, pe care îl primim în

Biserică prin Sfintele Taine, şi prin lucrarea faptelor bune.

Ce trebuie să mai ştim despre Sfânta Biserică?

Sfântul Apostol Pavel ne învaţă că Hristos este *Cap al Bisericii,* iar Biserica întemeiată de El *este trupul lui Hristos* (Efeseni 1, 22-23). În alt loc Biserica este numită *mireasa lui Hristos* (II Corinteni 11, 2), *stâlpul şi întărirea adevărului* (I Timotei 3, 15), sau *trupul tainic al Domnului.* Sfinţii Părinţi, inspiraţi de Duhul Sfânt, ne învaţă că *mirele şi mireasa,* despre care se vorbeşte în Cântarea Cântărilor, sunt Hristos şi Biserica. Şi precum capul are un singur trup şi mirele o singură mireasă, aşa şi Hristos are un singur trup şi o singură mireasă, Biserica, numită şi „mama noastră cea de obşte", care ne-a născut pe toţi prin baia Sfântului Botez şi prin celelalte Sfinte Taine.

De aceea şi Sfântul Ciprian spune: cine nu are Biserica de mamă, nu poate avea pe Dumnezeu de Tată.

Deci, chiar dacă oamenii stăpâniţi de mândrie şi de neascultare, s-au dezbinat între ei şi s-au depărtat mai mult sau mai puţin de adevărata Biserică întemeiată de Hristos şi de Sfinţii Apostoli, formând mai multe „biserici", confesiuni, culte şi grupări creştine sectare, schismatice şi anarhice, nu trebuie să credem că Biserica cea una s-a rupt în mai multe biserici.

Biserica întemeiată de Hristos este dumnezeiască, este una, căci unul este şi Hristos întemeietorul ei, şi este veşnică. „Este un trup şi un Duh", o Evanghelie şi o Biserică; „un Domn şi o credinţă, un Botez, un Dumnezeu şi Tatăl tuturor, care este peste toate şi prin toate şi întru toţi" (Efeseni 4, 4-6).

Este mântuire afară de Biserică?

Nu. Afară de Biserica întemeiată de Hristos nu este mântuire, pentru că nu este episcop, nici preoţie, nici Sfintele Taine prin care primim harul mântuirii. Adevărul care este Hristos, Crucea, Sfânta Evanghelie, harul mântuirii şi urmaşii Sfinţilor Apostoli, adică episcopii şi preoţii, se află numai în Biserică. Aici este Duhul Sfânt, Botezul, Sfânta Împărtăşanie, Preoţia, Sfânta Liturghie, bucuria vieţii şi mântuirea. Aici se află sfinţii toţi împreună cu Maica Domnului şi însuşi tronul

nevăzut al Preasfintei Treimi.

Cei care au ieşit din sânul Bisericii şi s-au lepădat de Tainele ei, de păstorii ei rânduiţi de Apostoli, de Cruce, de sfinţi, de Sfânta Liturghie şi de toate darurile Duhului Sfânt ce izvorăsc din Biserică, aceia s-au lepădat de harul mântuirii, căci au ieşit din corabia Bisericii şi din staulul oilor lui Hristos, Mântuitorul şi Păstorul nostru cel bun. Ei se pot mântui numai dacă se căiesc şi revin în sânul Bisericii. Domnul nostru Iisus Hristos zice: *Pe această piatră a dreptei credinţe voi zidi Biserica Mea şi porţile iadului nu o vor birui* (Matei 16, 18). Porţile iadului sunt sectele creştine de tot felul care lovesc în unitatea şi temelia Bisericii, dar nu o vor putea birui, căci la cârma ei este Însuşi Hristos, Mântuitorul lumii.

De ce credem în Biserică?

Pentru că ea ne uneşte cu Dumnezeu şi că în ea se află neîncetat Hristos, Mântuitorul nostru şi Sfântul Duh. De aceea Biserica nu greşeşte niciodată, fiind „stâlpul şi temelia adevărului” (I Tim. 3, 15). Credem în Biserica lui Hristos, căci numai în ea ne putem boteza, pocăi şi împărtăşi cu Sfintele Taine. Numai în ea ne putem mântui. *Nu este mântuire afară de Biserică,* spune Sfântul Ciprian, pentru că numai Biserica, numită trupul tainic al lui Hristos, păstrează toate darurile mântuirii.

Care este Biserica cea adevărată?

Biserica cea adevărată este Biserica Ortodoxă, pentru că ea singură are dreapta credinţă în Dumnezeu. Însuşi cuvântul „ortodoxie”, în limba greacă, înseamnă dreapta credinţă. Ea singură păstrează neschimbate, fără lipsuri şi adăugiri, învăţătura şi rânduielile Domnului nostru Iisus Hristos, aşa cum le-au propovăduit Sfinţii Apostoli şi cum le-au explicat şi fixat în Simbolul de Credinţă Sfinţii Părinţi la Sinoadele ecumenice şi locale din primele secole creştine, când toată creştinătatea era una şi nedespărţită.

De aceea numai în Biserica Ortodoxă se găsesc mijloacele sigure de mântuire.

Prin ce se dovedeşte concret că Biserica Ortodoxă

este cea adevărată?

- Numai Biserica Ortodoxă păstrează învăţătura de credinţă adevărată, întreagă şi neschimbată, primită de la Sfinţii Apostoli, cuprinsă în Crez sau Simbolul de Credinţă, aşa cum l-au stabilit Sfinţii Părinţi în primele două Sinoade ecumenice din anii 325 şi 381 de la Niceea şi Constantinopol, la care a luat parte şi Biserica de Apus (Catolică). Mai târziu, Biserica de Apus a modificat Crezul credinţei (Filioque), şi s-a îndepărtat de la Tradiţia comună a Sfinţilor Părinţi, atât în ce priveşte viaţa sacramentală, cât şi forma de conducere a Bisericii (Reforma protestantă şi dogmele papale romano-catolice);

- Slujbele în Biserica Ortodoxă sunt şi ele recunoscute de toată lumea creştină ca cele mai mistice şi mai conforme cu Tradiţia Bisericii nedespărţite din primul mileniu. Asceza şi postul nu au fost schimbate în Ortodoxie, aşa cum s-a întâmplat în Bisericile catolice şi protestante.

Ce mărturisim în Simbolul de Credinţă despre Biserică?

În articolul IX mărturisim că noi, creştinii, credem *Şi întru una, sfântă, sobornicească şi apostolească Biserică.* O numim „una”, pentru că Unul este Hristos Capul şi întemeietorul ei şi nimeni nu poate să pună altă temelie Bisericii Sale, nici oamenii, nici îngerii. O numim „sfântă”, pentru că Biserica este *trupul lui Hristos Care a iubit Biserica şi S-a dat pe Sine pentru ea, ca s-o sfinţească, curăţind-o prin baia apei prin cuvânt... ca să fie sfântă şi fără prihană (Efeseni 5, 23-27).*

Biserica lui Hristos este sfântă şi pentru că în ea se află harul Duhului Sfânt, Sfânta Evanghelie, Crucea, icoanele, sfintele moaşte, Sfântul şi Marele Mir, prin care se pecetluieşte cel botezat cu *pecetea harului Duhului Sfânt,* precum şi Sfânta Împărtăşanie.

Biserica este sfântă şi pentru că aici se săvârşeşte zilnic Sfânta Liturghie, se hirotonesc preoţii, se împărtăşesc credincioşii, se botează copiii şi, aici, oamenii laudă neîncetat pe Dumnezeu împreună cu sfinţii îngeri. În Biserică se află toate harurile mântuirii oamenilor.

Biserica este numită „sobornicească”, adică universală,

chemată să cuprindă toată lumea. Mântuitorul a poruncit Apostolilor: *Mergând, învăţaţi toate neamurile...* (Matei 28, 19). Biserica este sobornicească pentru că are plinătatea Adevărului şi a darurilor mântuitoare ale lui Hristos.

Biserica se numeşte şi „apostolică”, pentru că a fost organizată şi răspândită în lume de Sfinţii Apostoli, a căror învăţătură neschimbată numai ortodocşii o păstrează până astăzi.

Care sunt membrii Bisericii lui Hristos?

Toţi oamenii care sunt botezaţi în numele Preasfintei Treimi şi păstrează neschimbată credinţa ortodoxă apostolică, atât drepţi, cât şi păcătoşi, sunt membri ai Bisericii lui Hristos. Căci nu este om fără de păcat, iar Hristos Şi-a dat viaţa pentru toţi, că *n-au trebuinţă cei sănătoşi de doctor, ci cei bolnavi* (Matei 9, 12). Numai cei ce se leapădă de Dumnezeu ateii, ereticii, sectanţii, schismaticii şi sinucigaşii care s-au rupt de Biserică nu pot fi membri ai Bisericii lui Hristos şi nu ne putem ruga niciodată pentru ei, atât cât sunt în viaţă, cât şi după moarte. Numai dacă se pocăiesc sunt iertaţi şi mântuiţi.

Însă Biserica lui Hristos are două feluri de membri: cereşti şi pământeşti. Sfinţii şi îngerii sunt membri ai *Bisericii biruitoare* din cer, căci au biruit pe diavolul şi se află înaintea Preasfintei Treimi. Iar membrii *Bisericii luptătoare* de pe pământ sunt credincioşii dreptmăritori, care se luptă cu ispitele, cu patimile şi cu diavolii pentru a dobândi viaţa veşnică. Cele două biserici formează una în Hristos, ca şi membrii ei care împreună preamăresc pe Dumnezeu. Creştinii laudă pe sfinţi şi pe îngeri, iar cei din cer se roagă pentru mântuirea celor ce se luptă pe pământ. Iată ce mare este taina Bisericii creştine! Prototipul sau modelul veşnic al Bisericii lui Hristos este însăşi unitatea de nepătruns a Preasfintei Treimi. Căci unde este Dumnezeu, acolo este Biserica, acolo este unitatea sfinţilor, cu a îngerilor şi a creştinilor. Acolo este harul Duhului Sfânt şi veşnica fericire.

Cine conduce Biserica?

Biserica este condusă nevăzut de Însuşi întemeietorul ei, Domnul nostru Iisus Hristos, Care este „Capul Bisericii”,

prin harul Duhului Sfânt care lucrează în Biserică. În chip văzut, Biserica este condusă de ierarhia bisericească, formată din cele trei trepte – diaconi, preoţi şi episcopi – , care şi-au păstrat succesiunea apostolică de la întemeierea Bisericii, fiind hirotoniţi de Apostoli prin punerea mâinilor pe capul lor. Ierarhia bisericească îşi are originea în însuşi Marele Arhiereu Iisus Hristos, Care a sfinţit pe Apostoli la Cincizecime, prin trimiterea Duhului Sfânt peste ei în chip de limbi de foc (Fapte 2, 1-4).

Ce trebuie să mai ştim despre ierarhia bisericească?

Diaconii, care formează prima treaptă ierarhică în Biserică, sunt hirotoniţi de episcopii aleşi canonic în fiecare eparhie. Ei singuri nu pot sluji Sfânta Liturghie şi nu pot săvârşi nicio slujbă bisericească fără preoţi şi episcopi. Ei îi ajută numai la sfintele slujbe.

Preoţii, a doua treaptă ierarhiei bisericeşti, sunt hirotoniţi de episcopi pentru o anumită biserică sau parohie. Preoţii hirotoniţi canonic pot săvârşi orice sfinte slujbe în parohia rânduită de episcopul locului, afară de hirotonie şi sfinţiri de biserici. Ei pot spovedi şi dezlega păcatele credincioşilor numai cu binecuvântarea episcopului, dacă au fost hirotoniţi şi hirotesiţi canonic duhovnici.

Episcopii, cea mai înaltă treaptă a ierarhiei bisericeşti, sunt hirotoniţi de câte trei episcopi, după ce mai întâi au fost aleşi şi cercetaţi canonic de toţi episcopii care formează membrii Sfântului Sinod al fiecărei Biserici Ortodoxe locale. Episcopii au ranguri diferite: arhiepiscopi, mitropoliţi şi patriarhi în fiecare ţară ortodoxă, după practica şi dreptul canonic ortodox.

În unele ţări creştine se află diaconi, preoţi şi chiar episcopi hirotoniţi necanonic de episcopi caterisiţi şi schismatici. Ei nu pot săvârşi în Bisericile Ortodoxe canonice niciun fel de slujbe, pentru că nu li se recunoaşte valabilă hirotonia. La fel sunt opriţi de cele sfinte, adică de săvârşirea sfintelor slujbe, toţi preoţii caterisiţi, cărora li s-a luat harul pentru grave abateri de la disciplina Bisericii. Caterisirea se face de către episcopul locului, cu aprobarea Sfântului Sinod. Ea poate fi temporară sau pe viaţă şi poate fi ridicată numai

de episcopul respectiv şi Sfântul Sinod. Orice slujbe şi servicii religioase săvârşite de slujitori necanonici, schismatici sau caterisiţi nu sunt valide, adică nu au nicio valoare, ca şi cum ar fi fost făcute de oameni laici nehirotoniţi.

Care este autoritatea supremă a Bisericii Ortodoxe?

Autoritatea supremă a fiecărei Biserici Ortodoxe naţionale este Sfântul Sinod local respectiv, adică adunarea tuturor episcopilor ortodocşi din fiecare ţară. Iar autoritatea supremă a întregii Biserici Ortodoxe este *Sinodul ecumenic* format din episcopii tuturor Bisericilor Ortodoxe. Sinodul ecumenic, adică universal, ca şi cel local, adică naţional, conduce Biserica lui Hristos sub călăuzirea Duhului Sfânt.

Hotărârile Sfântului Sinod trebuie respectate de către toţi membrii Bisericii Ortodoxe respective: cler şi popor.

Ce trebuie să ştim despre episcop?

Episcopul hirotonit canonic reprezintă pe Hristos, iar preoţii slujitori reprezintă pe Sfinţii Apostoli. De aceea Sfinţii Părinţi ne învaţă să ascultăm de episcop ca de însuşi Iisus Hristos, iar de preoţi să ascultăm ca de Apostoli (Sf. Ignatie al Antiohiei, în special).

Episcopul este autoritatea supremă în eparhia sa şi nu poate fi Biserică, nici preoţie, nici mântuire fără episcopi. Harul Duhului Sfânt primit de episcopi la hirotonie este dat prin succesiune direct de la Sfinţii Apostoli şi se transmite prin hirotonie la toţi preoţii prin punerea mâinilor pe capul lor. Însă cei hirotoniţi de episcopi caterisiţi nu pot fi preoţi, căci harul Duhului Sfânt nu vine peste ei, neavând succesiune apostolică sau comuniunea deplină cu Biserica.

Care sunt atribuţiile principale ale episcopului?

Episcopul mărturiseşte şi apără până la jertfă dreapta credinţă în eparhia sa, prin cuvânt şi faptă; conduce pe calea mântuirii turma încredinţată lui, formată din preoţi, călugări şi credincioşi; hirotoneşte preoţi şi diaconi care sunt vrednici să slujească lui Hristos; sfinţeşte biserici noi sau biserici care au suferit reparaţii mari; hiroteseşte duhovnici şi le dă voie să spovedească pe credincioşi; numeşte preoţi la parohii şi îi

transferă, după nevoie, de la o parohie la alta; distribuie Sfântul şi Marele Mir la preoţi, fără de care nu se poate face Botezul ortodox; face vizite canonice duhovniceşti prin parohii şi mânăstiri şi dă slujitorilor bisericeşti sfaturi şi îndrumări pastorale; canoniseşte pe preoţii vinovaţi, iar pe cei ce au săvârşit grave abateri canonice de la morala Bisericii îi suspendă temporar sau pe viaţă, oprindu-i de la săvârşirea celor sfinte; aprobă şi binecuvântează zidirea de biserici noi; aprobă tineri candidaţi pentru seminarii şi facultăţi de teologie; face cercetarea canonică a noilor candidaţi la preoţie; aprobă înfiinţarea de noi mânăstiri; judecă, personal sau prin delegaţii săi, orice neînţelegeri şi abateri din eparhia sa; supraveghează activitatea misionară a preoţilor, păstrează unitatea dreptei credinţe în eparhie şi numeşte protopopi şi preoţi misionari în vederea combaterii prozelitismului sectar.

Ce alte îndatoriri are episcopul, mai ales astăzi?

- Să respecte Canoanele Bisericii Ortodoxe şi hotărârile Sfântului Sinod, al cărui membru este, în eparhia pe care o conduce;
- Să fie pentru toţi fiii săi sufleteşti din eparhie clerici, monahi şi credincioşi un adevărat părinte, model viu de viaţă duhovnicească exemplară, profund cunoscător al Teologiei Ortodoxe, un apărător devotat al dreptei credinţe în faţa ateismului şi prozelitismului sectar;
- Să promoveze în şcolile teologice eparhiale numai tineri cu viaţă duhovnicească aleasă, proveniţi din familii ortodoxe evlavioase;
- Să hirotonească preoţi dintre cei mai buni candidaţi, fără impedimente canonice şi cu viaţă morală impecabilă;
- Să numească preoţi la sate şi oraşe din candidaţii cei mai evlavioşi, cu familie exemplară, care locuiesc permanent în parohie, ţinându-se seamă neapărat atât de recomandarea duhovnicului lor, cât şi de opinia credincioşilor din enoria respectivă;
- Să facă vizite canonice în eparhie cât mai des posibil şi să consulte credincioşii dacă sunt mulţumiţi de preoţii lor;
- Să facă slujbe arhiereşti misionare în parohii, prin sate şi oraşe, şi să întărească pe credincioşi în dreapta

credinţă prin cărţi ortodoxe şi prin predici de suflet;

- Să aibă consilieri buni şi să supravegheze prin ei cum îşi administrează fiecare preot enoriaşii, biserica, averea ei, cimitirul şi, mai ales, dacă săvârşeşte sfintele slujbe în ţinută duhovnicească, cum se cuvine unui adevărat păstor de suflete;

- Să organizeze în fiecare parohie de sat şi oraş ore de catehizare obligatorii în şcoli şi biserici, cu copiii mici, cu elevii de şcoală, cu tinerii şi studenţii, cu credincioşii de toate vârstele, cum se procedează şi în alte ţări;

- Să aibă fiecare eparhie o tipografie pentru icoane şi cărţi bisericeşti ortodoxe, care să fie difuzate în toate parohiile eparhiale, pentru catehizarea credincioşilor şi combaterea învăţăturii sectare;

- Să dispună organizarea de biblioteci ortodoxe în fiecare parohie, ca să stea la dispoziţia credincioşilor respectivi;

- Să dispună ca fiecare preot să organizeze pelerinaje locale în ţară, la sfintele moaşte, la mânăstiri şi duhovnici iscusiţi, pentru formare duhovnicească şi întărirea unităţii credincioşilor noştri;

- Să dispună organizarea de mici aşezăminte de binefacere prin oraşe şi sate, conduse de preoţi cu vocaţie, pentru ajutorarea copiilor orfani, a văduvelor, a bătrânilor, a celor bolnavi şi fără niciun ajutor, cum există în toate ţările creştine;

- Să dispună organizarea în parohii de comitete misionare bine formate, cu credincioşi dintre cei mai buni, cunoscători ai Sfintei Scripturi şi ai învăţăturii ortodoxe, pentru a ajuta pe preot la combaterea oricărui fel de prozelitism sectar;

- Să dispună organizarea de coruri bisericeşti în fiecare parohie, slujbe speciale festive cu toţi credincioşii, serbări ortodoxe cu enoriaşii, vizite frăţeşti în parohiile vecine, mai ales la hramuri şi sfinţiri de biserici, pentru întărirea unităţii credincioşilor noştri şi a iubirii creştine;

- În cazuri grave de abateri canonice şi de disciplină, episcopul eparhiot să ia imediat măsuri de îndreptare a preotului, până la suspendare temporară, transferare şi chiar caterisire, ştiut fiind că preotul bun poate salva o parohie, iar

cel nevrednic o poate distruge moral.

Ce trebuie să ştim despre preot?

Preotul este hirotonit de episcopul canonic al eparhiei respective, pentru o parohie dinainte hotărâtă. Înainte de hirotonie el trebuie să fie căsătorit canonic cu o soţie ortodoxă evlavioasă. Iar dacă este preot celibatar, după hirotonie nu mai are voie să se căsătorească până la moarte. Preotul care se căsătoreşte după hirotonie, sau care divorţează de soţie şi se căsătoreşte a doua oară, nu mai poate fi preot toată viaţa, căci pierde harul preoţiei lucrătoare. În acest caz, nu mai poate săvârşi cele ale preoţiei şi mai ales Sfânta Liturghie. Poate totuşi sluji Biserica lui Hristos ca simplu funcţionar de cancelarie.

În parohia sa, preotul reprezintă pe episcop şi deci pe Apostoli. De aceea mare este răspunderea şi harul preotului slujitor. De el depinde cel mai mult mântuirea credincioşilor săi şi întărirea Ortodoxiei şi a vieţii duhovniceşti în fiecare parohie. Însă şi păstoriţii săi trebuie să asculte în toate pe preotul lor, să colaboreze cu el, să se roage pentru el, să-l ajute în pastoraţie şi să-i arate în toate supunere şi dragoste. Căci un preot bun poate transforma duhovniceşte o parohie şi mântuieşte mii şi mii de suflete. Dar şi credincioşii iubitori de Hristos, prin rugăciunile lor, pot schimba viaţa şi sufletul preotului mai puţin bun. Fără o asemenea colaborare duhovnicească între preot şi credincioşi, Biserica Ortodoxă nu poate avea parohii bune şi preoţi cu adevărat devotaţi pentru Hristos.

Cum trebuie să fie un adevărat preot ortodox?

Preotul în parohia sa este apostolul satului în care este rânduit să slujească cele sfinte şi să vestească Sfânta Evanghelie. Sfinţii Părinţi spun că preoţii se mântuiesc mult mai greu decât mirenii, chiar dacă au o viaţă personală curată. Mântuirea lor depinde, mai ales, de câte suflete aduc la pocăinţă şi câte suflete pierd prin sminteală, prin nepăsare şi prin lipsă de învăţătură. Căci zice Mântuitorul: *Oricui i s-a dat mult, mult se va cere de la el, şi cui i s-a încredinţat mult, mai mult i se va cere.* (Luca 12, 48).

De aceea, un preot devotat pentru Hristos şi pentru

Biserică este o făclie nestinsă în sfeşnic. El trebuie să aibă o viaţă duhovnicească exemplară, să se tragă dintr-o familie de buni creştini şi să aibă el însuşi o familie model în parohie. Soţia lui să fie evlavioasă, smerită, iubitoare de rugăciune şi prezentă totdeauna la slujbele bisericii. Să nască copii, nu să-i avorteze. Să fie ca o mamă duhovnicească pentru mame şi copii, pentru văduve, bolnavi şi orfani din parohie şi să se poarte întru toate cuviincios, cu cuvântul, cu fapta şi cu îmbrăcămintea.

Preotul este dator să aibă şi o profundă pregătire teologică, ca să poată învăţa dreapta credinţă pe enoriaşi şi să înlăture orice prozelitism sectar din parohie. Apoi să fie un om de rugăciune, căci cine nu iubeşte rugăciunea şi biserica, nu poate fi un preot bun. De asemenea, să fie milostiv cu toţi, neiubitor de averi, smerit, blând, împăciuitor, drept judecător şi să locuiască în parohie.

Care sunt îndatoririle principale ale preotului de azi?

- Să săvârşească toate slujbele şi, mai ales, Sfânta Liturghie cu toată credinţa, cu frică de Dumnezeu şi cu multă evlavie şi smerenie;
- Să nu fie înrobit de bani, iar pentru cei săraci, pentru orfani şi pentru bolnavi să slujească gratuit;
- Să vină cel dintâi la biserică şi să iasă cel din urmă;
- Să nu facă niciun fel de politică, pentru că este în slujba lui Hristos şi trebuie să-i iubească egal pe toţi oamenii;
- Să nu fie fricos pentru Dumnezeu şi să fie un bun predicator, un duhovnic înţelept şi un adevărat părinte sufletesc pentru enoriaşi, căutând să-i dobândească pe toţi;
- Să fie milostiv, să ajute după putere pe săraci şi orfani şi să adune fonduri speciale pentru acte de caritate;
- Să facă obligatoriu ore de religie şi catehizare cu copiii, cu tinerii, cu cei ce se căsătoresc şi cu toţi oamenii;
- Să facă pelerinaje cu credincioşii la sfintele moaşte, la duhovnicii iscusiţi din mânăstiri şi în alte locuri ziditoare de suflet;
- Să apere pe enoriaşi de secte, de prozelitism, de beţie, de desfrâu, de divorţ, de avort şi de tot felul de certuri şi sminteli;

- Să săvârşească Sfânta Liturghie Duminica, în sărbători şi sâmbăta, iar în ajun să facă obligatoriu Vecernia şi Utrenia după rânduială, precum şi acatistul şi Sfântul Maslu, vinerea sau miercurea;

- Să pregătească din timp predica rânduită, pe care să o rostească cu evlavie în faţa credincioşilor;

- Să ţină predici şi cuvinte duhovniceşti la orice slujbe, adunări obşteşti şi alte ocazii;

- Să spovedească cu răbdare pe credincioşi ori de câte ori au nevoie şi, mai ales, în cele patru posturi, însă individual şi fără grabă, iar nu în comun, cum obişnuiesc unii preoţi, ştiind că această practică este necanonică şi anulează taina Spovedaniei, iar omul rămâne cu păcatele nedezlegate;

- Să împărtăşească pe credincioşi în mod canonic, după vrednicie, de cel puţin şase ori pe an, iar pe copii, pe bolnavi, pe bătrâni şi pe cei aleşi, mai des, o dată pe lună sau la 40 de zile. În cazuri excepţionale, să urmeze porunca episcopului eparhiot privind împărtăşania;

- Să facă periodic vizite pastorale în familii, să asculte nevoile credincioşilor, să le procure cărţi religioase bune şi să-i ferească de citirea şi posedarea cărţilor rele, sectare, ateiste, imorale, pornografice;

- O datorie majoră, capitală, a unui preot ortodox este să aibă un duhovnic bun, să se mărturisească adesea şi să asculte întru toate de episcopul locului şi de duhovnic;

- Să locuiască permanent în parohie, iar nu să fie navetist, ca orice funcţionar, căci şi păstorii de oi nu-şi lasă niciodată turma singură ca s-o atace hoţii şi lupii;

- Să poarte permanent ţinută preoţească, chiar în familie, căci este apostol şi ostaş al lui Hristos până la moarte, iar nu funcţionar;

- Să nu-şi adune avere pe pământ, ci în cer, făcând multă milostenie la săraci, bolnavi, văduve, bătrâni şi orfani. La fel şi soţia cu copiii lui să se poarte cuviincios, să fie smeriţi şi să ajute pe preot în misiunea sa;

- Să organizeze o bogată bibliotecă parohială la dispoziţia tuturor enoriaşilor, pentru a fi citită regulat;

- Să formeze un comitet misionar, pregătit dintre cei mai buni credincioşi, pentru a-l ajuta la combaterea prozelitismului sectar;

- Să facă slujbe arhiereşti şi misionare cu cei mai buni preoţi, predicatori şi duhovnici de la mânăstiri, ca să poată menţine unitatea ortodoxă şi să mulţumească pe enoriaşi, pentru a neutraliza, astfel, orice fel de prozelitism;

- Să organizeze o puternică activitate de caritate creştină cu cei bolnavi, bătrâni săraci şi orfani şi să-i îndemne pe toţi enoriaşii săi la iubire, împăcare şi milă;

- Să citească zilnic, acasă şi la biserică, rugăciunile rânduite din Ceaslov şi Psaltire, ca să fie model pentru toţi credincioşii;

- Să citească zilnic din Sfânta Scriptură şi din operele Sfinţilor Părinţi, pentru a putea hrăni şi întări pe credincioşi;

- Să organizeze la biserică un frumos cor bisericesc, unde să cânte tot satul. Cântarea religioasă întăreşte mult credinţa în Dumnezeu şi unitatea credincioşilor.

Care sunt datoriile credincioşilor faţă de preot şi de Biserică?

Credincioşii trebuie să cinstească pe preot ca pe adevăratul slujitor al lui Hristos; să asculte de el în cele duhovniceşti şi să-i ceară sfatul în toate problemele de credinţă şi de viaţă creştină; să ducă la preot pe cei de altă credinţă, mai ales pe sectanţi, când vin pe la casele lor şi încearcă să-i rupă de Biserica Ortodoxă; să se spovedească regulat ori de câte ori au nevoie şi să nu se îndoiască de harul şi viaţa preotului; să nu vorbească de rău pe preot, nici să-l osândească, nici să creadă orice despre el, nici să asculte clevetirea altora despre preotul lui Dumnezeu; să facă toate cu binecuvântarea, cu rugăciunea şi cu sfatul preotului, ştiind că orice lucru sau faptă făcută fără binecuvântarea Bisericii şi a preotului nu se sfârşeşte bine şi nu aduce folos sufletesc.

Creştinii ortodocşi sunt datori să iubească Biserica şi credinţa ortodoxă ca pe Însuşi Hristos. Să ducă viaţă curată, plăcută lui Dumnezeu, în rugăciune, în blândeţe şi milostenie, ca prin comportarea lor să slăvească pe Dumnezeu, să folosească sufleteşte pe cei din jur, să ruşineze pe sectanţi şi atei şi să-şi mântuiască familia lor. Apoi să dea ajutor la bisericile care se repară sau se zidesc din nou şi să nu lipsească în sărbători de la sfintele slujbe, iar în casă să nu primească pe duşmanii lui Hristos şi ai Bisericii, care sunt

ateii, sectanţii şi cărţile lor amăgitoare şi hulitoare de Dumnezeu.

Slujbele săvârşite de preoţi cu viaţă necorespunzătoare sunt primite la Dumnezeu?

Toate slujbele săvârşite de preoţi hirotoniţi canonic de Biserică sunt primite la Dumnezeu, indiferent de viaţa lor personală, căci nu ei, ci harul Duhului Sfânt primit la hirotonie lucrează prin ei şi săvârşeşte toate. Preotul este numai un slujitor, un colaborator al Harului, un mijlocitor între Dumnezeu şi oameni. El numai cât rosteşte cu cuvântul şi Duhul Sfânt, care lucrează prin episcopi şi preoţi, toate le săvârşeşte. Însă nu trebuie să înţelegem că preotul nu este dator să aibă o viaţă creştină înaltă, curată, sfântă. Căci cu cât preotul va duce o viaţă duhovnicească mai înaltă, mai legată de Dumnezeu prin rugăciune, prin iubire şi sfinţenie, cu atât va face o pastoraţie evanghelică mai aleasă şi va dobândi mai multe suflete pentru Împărăţia cerurilor. De aceea preoţii şi toţi slujitorii Bisericii lui Hristos vor fi judecaţi, atât pentru viaţa lor personală, cât şi pentru felul cum au săvârşit cele sfinte şi au păstorit sufletele credincioşilor încredinţate lor de Dumnezeu. Căci *înfricoşat lucru este a cădea în mâinile Dumnezeului Celui viu* (Evrei 10,31).

Ce trebuie să facă enoriaşii care sunt nemulţumiţi de preoţii lor, pentru viaţa lor necorespunzătoare?

Să se sfătuiască între ei şi să ceară episcopului locului să trimită în parohie o comisie eparhială ca să constate adevărul. Dacă vina preotului este mare şi nu se poate face pace între el şi enoriaşi, să ceară de la episcop alt preot bun. Însă toate să se facă cu linişte şi să se respecte atât dorinţa credincioşilor, cât şi hotărârea episcopului.

Ce păcat săvârşesc cei ce încearcă să cumpere harul preoţiei sau parohii şi ranguri bisericeşti cu bani şi prin alte mijloace necanonice?

Toţi aceştia săvârşesc păcatul simoniei, adică cumpărarea celor sfinte cu bani şi daruri ca Simon vrăjitorul (Fapte 8, 9-24). Acesta este un păcat împotriva Duhului Sfânt

şi se canoniseşte foarte greu. Adică, atât cei ce dau bani pe cele sfinte, cât şi cei ce primesc şi mijlocesc pentru aceasta se caterisesc, adică se depun din treaptă şi devin mireni, pierzând harul preoţiei, potrivit Sfintelor Canoane.

Care sunt poruncile Bisericii pe care suntem datori să le respectăm?

a. Să ne rugăm lui Dumnezeu şi să mergem la biserică Duminica şi în sărbători;

b. Să ţinem sfintele posturi de peste an, miercurea şi vinerea;

c. Să cinstim pe clerici, adică pe slujitorii Bisericii;

d. Să ne mărturisim păcatele şi să ne împărtăşim cu Sfintele Taine după rânduială;

e. Să nu citim, nici să aducem în casă cărţi eretice (sectare);

f. Să ne rugăm pentru conducătorii bisericeşti şi conducătorii ţării bine-credincioşi;

g. Să ţinem posturile şi slujbele speciale rânduite de episcopul locului;

h. Să nu furăm avutul bisericii;

i. Să nu facem nuntă în sfintele posturi şi în zilele oprite.

Ce sunt sărbătorile şi care este scopul lor?

Sărbătorile sunt zile sfinte rânduite de Biserică în tot cursul anului, atât în cinstea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, cât şi a sfinţilor Lui mai deosebiţi, începând cu Maica Domnului. În sărbători creştinii sunt datori să meargă la biserică, să asculte Sfânta Liturghie împreună cu copiii lor şi să înceteze lucrul mâinilor. Apoi să se roage mai mult acasă şi să cerceteze pe cei bolnavi şi lipsiţi. Mai sunt datori să citească cu evlavie cărţi ortodoxe şi să meargă în pelerinaj pe la biserici, mânăstiri şi sfinte moaşte.

De câte feluri sunt sărbătorile din cursul anului bisericesc?

După însemnătatea lor, sărbătorile sunt de trei feluri:

a. *Sărbătoarea săptămânală a tuturor creştinilor, adică Duminica, ziua de odihnă a creştinilor, în locul zilei de* odihnă

a Legii Vechi, numită sabat. Duminica se cheamă *ziua Domnului* (dies Dominica), sau ziua dintâi a săptămânii, şi ne aminteşte permanent de Învierea Domnului, adică de biruinţa Vieţii asupra morţii, care formează temelia şi nădejdea mântuirii noastre, căci fără Paşti, fără Înviere nu ne putem mântui. În cursul unui an avem 52 de săptămâni şi deci 52 de Duminici, cu unele mici excepţii.

b. *Praznice împărăteşti*, în număr de zece, închinate Mântuitorului. Ele ne amintesc de momentele principale din viaţa Domnului pe pământ, începând cu Sfintele Paşti. Acestea sunt cele mai mari sărbători ortodoxe din tot anul bisericesc. La acestea se adaugă şi patru praznice împărăteşti închinate Maicii Domnului: Naşterea Maicii Domnului, la 8 septembrie; Intrarea în Biserică, 21 noiembrie; Buna Vestire, 25 martie; şi Adormirea Maicii Domnului, la 15 august.

c. *Sărbători ale sfinţilor mai aleşi,* care au în calendar cruce roşie şi slujbă cu priveghere. În toate sfintele sărbători cu cruce roşie nu se lucrează, afară de unele excepţii, cum sunt fabricile mari, spitalele şi armata, în caz de nevoie.

După calendarul bisericesc, sărbătorile se împart în două categorii:

a. *Sărbători cu dată fixă*

b. *Sărbători cu dată schimbătoare, cum sunt Paştele şi sărbătorile ce depind de Sfintele Paşti, adică Floriile, Înălţarea Domnului şi Rusaliile (Duminica Mare).*

Pentru ce cinstim Sfânta Duminică?

Cinstim Sfânta Duminică pentru că este ziua cea dintâi a creaţiei lumii; pentru că este ziua în care a înviat Domnul din morţi, biruind moartea, când a deschis Raiul care fusese încuiat din clipa izgonirii primilor oameni din Eden. Cinstim Sfânta Duminică pentru că în această zi, adică în Duminica Rusaliilor, S-a pogorât Duhul Sfânt peste Sfinţii Apostoli şi, prin ei, peste toată lumea. De asemenea, cinstim Sfânta Duminică, prima zi a săptămânii, căci în această zi se săvârşea de către Apostoli Sfânta Liturghie, numită şi *frângerea pâinii,* când se împărtăşeau toţi cu Trupul şi Sângele Domnului.

Duminica mai este numită şi ziua a opta, adică prima zi

după sâmbătă, care este ziua a şaptea. Astfel, Duminica, adică ziua a opta, simbolizează tainic viaţa veşnică cu Hristos, când toţi cei mântuiţi vom fi în Împărăţia cerurilor, înaintea tronului Preasfintei Treimi. Iată ce mare este însemnătatea Sfintei Duminici!

Cum trebuie să cinstim Sfintele Sărbători?

Trebuie să le cinstim creştineşte, cu rugăciuni, milostenii, cercetarea bolnavilor şi alte fapte bune, iar nu păgâneşte, adică în beţii, în desfrânări, în distracţii idoleşti şi în tot felul de fărădelegi. Duminica şi în sărbătorile mari, care au cruce roşie în calendar, creştinii sunt datori să participe regulat la Sfânta Liturghie, atât părinţii, cât şi copiii. Numai cei greu bolnavi, bătrânii neputincioşi şi femeile lăuze se pot ruga acasă. Orice lucru pământesc încetează în sărbători, afară de cele strict necesare pentru hrana oamenilor şi a animalelor, precum şi îngrijirea bolnavilor din spitale.

După-amiaza, în Duminici şi sărbători, creştinii trebuie să participe la slujba Vecerniei din biserică, să meargă la spitale, să ajute bolnavii părăsiţi, să ducă ajutoare la azilurile de bătrâni şi să citească în casă cărţi sfinte ortodoxe. Ar fi bine ca fiecare creştin să aibă în grija sa doi-trei bătrâni şi bolnavi, pe care să-i ajute, atât material, cât şi duhovniceşte, pentru dragostea lui Hristos. De asemenea, creştinii pot face adunări religioase în biserici, sub supravegherea preoţilor, cu cântări bisericeşti, predici şi consfătuiri ziditoare de suflet.

Este mare păcat a vinde şi a cumpăra în sărbători, mai ales Duminica, sau a dansa, a sta în cârciumi, a se îmbăta şi a face tot felul de păcate şi fărădelegi, cum se obişnuieşte în zilele noastre.

Ce este postul creştin?

Este o înfrânare pe un anumit timp, fie parţial, fie definitiv, de la mâncare, băutură, viaţă conjugală, distracţii, vorbire multă şi alte desfătări, cu scopul de a ne ruga mai mult lui Dumnezeu, de a ne pocăi şi a ne spovedi şi împărtăşi cu Trupul şi Sângele Domnului.

Postul este de două feluri: trupesc şi sufletesc. *Postul trupesc* este înfrânarea de la mâncarea de dulce, de la băutură, adică vin şi alcool, de la toate plăcerile trupeşti, de

la jocuri, film, televizor, muzică etc. Iar *postul sufletesc* este înfrânarea simţurilor, a gândurilor, a imaginaţiei, precum şi iertarea vrăjmaşilor, împăcarea cu aproapele, milostenia şi cât mai multă rugăciune cu căinţă şi lacrimi. Numai amândouă felurile de post, unite la un loc, sunt primite la Dumnezeu. Iar dacă postim de mâncare, dar nu iertăm, nici nu părăsim beţia, răutatea şi desfrâul, nu avem niciun folos de acest post.

De câte feluri este postul, după asprime şi durată?

După asprime, avem post negru, când nu mâncăm nimic o zi, până la asfinţitul soarelui, sau două şi chiar trei zile, fără niciun fel de mâncare şi apă. Apoi, post cu mâncare o dată pe zi, seara sau la orele trei după amiază, fără ulei şi fiertură şi fără a ne sătura; post cu mâncare o dată pe zi, seara, sau la două-trei zile, cu legume şi fructe fierte, fără ulei; post de câteva zile numai cu pesmeţi şi apă, seara; post cu regim vegetarian un an, doi sau toată viaţa şi post pe un anumit timp cu regim mixt, vegetarian cinci zile şi cu lapte, brânză şi ouă, sâmbăta şi duminica, obişnuit mai ales la călugări sihaştri. O dată cu postul aspru de mâncare se adaugă şi înfrânarea de la trăirea conjugală a soţilor, pe un anumit timp, o săptămână, un post, un an sau pe toată viaţa, după cum se învoiesc ei şi după sfatul duhovnicului. Postul trebuie ţinut întotdeauna cu binecuvântarea preotului duhovnic, după râvna, puterea şi pe măsura păcatelor făcute de fiecare credincios.

După durată, postul este de o zi, de trei zile, de o săptămână şi mai lung, cum sunt cele patru posturi de peste an: *Postul Paştelui,* de şapte săptămâni; *postul Crăciunului*, de şase săptămâni; *postul Adormirii Maicii Domnului*, de două săptămâni, şi *postul Sfinţilor Apostoli,* care variază între o săptămână şi câteva săptămâni, după data Paştelui.

De ce postim Miercurea şi Vinerea?

Miercurea postim căci atunci a fost vândut Mântuitorul la evrei de către Iuda vânzătorul, pe 30 de arginţi. Iar Vinerea postim căci atunci a fost judecat Iisus Hristos şi răstignit pe crucea Golgotei la orele 12, iar după trei ore şi-a

dat Duhul pe Cruce şi a fost înmormântat pentru mântuirea întregii lumi. Aceste două zile se postesc obligatoriu în tot cursul anului de către toţi credincioşii, când mâncăm numai legume şi zarzavaturi, afară de unele excepţii prevăzute în calendar.

De ce postim Lunea?

Postul de luni este obligatoriu pentru călugări şi benevol pentru credincioşi. Lunea postim ca să întreacă postul creştinilor cu o zi faţă de postul Legii vechi, care ţinea numai două zile, lunea şi joia.

Care este folosul duhovnicesc al postului ortodox?

Postul rânduit de Biserică are un mare folos pentru credincioşi, dacă postim cu dragoste şi cu rugăciune şi ne înfrânăm atât trupeşte, cât şi sufleteşte. Postul înfrânează poftele trupeşti, limba, gândurile, imaginaţia şi toate plăcerile pătimaşe. Postul ne smereşte inima, ne împacă cu aproapele, ne slăbănogeşte firea, ne întăreşte duhul, ne vindecă tot felul de boli trupeşti şi sufleteşti, ne ajută la sfânta rugăciune, ne aduce aminte de moarte, ne îndeamnă la pocăinţă, la spovedanie şi milostenie, ne face vrednici de Sfânta Împărtăşanie. Postul ne face blânzi şi smeriţi. Postul unit cu rugăciunea din inimă şi cu citirea psalmilor arde pe diavoli, îmblânzeşte pe vrăjmaşi, taie păcatul desfrânării, face adevărate minuni de vindecare, aduce lacrimi de pocăinţă şi ne uneşte cel mai mult cu Iisus Hristos. Iar rugăciunea fără post ne aduce foarte puţin folos sufletesc, căci fără post nu putem alunga nici pe diavoli, nici patimile care ne ucid. Mare este folosul postului unit cu rugăciunea curată şi cu milostenia la săraci şi bolnavi!

Care este cel mai bun post creştin?

Postul cel mai bun şi plăcut lui Dumnezeu este postul de bunăvoie, pe măsura puterii fiecăruia, cu binecuvântarea duhovnicului, întărit cu sfânta rugăciune mai ales citirea psalmilor şi unit cu milostenia. Postul să nu fie nici prea aspru, nici prea uşor, ci post împărătesc, adică să mâncăm o dată pe zi, după-amiază sau seara, fără să ne săturăm, mâncare din vegetale, fără ulei şi vin; să postim atât trupeşte,

cât şi sufleteşte cu înfrânarea simţurilor, a limbii, a gândurilor şi a tuturor plăcerilor păcătoase.

Ce este calendarul bisericesc?

Calendarul bisericesc este calendarul vechi, anual, făcut de astronomii egipteni cu 44 ani înainte de Hristos, pe timpul împăratului roman Iulian. El a fost preluat de Biserică pentru a-şi fixa sărbătorile şi prăznuirea, pe luni şi zile, a tuturor sfinţilor creştini din cursul unui an. Calendarul iulian a fost îndreptat de mai multe ori, întrucât rămânea în urmă faţă de calendarul astronomic. Ultima îndreptare a calendarului bisericesc s-a făcut în anul 1924, când vechiul calendar sau „stil" rămăsese în urmă cu 13 zile. Creştinii care nu fac ascultare de Biserică şi resping calendarul îndreptat se numesc popular „stilişti".

Fiecare creştin poate să se roage şi să postească cum doreşte în familie, dar nu trebuie să rupă legătura cu Biserica lui Hristos, făcând „bisericuţe" din cauza calendarului, căci mândria şi neascultarea duc sigur la moarte şi la osânda sufletului. Calendarul nu este al Bisericii, ci este un ceas al timpului folosit de Biserică pentru a rândui anual, lunar şi zilnic posturile, sărbătorile şi sfintele slujbe bisericeşti. Cine renunţă la unitatea credinţei ortodoxe şi la dragostea creştină din cauza calendarului, acela nu mai este un creştin adevărat, ci un om amăgit de vrăjmaşul diavol. Dumnezeu vrea ca toţi să fim una în Iisus Hristos, prin credinţă dreaptă şi iubire. Vai de cei care dezbină pe creştini din cauza calendarului! Sperăm ca în curând Bisericile Ortodoxe Rusă, Sârbă şi din Ţara Sfântă să îndrepte calendarul, ca să fim toţi una.

Ce este călugărul şi rânduiala vieţii monahale?

Călugărul, care în limba greacă înseamnă „bătrân bun", este un creştin care doreşte să fie desăvârşit, închinându-şi întreaga viaţă lui Hristos, până la moarte. Cel ce se simte chemat de Dumnezeu la această viaţă mai înaltă, împlineşte sfaturile evanghelice date de Hristos, Care zice: *Dacă voieşti să fii desăvârşit, du-te, vinde averea ta şi o împarte la săraci şi vei avea comoară în cer; apoi vino şi urmează Mie!* (Matei 19, 21). Călugării trăiesc numai în mânăstiri şi schituri, sub povăţuirea stareţilor şi a

duhovnicilor bătrâni. Ei trebuie să împlinească trei voturi sau făgăduinţe principale: ascultarea, fecioria şi sărăcia de bunăvoie, aşa cum a trăit Domnul pe pământ, cum au trăit Apostolii, Cuvioşii Părinţi şi toţi sfinţii. În viaţa monahală, călugării încearcă să imite, după putere, rânduiala vieţii îngereşti, căci îngerii ascultă desăvârşit de Dumnezeu şi trăiesc în veşnică iubire şi feciorie, arzând de dumnezeiasca dragoste. Călugării se mai numesc şi monahi, adică oameni singuri, însinguraţi de cele pământeşti, pentru a vorbi numai cu Dumnezeu şi cu îngerii. Fericiţi sunt cei chemaţi la călugărie, care împlinesc cele făgăduite!

Ce asemănare este între viaţa monahală şi cea de familie?

Atât creştinii care trăiesc în căsnicie, cât şi monahii care se nevoiesc în mânăstiri sunt fraţi în Hristos. Şi unii şi alţii trăiesc cu Hristos şi se hrănesc din învăţăturile Sfintei Evanghelii. Mânăstirea este, şi ea, o familie duhovnicească, ce are drept scop desăvârşirea sufletelor prin rugăciune, post, ascultare, feciorie şi celelalte fapte bune. Mânăstirile cresc şi ele fii duhovniceşti. Adică pe cei ce vin din sânul familiilor creştine, îi cresc în Hristos, îi ajută să se despătimească, să înveţe a se ruga, a se smeri, a se jertfi pentru Domnul şi a iubi întreaga zidire.

Călugării sunt fraţi duhovniceşti cu toţi creştinii dreptmăritori. Deosebirea principală între unii şi alţii este căsătoria. Creştinii se căsătoresc pentru naştere de copii şi continuarea vieţii pe pământ, iar călugării se logodesc numai cu Hristos pentru mântuirea şi creşterea de fii sufleteşti. Crucea căsniciei şi crucea călugăriei formează cele două căi în viaţa creştinului, după Sfânta Scriptură şi Sfinţii Părinţi. Cel ce a luat crucea căsătoriei nu mai are voie să o lase pentru a lua crucea călugăriei. Numai dacă cei doi soţi nu au copii, ori dacă şi-au căsătorit copiii, prin învoire se pot retrage la bătrâneţe în viaţa monahală întru pocăinţă. La fel, nici călugării nu mai pot lepăda crucea călugăriei pentru a se căsători. Cei ce fac acest greu păcat se aseamănă cu Iuda vânzătorul şi sunt lepădaţi din Biserică, asemenea păgânilor şi apostaţilor. Însă, dacă revin la mânăstire, au iertare şi mântuire.

Între aceste două căi de mântuire, *căsătoria* şi *călugăria*, mai este o cale de mijloc, anume calea sau crucea fecioriei, care are mare plată la Dumnezeu. Aceasta se mai numeşte şi „călugărie albă”. Cei care nu vor să se căsătorească şi nici nu primesc cinul monahal, pot urma lui Hristos şi în lume, ducând viaţă desăvârşită prin rugăciune, feciorie, post şi milostenie. La fel sunt considerate văduvele şi cele lăsate de bărbaţi care renunţă la a doua căsătorie şi duc viaţă în lume în totală curăţie, smerenie şi fapte bune. Astăzi sunt mult mai numeroşi creştinii care duc această cruce a fecioriei şi curăţiei în lume, decât călugării din mânăstiri. Asemenea tineri, fecioare şi văduve curate erau şi pe vremea Mântuitorului, ca femeile mironosiţe, care urmau întru toate Domnului şi erau nelipsite de la biserică.

Cine poate intra în viaţa monahală?

Numai creştinii ortodocşi, după vârsta de 18 ani, care sunt sănătoşi, din părinţi evlavioşi, care simt în inima lor chemare de la Dumnezeu şi nu sunt căsătoriţi, care doresc să urmeze lui Hristos până la moarte şi au binecuvântarea duhovnicului lor. Părinţii care îşi opresc copiii să vină la mânăstire, fac un greu păcat. Iar tinerii care intră în mânăstire, stau un timp provizoriu şi numai dacă se simt chemaţi la călugărie, cu binecuvântare sunt tunşi în monahism, cu mâna pe Evanghelie şi Cruce, asemenea celor ce se cunună, când li se schimbă şi numele de botez. Călugăria este considerată al doilea botez. De aceea toate păcatele făcute până atunci li se iartă. După un număr de ani, călugării aleşi, cu pregătire duhovnicească şi teologică, pot fi hirotoniţi preoţi şi făcuţi duhovnici. Preoţii călugări slujesc de obicei numai în mânăstiri şi la centrele eparhiale, iar în caz de nevoie, pot sluji, temporar, şi la parohii.

De ce cinstim pe sfinţi?

Pe sfinţii lui Dumnezeu îi cinstim, adică îi venerăm, pentru că au avut credinţă tare şi viaţă curată în Dumnezeu, pentru că ei se roagă neîncetat înaintea Preasfintei Treimi pentru toată lumea şi pentru că sunt modele vii pentru noi toţi de credinţă, de iubire şi de trăire sfântă în Hristos. Ei duc rugăciunile noastre înaintea lui Dumnezeu şi cer iertare

pentru noi (Evrei 13, 7; Apocalipsă 5, 8). De aceea şi Mântuitorul spune: *Mărirea pe care Tu Mi-ai dat-o, le-am dat-o lor* (Ioan 17, 22).

De cinstire deosebită se bucură, în Biserica Ortodoxă, Preacurata Fecioară Maria, pentru că ea s-a învrednicit să nască după trup pe Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii. De aceea cinstim pe sfinţi, le cerem ajutor, îi pictăm pe icoane şi le aducem cântări de laudă, slujbe şi acatiste, ca cei ce sunt „prietenii lui Dumnezeu", cum zice psalmistul: *Mie foarte îmi sunt cinstiţi prietenii Tăi, Dumnezeule* (Ps. 138, 17).

De ce cinstim Sfintele Moaşte?

Cinstim moaştele sfinţilor pentru că ele sunt pline de har şi vindecătoare de boli, fiind binemirositoare şi nestricăcioase pentru viaţa sfântă şi curată pe care au dus-o înaintea lui Dumnezeu. Oricine se roagă, cu credinţă şi cere ajutorul sfinţilor înaintea cinstitelor moaşte primeşte har, sănătate şi cele de folos. În Vechiul Testament, osemintele proorocului Elisei au înviat un mort (4 Regi 13, 21). Iar în Noul Testament, numai umbra şi atingerea de hainele Sfinţilor Apostoli vindecau pe cei bolnavi. Sfintele moaşte se păstrează în biserici, aşezate în racle de argint, cu care se fac procesiuni pentru sănătate şi ploaie.

De ce cinstim Sfintele Icoane?

Cinstim Sfintele Icoane, căci ele reprezintă chipul Mântuitorului întrupat, Care este *icoana Tatălui.* Altele reprezintă chipul Maicii Domnului cu Pruncul în braţe, care se roagă neîncetat pentru noi, şi chipul sfinţilor care au purtat în ei pe Dumnezeu şi s-au jertfit pentru Hristos pe pământ, iar în cer se roagă pentru toată lumea. Icoanele se sfinţesc de Biserică şi unele sunt făcătoare de minuni, primind har deosebit în ele, atât pentru rugăciunile sfinţilor respectivi, cât şi pentru credinţa şi lacrimile credincioşilor care le cer ajutorul.

Cinstirea adusă Sfintelor Icoane, spun Sfinţii Părinţi, nu o dăm materiei, adică lemnului şi culorilor cu care sunt pictate ele, ci ea se înalţă la cer către sfinţii care sunt reprezentaţi pe ele. Picturile cu icoane şi scene biblice care împodobesc bisericile ortodoxe, formează Biblia în imagini a

credincioşilor şi contribuie mult la întărirea dreptei credinţe a celor ce se închină la ele. Altfel te închini lui Dumnezeu şi sfinţilor într-o biserică pictată frumos şi altfel te închini într-o biserică văruită şi fără icoane.

BISERICA LOCAŞ DE CULT

Ce mai înţelegem prin cuvântul „Biserică”?

Mai întâi înţelegem adunarea tuturor creştinilor care cred în Iisus Hristos, Mântuitorul lumii, şi urmează învăţătura Sfintei Evanghelii. Dar prin cuvântul „biserică” înţelegem şi locaşul de cult în care ne botezăm, în care ne închinăm şi slăvim pe Dumnezeu; altarul unde se săvârşeşte Sfânta Liturghie, unde ne împărtăşim cu Trupul şi Sângele Domnului, unde ne mărturisim credinţa cea adevărată în Hristos, unde ne spovedim la duhovnic şi unde suntem prohodiţi după moarte.

Biserica este deci locaşul de cult unde oamenii împreună cu îngerii laudă pe Dumnezeu, unde se roagă, fac metanii, sărută sfintele icoane, dau daruri la Altar ca să fie pomeniţi la Sfânta Liturghie spre mântuire, atât ei, cât şi cei morţi care aşteaptă ajutorul celor vii. Nu putem fi în Biserică fără locaş de rugăciune, fără preoţie, fără jertfă liturgică, fără Sfintele Taine şi fără harul Duhului Sfânt care ne asigură mântuirea. Toate aceste daruri dumnezeieşti se dau numai în biserică, în faţa Sfântului Altar, unde se jertfeşte zilnic Mântuitorul pentru lume, pentru cei buni şi cei păcătoşi,

pentru fiecare dintre noi.

Ce alte denumiri poartă locaşul de cult?

Fiul lui Dumnezeu numeşte locaşul de cult, adică biserica în care slujim, *Casa Domnului* (Matei 12, 4), pentru că în ea locuieşte tainic şi nevăzut Dumnezeu. Alteori o numeşte *Casa Mea* şi *Casă de rugăciune pentru toate neamurile* (Marcu 11, 17), pentru că aici locuieşte haric şi liturgic, prin prezenţa Sfintei Împărtăşanii de pe Sfânta Masă, însuşi Domnul nostru Iisus Hristos, Care S-a jertfit o dată pe Cruce pentru lume şi se jertfeşte zilnic prin Sfânta Liturghie pentru iertarea şi mântuirea noastră. O numeşte şi *Casă de rugăciune pentru toate neamurile,* ca să înţelegem că nu este vorba doar de templul Legii vechi, destinat numai poporului evreu. Ci este vorba de locaşul de cult creştin, de „biserica învierii", în care sunt chemaţi şi primiţi să se roage toţi creştinii, toate neamurile pământului care cred în Hristos cu dreaptă credinţă şi urmează Evangheliei Lui.

Mântuitorul numeşte locaşul de cult şi *Casa Tatălui Meu* (Ioan 2, 16), ca să nu uităm că în biserica în care ne rugăm şi săvârşim toate cele sfinte, nu locuieşte numai Fiul lui Dumnezeu, ci şi Tatăl şi Duhul Sfânt, Treimea Cea de o fiinţă şi nedespărţită.

Iată ce mare valoare are locaşul de cult ortodox şi cât de mult trebuie să-l cinstim şi să luăm parte la slujbele ce se săvârşesc aici. De asemenea, să înţelegem ce mare păcat fac cei ce nu vin regulat la slujbele bisericii, care este casa Domnului, şi locaşul văzut al Preasfintei Treimi.

De ce se numeşte locaşul de cult „biserică"?

Se numeşte aşa deoarece cuvântul *biserică* vine de la cuvântul grecesc *basiliki* şi de la cel latin *basilica,* ce înseamnă acelaşi lucru: *casa împăratului.* Deci biserica în care ne rugăm este casa Împăratului Hristos, Mântuitorul lumii, şi trebuie s-o iubim şi s-o cinstim ca pe însuşi tronul şi locaşul Preasfintei Treimi.

Cum se pregăteşte locul înainte de construirea unei biserici?

Orice biserică se construieşte numai cu aprobarea episcopului de eparhie. Dar înainte de începerea lucrărilor de

construcţie, episcopul, însoţit de mai mulţi preoţi şi numeroşi credincioşi din parohia respectivă, merge să aleagă locul şi să-l sfinţească, făcând agheasmă şi citind o rugăciune specială. Apoi episcopul pune o cruce chiar pe locul unde va fi altarul şi Sfânta Masă, se fixează hramul noii biserici, pune piatra fundamentală în temelia absidei de răsărit, după ce fixează în ea o părticică din sfintele moaşte şi o sticluţă cu Sfântul şi Marele Mir, face rugăciune şi stropeşte cu agheasmă în cele patru laturi şi îndată începe zidirea bisericii.

Se poate face Sfânta Liturghie în biserică nesfinţită, sau în biserică ce nu este ortodoxă?

Nu se poate face Sfânta Liturghie în biserică nouă, dacă mai întâi nu a fost sfinţită de episcop, afară de cazuri cu totul excepţionale şi cu binecuvântarea episcopului, după ce mai întâi s-a făcut agheasmă de sfinţire provizorie până la sfinţirea propriu-zisă. Nici în biserici de altă religie, la fel, nu se poate face vreo slujbă ortodoxă, mai ales Sfânta Liturghie, dacă mai întâi nu au fost sfinţite de episcop, cu condiţia să rămână definitiv locaşuri de cult ortodoxe.

Dar în bisericile ortodoxe rămase de multă vreme fără slujbă, se poate face Sfânta Liturghie?

Rânduiala Bisericii prevede ca în locaşurile de cult în care nu s-a slujit Sfânta Liturghie mai mult de 40 de zile să se facă mai întâi sfânta agheasmă şi apoi să se facă slujbă în ele. Iar bisericile vechi care au fost restaurate şi reparate în general, dacă nu s-a atins cu nimic Sfânta Masă, se redau din nou cultului, cu binecuvântarea episcopului, numai după ce se face agheasmă în ele. Iar dacă s-a schimbat ceva sau s-a strămutat din loc Sfânta Masă, ele se resfinţesc de episcop, ca orice biserică nouă, şi apoi se face în ele Sfânta Liturghie. Însă orice reparaţie, înnoire sau modificare la biserici se face numai cu binecuvântarea episcopului.

De ce multe biserici vechi, de lemn sau chiar de piatră, îşi făceau altarul pe tulpina unui copac verde? Ce simbolizează acest copac?

Acest copac, a cărui tulpină era în trecut folosită drept

pristol, mai ales în Moldova şi Ardeal, simbolizează pomul vieţii şi pomul cunoştinţei binelui şi răului din Rai din care a mâncat Adam şi a murit. Pomul, care la început a adus moarte primului om în Rai, în Legea Harului aduce viaţă prin jertfa liturgică ce se săvârşeşte pe el. În vechile biserici era obiceiul să se încorporeze în zidul bisericii, nu numai sub Sfânta Masă, şi câte un arbore verde, care de fapt avea acelaşi simbol: răscumpărarea păcatului strămoşesc prin Sfânta Liturghie, adică prin jertfă. Trebuie să amintim că aproape toate bisericile de lemn din sate, schituri şi mânăstiri îşi fixau Sfânta Masă (pristolul) pe tulpini de stejar sau de brad masiv. Înaintaşii înţelegeau şi preţuiau mai mult ca noi, creştinii de azi, simbolul şi valoarea jertfei liturgice. Copacul sacrificat pentru altar simbolizează pe Hristos jertfit pentru lume.

De ce se sfinţesc bisericile după ce se termină de zidit?

Bisericile noi se sfinţesc, pentru că ele sunt închinate lui Dumnezeu; se sfinţesc, pentru a fi cu totul curate de cele pământeşti şi vrednice a locui în ele Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt. Apoi se sfinţesc ca să se poată săvârşi în ele dumnezeiasca Liturghie şi Sfintele Taine. Prima biserică sfinţită pe pământ a fost templul lui Solomon, una din cele mai mari şi mai frumoase construcţii ecleziastice de pe pământ, care s-a zidit timp de şapte ani, iar în anul al unsprezecelea al domniei sale a fost sfinţit prin rugăciunea lui Solomon, când slava lui Dumnezeu a umplut casa Domnului (III Regi, cap. 8).

Cine sfinţeşte bisericile noi şi pe cele restaurate?

Slujba sfinţirii bisericilor, mai ales a celor noi, se face numai de episcop, însoţit de mai mulţi preoţi şi diaconi. Este una din cele mai frumoase slujbe ortodoxe, foarte cinstită de credincioşii noştri. Pentru aceea la sfinţiri de biserici se adună, mai ales în Moldova şi în Transilvania, mii de credincioşi.

Cum se sfinţeşte o biserică ortodoxă?

După terminarea lucrărilor de construcţie a unei

biserici noi, preotul, împreună cu credincioşii, merge la episcopul locului şi fixează ziua sfinţirii sau târnosirii bisericii. Apoi face toate pregătirile necesare şi anunţă din timp tot poporul.

Sfinţirea bisericii se face astfel: în dimineaţa zilei de sfinţire, preoţii, îmbrăcaţi în veşminte şi înconjuraţi de mulţimea credincioşilor cu lumânări aprinse în mâini, în cântări şi în sunetul clopotelor, primesc pe episcopul eparhiot la biserica veche din localitate. După ce se îmbracă în toate veşmintele arhiereşti, episcopul, însoţit de preoţi şi popor, iau cu ei toate sfintele vase şi odoare pentru noul altar şi merg cu cântări până în faţa uşilor de intrare a noii biserici, care este închisă. Aici arhiereul dă binecuvântare şi începe slujba sfinţirii.

Se face ectenia mare, se citesc trei paremii şi trei rugăciuni speciale, apoi se înconjoară biserica de trei ori cu tot poporul, cu cântări şi cu lumânări aprinse. În faţa bisericii se citeşte după fiecare înconjurare un Apostol şi o Evanghelie specială, de obicei de către episcop, stropindu-se curtea şi exteriorul bisericii cu agheasmă. Apoi, episcopul, ţinând Sfânta Cruce în dreapta sa, loveşte cu crucea în uşa bisericii şi zice de trei ori: *Deschideţi, boieri, porţile voastre şi va intra Împăratul slavei!* Iar din pridvorul bisericii închise, cineva întreabă tot de trei ori: *Cine este acesta Împăratul slavei?* Şi episcopul răspunde: *Domnul puterilor, Acesta este Împăratul slavei* (Ps. 23).

După ce se însemnează uşa bisericii cu Sfânta Cruce, se deschide şi intră cântând episcopul şi preoţii slujitori. Apoi se face sfânta agheasmă în mijlocul bisericii, se citeşte o rugăciune specială şi episcopul cu preoţii intră în Altar şi începe slujba sfinţirii Sfintei Mese, numită şi Pristol. După ce se îmbracă în veşmânt alb protector, episcopul pregăteşte sfintele moaşte, le unge cu Sfântul Mir, le aşază în cutie de argint, le cădeşte şi le fixează în piciorul Sfintei Mese sau în scobitura din lespedea de piatră a Sfintei Mese anume pregătită, împreună cu pomelnicul ctitorilor şi actul de sfinţire, peste care se toarnă ceară topită amestecată cu multe aromate, care simbolizează aloia şi miresmele cu care a fost uns trupul Domnului în Mormânt. Apoi acoperă totul cu ciment, se aduce apă caldă, burete şi prosoape noi, arhiereul

citeşte o rugăciune de sfinţire şi se toarnă de trei ori apă caldă peste pristol, iar preoţii îl spală cu buretele şi îl şterg cu prosoapele. Episcopul stropeşte apoi de trei ori pristolul cu aromate, zicând: *Stropi-mă-vei cu isop şi mă voi curăţi, spăla-mă-vei şi mai vârtos decât zăpada mă voi albi.*

Episcopul ia apoi Sfântul şi Marele Mir, îl amestecă cu puţin vin şi untdelemn curat şi face cu el trei cruci pe lespedea Sfintei Mese, zicând de trei ori *Aliluia.* La fel se unge în chipul crucii, marginea şi piciorul Sfintei Mese, zicând: *Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.*

Apoi episcopul lipeşte icoanele celor patru Evanghelişti cu ceară topită şi aromate de colţurile Sfintei Mese, iar pe deasupra aşază o pânză de in albă, până jos, care închipuie cămaşa şi giulgiul lui Hristos, pe care o leagă cu sfoară specială cruciş, zicând: *Îmbracă tăria ta, Sioane, şi tu, Ierusalime, cetate sfântă, îmbracă slava ta.* Capetele sforii se sigilează cu pecetea episcopului, ca nimeni, afară de episcop, să nu poată descoperi Sfânta Masă, zicând: *Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, în veci. Amin.* Aceasta închipuie pecetluirea Mormântului Domnului, după îngropare.

În continuare, episcopul aşază pe Sfânta Masă celelalte acoperăminte, Sfântul Chivot, Evanghelia, Sfânta Cruce, Antimisul, sfeşnicele cu lumânări neaprinse. La fel aşază toate sfintele vase şi la proscomidie şi cădeşte Sfântul Altar şi toată biserica, iar când se întoarce, episcopul îngenunchează pe o pernă în faţa Sfintelor Uşi, rostind rugăciunea principală de sfinţire a bisericii. Apoi episcopul ia o lumânare aprinsă, se urcă în amvon şi zice către popor: *Lumina lui Hristos luminează tuturor.* Din această lumină se aprind toate lumânările şi candelele din biserică, iar credincioşii o duc în casele lor, ca la Sfânta Înviere.

La urmă episcopul unge cu Sfântul şi Marele Mir în formă de cruce pereţii bisericii, începând de la absida Sfântului Altar, naosul, pronaosul, pridvorul, atât în interior, cât şi în exterior, iar corul cântă: *Luminează-te, luminează-te, noule Ierusalime, că slava Domnului peste tine a răsărit. Această casă Tatăl o a zidit; această casă Fiul o a întărit; această casă Duhul Sfânt o a înnoit, o a luminat şi a sfinţit sufletele noastre.* Iar episcopul, când însemnează pereţii

bisericii cu Sfântul Mir, zice: *Sfinţitu-s-a biserica aceasta întru slava lui Dumnezeu Cel atotputernic, a Tatălui, a Fiului şi a Sfântului Duh. Amin.* Apoi episcopul citeşte o rugăciune de mulţumire şi începe Sfânta Liturghie cu tot soborul preoţilor.

După terminarea Liturghiei se înconjoară o dată biserica şi se stropeşte cu agheasmă. Iar după predică, se închină toţi credincioşii, bărbaţi şi femei, şi trec prin Sfântul Altar ca să sărute Sfânta Masă, după care primesc anaforă, agheasmă şi bucăţi de pânză sfinţită înmuiată în ceară şi aromate de la sfinţirea Sfintei Mese. Acum este singura dată când femeile curate au voie să intre şi să se închine în Sfântul Altar.

La sfârşit, tot poporul ia masa de obşte în curtea bisericii, în frunte cu episcopul şi cu tot clerul, lăudând şi mulţumind lui Dumnezeu Celui în Treime închinat şi preamărit.

De ce se zidesc bisericile în formă de corabie sau de cruce?

Se zidesc în formă de corabie, întrucât fiecare biserică simbolizează corabia lui Noe din timpul potopului. Şi precum corabia lui Noe a izbăvit pe cei aleşi de moarte, aşa şi Biserica lui Hristos izbăveşte de moartea păcatului şi de chinurile iadului pe cei ce aleargă la sfintele altare să se roage şi rămân toată viaţa în această corabie a mântuirii. Iar cei ce ies din corabia Bisericii, adică sectele şi ateii, aceia se îneacă în marea relei credinţe şi în potopul păcatelor şi îşi pierd sufletul.

Bisericile, mai ales în Balcani, se construiesc mai mult în formă de cruce, fie aşa-zisa „cruce greacă”, cu braţele, adică absidele, egale, ca în Grecia, Bulgaria şi Rusia; fie în formă de „cruce latină”, ca în România. Adică, cu absidele laterale mai mici, unde stau cântăreţii, iar absida altarului mai mare, care, împreună cu naosul şi pronaosul, formează axul longitudinal al bisericii. Crucea este primul altar pe care S-a jertfit Hristos.

Ce simbolizează turlele bisericii?

Bisericile din Moldova medievală, până la începutul

secolului al XVII-lea, au o singură turlă deasupra naosului, care se sprijină pe mai multe arce de zid şi pe patru arce mari, numite pandantivi. Turla bisericii simbolizează pe Hristos întrupat în lume, iar cei patru stâlpi care o susţin simbolizează pe cei patru Evanghelişti care au vestit pe pământ Evanghelia mântuirii. Bisericile cu două turle, din secolele XVII-XVIII, cum sunt Trei Ierarhi şi Cetăţuia din Iaşi, ne amintesc de cele două firi ale Mântuitorului, dumnezeiască şi omenească. Bisericile care au trei turle ne amintesc de Sfânta Treime; cele cu patru turle simbolizează pe cei patru Evanghelişti, iar cele cu cinci turle, una mare centrală şi patru mai mici în cele patru părţi, simbolizează pe Hristos Mântuitorul lumii şi pe cei patru Evanghelişti.

Care este cel mai potrivit simbol al Bisericii întemeiate de Fiul lui Dumnezeu, în pildele din Sfânta Evanghelie?

Biserica este simbolizată cel mai limpede în pilda viei şi a lucrătorilor răi (Matei 21, 33-41). Stăpânul care a sădit via este Dumnezeu, iar via este lumea aceasta. Gardul cu care a fost împrejmuită via este învăţătura celor două Testamente, adică Sfânta Scriptură, care călăuzeşte şi păzeşte lumea creştină de pierzare. Teascul săpat în vie este Altarul bisericii din care curge pentru viaţa lumii Trupul şi Sângele Domnului. Turnul clădit în mijlocul viei este Biserica întemeiată în lume, iar lucrătorii, cărora li s-a încredinţat via, sunt slujitorii Bisericii – episcopi, preoţi şi diaconi – , care sunt datori să lucreze via şi să dea lui Dumnezeu roadele ei, adică sufletele credincioşilor mântuiţi. Iar dacă slujitorii Bisericii, care sunt lucrătorii viei lui Hristos, vor face asemenea lucrătorilor răi din Evanghelie, adică se vor lenevi la cele sfinte, nu vor învăţa lumea calea mântuirii, nu vor sluji la biserică cu evlavie şi credinţă şi vor pierde sufletele încredinţate lor, dedându-se la cele pământeşti, atunci cu ei se va împlini cuvântul Domnului din Evanghelie: *Pe cei răi cu rău îi va pierde, iar via o va da altor lucrători, care vor da roadele la timpul lor* (Matei 21, 41).

De ce se aşază Sfânta Cruce pe turlele bisericilor, pe catapetesme şi pe Sfânta Masă?

Pentru că Sfânta Cruce este primul altar, primul

jertfelnic creştin pe care Fiul lui Dumnezeu a săvârșit singura jertfă sângeroasă şi Liturghie pe Golgota, prin care ni s-au iertat păcatele. Apoi se aşază Crucea pe biserici, pentru că nu este alt semn mai sfânt pe lume, nici altă armă şi steag de biruinţă a creştinilor împotriva diavolului şi a păcatului mai puternic decât Sfânta Cruce. Crucea, prin cele trei braţe, mai este simbol al Preasfintei Treimi, simbol al iubirii şi unirii divine şi semn unic al vieţii veşnice prin moartea şi învierea lui Hristos.

Sfânta Cruce se înalţă biruitoare pe biserici, pe altare, la piepturile creştinilor, ca semn că suntem ortodocşi, ca semn că suntem răscumpăraţi de Hristos prin Cruce şi iubire, că suntem fii ai învierii şi moştenitori de drept ai Împărăţiei Cerurilor. Iar cei ce înjură Crucea, nici n-o poartă cu evlavie şi se leapădă de ea, numind-o „chip cioplit”, aceia hulesc pe Dumnezeu, se lipsesc de ajutorul Sfintei Cruci şi, dacă nu se pocăiesc, vor suferi multe necazuri în viaţă şi îşi vor pierde sufletul.

Crucea se înalţă pe biserici şi peste tot, ca să ne amintim de dragostea lui Hristos pentru noi şi de jertfa Lui. Apoi, ca văzând-o diavolii, ateii, păgânii şi sectanţii, să se teamă şi să se ruşineze; pentru că prin Cruce ne întărim în credinţă, ne îmbărbătăm în lupta vieţii, uităm de necazuri şi ne unim duhovniceşte. Crucea este semnul celei mai înalte iubiri a lui Dumnezeu pentru oameni, este semnul învierii veşnice şi al unirii tuturor creştinilor sub braţele ei mântuitoare.

De ce se zidesc bisericile ortodoxe cu altarul la răsărit şi de ce ne închinăm cu faţa la răsărit?

Ne închinăm cu faţa spre răsărit pentru că Iisus Hristos Mântuitorul lumii se numeşte „Răsăritul cel de sus”, „Luceafărul Dimineţii” şi „Soarele Mântuirii noastre”, Care răsare de la răsărit şi luminează pe tot omul ce vine în lume. Zidim bisericile cu altarul spre răsărit şi ne închinăm cu faţa spre răsărit, pentru că Raiul de unde a căzut omul „era la răsărit” şi pentru că răsăritul este simbolul luminii şi al învierii Domnului, Care a înviat „pe când se lumina de ziuă”. De asemenea, ne închinăm cu faţa la răsărit, pentru că Fiul lui Dumnezeu va veni să judece lumea dinspre răsărit, cum

spune El însuşi: *Precum fulgerul iese de la răsărit şi se arată până la apus, aşa va fi şi venirea Fiului Omului* (Matei 24, 27).

Cum este împărţită biserica în interior şi care este semnificaţia fiecărei încăperi?

Bisericile parohiale mai mici sunt împărţite în trei încăperi: pridvor, pronaos şi naos legate la un loc şi Sfântul Altar. Bisericile mari, şi mai ales cele voievodale vechi, sunt împărţite în cinci încăperi: pridvor, închis sau deschis, pronaos sau exonartex, camera mormintelor voievodale, naos şi altar. În Moldova, unde s-a impus din secolul al XV-lea un stil arhitectonic unic în ţara noastră, primele patru încăperi sunt separate între ele prin ziduri masive pline şi portaluri de influenţă gotică. În Muntenia, separarea se face prin stâlpi masivi de piatră.

Ca semnificaţie, pridvorul preînchipuie lumea dinainte de Hristos, omul creat de Dumnezeu şi izgonit pe pământ după cădere. Până la întruparea Domnului, omul aştepta pe pământ mântuirea lui ca într-un pridvor de Biserică. De aceea aici se pictează crearea lumii, căderea lui Adam, izgonirea din Rai, iar pe peretele vestic se pictează Raiul, iadul şi Judecata de apoi. Pridvorul mai închipuie pe omul păcătos, aflat sub canon, nevrednic să intre în biserică. Aici, după rânduială, stau cei ce au făcut păcate grele, care se căiesc şi cer iertare de la Dumnezeu şi de la oameni. Aici mai stau femeile necurate şi cei ce încă nu sunt botezaţi, copiii mici aduşi pentru botez şi catehumenii care aşteaptă să fie uniţi cu Hristos prin baia Botezului.

Pronaosul este locul unde în trecut stăteau femeile şi ascultau sfintele slujbe, cum este şi astăzi, mai ales în Ardeal. În unele biserici vechi, femeile au intrare separată în pronaos, iar bărbaţii intră direct în naos. Tot în pronaos se face Taina Botezului şi a doua cununie, pentru cei ce se recăsătoresc canonic. Aici, sau chiar în pridvor, erau înmormântaţi ctitorii şi marii donatori ai bisericii, iar la mânăstiri, tot aici se înmormântau mitropoliţii, cuvioşii monahi şi marii dregători ai ţării.

În gropniţă se înmormântau odinioară voievozii ctitori cu toată familia lor, soţii într-o parte, iar copiii în partea opusă, cu rudele apropiate. Şi aceasta, cu scopul de a fi pomeniţi zilnic la Sfânta Liturghie şi la parastas.

Naosul, care se află aproape de Altar, sub bolta cupolei, reprezintă lumea văzută, întreaga Creştinătate care crede în Iisus Hristos înviat din morţi şi aşteaptă mila lui Dumnezeu. De aceea pe bolta turlei se pictează Pantocratorul, adică Iisus Hristos Atotstăpânitorul, Care priveşte cu milă spre lumea creată de El. Aici este locul unde stau la slujbă bărbaţii, copiii în faţă, apoi bătrânii, tinerii şi corul. În majoritatea bisericilor noastre, astăzi, bărbaţii stau în partea dreaptă a bisericii şi femeile în partea stângă. Corul închipuie cetele îngerilor care neîncetat slăvesc pe Dumnezeu în cer.

Ce închipuie, în mod special, Sfântul Altar?

Sfântul Altar este simbolul mistic al Împărăţiei cerurilor, unde, nevăzut, se află Tronul Preasfintei Treimi, Maica Domnului cu toţi Sfinţii şi îngerii împreună cu slujitorii sfinţiţi ai Bisericii. Altarul este locul cel mai sfânt de pe pământ, unde locuieşte nevăzut Dumnezeu şi unde Se jertfeşte zilnic, în timpul Sfintei Liturghii, Domnul nostru Iisus Hristos. Dacă naosul închipuie tainic lumea văzută, a credincioşilor, adică Biserica luptătoare de pe pământ, Altarul închipuie Cerul, adică Biserica biruitoare de sus, formată din îngeri şi din toţi sfinţii, care se roagă pentru noi şi ne ajută să biruim ispitele diavolului şi să dobândim mântuirea sufletului.

Ce închipuie masa Proscomidiei din Sfântul Altar?

Masa Proscomidiei, adică locul unde face preotul prima parte a Sfintei Liturghii şi scoate părticele, este situată în partea de nord a Altarului şi închipuie jertfelnicul Legii vechi unde se aduceau jertfe de animale şi arderile de tot. Mai închipuie peştera din Betleem unde S-a născut Hristos Domnul din Fecioara Maria şi a fost culcat în iesle. De asemenea, închipuie şi muntele Golgota, unde a fost răstignit Domnul pe Cruce pentru mântuirea lumii; adică locul unde a pătimit şi Şi-a dat Duhul, când a strigat cu glas mare:

Săvârşitu-s-a! (Ioan 19, 30). Sfânta Proscomidie mai închipuie, în Biserica creştină, jertfelnicul cel mai presus de ceruri, unde se aduce jertfa liturgică şi se pregătesc Sfintele Daruri de către preotul slujitor. La Proscomidie se păstrează toate Sfintele Vase liturgice, adică: Sfântul Potir, Discul, Steluţa, Copia, Linguriţa pentru împărtăşanie, buretele de şters Sfintele Vase, acoperămintele pentru Sfintele Vase şi cele cinci prescuri.

Ce închipuie Sfântul Potir?

Sfântul Potir închipuie mai întâi paharul de la Cina cea de Taină, pe care l-a binecuvântat Mântuitorul, prefăcând vinul din el în scump Sângele Său, din care apoi a împărtăşit pe Sfinţii Apostoli, zicându-le: *Beţi dintru acesta toţi, acesta este Sângele Meu al Legii celei noi, care pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor* (Matei 26, 27-28).

Sfântul Potir, care este cel mai preţios vas liturgic, mai închipuie paharul suferinţelor Mântuitorului pe Sfânta Cruce, căci rugându-Se El în grădina din Ghetsimani, a zis: *Părintele Meu, de este cu putinţă să treacă de la Mine paharul acesta! Însă nu precum voiesc Eu, ci precum Tu voieşti!* (Matei 26, 39). Sfântul Potir închipuie şi vasul în care a curs sânge şi apă din coasta Domnului, când a fost împuns cu suliţa, după ce Şi-a dat Duhul (Ioan 19, 34)

Ce închipuie Sfântul Disc?

Sfântul Disc, pe care se aşază Sfântul Agneţ şi părticelele (miridele) scoase pentru credincioşi la Proscomidie, închipuie mai întâi ieslea din Peştera Betleemului, unde a fost culcat Pruncul Iisus de către Maica Domnului şi unde s-au închinat cei trei magi. Mai închipuie jertfelnicul Sfintei Cruci de pe Golgota, unde Şi-a dat Duhul Domnul nostru Iisus Hristos. Mai închipuie patul unde a fost aşezat trupul Domnului coborât de pe Cruce, când a fost uns cu miresme şi înfăşurat cu giulgiu. Mai închipuie Mormântul în care a fost pus Mântuitorul, de unde a înviat a treia zi. Discul liturgic, fiind rotund, închipuie rotunjimea pământului, ca şi veşnicia cerului. Căci precum discul rotund nu are început şi sfârşit, tot aşa nici veşnicia.

Sfântul Disc este al doilea vas liturgic important, după

Sfântul Potir.

Ce închipuie Steluţa?

Al treilea obiect liturgic este Steluţa, făcută la fel din metal preţios. Ea este făcută în formă de X sau de cruce şi închipuie mai întâi steaua care s-a arătat magilor la Naşterea Domnului. Mai închipuie steaua credinţei creştine care ne călăuzeşte pe toţi pe calea mântuirii spre Hristos. Mai închipuie monograma lui Hristos sau litera H de la Hristos, care în limba greacă se scrie în formă de X. Steluţa mai simbolizează pe sfinţii îngeri cu aripile desfăcute care ne călăuzesc spre biserică, spre Dumnezeu.

Ce închipuie Sfânta Copie?

Sfânta Copie este un mic cuţit cu două tăişuri, ca o mică suliţă, făcută din metal, care închipuie suliţa cu care ostaşul roman a împuns coasta Domnului pe Cruce, din care apoi a curs sânge şi apă. Cu ajutorul Copiei se scot atât Sfântul Agneţ, cât şi toate părticelele (miridele) pentru vii şi morţi la Proscomidie, ca simbol că fără jertfă nimeni nu se poate mântui.

Ce închipuie Linguriţa cu care ne împărtăşim cu Trupul şi Sângele Domnului?

Linguriţa cu care se dă Sfânta Împărtăşanie închipuie cleştele cu care serafimul a luat cărbunele de foc şi l-a atins de buzele proorocului Isaia, zicând: *Iată s-a atins de buzele tale şi va şterge fărădelegile tale şi de păcatele tale te va curăţi* (Isaia 6, 6-7). Căci Trupul şi Sângele lui Hristos sunt ca un cărbune de foc mistuitor, „care curăţă şi iartă păcatele, dacă le primim cu vrednicie!”

Ce închipuie Buretele de la Proscomidie?

Închipuie buretele cu care ostaşul roman, după ce l-a înmuiat în oţet şi fiere, l-a pus într-o trestie şi l-a atins de buzele Mântuitorului, Care, însetat din iubire pentru noi toţi, a strigat: *Mi-e sete!.* Cu buretele preotul îşi şterge mâinile, când se atinge de Preacuratele Taine în timpul Sfintei Liturghii şi curăţă Sfântul Potir.

Ce simbolizează Sfintele Acoperăminte?

Acoperămintele de pe Sfintele Vase, în număr de trei, din care două sunt mai mici şi al treilea mai mare, se fac din stofă aleasă şi sunt împodobite cu cruci şi simboluri liturgice, ca să fie vrednice de Hristos. Acoperămintele mici simbolizează scutecele Domnului cu care a fost înfăşat în iesle, precum şi giulgiul cu care a fost înfăşurat trupul Mântuitorului în Mormânt. Iar acoperământul mare simbolizează cerul pe care s-a arătat steaua la Betleem, pronia divină care ne acoperă pe toţi, precum şi piatra pusă deasupra Mormântului, care a fost dată la o parte în clipa Învierii Domnului.

Ce este Sfânta Masă numită şi Sfântul Pristol?

Sfânta Masă este centrul Sfântului Altar în orice biserică ortodoxă. Ea formează locul cel mai sfânt de pe pământ, centrul lumii şi al Creştinătăţii, pentru că aici se săvârşeşte cea mai mare slujbă şi rugăciune pe pământ – Sfânta şi dumnezeiasca Liturghie.

Fără Sfânta Masă, fără Altar şi Sfânta Liturghie, nu poate fi biserică ortodoxă şi nici Preacuratele Taine. Sfânta Masă se face fie din tulpină de copac mare, ce simbolizează pomul vieţii din Rai, fie din piatră şi cărămidă, care apoi se sfinţeşte de episcop. Orice Sfântă Masă trebuie să aibă o părticică din moaştele sfinţilor mucenici sau cuvioşi, în piciorul ei, întrucât Biserica lui Hristos s-a întemeiat prin jertfa Mântuitorului pe Cruce şi s-a desăvârşit apoi, ajungând biruitoare până astăzi prin Duhul Sfânt şi prin jertfa Sfinţilor Apostoli şi Mucenici. Acoperământul de pânză albă de pe Sfânta Masă simbolizează giulgiul Domnului cu care a fost înfăşurat în Mormânt, iar acoperământul alb de deasupra Sfintei Mese, simbolizează veşmintele strălucitoare ale Mântuitorului când S-a schimbat la faţă pe muntele Taborului.

Ce închipuie Sfânta Masă?

Sfânta Masă, numită şi Pristol sau Altar, simbolizează următoarele:

– Sfânta Sfintelor sau jertfelnicul Legii vechi, începând

cu altarul de jertfă al lui Abel, Noe, Avraam şi Isaac, fiul său, până la altarul înălţat de Moise, David şi Solomon, care a zidit marele templu, şi altarul proorocului Ilie Tezviteanul de pe muntele Carmel;

– Sfânta Masă închipuie masa Cinei de Taină sau foişorul unde a mâncat Domnul cu ucenicii Săi, în Joia Mare, şi unde Mântuitorul a săvârşit prima jertfă euharistică, prima Liturghie, sfinţind pâinea şi vinul şi împărtăşind pe Sfinţii Apostoli, când a instituit şi Taina Sfintei Împărtăşanii;

– Sfânta Masă închipuie şi Sfânta Cruce, Jertfelnicul cel mântuitor de pe Golgota, unde Mântuitorul a săvârşit o singură dată Sfânta Liturghie sângeroasă, răscumpărând neamul omenesc prin Sfântul Său Sânge din robia păcatului şi a osândei veşnice;

– Sfânta Masă mai închipuie Mormântul Domnului, de unde a treia zi– Duminica– a înviat din morţi;

– Închipuie, de asemenea, Tronul Preasfintei Treimi sau Pristolul Celui Preaînalt, unde Mântuitorul Se jertfeşte zilnic în timpul Sfintei Liturghii şi împărtăşeşte pe cei vrednici cu Trupul şi scump Sângele Său;

– Sfânta Masă închipuie Tronul lui Dumnezeu înconjurat de serafimi şi heruvimi, de unde Tatăl ceresc ocârmuieşte toată lumea văzută şi nevăzută;

– Sfânta Masă mai închipuie Tronul Fiului lui Dumnezeu, ca miel de jertfă şi drept Judecător, Care va veni să judece toată lumea;

– De asemenea, închipuie pe Maica Domnului cu Pruncul Iisus în braţe, care este mai cinstită decât heruvimii şi decât serafimii, prin naşterea ei cea dumnezeiască şi mai presus de minte.

Ce este Sfântul Antimis care stă pe Sfânta Masă?

Sfântul Antimis (adică „în loc de Masă”) este un obiect sacru format dintr-o stofă de mătase subţire, pe care este imprimată punerea Domnului în Mormânt. Antimisul este sfinţit de episcop şi are în partea de sus o părticică din moaştele unui sfânt mucenic, aşezată în ceară şi cusută cu grijă. Antimisele se trimit de fiecare episcop la toate bisericile sfinţite din eparhia sa. Nu se poate săvârşi niciodată Sfânta Liturghie fără Antimis sfinţit. Iar dacă uneori

se face Sfânta Liturghie afară, pe câmp, pe front, ea se face numai pe Sfântul Antimis.

Sfântul Antimis simbolizează acelaşi lucru ca şi Sfânta Masă. Mai simbolizează şi marama care a fost pe faţa Mântuitorului. El se aşază întotdeauna deasupra Sfintei Mese, sub Evanghelie, învelit într-o pânză curată protectoare, numită *leton,* care închipuie cămaşa lui Hristos.

Ce alte obiecte sacre stau pe Sfânta Masă?

Deasupra Sfântului Antimis stă întotdeauna Sfânta Evanghelie, Cartea Vieții şi a mântuirii noastre, care a fost scrisă de cei patru Evangheliști sub inspiraţia Duhului Sfânt. Sfânta Evanghelie simbolizează pe Hristos înviat, stând pe tron de slavă să judece toată lumea, căci după felul cum am păzit sau nu poruncile Mântuitorului scrise în Evanghelie, aşa vom fi judecaţi.

Pe Sfânta Masă se află şi Sfântul Chivot, o cutie de metal preţios, uneori în formă de biserică de metal aurit, care stă deasupra şi în care se păstrează tot timpul anului Sfânta Împărtăşanie pentru cei bolnavi. Sfântul Chivot închipuie pe Maica Domnului cu Pruncul în braţe. Mai închipuie Chivotul Legii vechi în care se păstra mana cerească, Tablele legii, Cartea Legii şi toiagul lui Aaron ce odrăslise. Toate acestea închipuiau pe Hristos, Mântuitorul lumii, întrupat pentru noi.

Alt obiect sacru de pe Sfânta Masă este Sfânta Cruce, una sau mai multe, care simbolizează pe Hristos răstignit şi înviat. Apoi este un sfeşnic cu una, trei, cinci sau şapte lumini, care simbolizează atât pe Sfântul Ioan Botezătorul şi Mergătorul Înainte, cât şi pe Sfânta Treime, sau cele şapte Sfinte Taine ale Bisericii, ca şi pe îngerii lui Dumnezeu care străjuiesc neîncetat Altarul Domnului.

Ce închipuie candela care arde neîncetat în Altar, deasupra Sfintei Mese?

Candela sau candelele care ard neîncetat în Sfântul Altar, atât pe Sfânta Masă cât şi deasupra ei, cum se obişnuieşte mai ales la mânăstiri, simbolizează sfeşnicul (candelabrul) cu şapte lumini, care ardea neîncetat în Cortul mărturiei, după porunca Domnului (Leviticul 24, 1-4). Aceste candele nestinse mai închipuie lumina lui Hristos înviat, care

luminează toată lumea şi străjuiesc neadormite deasupra Sfântului Chivot, unde se află Hristos euharistic, adică Sfânta Împărtăşanie pentru bolnavi şi pentru copiii mici.

Ce simbolizează cădelniţa şi tămâia care se aduce jertfă lui Dumnezeu la biserică?

Cădelniţa, care este făcută din metal preţios, simbolizează firea omenească a Mântuitorului întrupat; focul din cădelniţă simbolizează firea Lui dumnezeiască, iar mirosul de tămâie închipuie atât mirosul cu bună mireasmă al Duhului Sfânt, cât şi rugăciunile neîncetate ale tuturor sfinţilor, care se înalţă ca tămâia cea binemirositoare şi ca limbile de foc spre scaunul Preasfintei Treimi (Apocalipsa 4, 8). Aşa se ruga şi prorocul David: *Să se îndrepteze rugăciunea mea, ca tămâia înaintea Ta* (Psalm 140, 2).

Cădelniţa mai închipuie vasul cu care se aduceau smirnă şi aloe amestecate cu miresme, ca să se ungă trupul Domnului la mormânt.

Ce simbolizează scaunul cel de sus, care se află la răsăritul Sfintei Mese?

Scaunul sau jilţul frumos împodobit, care stă la răsăritul Sfintei Mese, în Altar, numit şi „scaunul cel de sus”, simbolizează tronul Dreptului Judecător, Care va veni să judece toată lumea, precum şi scaunul cel înalt al Domnului Savaot. Pe acest scaun stă numai arhiereul, când săvârşeşte Sfânta Liturghie.

Ce simbolizează diaconiconul, adică încăperea din partea dreaptă a Sfintei Mese?

Locul unde stă astăzi paracliserul, şi unde se află cădelniţa, anafora, tămâia, prescurile şi celelalte necesare Sfântului Altar, se numeşte „diaconicon”, adică locul celor ce slujesc şi ajută pe preot la sfintele slujbe. Aici stăteau odinioară diaconii şi ipodiaconii care ajutau pe episcopi şi preoţi la cele sfinte şi de aici plecau cu Sfânta Împărtăşanie la cei bolnavi şi la cei din închisori.

Ce este catapeteasma?

Catapeteasma este peretele care desparte naosul

bisericii de Sfântul Altar. Ea se face din lemn frumos sculptat şi poleit, iar în unele părţi din zid de cărămidă sau marmoră, şi are în mijloc Sfintele Uşi împărăteşti, iar la sud şi la nord alte două uşi, numite diaconeşti. Catapeteasma are patru rânduri de icoane şi anume: cele de jos pe care le sărutăm cu toţii se numesc icoane împărăteşti, Mântuitorul pe tron se află în dreapta Sfintelor Uşi, iar Maica Domnului cu Pruncul în braţe, în partea stângă. Pe uşile diaconeşti se pictează, la dreapta, Arhanghelul Gavriil, iar la stânga, Arhanghelul Mihail. În unele părţi pe aceste uşi se pictează Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel sau Sfinţii Mari Mucenici Gheorghe şi Dimitrie. Ultima icoană din dreapta celor împărăteşti este întotdeauna icoana hramului fiecărei biserici, la care se mai adaugă, de obicei, icoana Sfântului Ierarh Nicolae. În partea opusă, la nord, se pictează de obicei Sfântul Ioan Botezătorul sau alt sfânt preferat de enoriaşi.

Rândul al doilea de icoane, deasupra Sfintelor Uşi şi icoanelor împărăteşti, este destinat celor douăsprezece praznice împărăteşti, şase la dreapta, şase la stânga, iar la mijloc, Sfânta Maramă sau, mai ales, Cina cea de Taină. Rândul al treilea de icoane, deasupra celor destinate marilor praznice, este rezervat celor doisprezece Apostoli, având în mijloc pe Mântuitorul Judecător, cu Maica Domnului şi Sfântul Ioan Botezătorul de ambele părţi. Această icoană se numeşte „Deisis”, adică mijlocitoare sau rugătoare. Ultimul rând de icoane, cel mai de sus, este destinat Sfinţilor Proroci mai importanţi, în număr de doisprezece, având în mijloc fie icoana Mântuitorului Hristos, fie pe Maica Domnului.

Catapeteasma se încheie deasupra cu Sfânta Cruce, având pe Domnul răstignit.

Care este rolul catapetesmei şi ce simbolizează ea?

Catapeteasma, numită şi tâmplă, are rolul de a separa Altarul, care închipuie cerul, de naos, care închipuie pământul, lumea. Adică, separă lumea văzută de cea nevăzută, care se poate dobândi numai cu mari osteneli şi cu viaţă sfântă, asemenea sfinţilor de pe catapeteasmă, ştiind că *nimic întinat şi necurat nu va intra întru împărăţia lui Dumnezeu.*

Apoi catapeteasma păstrează mai bine sfinţenia euharistică a jertfei Sfintei Liturghii, de ochii, de curiozitatea și indiferenţa oamenilor. Întotdeauna ochii şi imaginaţia iscodesc cele sfinte, slăbesc evlavia şi credinţa. De aceea marile taine, cum este jertfa euharistică a Sfintei Liturghii, trebuie trăite interior, mistic, în inimă, prin rugăciune şi lacrimi, iar nu prin vedere, ca orice lucru de rând. Că dacă îngerii din cer stau cu cutremur în biserică la Sfânta Liturghie, cu cât mai mult se cade să stăm noi, păcătoşii?

Catapeteasma simbolizează atât peretele din templul Legii vechi, care separa sfânta de sfânta sfintelor, cât şi pe toţi sfinţii din cer, care, prin icoane, privesc spre lume, spre pământ şi se roagă neîncetat pentru mântuirea noastră. Căci, fără rugăciunile şi ajutorul lor nu vom putea intra în Împărăţia cerurilor, în Altarul cel de sus.

Care este rolul Sfintelor Uşi şi ce simbolizează ele?

Dacă uşile laterale sunt destinate diaconilor şi slujitorilor de rând, uşile împărăteşti sunt destinate să treacă prin ele Însuşi Hristos, Împăratul slavei, mai ales în timpul Sfintei Liturghii, prin preoţii şi arhiereii slujitori, care ţin în mâinile lor Sfânta Evanghelie şi Preacuratele Taine, adică Trupul şi Sângele Domnului. De aceea se cheamă „Sfintele Uşi” sau „Uşile împărăteşti”, pentru că prin ele trece nevăzut şi văzut prin Sfintele Taine, Hristos Împăratul slavei. Se mai cheamă aşa şi pentru faptul că, pe vremea Bizanţului, împăraţii creştini ortodocşi intrau în Altar prin Sfintele Uşi şi se împărtăşeau înaintea Sfintei Mese.

Sfintele Uşi, fiind făcute din două părţi, închipuie Vechiul şi Noul Testament. În mijloc se află icoana Bunei Vestiri, iar în cele patru colţuri, cei patru Evanghelişti, care au dus vestea cea bună a mântuirii în toată lumea. Sfintele Uşi mai închipuie şi uşile Raiului, uşile împărăţiei cereşti prin care numai cei curaţi şi vrednici pot să treacă.

Ce simbolizează perdeaua de la Sfintele Uşi?

Perdeaua Sfintelor Uşi simbolizează mai întâi cortul Legii vechi şi catapeteasma templului care s-a rupt în două, când Fiul lui Dumnezeu Şi-a dat duhul pe Cruce. Când

acoperă Sfintele Uşi şi ne opreşte a privi în Sfântul Altar, ne aminteşte de izgonirea lui Adam din Rai, când Raiul a fost închis pentru toţi oamenii până la Învierea Domnului. Iar când perdeaua este deschisă, ne aminteşte că Raiul a fost deschis prin înviere tuturor celor ce cred în Hristos cu dreaptă credinţă şi se ostenesc să facă fapte bune. Perdeaua are şi rolul de a opri privirile oamenilor spre Sfintele Taine, în momentele cele mai sfinte, când fiecare trebuie să ne rugăm cu atenţie, din inimă, iar nu să ne risipim cu gândurile şi cu privirea.

Ce simbolizează sfeşnicul cu lumânarea aprinsă, care stă în faţa icoanelor sau este dus înaintea Sfintei Evanghelii?

Sfeşnicul înaintea icoanelor ne arată viaţa sfântă şi curată a tuturor sfinţilor lui Dumnezeu, Care ne zice: *Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru cel ceresc* (Matei 5,16). Iar sfeşnicul aprins purtat înaintea Sfintei Evanghelii simbolizează pe Sfântul Ioan Botezătorul care a fost înaintemergător al lui Hristos.

Ce semnificaţie are strana Maicii Domnului din naosul bisericii?

Maica Domnului, fiind cea dintâi dintre sfinţi, este totodată şi cea dintâi rugătoare pentru noi înaintea Mântuitorului Hristos şi a Preasfintei Treimi. Tocmai de aceea, icoana Maicii Domnului cea mai de cinste, de obicei care este şi făcătoare de minuni, din fiecare catedrală şi biserică de mânăstire sau de parohie, se aşază într-o strană frumos sculptată în naosul bisericii, cât mai aproape de credincioşi, ca să primească rugăciunile lor şi să le ducă înaintea Domnului. Să nu uităm că rugăciunile Maicii Domnului sunt mai puternice decât ale tuturor sfinţilor din cer! De aceea, ne închinăm cu atâta evlavie la icoana Maicii Domnului şi-i cerem ajutor.

Ce semnificaţie are policandrul cu multe lumânări din mijlocul bisericii?

Policandrul aprins cu multe lumini simbolizează atât

universul creat de Dumnezeu împodobit aşa de frumos cu stele, cât şi cerul plin de nenumăraţi sfinţi şi îngeri care strălucesc ca stelele şi a căror viaţă şi învăţătură luminează pământul, îndemnându-ne şi pe noi să le urmăm credinţa şi nevoinţa.

Ce semnificaţie are serafimul aprins în faţa catapetesmei?

Mai întâi închipuie pe acei heruvimi care au fost puşi să păzească Raiul, după izgonirea lui Adam din el. Apoi închipuie pe îngerii care ne călăuzesc pe calea mântuirii şi ne ajută să dobândim viaţa veşnică. Serafimul mai închipuie cetele serafimilor şi heruvimilor care înconjoară tronul slavei lui Dumnezeu, cântând: *Sfânt, sfânt, sfânt, Domnul Savaot. Plin este cerul şi pământul de mărirea Lui. Osana întru cei de sus.*

Ce semnificaţie au stranele pentru cântăreţi din absidele laterale?

Stranele şi cântăreţii, care laudă pe Dumnezeu împreună cu sfinţii şi cu îngerii din cer, simbolizează corul celor nouă cete îngereşti şi al tuturor sfinţilor, care slăvesc pe Tatăl, pe Fiul şi pe Duhul Sfânt, Mângâietorul, împreună cu toţi creştinii care vin la biserică şi duc viaţă duhovnicească. Stranele au şi rolul de a ţine pe credincioşi cu mâinile în formă de cruce şi în stare de rugăciune şi veghe când stau la slujbă.

Ce semnificaţie are pictura din interiorul şi exteriorul bisericilor ortodoxe?

Pictura murală din bisericile ortodoxe, fie în ulei sau tempera, fie în frescă, reprezintă Biblia în imagini şi ajută mult la întărirea şi explicarea credinţei ortodoxe, atât pe copii şi tineri, cât şi pe toţi fiii Bisericii noastre. Pictura din biserici ne întăreşte credinţa în Dumnezeu, ne sporeşte evlavia către sfinţi şi ne îndeamnă să le urmăm şi noi viaţa, nevoinţa, învăţătura şi jertfa lor pentru Hristos. Apoi pictura făcută cu evlavie şi bine lucrată este o podoabă şi artă duhovnicească a bisericilor ortodoxe, unică în lumea creştină.

Cum se pictează o biserică?

Planul iconografic al unei picturi bisericeşti este făcut de pictori iscusiţi, după un anumit tipic sau program tradiţional, numit „erminie”. În general, în Sfântul Altar se pictează pe boltă Maica Domnului cu Pruncul, apoi Împărtăşirea Apostolilor, numită şi „Liturghia îngerească”, iar pe cele două laturi se pictează marii ierarhi ai Bisericii lui Hristos. La Proscomidie se pictează Naşterea Domnului, iar la diaconion se pictează sfinţii diaconi.

Pe bolta turlei din naos se pictează întotdeauna Mântuitorul Pantocrator, urmând mai jos cei doisprezece Apostoli. La baza turlei sunt cei patru Evanghelişti, în absidele laterale se pictează de obicei Naşterea şi Învierea Domnului, sau Schimbarea la Faţă şi Pogorârea Sfântului Duh. Pe bolta naosului se pictează minunile şi patimile Domnului, iar pe pereţii laterali, deasupra stranelor, se pictează sfinţii Martiri şi marii Cuvioşi.

În pronaos se pictează de obicei Sinaxarul, adică pătimirea sfinţilor Mucenici, după calendar, şi cuvioşi sau cuvioase. Iar în pridvor se pictează, pe peretele vestic, Raiul şi Iadul, apoi crearea lumii, căderea omului şi prorocii Vechiului Testament. Unde este spaţiu se mai pictează aici şi cele şapte Sinoade ecumenice. Pictura din exterior, care se obişnuia mai ales în Nordul Moldovei, are şi ea un canon sau program special. De obicei aici se continuă pictura din interior, cu scene noi, ca Arborele lui Iesei, Scara Virtuţilor, după Sfântul Ioan Scărarul, Acatistul Buneivestiri şi altele.

Cine trebuie să picteze o biserică ortodoxă?

Orice biserică trebuie să fie pictată de pictori ortodocşi credincioşi, care cunosc bine iconografia, care au talent la pictură şi care duc o viaţă creştinească adevărată. Icoanele şi întreaga pictură se fac spre lauda lui Dumnezeu şi a sfinţilor Lui şi spre întărirea credinţei celor ce vin la biserică. De aceea este foarte important cine pictează biserica, ce viaţă creştină are, dacă se roagă şi posteşte, dacă este cununat cu soţia, dacă are sau nu copii, dacă duce viaţă cu adevărat creştină şi dacă se spovedeşte regulat la duhovnic. Este interzis să picteze o biserică pictori atei, necununaţi la preot, care trăiesc în desfrânări, care fumează şi sunt beţivi, care

înjură şi hulesc cele sfinte. Este mai bine să rămână biserica nepictată, decât să o picteze astfel de oameni. Icoanele se pictează numai cu post şi rugăciune. Şi aceasta trebuie să o facă atât pictorul şi preotul, cât şi credincioşii satului.

De ce trebuie să ne închinăm când trecem pe lângă biserică?

Suntem datori să ne închinăm şi să facem trei cruci şi închinăciuni când trecem pe lângă biserică, pentru că orice locaş sfânt ortodox este casa lui Dumnezeu, este tronul nevăzut al Preasfintei Treimi, este casă de rugăciuni, este Casa Domnului în care se roagă creştinii şi laudă pe Dumnezeu împreună cu sfinţii şi cu îngerii din cer. Trebuie să ne închinăm în faţa oricărei biserici ortodoxe, pentru că aici se săvârşeşte zilnic Sfânta Liturghie, pentru că pe Sfânta Masă se află Sfânta Evanghelie şi Sfânta Împărtăşanie şi pentru că biserica este însuşi cerul pe pământ. La fel trebuie să ne închinăm şi când sună clopotele de slujbă.

Ce păcat săvârşesc cei ce nu se închină când trec pe lângă biserică?

Cei care nu se închină din neatenţie, sunt iertaţi. Iar cei ce nu se închină din necredinţă şi din cauza ruşinii de oameni, aceia fac păcat mare, căci zice Mântuitorul: *Cine se va ruşina de Mine şi de cuvintele Mele înaintea oamenilor, Mă voi ruşina şi Eu de el înaintea Tatălui Meu Care este în ceruri* (Luca 9, 26).

Ce alte daruri sfinte se mai păstrează în biserică, pentru care suntem datori să ne închinăm când trecem pe lângă ea?

Pe lângă Sfânta Evanghelie, Sfânta Împărtăşanie şi vasele liturgice din Sfântul Altar, în fiecare biserică ortodoxă se mai află şi alte daruri şi odoare sfinte, în faţa cărora se cuvine să ne închinăm, atât când trecem prin faţa sfintelor locaşuri, cât şi când intrăm în ele. Aceste obiecte şi odoare sfinte din biserici sunt:

Sfânta Cruce care se înalţă pe Altar, pe catapeteasmă şi pe turlele sfintelor locaşuri. Dacă şi îngerii din cer se închină Sfintei Cruci, cum să nu ne închinăm regulat şi noi, creştinii? Apoi în biserici se află sute de icoane sfinte, unele

foarte vechi, cinstite de părinţii noştri; se află şi unele icoane făcătoare de minuni, vindecătoare de boli şi aducătoare de ploi pe pământ; se află în toate bisericile mici bucăţi de sfinte moaşte ale Mucenicilor şi Cuvioşilor Părinţi, unele puse la temelia altarelor, altele sub piciorul Sfintei Mese, altele aşezate pe Sfânta Masă, care trebuie cinstite.

În biserici se păstrează cu mare sfinţenie Sfântul şi Marele Mir, fără de care nu se poate face botezul ortodox şi prin care primim *pecetea Harului Duhului Sfânt.* Se mai păstrează agheasma mare, care se sfinţeşte o dată pe an, la Bobotează, şi cu care sfinţim biserici, sfinte vase, veşminte, icoane, toate. Se mai păstrează anafora, artosul, odoarele vechi ale bisericii, cărţile sfinte de slujbă, prescurile, tămâia, ceara şi altele; iar sub temelia fiecărei biserici şi în jurul lor se află morminte ale preoţilor, ale ctitorilor şi ale unor creştini cu viaţă sfântă, care, de asemenea, trebuie cinstiţi.

În sfârşit, în biserici stau de strajă, nevăzuţi, îngerii lui Dumnezeu, sfântul care este patronul bisericii şi protectorul satului respectiv şi alţi sfinţi, în frunte cu Maica Domnului, care laudă pe Ziditorul şi se roagă pentru noi şi împreună cu noi ziua şi noaptea.

Pentru toate acestea suntem datori să ne închinăm în faţa sfintelor biserici, ori de câte ori trecem pe lângă ele, cerând ajutorul lui Dumnezeu şi al tuturor sfinţilor Lui.

Ce semnificaţie au clopotele bisericilor?

Clopotele se numesc *vocea lui Dumnezeu* şi *trâmbiţele Bisericii.* Prin sunarea lor la începerea sfintelor slujbe, asemenea trâmbiţelor îngereşti ce vor aduna lumea la Judecata de apoi şi asemenea alăutelor duhovniceşti, slujitorii lui Dumnezeu adună pe credincioşi la sfintele slujbe şi la dumnezeiasca Liturghie, ca să laude împreună cu îngerii pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfântul Duh.

Ce semnificaţie are toaca de lemn?

Toaca de lemn din clopotniţă, ca şi cea de mână cu care se toacă în jurul bisericii la mânăstiri, este semn de deşteptare şi de chemare la rugăciune în corabia sfintei biserici, precum Dumnezeu, în vremea potopului, chema în corabia lui Noe pe cei aleşi, ca să scape de moarte şi de

pedeapsa dreptului Judecător. Atât toaca de lemn, cât şi clopotele, sunt trâmbiţele mântuirii noastre, care ne cheamă cu glas mare la biserică, la priveghere, la pocăinţă, la sfânta rugăciune, ca nu cumva să ne găsească ceasul morţii şi al judecăţii dormind şi păcătuind, sau în cârciumi şi la nunţi petrecând, departe de Dumnezeu şi fără nicio grijă de suflet.

Toaca şi clopotele bisericii formează cea mai frumoasă muzică duhovnicească de pe pământ, care ne cheamă de la cântările şi muzicile lumeşti, ucigătoare de suflete, la cântările cele cereşti din biserică, împreună cu îngerii, cu sfinţii şi cu toţi creştinii iubitori de Hristos. Fericiţi şi de trei ori fericiţi sunt acei creştini care ascultă această muzică îngerească şi, lăsând cele pământeşti, aleargă la sfânta rugăciune şi la cântările cele nemuritoare şi cereşti!

De ce se înconjoară uneori biserica, cu Sfânta Evanghelie, cu icoane şi cu cruci, precum în vreme de secetă sau primejdie, sau cu Sfântul Aer, numit şi Epitaf, în Vinerea Mare?

Biserica se înconjoară de preoţi şi de credincioşi, în cântări şi în sunetul clopotelor, atât în clipele marilor bucurii duhovniceşti, precum în noaptea Sfintei Învieri, cât şi în vremea marilor întristări şi primejdii, precum la prohodul Domnului, când Mântuitorul Se aşază în mormânt pentru noi, ca şi în vreme de mare secetă, de cutremure şi de război. Prin această slujbă specială ne arătăm marea bucurie sau marea noastră întristare către Dumnezeu, cerându-I milă, iertare şi ajutor. Înconjurarea bisericii cu tot soborul, în sunetul clopotelor, închipuie vestirea Sfintei Evanghelii în toată lumea. Mai închipuie biruinţa creştinilor dreptmăritori împotriva păgânilor, a sectelor şi ateilor hulitori de Dumnezeu, precum odinioară Isus al lui Navi cu poporul ales a înconjurat cetatea Ierihon de mai multe ori, în sunetul trâmbiţelor, până s-a dărâmat întreaga cetate.

De ce trebuie să cinstim curtea bisericii?

Curtea sau ograda care înconjoară orice biserică ortodoxă este şi ea sfinţită şi binecuvântată o dată cu sfinţirea bisericii, şi nu trebuie să fie profanată de credincioşi în niciun fel. În curtea bisericii nu se pot construi case pentru

mireni, nu se fac adunări lumeşti, nici mese cu beţie, nici nu intră muzici lumeşti, nici oameni păgâni şi necredincioşi, afară de cei ce doresc să se boteze ortodox şi să se pocăiască. În curtea bisericii nu se fumează, nu se vorbesc cele pământeşti, nu se fac glume, deci nimic din cele rele şi neplăcute lui Dumnezeu. Iar cei ce îndrăznesc să vină beţi la biserică, sau fumează şi vorbesc cele lumeşti în curtea bisericii, sau stau de vorbă în curtea bisericii în timpul sfintelor slujbe, şi nu au răbdare să asculte Sfânta Liturghie, Botezul, Cununia, slujba înmormântării etc., aceia fac mare păcat şi sunt datori să-l părăsească şi să se pocăiască. Altfel, sunt asemănaţi cu Iuda care a ieşit afară de la Cină şi L-a vândut pe Domnul.

Care sunt veşmintele diaconeşti şi ce semnificaţie au?

Veşmintele diaconeşti pentru slujbă sunt următoarele: *stiharul*, adică veşmântul lung care acoperă tot trupul; *orarul,* cu care se încinge cruciş la Sfânta Liturghie, şi *mânecuţele,* care acoperă ambele mâini şi se iau numai la dumnezeiasca Liturghie.

Stiharul, care se face mai ales din stofă albă şi alte culori deschise, închipuie de obicei ceata sfinţilor şi a îngerilor din cer, care poartă veşminte lungi şi albe, semn al sfinţeniei, al fecioriei şi al luminii dumnezeieşti strălucitoare, cum spune şi la Apocalipsă (6, 11; 7, 9-l7). Stiharul mai închipuie veşmântul alb ca lumina soarelui cu care S-a schimbat Mântuitorul la faţă pe muntele Tabor. Mai închipuie veşmântul luminat cu care a fost îmbrăcat Domnul de Irod, ca şi hlamida roşie cu care L-a îmbrăcat Pilat în timpul mântuitoarelor patimi.

Orarul diaconesc închipuie atât evlavia cu care diaconii şi toţi creştinii trebuie să se apropie de cele sfinte, cât şi semnul rugăciunii în biserică. Când diaconul ridică orarul în sus cu mâna dreaptă, atunci toţi credincioşii fac semnul Sfintei Cruci şi încep dumnezeiasca slujbă în casa Domnului. Orarul şi cu stiharul diaconesc închipuie îmbrăcămintea cetelor îngereşti care slăvesc neîncetat pe Tatăl, pe Fiul şi pe Duhul Sfânt, Dumnezeu.

Mânecuţele diaconeşti şi preoţeşti închipuie darul

lucrării celor sfinte, nevinovăţia şi curăţia mâinilor sfinţiţilor clerici care săvârşesc Sfânta Liturghie. Căci nimeni dintre slujitori nu poate să se apropie de dumnezeiescul Altar, dacă nu este curat şi nepătat la trup şi la suflet ca zăpada şi ca lumina. Diaconii imită pe primii şapte diaconi, pe îngeri şi pe arhangheli.

Care sunt veşmintele preoţeşti şi ce semnificaţie au?

Pe lângă stihar şi mânecuţe, care au aceeaşi semnificaţie ca la diaconi, preoţii mai au următoarele veşminte specifice lor: *epitrahilul,* care se ia peste stihar, *brâul* cu care se încinge, şi *felonul,* veşmântul mare ce se ia pe deasupra.

Epitrahilul închipuie harul Duhului Sfânt primit de preot la hirotonie prin punerea mâinilor arhiereului, cu care săvârşeşte toate cele sfinte: Sfânta Liturghie, Sfintele Taine şi orice slujbă. Epitrahilul este veşmântul cel mai important al preotului, fără de care nu poate săvârși niciun fel de slujbă, afară de cazuri speciale, cum ar fi război, primejdie de moarte, botez şi spovedanie de urgenţă. În asemenea cazuri, dacă preotul nu are la el epitrahilul, poate folosi fie brâul său, fie un prosop curat, fie o sfoară, pe care, binecuvântând-o, o aşază pe capul celui bolnav şi săvârşeşte slujba cerută de nevoie. Epitrahilul mai închipuie fericirea împărăţiei cereşti și jugul cel uşor al Mântuitorului, pe care îl ia preotul asupra sa de bunăvoie (Matei 11, 28-30). Epitrahilul mai închipuie funia cu care Mântuitorul a fost bătut de ostaşii lui Pilat, precum şi funia cu care a fost legat de iudei şi de ostaşi când a fost prins în grădina Ghetsimani şi apoi a fost dus la judecata arhiereilor Ana şi Caiafa.

Brâul cu care se încinge preotul şi arhiereul peste epitrahil închipuie funia cu care a fost legat Mântuitorul de Cruce pe Golgota. Mai închipuie ştergarul cu care S-a încins Domnul când a spălat picioarele ucenicilor la Cina cea de Taină. Mai înseamnă viaţa curată a preotului, plină de dreptate şi adevăr, cum spune Sfântul Apostol Pavel: *Staţi deci tari, având mijlocul vostru încins cu adevărul şi îmbrăcându-vă cu platoşa dreptăţii* (Efeseni 6, 14). Mai simbolizează legătura patimilor trupeşti, pe care slujitorul lui

Dumnezeu trebuie să le biruiască şi să le stăpânească.

Felonul, veşmântul principal al preotului, închipuie puterea veşnică a lui Dumnezeu care cuprinde, acoperă şi stăpâneşte toate. Mai închipuie harul Preasfântului Duh care S-a pogorât la Iordan deasupra Fiului lui Dumnezeu şi care S-a revărsat în chip de limbi de foc peste Sfinţii Apostoli la Cincizecime şi, prin ei, s-a dat episcopilor şi preoţilor prin hirotonie. Felonul mai închipuie dragostea necuprinsă a lui Dumnezeu pentru lume şi dragostea pe care trebuie s-o aibă preotul pentru credincioşii săi, ca o mamă pentru copii. Felonul închipuie şi hlamida roşie cu care a fost îmbrăcat Domnul de către Pilat, precum şi întreaga pronie divină care stăpâneşte, acoperă şi guvernează toată lumea.

Care sunt veşmintele arhiereşti şi ce semnificaţie au?

Pe lângă veşmintele preoţeşti, arhiereul mai are încă zece veşminte specifice numai arhiereilor şi anume: *sacosul,* un veşmânt în formă de sac, ce se ia peste stihar; *omoforul,* care se aşază pe deasupra sacosului în formă de cruce; apoi *mantia, mitra, bederniţa, engolpionul,* cu chipul Maicii Domnului, care se pune pe piept; *crucea pectorală, cârja arhierească, tricherul* şi *dicherul*– două sfeşnice cu câte trei şi două lumânări aprinse – şi perna cu vulturi care se aşază sub picioarele episcopului.

Sacosul închipuie patimile cele de bunăvoie ale Mântuitorului. Mai închipuie cămaşa lui Hristos ţesută dintr-o bucată, pentru care ostaşii au tras la sorţi. Mai închipuie haina, sacul pocăinţei şi învăţătura dreptei credinţe dată nouă de Iisus Hristos, Mântuitorul lumii, pe care arhiereii şi preoţii sunt datori s-o propovăduiască şi s-o apere în faţa tuturor sectelor şi eresurilor care lovesc Ortodoxia.

Omoforul, care se poartă pe umeri, închipuie întruparea Domnului din Fecioara Maria, purtarea pe umeri a oii rătăcite, adică a tuturor celor păcătoşi şi aducerea lor în staulul Bisericii apostolice. Omoforul este simbolul puterii şi al demnităţii arhiereşti. El ne mai aminteşte de Crucea pe care a purtat-o Mântuitorul spre Golgota şi de crucea fiecăruia dintre noi pe care trebuie s-o purtăm în această viaţă.

Mantia arhierească închipuie darul Duhului Sfânt primit de arhiereu cu care acoperă şi păstoreşte turma încredinţată lui cu toată purtarea de grijă, ca cel ce va da socoteală pentru toţi în faţa dreptului Judecător. Tăbliţele care se pun pe mantie, sus, de ambele părţi, simbolizează tablele Legii vechi, iar cele două tăbliţe de jos simbolizează Vechiul şi Noul Testament, după care trebuie să înveţe pe toţi calea mântuirii, căci episcopul este dator să înveţe lumea din amândouă Testamentele, care formează Sfânta Scriptură.

Mitra arhierească, ce are în cele patru părţi icoana celor patru evangheliști şi deasupra Sfânta Cruce, închipuie cununa de spini a Mântuitorului. Mai închipuie puterea harică şi stăpânirea duhovnicească şi arhierească pe care o are episcopul asupra tuturor credincioşilor şi slujitorilor Bisericii lui Hristos.

Crucea pectorală este semnul că episcopul mărturiseşte şi propovăduieşte dreapta credinţă în lume şi că el însuşi poartă Crucea şi patimile lui Hristos, fiind gata oricând să-şi dea şi viaţa pentru Biserică, pentru Ortodoxie şi pentru credincioşi. Crucea este semnul puterii şi al biruinţei, care trebuie să alunge frica de la orice slujitor al lui Hristos şi mai ales de la preoţi şi arhierei.

Engolpionul, care de obicei închipuie pe Maica Domnului cu Pruncul în braţe, simbolizează pecetea şi mărturisirea dreptei credinţe în lume, pe care trebuie s-o facă neîncetat arhiereul; este încă simbol al curăţiei şi al vieţii sfinte, plină de iubire şi înţelepciune a arhiereului. Engolpionul aminteşte şi de simbolurile pectorale ale arhiereilor Vechiului Testament.

Bederniţa, care se poartă de arhiereu în partea dreaptă, la slujbe, simbolizează sabia Duhului, adică puterea de a predica Evanghelia şi de a învăţa lumea cuvântul lui Dumnezeu. Ea mai aminteşte şi de ştergarul cu care Domnul a şters picioarele ucenicilor Săi la Cina cea de Taină.

Cârja pastorală închipuie toiagul lui Aaron care a odrăslit, precum şi toiagul lui Moise prin care a făcut multe minuni în Egipt. Ea mai închipuie puterea Duhului Sfânt dată arhiereului de a păstori cu stăpânire turma cea cuvântătoare. Ea simbolizează şi trestia ce s-a pus în mâna Mântuitorului de către Pilat. Cârja pastorală, care se termină sus cu două

capete de şerpi, simbolizează îndoita înţelepciune, duhovnicească şi lumească, a episcopilor şi seninul celei mai înalte autorităţi pastorale în Biserica lui Hristos.

În sfârşit, cele două sfeşnice mici cu care arhiereul binecuvântează poporul în timpul slujbei au simboluri dogmatice. Sfeşnicul cu trei lumini din mâna dreaptă simbolizează cele trei persoane ale Preasfintei Treimi, iar sfeşnicul cu două lumini din mâna stângă simbolizează cele două firi ale Mântuitorului, după întrupare.

CULTUL DIVIN PUBLIC

Ce înţelegem prin cultul divin public?

Înţelegem toate sfintele slujbe ce se fac în Biserica Ortodoxă, pe care le-am moştenit de la Sfinţii Apostoli şi de la Sfinţii Părinţi din primele secole creştine. Sfintele slujbe formează cultul divin public, la care participă toţi creştinii ortodocşi, buni şi păcătoşi, împreună cu îngerii şi sfinţii din cer, care nevăzut se află de faţă în sfintele locaşuri.

Cu ce scop se săvârşesc sfintele slujbe în biserici?

Prin sfintele slujbe, adică prin cultul divin public, se urmăresc trei scopuri creştine principale: lauda şi preamărirea lui Dumnezeu pe pământ de către toţi creştinii, precum fac şi îngerii cu toţi sfinţii din ceruri; întărirea dreptei credinţe, a unităţii şi a iubirii evanghelice în marea familie a Creştinătăţii şi mântuirea tuturor fiilor Bisericii lui Hristos.

Ce slujbe se săvârşesc în Biserica Ortodoxă?

Toate slujbele religioase ce se săvârşesc în locaşurile ortodoxe de cult se împart în patru categorii principale şi anume:

- Sfintele Taine,
- Ierurgiile,
- Cele şapte Laude,
- Sfânta Liturghie.

La acestea se mai adaugă şi unele slujbe secundare mai târzii, rânduite de Biserică, cum sunt Acatistele şi Paraclisele, procesiunile religioase cu icoane făcătoare de

minuni şi cu sfinte moaşte şi altele.

Cine poate săvârşi sfintele slujbe în Biserică?

Numai preoţii şi episcopii hirotoniţi canonic, ajutaţi de diaconi.

Cine poate participa la sfintele slujbe?

Toţi creştinii ortodocşi botezaţi, atât buni cât şi păcătoşi, care formează membrii Bisericii lui Hristos.

Cine anume nu poate participa la sfintele slujbe în biserică?

Toţi creştinii neortodocşi, cei care nu cred în Iisus Hristos, numiţi păgâni; cei care s-au lepădat de dreapta credinţă, numiţi eretici sau sectanţi; cei care s-au lepădat cu totul de Dumnezeu, numiţi apostaţi; cei care nu cred deloc în Dumnezeu, numiţi atei; cei ce încă nu au primit botezul ortodox, cum sunt copiii nebotezaţi, catehumenii, ca şi toţi creştinii ortodocşi care trăiesc în grele păcate de moarte şi nu vor să se pocăiască.

Creştinii ortodocşi pot participa la slujbele religioase ale altor culte creştine?

Nu pot participa la niciun fel de slujbe religioase ale altor culte creştine, afară de cazuri cu totul speciale şi numai cu învoirea preotului paroh respectiv, în cadrul unor întâlniri creştine ecumenice.

A. SFINTELE TAINE

Ce sunt Sfintele Taine ale Bisericii lui Hristos?

Sunt slujbe speciale ce se fac de preoţi şi episcopi, prin care credincioşii botezaţi în numele Preasfintei Treimi primesc harul Duhului Sfânt, spre iertarea păcatelor şi creşterea duhovnicească cu scopul mântuirii. Fără Sfintele Taine nu este Har, nici mântuire pe pământ.

Ce este harul Duhului Sfânt?

Harul este puterea sau energia dumnezeiască necreată, pe care Duhul Sfânt o împărtăşeşte credincioşilor

prin Sfintele Taine, ca ajutor divin spre mântuire.

Cine a întemeiat Sfintele Taine şi câte Taine are Biserica Ortodoxă?

Biserica Ortodoxă are şapte Sfinte Taine, pe care le-a întemeiat Domnul nostru Iisus Hristos cât a stat pe pământ, cum citim în Sfânta Evanghelie şi în Epistolele Sfinţilor Apostoli. Cele Şapte Sfinte Taine sunt: Botezul, Ungerea cu Sfântul Mir, numită şi Mirungerea; Spovedania, numită şi Mărturisire sau Pocăinţă; Sfânta Împărtăşanie, numită şi Euharistie sau Cuminecătură; Preoţia, Nunta şi Sfântul Maslu.

Care sunt folosul şi importanţa Sfintelor Taine?

Sfintele Taine formează temelia vieţii în Hristos şi nădejdea mântuirii noastre. Fără ele, mai ales fără primele patru Sfinte Taine – Botezul, Mirungerea, Spovedania şi Sfânta Împărtăşanie – nimeni nu se poate mântui, nimeni nu poate fi membru al Bisericii şi fiu al lui Dumnezeu după dar, nimeni nu primeşte harul Sfântului Duh, nimeni nu poate creşte duhovniceşte în fapte bune şi nu se poate uni niciodată cu Hristos. Fără cele şapte Taine nu este Biserică, nu este cult creştin, nu este har, nu este iertarea păcatelor, nici mântuire. Iată cât de mare este valoarea Sfintelor Taine lăsate nouă de Fiul lui Dumnezeu şi Mântuitorul lumii! Tainele Bisericii sunt obligatorii pentru mântuirea oamenilor. Ele formează dovada celei mai înalte iubiri dumnezeieşti pentru neamul omenesc.

1. TAINA SFÂNTULUI BOTEZ

Ce trebuie să ştim despre taina Sfântului Botez?

Sfântul Botez este taina prin care omul, prin întreita afundare în apă sfinţită de către preot, în numele Preasfintei Treimi, dobândeşte iertare de păcatul strămoşesc şi de toate păcatele făcute până atunci, se naşte din nou duhovniceşte şi se face membru al Bisericii lui Hristos. Botezul este numit şi „uşa tainelor”, pentru că numai prin botez devenim fii ai lui Dumnezeu după dar, şi putem primi şi celelalte Sfinte Taine. Botezul este întemeiat de Mântuitorul prin cuvintele:

„Mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh ...” (Matei 28,19).

Cine poate primi taina Sfântului Botez?

Toţi copiii născuţi din părinţi creştini ortodocşi, copiii născuţi din căsătorii mixte şi copiii orfani nebotezaţi, aflaţi la rude şi la casele de copii orfani. Mai pot primi botezul tinerii care din unele motive nu au fost botezaţi la timp, ca şi cei de altă religie care se întorc la Ortodoxie de bunăvoie şi mărturisesc dreapta credinţă, după ce au fost bine cercetaţi de preoţi şi de episcop şi după ce au fost mult timp catehizaţi şi deprinşi în învăţătura de credinţă ortodoxă şi dau dovadă de deplină hotărâre.

Cine nu poate primi Botezul ortodox?

Copiii avortaţi şi ucişi înainte de botez, în orice situaţie; copiii născuţi morţi şi copiii născuţi din părinţi atei sau sectanţi şi de altă religie, până nu devin maturi şi cer botezul de voia lor. Nu pot fi botezaţi nici oamenii maturi de altă religie, fără voia şi cererea lor stăruitoare, nici cei bolnavi mintal care nu-şi pot spune dorinţa inimii, nici nu-şi pot mărturisi dreapta credinţă.

Cine săvârşeşte Botezul, când se săvârşeşte şi în ce loc anume?

Botezul se săvârşeşte numai de preot şi de episcop, la cel puţin opt zile după naştere şi până la 40 de zile, dacă pruncul este sănătos; iar dacă este bolnav, imediat. Slujba Botezului se face numai în biserică, anume în pridvor, în pronaos sau într-o încăpere anume rânduită din curtea bisericii. Numai în cazuri cu totul speciale, când pruncul este ameninţat să moară, preotul îl poate boteza acasă, la spital sau oriunde ar fi.

Ce trebuie făcut dacă nu este preot în apropiere şi copilul este ameninţat să moară nebotezat?

În aceste cazuri, când copilul este ameninţat să moară îndată după naştere, acasă sau la spital, asistentele sau moaşele trebuie instruite de preot să aibă oricând la

îndemână agheasmă, la nevoie apă obişnuită şi lumânare. Apoi, după ce pun numele pruncului muribund, îl botează ele, turnând agheasmă în formă de cruce peste prunc şi zicând cuvintele: *Se botează robul lui Dumnezeu (numele) în numele Tatălui, Amin; şi al Fiului, Amin; şi al Sfântului Duh, Amin.* Dacă moare pruncul, el este botezat şi se mântuieşte sufletul lui. Iar dacă nu moare, cele ce l-au botezat trebuie să spună rudelor sau preotului că a fost botezat de ele, iar preotul îi face toată slujba Botezului, fără a-l mai afunda în apă în numele Preasfintei Treimi, căci Botezul nu se mai repetă.

Copiii avortaţi şi copiii născuţi morţi pot fi botezaţi la Bobotează sau la Sfântul Ioan, cum este obiceiul în unele locuri?

În niciun caz nu pot fi botezaţi copiii avortaţi şi cei născuţi morţi, căci nu au suflet în ei. Toţi aceştia rămân la judecata lui Dumnezeu şi pe conştiinţa părinţilor care i-au ucis. Iar preoţii care practică acest botez necanonic fac un mare păcat. Ei trebuie să se spovedească la episcop şi dacă repetă păcatul, să fie opriţi de preoţie. Părinţii care au copii avortaţi trebuie să se mărturisească la preotul lor, să facă un aspru canon, să boteze copii câţi au avortat, să facă milostenie, să îmbrace copii orfani de la aziluri şi, mai ales, să nască alţi copii în loc.

De cine şi când se pune numele pruncului?

Numele pruncului se pune de către părinţi, însă cu binecuvântarea preotului, care citeşte o rugăciune specială la punerea numelui noului născut, deoarece cu acel nume care i se dă la Botez, creştinul va călători în viaţă şi va sta înaintea lui Dumnezeu la judecată. Numele pruncului se consfinţeşte în clipa botezului, când se cufundă în apă în numele Preasfintei Treimi şi nu mai poate fi schimbat până la moarte. Numai prin tunderea în monahism se poate schimba numele de botez.

Ce nume trebuie să pună părinţii copiilor lor?

Dacă este parte bărbătească să i se pună mai ales numele Sfântului Ioan Botezătorul, cel mai mare om născut din femeie. Se poate pune şi numele sfântului care este

hramul bisericii din sat sau numele sfântului din ziua în care s-a născut. Alte nume sfinte pentru băieţi sunt numele Sfinţilor Apostoli şi ale marilor Ierarhi, Mucenici şi Cuvioşi. La fel şi la fete, primul nume să fie al Maicii Domnului, cea dintâi rugătoare pentru lume. Apoi numele marilor sfinte şi mucenițe, numele sfintei al cărei hram îl poartă biserica, sau al sfintei din ziua naşterii. Însă toate trebuie să se facă cu binecuvântarea şi sfatul preotului.

Este bine să i se pună pruncului două şi chiar trei nume?

Nu, căci toţi sfinţii au avut un singur nume, afară de câteva excepţii. Mai grav este însă când i se pune pruncului un nume creştin de sfânt și al doilea nume necreştin sau de altă credinţă creştină. În asemenea cazuri la biserică şi la slujbe se pomeneşte numai numele creştinesc din calendar.

Ce folos au cei ce poartă nume de sfinţi şi ce pagubă au cei ce poartă nume de păgâni sau de altă religie şi neam?

Cei ce poartă nume de sfinţi au în viaţă şi după moarte mare folos şi ajutor, căci sfinţii cărora le purtăm numele se roagă neîncetat pentru noi şi ne ajută în primejdii, în suferinţă şi în ceasul morţii şi al înfricoşatei judecăți.

În schimb, cei ce poartă nume de zei, de păgâni, şi nu au zi de prăznuire în calendar, se lipsesc în viaţă, la moarte şi la dreapta judecată de rugăciunile şi ajutorul sfinţilor. Însă, dacă noi trăim creştineşte pe pământ, toţi sfinţii se roagă neîncetat în cer pentru noi şi ne ajută pe calea mântuirii.

Ce să facă părinţii care au pus nume necreştine sau de altă religie copiilor lor?

Părinţii care, din mândrie şi necredinţă, pun nume necreştine copiilor lor trebuie să-şi mărturisească păcatul la duhovnic şi să facă un canon de iertare, pentru că au înstrăinat copiii lor de rugăciunile Sfinţilor şi de rânduiala şi binecuvântarea Bisericii lui Hristos. Apoi să-şi crească copiii în frică şi în dragoste de Dumnezeu, că de vor duce viaţă creştinească curată pe pământ vor fi miluiţi şi primiţi în cer cu îngerii şi cu sfinţii. De asemenea sunt datori să boteze

copii orfani şi să le pună nume de sfinţi.

Care sunt părţile principale ale Sfântului Botez?

Prima parte din slujba Sfântului Botez o formează lepădările sau exorcismele, când cel ce vine să se boteze stă cu faţa la apus şi declară de trei ori, personal sau prin naş, că *se leapădă de satana, de toate lucrurile lui, de toţi slujitorii lui, de toată slujirea şi de toată trufia lui.* Apoi cel ce se botează este întors cu faţa la răsărit şi iarăşi declară, tot de trei ori, personal sau prin naş, dacă este prunc, că se uneşte cu Hristos, rostind de trei ori Crezul.

A doua parte a Botezului o formează sfinţirea apei, adică facerea aghesmei pentru botez şi turnarea întreită în cristelniţă de untdelemn sfinţit. Iar a treia şi cea mai însemnată parte a Botezului o formează întreita afundare a pruncului în cristelniţă, zicând: *Se botează robul lui Dumnezeu (numele), în numele Tatălui, Amin; și al Fiului, Amin; și al Sfântului Duh, Amin.* Apoi noul botezat se înfăşoară în pânză albă curată, numită popular crismă, care vine de la Hristos. După alte câteva rugăciuni, preotul unge trupul noului botezat cu Sfântul şi Marele Mir, care este a doua Taină a Bisericii, zicând aceste cuvinte: *Pecetea harului Duhului Sfânt.* Apoi îi tunde perii capului în chipul Crucii, ca semn că s-a lepădat de omul cel vechi şi s-a îmbrăcat în cel nou, îl îmbracă şi, ducându-l în faţa Sfântului Altar, îl împărtăşeşte cu Trupul şi Sângele lui Hristos. Astfel noul botezat primeşte deodată trei Sfinte Taine: Botezul, Mirungerea şi Sfânta Împărtăşanie.

Care sunt efectele Botezului asupra celui nou botezat?

Prin lepădarea de satana şi unirea cu Hristos, se arată că noul botezat se leapădă de bunăvoie de vrăjmaşul lumii şi se uneşte cu Hristos, Mântuitorul lumii. Iar prin baia Sfântului Botez, în numele Preasfintei Treimi, cel botezat primeşte iertare de păcatul strămoşesc şi de toate păcatele făcute până la Botez, se naşte din nou duhovniceşte în Hristos, primeşte nume de sfânt şi devine membru al Bisericii şi fiu al lui Dumnezeu după har. Prin ungerea cu Sfântul şi Marele Mir, noul botezat primeşte harul Duhului Sfânt şi

toate darurile necesare vieţii și mântuirii lui care izvorăsc din har. Iar prin unirea cu Preacuratele Taine, noul botezat primeşte pe însuşi Hristos pentru prima oară, ca arvună şi semn că de acum este cu totul fiu al lui Dumnezeu şi membru al Bisericii Sale pe pământ.

Ce închipuie materiile şi obiectele cu care se săvârşeşte Botezul?

Vasul pentru Botez, care se cheamă cristelniţă, vine de la cuvântul Hristos şi se cheamă vas de încreştinare. În primele secole se construiau în curtea bisericii așa-numitele baptisterii, adică clădiri speciale cu un mic bazin de piatră pentru Botez. Cristelniţa închipuie trei lucruri: trupul Bisericii, în care ne naştem din nou; baia duhovnicească, în care ne curăţăm de păcatul strămoşesc şi mormântul în care îngropăm pe omul cel vechi din noi, ca să înviem la o viaţă nouă în Hristos. Apa închipuie pe Duhul Sfânt revărsat peste lume. Căci apa este baia trupului, iar Duhul Sfânt este baia sufletului, precum zice Mântuitorul: „De nu se va naşte cineva din apă şi din Duh, nu va putea să intre în Împărăţia lui Dumnezeu” (Ioan 3,5). Apa Botezului închipuie apa Iordanului şi mormântul Domnului. Iar afundarea pruncului de trei ori în apă, în numele Preasfintei Treimi, închipuie şederea lui Hristos trei zile şi trei nopţi în mormânt. Untdelemnul sfinţit cu care se unge pruncul închipuie milostivirea lui Dumnezeu pentru om; suflarea de trei ori a preotului peste apa Botezului este simbolul Duhului Sfânt care vine peste noi la Botez; tunderea părului noului botezat în chipul crucii simbolizează lepădarea omului vechi şi creşterea lui duhovnicească în Iisus Hristos, la o viaţă nouă, sfântă. Pânza albă, numită crismă, în care este înfăşurat pruncul după botez, închipuie curăţirea lui duhovnicească după unirea cu Hristos, giulgiul cu care a fost înfăşurat Domnul în mormânt şi veşmântul luminat cu care se îmbracă omul în clipa Botezului. Iar lumânarea aprinsă, ce se dă pruncului botezat simbolizează lumina lui Hristos „care luminează tuturor” şi ne călăuzeşte pe calea dreptei credinţe.

Cine poate fi naş la Botez şi ce datorii creştineşti are naşul?

Naşul este părintele sufletesc al celui nou botezat. Prin botez el devine rudă duhovnicească şi povăţuitor spre Hristos al finului său, având o mare datorie faţă de acesta. Adică să-l supravegheze cum creşte în credinţă, dacă este adus regulat la biserică, dacă ştie rugăciuni, dacă se spovedeşte şi se împărtăşeşte cât mai des şi dacă părinţii lui trupeşti îi dau educaţie creştinească. Apoi însuşi naşul trebuie să-l sfătuiască mereu pe calea credinţei, să-i dea cărţi sfinte, să-l ducă pe la biserici şi mănăstiri şi să poarte grijă de el toată viaţa.

Orice naş de botez, ca şi de nuntă, trebuie să fie un bun creştin ortodox, să fie om de biserică, cu viaţă duhovnicească exemplară şi să fie cununat.

Cine nu poate fi naş de Botez?

Cei care trăiesc necununaţi, adică în concubinaj; cei ce sunt catolici sau sectanţi; cei ce nu cred cu tărie în Dumnezeu, nu merg la biserică şi nu sunt ortodocşi; cei ce înjură de cele sfinte, sunt beţivi şi trăiesc în desfrânări, ca şi cei ce sunt din familii mixte sau dezmembrate şi au nume rău între creştini nu pot fi naşi de botez şi de cununie. Nu este canonic să fie mai mulţi naşi de botez şi de cununie, căci prin aceste sfinte taine ei se înrudesc unii cu alţii, nemaiavând voie copiii lor să se căsătorească între ei.

Unde se află sufletele copiilor nebotezaţi şi ale celor avortaţi de către părinţi? Ce se mai poate face pentru sufletele lor?

După cum spun unii Sfinţi Părinţi şi cum ne învaţă Sfânta Biserică, sufletele copiilor morţi nebotezaţi înainte sau după naştere, ca şi ale celor avortaţi cu voie sau fără voie, nu pot intra în Rai, pentru că nu au avut parte de Botez. Dar nu sunt nici în iad, căci nu au făcut păcate. Sufletele lor se află într-un loc cu amurg, între lumină şi întuneric, şi aşteaptă ceasul Judecăţii de Apoi, când vor sta la judecată în faţa lui Hristos împreună cu părinţii care i-au ucis.

Pentru ei nu se pot face niciun fel de rugăciuni. Însă între morţii fiecărei familii, când zicem „cu tot neamul lor”, intră şi copiii avortaţi. Ei nu pot fi botezaţi nici după moarte, cum zic unii, pentru că nu sunt vii. Preoţii care botează pe

copiii avortaţi, la Sfântul Ioan sau în alte zile, amăgesc evlavia credincioşilor, încurajează uciderea de copii şi calcă Sfintele Canoane şi Tradiţia Bisericii lui Hristos. Pentru sufletele lor se poate face numai milostenie la copiii orfani şi canonul rânduit de duhovnici.

Ce datorii au creştinii ortodocşi pentru taina Sfântului Botez şi pentru cei ce se botează?

Iată câteva dintre cele mai mari datorii ale credincioşilor pentru Sfântul Botez:

- Fiecare din fiii Bisericii Ortodoxe să boteze cât mai mulţi copii, mai ales orfani, abandonaţi la casele de copii, copii handicapaţi sau din familii sărace cu mai mulţi copii;
- Părinţii care au avortat mulţi copii, sau au evitat să nască copii, sunt datori să boteze cât mai mulţi copii, măcar atâţia câţi au ucis prin avort. Este cel mai uşor canon pentru iertarea acestui cumplit păcat;
- Fiecare creştin să îndrume pe mamele ortodoxe căsătorite cu soţi de altă religie să-şi boteze copiii la parohia ortodoxă de care aparţin. Cine își lasă credinţa străbună şi Biserica Ortodoxă pentru avantaje pământeşti, va da greu răspuns la Dumnezeu;
- Fiecare creştin ortodox să se ostenească după putere a învăţa şi a creşte duhovniceşte cât mai aproape de Hristos pe finii botezaţi de ei;
- De asemenea, fiecare să se ostenească a îndemna şi a opri pe cunoscuţii şi rudele lor de la uciderea prin avort şi de la vânzarea de copii ortodocşi botezaţi, care este un mare păcat al zilelor noastre;
- Fiecare să se ostenească a opri înfierea de copii ortodocşi botezaţi la creştini de altă religie, de alt neam sau la atei;
- Creştinii ortodocşi sunt datori a participa cât mai mulţi la săvârşirea Sfântului Botez, cu bucurie şi cu lumânări aprinse în mâini, căci Botezul este prima taină a Bisericii prin care ne unim cu Hristos, fără de care nimeni nu se poate mântui;
- Creştinii sunt datori a nu profana taina Botezului, adunând daruri sau bani sau veselindu-se şi chiar dansând la masa de după botez, cum se obişnuieşte prin unele locuri;

- Creştinii ortodocşi să nu pună la copii naşi de altă religie, sau atei care nu vin la biserică;
- Naşii de botez sunt datori a forma duhovniceşte pe finii lor şi a-i îndruma către Hristos până la sfârşitul vieţii.
-

2. TAINA SFINTEI MIRUNGERI

Ce trebuie să ştim despre taina Ungerii cu Sfântul şi Marele Mir, numită şi Mirungere?

Mirungerea este a doua taină din cele şapte şi se administrează noului botezat în timpul săvârşirii Botezului, imediat după ce a fost afundat de trei ori în apă. Această taină se săvârşeşte prin ungerea părţilor principale ale pruncului cu Sfântul şi Marele Mir, începând de la frunte şi până la picioare, rostind aceste cuvinte: *Pecetea harului Duhului Sfânt.* Prin această ungere noul botezat primeşte în chip desăvârşit pecetea şi harul lui Dumnezeu, care îi sfinţeşte toate părţile trupului şi ale sufletului, îl călăuzeşte spre Hristos, îl izbăveşte de puterea şi vicleşugul diavolilor şi îl face fiu al lui Dumnezeu după dar, până la sfârşitul vieţii. Fără această taină omul nu se poate mântui, căci nu are pecetea şi harul Duhului Sfânt deplin în inima şi sufletul lui.

Harul Duhului Sfânt de la Botez este la toți acelaşi?

Da, este acelaşi. Adică toţi primesc harul în aceeaşi măsură la Botez, dar el lucrează în fiecare creştin diferit, după cât colaborează fiecare cu harul Duhului Sfânt. Cel care face mai multe fapte bune, aceluia îi sporeşte Dumnezeu harul, pe măsura ostenelilor şi a credinţei lui. Iar cel care se leneveşte şi se lasă în nădejdea harului, fără a colabora în viaţă cu el prin lucrarea faptelor bune, acela pierde o bună parte din harul primit la Botez, care se depărtează de el.

Când poate pierde creştinul ortodox harul Duhului Sfânt?

Creştinul pierde parţial harul Duhului Sfânt de la Botez, când cade în păcate mari şi nu se mărturiseşte la duhovnic. Între aceste păcate amintim: beţia, desfrâul, uciderea, hulirea celor sfinte, ura aproapelui şi altele

asemenea. Iar când se leapădă cu totul de dreapta credinţă, adică se face sectant, sau devine ateu şi îşi pierde toată credinţa şi nădejdea mântuirii, ori se sinucide, atunci acel om pierde definitiv harul Duhului Sfânt şi mântuirea sufletului și nu are nicio salvare. De aceea aceşti oameni nu pot fi pomeniţi niciodată la rugăciunile Bisericii. Dar dacă cel necredincios şi sectantul se reîntorc la Biserică şi la pocăinţă cu lacrimi, cât sunt în viaţă, Hristos le primeşte pocăinţa şi, prin spovedanie şi rugăciuni speciale, cei căzuţi din credinţă şi din har sunt din nou primiţi în Sfânta Biserică.

Care sunt virtuţile prin care putem spori mai mult harul Duhului Sfânt în inimile noastre?

Cea dintâi este sfânta rugăciune, numită şi mama tuturor faptelor bune. Apoi este smerenia inimii şi deasa spovedanie. Apoi milostenia şi iubirea creştină. Iar cununa tuturor virtuţilor o încheie Sfânta Împărtăşanie, care ne uneşte direct cu Trupul şi Sângele lui Hristos şi înnoieşte harul Duhului Sfânt în noi.

Când şi cum se sfinţeşte Sfântul şi Marele Mir?

Sfântul şi Marele Mir se sfinţeşte de fiecare Biserică Ortodoxă autocefală, adică independentă, numai în Miercurea Mare din săptămâna Sfintelor Patimi, ori de câte ori este nevoie. Sfântul Mir se face din untdelemn curat, de măsline, amestecat cu 38 de feluri de aromate naturale, numite „ingrediente”, aduse din ţările calde, care se fierb împreună în noaptea de Lunea spre Marţea Mare, de către sfinţiţii arhierei îmbrăcaţi în veşminte, după rânduială specială. Iar în Sfânta şi Marea Miercuri se face liturghie arhierească cu toţi membrii Sfântului Sinod. Untdelemnul fiert cu aromate, care închipuie mulţimea darurilor Duhului Sfânt pe care le primesc creştinii la Botez, se pune în 7 sau în 12 vase mari speciale în Sfântul Altar. La Vohod şi la Sfintele Daruri vasele se scot în mijlocul bisericii purtate de toţi sfinţiţii arhierei, în frunte cu patriarhul ţării.

După rugăciuni speciale, în cadrul Sfintei Liturghii, se sfinţeşte Sfântul şi Marele Mir şi se împarte cu mare grijă în vase mici la toate eparhiile din ţară. De la episcopii, Sfântul şi Marele Mir se distribuie la protopopiate şi la toate parohiile din ţară şi se foloseşte la Sfântul Botez, la sfinţirea temeliilor

şi altarelor noi, ca şi la mirungerea celor de altă credinţă care vin la Ortodoxie. Fără Sfântul şi Marele Mir nu se poate face Botezul, nici sfinţirea bisericilor noi.

3. TAINA SFINTEI SPOVEDANII

Ce înţelegem prin taina Sfintei Spovedanii, numită şi taina Pocăinţei sau a Mărturisirii?

Înţelegem mărturisirea curată, cu credinţă, cu smerenie şi căinţă a tuturor păcatelor la duhovnic, cu hotărârea de a nu le mai face, după care se rânduieşte celui ce se spovedeşte canon de ispăşire şi i se dă dezlegare şi iertare de păcatele mărturisite. Această taină iartă toate păcatele pe care le face creştinul de la Botez; şi de la ultima spovedanie până în clipa mărturisirii. De aceea Spovedania sau Mărturisirea se mai numeşte şi *al doilea botez.* Ea a fost întemeiată de Mântuitorul nostru Iisus Hristos, după înviere, prin cuvintele adresate Sfinţilor Apostoli: *Luaţi Duh Sfânt; cărora le veţi ierta păcatele, vor fi iertate şi cărora le veţi ţine, vor fi ţinute* (Ioan 20, 22-23).

Care sunt calităţile unui duhovnic iscusit?

Duhovnicul trebuie să aibă viaţă cu totul înaltă, curată, sfântă. Să fie om de rugăciune, blând, smerit, milostiv, răbdător, înţelept, nici prea aspru, nici uşor iertător, profund cunoscător al Sfintei Scripturi, al Teologiei Ortodoxe şi al Sfintelor Canoane şi să fie plin de dumnezeiasca dragoste pentru toţi. Un asemenea duhovnic poate întoarce la pocăinţă şi mântui multe suflete. Iar un duhovnic neiscusit pierde şi sminteşte numeroase suflete.

De câte ori pe an şi când anume trebuie să ne spovedim?

După tradiţia Sfintei Biserici, creştinii trebuie să se spovedească de patru ori pe an, în cele patru posturi; iar călugării, preoţii, bolnavii, bătrânii şi cei mai râvnitori se spovedesc mai des, lunar şi chiar săptămânal, după caz. În unele mânăstiri spovedania se face săptămânal, vinerea, după rânduiala vieţii monahale. În general nu este o dată fixă pentru spovedanie. Fiecare se spovedeşte cât mai regulat posibil, când îl mustră conştiinţa pentru păcatele făcute şi

când se simte pregătit sufleteşte.

Pe cine nu poate dezlega duhovnicul la spovedanie?

Duhovnicul nu poate spovedi şi dezlega pe creştinul care nu îşi face canonul de la spovedanie, pe cel care nu vrea şi nu făgăduieşte să părăsească păcatul, pe cel care vine silit la spovedanie, pe cel care umblă de la un duhovnic la altul, pe cel care nu se căieşte cu lacrimi de păcatele sale şi pe cel care este de altă credinţă, până nu se reîntoarce din inimă şi cu rânduială canonică la Ortodoxie.

Care sunt condiţiile obligatorii ale adevăratei spovedanii?

Pentru ca spovedania să fie primită la Dumnezeu, trebuie să fie făcută *sincer* şi de *bunăvoie*; să fie *completă*, adică să mărturisim toate păcatele făcute din copilărie şi de la ultima spovedanie; iar nu numai o parte din ele, oricât ne-am ruşina pentru ele; să fie *secretă*, făcută în taină, individual, iar nu în bloc, adică în comun, cum obişnuiesc unii preoţi; să fie făcută cu *multă umilinţă şi zdrobire de inimă,* iar credinciosul *să promită că părăseşte păcatul* şi primeşte canonul dat de duhovnic. Dacă toate aceste condiţii sunt împlinite, numai atunci duhovnicul face dezlegarea păcatelor cu mâinile pe capul celui ce se mărturiseşte. Fără aceste condiţii obligatorii, spovedania nu este făcută canonic şi nu are valoare harică, iar omul nu poate fi dezlegat de păcate.

Care este epicleza, adică partea harică, principală, a Sfintei Spovedanii?

Este dezlegarea păcatelor prin punerea mâinilor în chipul crucii pe capul credinciosului, după terminarea spovedaniei şi fixarea canonului, când preotul rosteşte aceste cuvinte: Domnul şi Dumnezeul şi Mântuitorul nostru Iisus Hristos, cu harul şi cu îndurările iubirii Sale de oameni, să te ierte pe tine, fiule duhovnicesc (N), şi să-ţi lase ţie toate păcatele. Şi eu nevrednicul preot şi duhovnic, cu puterea ce-mi este dată, te iert şi te dezleg de toate păcatele tale, în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin. Fără această rugăciune de dezlegare cu punerea mâinilor pe cap,

nimeni nu este dezlegat de păcate şi trebuie să se spovedească din nou.

Ce trebuie să facă duhovnicul când întâlneşte cazuri grele?

Amână pe cel ce vine la spovedanie pentru altă zi, până se interesează, se roagă lui Dumnezeu şi cercetează Sfintele Canoane privind cazul lui. La nevoie îl trimite la alt duhovnic mai bătrân şi iscusit sau întreabă pe episcopul locului ce anume trebuie să facă. Iar dacă cel ce se mărturiseşte este preot sau candidat de preoţie şi are unele impedimente canonice grave, duhovnicul nu are voie să-l dezlege, ci să-l trimită la episcopul locului, să hotărască şi să-l spovedească el.

Care sunt păcatele cel mai greu de mărturisit şi de îndreptat?

Păcatele cele mai grele, care predomină în lumea creştină azi, sunt următoarele: necredinţa sau ateismul, indiferentismul religios, sectarismul, necunoaşterea credinţei ortodoxe, îndoiala în credinţă, mândria, neascultarea de Biserică şi de preoţi, neparticiparea regulată la sfintele slujbe, refuzarea Spovedaniei şi a Sfintei Împărtăşanii, deznădejdea cu intenţii de sinucidere şi altele. Iar dintre păcatele capitale şi strigătoare la cer, cel mai mult predomină desfrânarea, preadesfrânarea, sodomia, avortul, divorţul, paza şi evitarea naşterii de copii, uciderea, beţia, furtul, înjurăturile, vrăjitoria şi altele, însă cele mai multe victime fac mândria, izvorul sectelor, desfrâul, uciderea de copii şi necredinţa în Dumnezeu.

Ce datorii au duhovnicii faţă de fiii lor sufleteşti?

Să-i spovedească cu grijă, cu blândeţe şi răbdare, cât mai des posibil, ori de câte ori cer şi au nevoie; să-i supravegheze în toate, să-i mângâie în ispite, să-i mustre când greşesc, cu dragoste duhovnicească; să-i sfătuiască pe calea mântuirii, să le dea cărţi bune de citit, să-i crească în frică de Dumnezeu şi să se roage până la moarte pentru ei, ştiind că va da socoteală de toţi pe care îi spovedeşte.

Ce datorii sufleteşti au credincioşii faţă de părinţii lor duhovniceşti?

Să se spovedească regulat cât mai des posibil şi cu toată evlavia, ştiind că duhovnicul reprezintă pe Însuşi Hristos Mântuitorul lumii; să nu ascundă păcatele făcute, oricât de mari ar fi, ca să fie iertaţi de Dumnezeu prin duhovnic; să facă cu evlavie canonul dat şi să asculte în toate de duhovnic, căci ascultarea ne asigură mântuirea sufletului; să facă toate cu binecuvântarea lui şi să se roage toată viaţa pentru duhovnic, căci el este garanţia mântuirii noastre înaintea dreptului Judecător. Cine nu ascultă pe duhovnic, pe Dumnezeu nu-L ascultă. Iar cine se împărtăşeşte fără dezlegarea duhovnicului şi înainte de facerea canonului, spre osândă se împărtăşeşte. Canonul dat de un duhovnic nu poate fi schimbat de alt duhovnic, până la moartea duhovnicului ce i l-a dat. Nimeni nu poate schimba duhovnicul, fără binecuvântarea lui şi din motive bine întemeiate.

Păcatele spovedite o dată trebuie mărturisite de mai multe ori la duhovnic?

Păcatele o dată mărturisite cu căinţă şi pentru care s-a făcut canon, nu se mai repetă la spovedanie, căci sunt dezlegate. Dacă cineva este încă mustrat de conştiinţă pentru un păcat, sau nu l-a mărturisit complet, sau n-a făcut canon pentru el, sau l-a repetat din nou, el trebuie să-l mărturisească din nou şi să ceară canon mai aspru pentru acel păcat. Este însă obicei ca, o dată pe an sau mai rar, creştinul să-şi facă din nou o spovedanie generală din copilărie, mai ales păcatele mari, pentru a se căi şi a se smeri mai mult înaintea lui Dumnezeu şi a duhovnicului.

Când totuşi este dator creştinul să-şi mărturisească din nou toate păcatele?

Când se duce la alt duhovnic, pentru a-i cunoaşte starea lui sufletească şi a-l ajuta să se izbăvească de patimile care îl robesc de multă vreme şi nu poate scăpa de ele.

Noul duhovnic poate anula canonul dat de alt duhovnic?

Nu, niciodată. Numai dacă duhovnicul care a dat

canonul a murit, celălalt duhovnic poate anula sau schimba canonul dat de acela. Canonul dat de un duhovnic poate însă fi mărit de altul, dacă creştinul este încă stăpânit de grele păcate.

În ce condiţii creştinul îşi poate schimba duhovnicul?

Dacă duhovnicul cuiva a decedat sau dacă cineva nu este mulţumit cu duhovnicul său pentru că nu-l spovedeşte cu răbdare, după canoane, şi nu-i dă canon mai aspru; ba încă îi dă voie să se împărtăşească; în aceste cazuri, creștinul își poate schimba duhovnicul. De asemenea, cineva îşi poate alege alt duhovnic, dacă este rudă cu preotul din sat sau dacă spovedeşte în comun, cum îndrăznesc să facă unii preoţi; sau dacă preotul respectiv este prea tânăr şi nu are timp să asculte spovedania fiecăruia, nici nu întreabă de păcatele mari, sau dacă unii creştini nu au evlavie la preotul lor, ori s-au smintit de el, ei pot să se ducă la alt duhovnic, după cum îi îndeamnă Duhul Sfânt. Numai să asculte de el ca de Hristos, şi să-şi mărturisească curat toate păcatele. Însă nimeni nu-şi poate schimba duhovnicul fără voia celui dintâi, dacă încă este în viaţă. Cel mai bine şi canonic este ca fiecare creştin să se spovedească la preotul parohiei respective rânduit de Dumnezeu, căci toţi preoţii au acelaşi har.

Pentru ce unii credincioşi preferă duhovnici călugări?

Pentru că peste tot şi dintotdeauna credincioşii, de la cei mai simpli până la domni şi voievozi, preferau şi în trecut să se mărturisească, mai ales, la duhovnici călugări din mânăstiri şi schituri sau duhovnici sihaştri, precum Ştefan cel Mare, la Cuviosul Daniil Sihastru. Apoi oamenii au avut în trecut, ca şi astăzi, o sporită evlavie pentru călugări, ca rugători neadormiţi înaintea lui Dumnezeu, fiind dăruiţi total vieţii duhovniceşti, în curăţie, în ascultare şi viaţă smerită; în post, în cunoaşterea Sfintei Scripturi şi a învăţăturii Sfinţilor Părinţi.

De asemenea, credincioşii mai râvnitori doresc o spovedanie generală amănunţită, „din copilărie”, cum zic ei, şi canon mai aspru. De aceea, caută duhovnici bătrâni iscusiţi

prin mânăstiri. Alţii caută duhovnici de mânăstire pentru faptul că au în parohie preoţi tineri şi, de obicei, preferă preoţi bătrâni şi cât mai departe de satul lor, ca să nu ştie nimeni viaţa şi pocăinţa lor. Mai vin la mânăstiri şi pentru că aici văd şi aud slujbe de zi şi de noapte mai frumoase şi mai profunde ca în parohii.

Aceasta însă, nu trebuie să supere pe nimeni. Ci, dimpotrivă, să ne bucurăm reciproc pentru faptul că bunii noştri creştini aleargă la Dumnezeu peste tot şi caută să se întărească în credinţă şi să-şi mântuiască sufletul. Trebuie să se recunoască totuşi ce mare contribuţie au avut dintotdeauna mânăstirile şi duhovnicii călugări la menţinerea dreptei credinţe în ţara noastră şi a unui înalt curent de evlavie, de moralitate şi de înnoire duhovnicească. Aceasta o dovedeşte numărul mare de mânăstiri şi de schituri existente la noi şi o mare vocaţie pentru monahism şi preoţie, ceea ce nu se întâlneşte astăzi aproape nici într-o altă ţară creştină.

Cum trebuie să se pregătească credincioşii pentru Sfânta Mărturisire?

Mai întâi fiecare să se roage lui Dumnezeu să-i rânduiască duhovnic bun şi să-i dea voinţă şi putere să-şi cunoască toate păcatele şi să aibă lacrimi pentru ele. Apoi este dator fiecare să-şi noteze în linişte pe hârtie toate păcatele făcute de la ultima spovedanie şi pe care le-a uitat sau şi le-a amintit din viaţă. Spovedania se face cu post, în biserică, în faţa icoanei Mântuitorului, după ce preotul citeşte molitfa de spovedanie. După ce credinciosul îşi citeşte păcatele notate, ca să nu fie uitate, preotul este dator să-l întrebe şi el de unele păcate, mai ales de cele mari, care sunt mai greu de mărturisit. Unii creştini se pregătesc şi postesc o zi întreagă înainte de spovedanie, iar după ce se mărturisesc şi primesc canon şi dezlegare, rup hârtia cu păcate, se închină în biserică, fac o rugăciune de mulţumire lui Dumnezeu, iau agheasmă mare şi anaforă şi se reîntorc la casele lor.

După ce model sau îndreptar de spovedanie se pot mărturisi credincioşii?

În Biserica Ortodoxă se află unele îndreptare de

spovedanie făcute după Sfintele Canoane şi după tradiţia monahală veche care pot ajuta pe clerici, pe monahi şi credincioşi să se mărturisească la duhovnici cât mai corect şi mai complet.

Dintre acestea, cel mai recomandat este îndreptarul de spovedanie din Agheasmatar şi Molitfelnic, după care se orientează şi preoţii. Alte două îndreptare de spovedanie, obişnuite la noi, sunt: unul adus din Muntele Athos, iar altul al Sfântului Dimitrie al Rostovului. Ambele sunt folosite mai ales de călugări.

În ţara noastră, cel mai bun şi mai complet îndreptar de spovedanie pentru mireni a fost compus acum 50 de ani de Protosinghelul Nicodim Măndiţă din Mânăstirea Agapia (†1975), folosit şi astăzi de numeroşi credincioşi. Alt îndreptar de spovedanie, la fel de bun, cu conţinut mai călugăresc, a scris Arhimandritul Cleopa Ilie din Mânăstirea Sihăstria. Tot Sfinţia Sa a făcut şi alte îndreptare de spovedanie pentru monahi, pentru preoţi de mir, pentru stareţi şi episcopi, care au o circulaţie restrânsă.

Credincioşii mai râvnitori se pot spovedi după unul dintre îndreptarele de spovedanie amintite mai sus, care se află tipărite într-o carte specială de spovedanie.

Când credinciosul sau preotul este bolnav şi nu are timp să facă spovedania pe larg, după pravilă, cum îşi poate mărturisi păcatele sale pe scurt?

Iată un model de spovedanie generală, pe scurt, începând cu păcatele cele mai mari până la cele mai mici.

I. Păcatele împotriva Duhului Sfânt.

1. *Îndoiala, necredinţa, hulirea şi lepădarea de credinţă.*

- M-am îndoit de existenţa lui Dumnezeu şi am citit cărţi ateiste;
- Mi-am pierdut cu totul credinţa şi am fost un timp ateu;
- Am îndemnat şi am convins şi pe alţii să devină atei şi sectanţi, să-şi lepede credinţa; să nu se roage, nici să meargă la biserică;
- L-am considerat pe Hristos că este unul dintre marii iniţiaţi ai lumii şi nu L-am mărturisit ca pe Fiul lui

Dumnezeu, Mântuitorul lumii;

• Am hulit pe Dumnezeu și pe sfinţi, Biserica, sfintele slujbe, pe slujitori, dogmele de credinţă, Evanghelia, toate cele sfinte;

• Am înjurat de cele sfinte din copilărie şi n-am părăsit păcatul;

• Am învăţat pe soţie şi pe copii să înjure de cele sfinte, să nu se roage, să nu meargă la biserică, nici să citească vreo carte sfântă;

• Am luat în râs pe Dumnezeu, pe sfinţi şi pe slujitorii bisericii, batjocorindu-i cu voie sau fără voie şi am smintit pe mulţi cu acest păcat;

• M-am îndoit de viaţa veşnică şi de Judecata cea înfricoşată care se apropie;

• M-am făcut sectant, am fost la bisericile lor, i-am primit în casă, am stat cu ei la masă, am luat bani şi daruri de la ei ca să părăsesc Biserica Ortodoxă, citesc şi am în casă cărţi sectante şi am stat un timp în sectă, fiind amăgit de diavoli, şi am zis că este mai bună credinţa lor ca a noastră.

2. *Ura de oameni, neiertarea, răzbunarea.*

• Am urât multă vreme pe părinţi, pe fraţii mei, pe vecini, pe rude şi nu mi-am cerut iertare;

• Urăsc de moarte pe cel ce-mi face rău şi nu vreau să îl iert niciodată; l-am dat în judecată, îl bârfesc, mă bucur de răul lui;

• Urăsc de moarte pe preotul satului, soţia, copiii şi vecinii pentru lucruri pământeşti şi vreau să-i ucid, să-i văd morţi şi îi acuz pe nedrept în public;

• Fac ură şi vrajbă până la ucidere între fraţi, rude, vecini şi colegi, la serviciu şi în familie, şi sunt în judecată cu ei.

3. *Deznădejdea.*

• Mi-am pierdut nădejdea mântuirii;

• Am zis că nu mai am iertare la Dumnezeu pentru păcatele mele grele care mă robesc şi mă apasă pe conştiinţă;

• Am încercat o dată şi de mai multe ori să mă sinucid, nemaiavând nădejde de iertare în mila lui Dumnezeu;

• Am spus şi altora că vreau să mă sinucid, smintind pe

mulţi.

4. *Încrederea prea mare în Dumnezeu.*

• Am făcut toate păcatele, zicând că mă iartă Dumnezeu;

• Am zis că Dumnezeu este milostiv ca un tată, şi nu mă va pedepsi la judecată;

• Nu mă mustră conştiinţa pentru păcate şi sunt foarte împietrit la inimă.

II. Păcate strigătoare la cer.

1. *Uciderea, avortul, paza, îndemnarea, vrăjitoria...*

• Am avortat de bunăvoie atâţia copii;

• Am silit soţia să avorteze şi-am ameninţat-o cu divorţul, netemându-mă de pedeapsa lui Dumnezeu, pe motiv că nu avem cu ce îi întreţine;

• Am îndemnat şi pe alte femei să avorteze copii, şi le-am ajutat; ba unele erau gata să moară la avort;

• Am făcut injecţii şi am luat medicamente ca să avortez, să pierd sarcina, să nu rămân gravidă;

• Am folosit diferite metode şi m-am păzit cu soţul să nu rămân însărcinată;

• Am păzit cu soţul (soţia) calendarul să nu naştem copii;

• Am silit soţia să se opereze, ca să nu mai naştem copii;

• Am făcut atâtea avorturi acasă în trupul meu şi-am ucis cu mâinile mele, pe bani, atâţia copii la alte femei, fără să mă gândesc ce mare păcat fac şi ce osândă mă aşteaptă;

• Am câştigat bani din avorturi şi am chemat femei şi fete tinere să le ucid copiii;

• Am sfătuit pe copiii mei să avorteze, să nu nască mai mult de un copil sau doi, i-am dus la doctori, le-am dat medicamente să avorteze, i-am ajutat la această cumplită crimă şi i-am învăţat cum să se păzească;

• Am ucis cinstea aproapelui, pârându-l, clevetindu-l, acuzându-l pe nedrept în public;

• Am atentat la viaţa altuia cu arma, cu cuţitul, cu pumnul etc. şi l-am lovit greu, ca să-l omor;

• Am omorât pe altul din greşeală, cu maşina, cu altceva; ne-am bătut cu alţii la nunţi şi în cârciumi şi am mutilat pe aproapele;

• Am vrăjit cu puterea diavolului şi m-am dus la vrăjitoare pentru a mă face sănătos, a-mi căsători fetele şi a-mi întoarce soţul cu dragoste spre mine.

2. *Preadesfrânarea*

• Am făcut adulter (preadesfrânare) cu soţul meu, cu rudele de sânge apropiate, cu feţe bisericeşti şi cu atâţia bărbaţi creştini şi necreştini;

• Am făcut casa mea casă de desfrâu public şi am primit tineri şi oameni căsătoriţi să facă grele păcate în casa mea, îndemnându-i la acest prea greu păcat;

• Am păcătuit cu tineri şi tinere, cu copii, cu animale şi am făcut de atâtea ori păcatul sodomiei, aşa de urât lui Dumnezeu;

• Am făcut public desfrânare, smintind şi trăgând la păcate pe mulţi;

• Am săvârşit şi alte grele păcate păgâneşti de desfrânare, de care mă cutremur a le spune înaintea lui Dumnezeu, a sfinţilor Lui şi înaintea sfinţiei voastre, părinte;

3. *Neplata lucrătorilor, furt de cele sfinte...*

• Am oprit dreptul cuvenit celor care mi-au lucrat, certându-i pe nedrept;

• Am jefuit biserici, altare, mânăstiri;

• Am furat fără să mă tem de Dumnezeu obiecte sfinte, vase, icoane, veşminte, cruci şi le-am vândut cu bani la alţii, ca să mă îmbogăţesc;

• Am furat bani, alimente, medicamente, haine etc., de la bătrâni, de la bolnavi, de la spitale, de la casele de copii orfani, de la văduve, de la aziluri de bătrâni etc. şi le-am dus în casa mea sau le-am vândut pe bani;

• Am furat de la alţii, am încercat să-i ucid şi i-am ameninţat ca să nu mă spună la poliţie şi să mă dea în judecată;

• Am lucrat de bunăvoie Duminica, de Sfintele Paşti, de Crăciun şi în alte sărbători mari, din obicei, din necredinţă sau ca să mă îmbogăţesc, smintind pe mulţi;

• Am făcut alte grele păcate strigătoare la cer şi am îndemnat şi pe alţii să facă la fel; am smintit pe copii, pe elevi, pe tineri, pe aproapele, cu marile mele păcate trupeşti şi sufleteşti.

III. Păcatele de moarte (cardinale)

• Sunt foarte mândru în inima mea şi mă socotesc mai deştept, mai bogat, mai bun creştin decât alţii;

• Iubesc şi caut lauda şi aprecierea altora, iar când nu sunt luat în seamă sau puţin jignit, mă mânii tare şi nu iert cu anii;

• Mă îmbrac cu haine scumpe și frumoase, mă parfumez şi mă sulemenesc în tot felul, ca să plac bărbaţilor, soţului, celor din jur;

• Mă îmbrac luxos şi mă sulemenesc chiar când merg la biserică, smintind pe credincioşi şi supărând pe Dumnezeu:

• Îmi îmbrac copiii în haine scumpe şi luxoase, după moda de azi;

• Am căzut în desfrâu din copilărie, din tinereţe şi înainte de căsătorie cu mai multe persoane; ba am făcut şi avorturi;

• Am greşit cu soţia (soţul) înainte de cununie;

• Am făcut desfrânare cu mai multe femei (bărbaţi) înainte şi după nuntă, înşelându-mi soţia (soţul);

• Am stricat familia altora prin desfrânare, fiind descoperit în fapt şi n-am căutat să-mi cer iertare ca să nu se ajungă la divorţ;

• Am lăsat soţia şi copiii mei şi m-am căsătorit cu două sau mai multe femei (bărbaţi), fără cununie religioasă;

• Am trăit în adulter (preadesfrânare) fără să ştie soţul (soţia) cu mai multe femei (bărbaţi) pe care le-am lăsat însărcinate;

• Am îndemnat pe concubine să ucidă copiii mei, ca să nu ştie lumea păcatul meu şi să nu plătesc pensie pentru copii;

• M-am căsătorit civil cu mai multe femei şi am trăit cu ele fără cununie religioasă;

• Am convieţuit cu soţia (soţul) mulţi ani fără cununie religioasă şi am născut şi copii din concubinaj;

• Am divorţat de soţie din interes, din răzbunare, din ambiţie; am lăsat copiii pe drumuri şi am smintit multă lume;

• Nu am căutat să mă împac cu soţia (soţul) şi copiii, păcătuind cu alţii şi născând chiar copii din desfrânare;

• Am păcătuit cu fete tinere, le-am lăsat cu copii şi nu am luat niciuna de soţie;

• Am păcătuit cu rude, cu tot felul de persoane, pentru bani, din patimă şi nu m-am spovedit niciodată la preot;

• Am citit reviste pornografice şi am privit la video, la televizor, imagini de desfrânare, ucigându-mi sufletul, trupul, mintea şi smintind pe toţi;

• Ca femeie, m-am îmbrăcat cu totul necuviincios cu haine scurte, după moda lui Antihrist de azi, şi am smintit şi dus la desfrâu pe mulţi;

• Ca mamă şi tată mi-am smintii copiii cu faptele, cu vorbele şi îmbrăcămintea mea;

• Am făcut din tinereţe desfrânare singur(ă) şi nu pot să mă las de această grea patimă;

• Am fost şi sunt desfrânat, mincinos, răzbunător şi nu caut să mă pocăiesc, chiar dacă sunt bolnav şi bătrân;

• Am fost şi sunt foarte zgârcit, nu dau milostenie la săraci şi adun bani şi averi pentru bătrâneţe;

• Nu dau slujbe la biserică pentru vii şi răposaţi, vorbesc de rău Biserica, judec episcopii, preoţii şi călugării şi cred că eu sunt mai bun decât alţii şi că am în toate dreptate;

• Nu cercetez pe cei bolnavi, nu dau ajutoare după putere la săraci şi orfani, la biserici noi care se zidesc;

• Sunt leneş şi nu vin la biserică pe motiv că sunt obosit; sau vin prea târziu şi port haine luxoase, smintitoare;

• Sunt lacom de bani şi de averi, fur de la vecini, de la rude, de la fabrică, de la toţi ca să am numai eu;

• Adun averi, deşi n-am copii mulţi, construiesc case, cumpăr maşini, port haine scumpe, mă plimb peste hotare, cheltuiesc banii în zadar şi nu am grijă şi milă de cei ce mor şi suferă mult în jurul meu;

• Mi-am ucis trupul şi sufletul cu tot felul de păcate trupeşti şi sufleteşti, uitând că în curând voi muri şi voi da socoteală de toate în faţa lui Dumnezeu;

• Am fost beţiv, beau şi acum mult, mai ales Duminica, am căzut în desfrâu din cauza beţiei, smintesc lumea şi îmi chinui mult soţia şi copiii;

• Ca tată şi mamă nu am milă de propriii mei copii, îi las în desfrâu, îi persecut, nu-i dau la şcoală şi la meserii să aibă cu ce trăi;

• Nu-mi duc la biserică copiii şi soţul, nici nu-i îndemn

la pocăinţă, la post, la mântuire;

• Din cauza mea m-a lăsat soţia (soţul) şi au rămas copiii pe drumuri, ajungând să facă toate păcatele;

• Din cauza mea a făcut soţia atâtea avorturi, a dat divorţ şi a căzut în desfrâu;

• Mi-am bătut de moarte soţia şi copiii şi am dat-o în judecată;

• Nu am citit niciodată Sfânta Scriptură şi alte cărţi sfinte, ca să mă luminez la suflet şi la minte;

• Am citit numai ziare, cărţi sectare, romane, cărţi pornografice şi mi-am ucis sufletul şi trupul;

• Mi-am cheltuit în zadar viaţa, sănătatea, averea, banii şi tot ce mi-a dat Dumnezeu, fără pocăinţă şi fapte bune;

• Am fumat şi fumez şi acum şi am învăţat soţia, copiii şi prietenii să fumeze;

• Nu ţin icoane şi cărţi ortodoxe în casă şi nu primesc preotul să-mi sfinţească casa, copiii, icoanele, maşina;

• Nu postesc de mâncare, de vin, de soţie, de petreceri, de tutun şi televizor, de toate cele rele, măcar miercurea, vinerea, în cele patru posturi şi în sfintele sărbători;

• Nu m-am spovedit de mic la preot şi nu mă căiesc de păcate, nici nu sunt hotărât să le părăsesc;

• Nu merg deloc la biserică şi nu las nici soţia, nici copiii să meargă la Sfânta Liturghie în sărbători şi Duminica;

• Am necinstit posturile, am lucrat şi am fost la nunţi, la beţii şi la petreceri şi am vândut şi cumpărat Duminica, lipsind de la slujbă şi necinstind ziua Domnului;

• Nu cunosc credinţa noastră ortodoxă deloc şi mă duc la slujbă la catolici;

• Nu ascult de părinţi şi de duhovnic şi cred că este mai bine să ţinem calendarul pe vechi;

• Am făcut toate păcatele pe care le poate face un om pe pământ, întrecând în răutăţi pe toţi oamenii, chiar şi pe păgâni;

De toate acestea câte le-am mărturisit, şi multe altele pe care le-am uitat, mă căiesc, îmi pare rău din inimă, cer aspru canon pentru ele şi mă făgăduiesc în faţa lui Dumnezeu, a Maicii Domnului, a tuturor sfinţilor şi a sfinţiei voastre, cinstite părinte, că, cu ajutorul Domnului şi cu

rugăciunile sfinţilor Lui şi ale sfintei noastre Biserici Ortodoxe, să nu le mai fac niciodată şi să plâng până la moarte pentru păcatele mele. Aşa să-mi ajute Dumnezeu. Amin.

4. TAINA SFINTEI ÎMPĂRTĂŞANII

Ce trebuie să ştim despre Sfânta Împărtăşanie?

Sfânta Împărtăşanie, numită şi *Cuminecătură*, *Precistanie* şi, mai ales, *Euharistie,* este însuşi Trupul şi Sângele lui Hristos, pe care Domnul l-a purtat pe pământ şi pe care ni-l oferă în dar tuturor celor ce credem în El şi facem voia Lui, spre iertarea păcatelor şi viaţa de veci. Sfânta Împărtăşanie se sfinţeşte numai în timpul Sfintei Liturghii, prin rugăciunea preotului şi arhiereului slujitor, când, prin pogorârea Sfântului Duh, pâinea şi vinul, adică Sfintele Daruri ce se aduc pe Altar, se prefac în chip tainic şi dumnezeiesc în însuşi Trupul şi Sângele Domnului nostru Iisus Hristos. Deşi noi vedem pe Sfânta Masă şi în Potir numai pâine şi vin, pentru neputinţa noastră, ele sunt cu adevărat Trupul şi Sângele Mântuitorului. Pentru aceea le primim cu mare evlavie şi credinţă, ştiind că sunt foc mistuitor care curăţă şi iartă pe cei vrednici, iar pe cei nevrednici îi ard şi-i osândesc.

Când a întemeiat Mântuitorul Hristos taina Sfintei Împărtăşanii şi pentru ce se dă credincioşilor?

Taina Sfintei Împărtăşanii a fost întemeiată la Cina cea de Taină, în seara de Joia Mare, când a mâncat cu ucenicii Săi şi, luând pâinea, a binecuvântat-o, a frânt-o şi a dat-o lor, zicând: *Luaţi, mâncaţi, acesta este trupul Meu.* Apoi, luând paharul şi mulţumind, le-a dat, zicând: *Beţi dintru acesta cu toţi, acesta este sângele Meu, al Legii celei Noi, care pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor* (Matei 26, 26-28). Sfânta Împărtăşanie se dă oamenilor dreptcredincioşi spre iertarea păcatelor şi spre înnoirea vieţii lor duhovniceşti.

Ne putem mântui fără Sfânta Împărtăşanie?

Nimeni dintre oameni nu se poate mântui fără aceste patru Sfinte Taine: Botezul, Mirungerea, Spovedania şi Sfânta Împărtăşanie. Prin primele două Taine ne facem fii ai Bisericii şi ai lui Dumnezeu după dar, iar prin ultimele două ne facem fii şi moştenitori ai Împărăţiei cerurilor. Căci zice Domnul despre Sfânta Împărtăşanie: *De nu veţi mânca trupul Fiului Omului şi de nu veţi bea sângele Lui, nu veţi avea viaţă întru voi* (Ioan 6, 53).

Ce legătură tainică este între Sfânta Spovedanie şi Sfânta Împărtăşanie?

Sfânta Spovedanie ne iartă şi ne dezleagă păcatele făcute de la Botez, iar Sfânta Împărtăşanie este cea mai înaltă hrană duhovnicească oferită în dar omului pe pământ, care desăvârşeşte iertarea păcatelor spovedite şi ne uneşte cel mai mult cu Dumnezeu. Spovedania este obligatorie pentru toţi credincioşii care vor să se mântuiască, iar Sfânta Împărtăşanie se dă numai celor vrednici, cu dezlegarea duhovnicului.

Ne putem împărtăşi fără Sfânta Spovedanie şi fără dezlegarea duhovnicului?

Nu. Niciodată nu ne putem împărtăşi fără Sfânta Spovedanie, afară de copii până la 7 ani, afară de cei paralizaţi şi fără minte, care sunt de mici bolnavi şi garantează părinţii pentru ei. Mai pot fi împărtăşiţi, în caz de moarte, creştinii cunoscuţi de preot, dacă nu mai pot vorbi, ca să nu moară neuniţi cu Hristos. Nu sunt alte excepţii.

Ne putem împărtăşi de mai multe ori cu aceeaşi spovedanie?

Nu, că nu suntem sfinţi, nici îngeri fără de păcate. Ori de câte ori dorim să ne împărtăşim, trebuie să ne spovedim dinainte, să facem un canon de rugăciune cu post şi metanii, adică să ne pregătim şi duhovniceşte şi trupeşte, şi dacă ne dă dezlegare duhovnicul, ne putem împărtăşi. *Cine îndrăzneşte să se împărtăşească fără spovedanie şi fără dezlegare, sau de mai multe ori cu aceeaşi spovedanie, sau cu spovedanie în comun, iar nu individual, şi cu păcate grele*

nemărturisite niciodată, spre osândă se împărtăşeşte. Unul ca acela trebuie să se spovedească la un duhovnic iscusit şi să urmeze canonul dat de el.

Numai preotul care slujeşte zilnic Sfânta Liturghie se poate împărtăşi cu o singură spovedanie săptămânală, dacă nu are cazuri deosebite.

De câte ori trebuie să ne împărtăşim cu Sfintele Taine?

După rânduiala Bisericii şi după tradiţie, credincioşii se împărtăşesc, cu dezlegarea preotului lor, cel mai rar de patru ori pe an, în cele patru posturi. Alţii mai râvnitori pentru mântuirea lor, mai ales copiii nevinovaţi, văduvele, bătrânii şi bolnavii se pot împărtăşi la 40 de zile. Mai des se împărtăşesc călugării, bolnavii care sunt pe patul de moarte şi pruncii. După rânduiala vieţii monahale, numai schivnicii bătrâni, care postesc toată viaţa şi nu lipsesc niciodată de la slujbele din biserică, se pot împărtăşi săptămânal, sâmbăta sau Duminica. Conştiinţa fiecăruia şi duhovnicul inspirat de Duhul Sfânt pot stabili mai bine când trebuie să se împărtăşească fiecare şi cum trebuie să se pregătească cu cât mai multă vrednicie.

Deasa împărtăşanie ne ajută mai mult la mântuire?

Nici deasa, nici rara împărtăşanie nu ne ajută mai mult la dobândirea mântuirii. Totul depinde cu câtă credinţă şi pregătire primim Sfânta Împărtăşanie, nu de câte ori o primim pe an. Numai duhovnicul şi conştiinţa fiecăruia pot stabili când anume să ne împărtăşim cu Trupul şi Sângele lui Hristos.

Care este regula Sfintei Împărtăşanii, după învăţătura Sfinţilor Părinţi şi după practica Bisericii Ortodoxe?

Să ţinem calea împărătească de mijloc, adică să ne împărtăşim la 40 de zile, dacă nu avem impedimente şi nu suntem sub canonul duhovnicului. Sfântul Ioan Gură de Aur recomandă creştinilor mai râvnitori şi pregătiţi să se împărtăşească de 12 ori pe an, adică la cele douăsprezece

praznice împărăteşti. Apoi în posturile mari ne putem împărtăşi de două ori, dacă postim, dacă suntem împăcaţi cu toţi şi dacă trăim în curăţie.

Cum trebuie să ne pregătim pentru Sfânta Împărtăşanie?

Să ne spovedim curat în faţa duhovnicului şi a lui Dumnezeu; să ne împăcăm cu toţi oamenii, cerând de la toţi iertare; să împlinim tot canonul rânduit de duhovnic; să postim după putere trupeşte şi sufleteşte în fiecare post, cu trupul, cu mintea, cu limba, cu faptele, cu toate; să mergem regulat în sărbători la biserică şi să citim înainte de Sfânta Împărtăşanie toate rugăciunile rânduite din Ceaslov. Adică Acatistul Mântuitorului sau al Maicii Domnului, Paraclisul Maicii Domnului, Canonul de pocăinţă, Canonul îngerului păzitor, Canonul şi cele 12 rugăciuni de împărtăşanie. Apoi să venim din timp la biserică, îmbrăcaţi cuviincios, să ne închinăm la sfintele icoane, să dăm slujbă la altar, şi să cerem iertare de la toţi oamenii, iar la timpul cuvenit să ne apropiem de Trupul şi Sângele Domnului cu lumânarea aprinsă în mâini şi cu lacrimi de bucurie în ochi. La urmă să citim rugăciunile de mulţumire şi, după sfârşitul Liturghiei, să ne întoarcem fericiţi şi împăcaţi la casele noastre.

Care sunt efectele harice ale Sfintei Împărtăşanii?

Trupul şi Sângele Domnului, fiind cel mai mare dar pe care ni-l oferă Dumnezeu pe pământ, trebuie să ştim că şi efectele, adică foloasele duhovniceşti ale acestei dumnezeieşti sfinţenii, sunt dintre cele mai mari. Mai întâi Sfânta Împărtăşanie ne iartă toate păcatele deja mărturisite la duhovnic. Apoi ne înmulţeşte cel mai mult harul Duhului Sfânt primit la Botez, dacă ducem o viaţă cu totul curată şi plăcută lui Dumnezeu. Ne ajută mult la creşterea noastră duhovnicească în Hristos, adică la despătimire, iluminare, desăvârşire şi mântuire, scopul final al creştinului pe pământ. Se constată peste tot că bunii creştini, care sunt nelipsiţi de la biserică şi se împărtăşesc regulat cu Sfintele Taine, au o familie binecuvântată, copii buni, bătrâneţi liniştite şi sfârşit creştinesc minunat. De aceea, prima grijă pentru cei bătrâni şi bolnavi este să-şi sfârşească viaţa împăcaţi cu toţi,

spovediţi şi împărtăşiţi, fără de care nu ne putem mântui.

5. TAINA SFINTEI PREOŢII

Ce înţelegem prin taina Preoţiei?

Prin taina Preoţiei înţelegem cele trei trepte ale slujitorilor bisericeşti diaconi, preoţi, episcopi care sunt hirotoniţi, adică sfinţiţi de episcopi prin punerea mâinilor pe capul lor şi prin chemarea harului Duhului Sfânt peste ei, în timpul Sfintei Liturghii. Preoţii şi episcopii, prin hirotonie, primesc de la Dumnezeu întreita putere de a învăţa lumea cuvântul Sfintei Evanghelii, de a săvârşi sfintele slujbe şi a sfinţi pe oameni prin Sfintele Taine şi de a conduce pe toţi care cred în Hristos pe calea mântuirii. Iată ce mare rol au slujitorii Bisericii apostolice pe pământ!

Ce trebuie să mai ştim despre taina Preoţiei?

Preoţia este temelia vieţii duhovniceşti, temelia mântuirii noastre, a tuturor celor ce credem în Iisus Hristos Mântuitorul lumii. Fără preoţie nu ne putem mântui. Fără preoţie nu putem avea Biserică, nici cult ortodox, nici Botez, nici Duh Sfânt, nici dezlegare de păcate, nici căsătorie creştină, nici vindecare de boli, nici Liturghie, nici Sfânta Împărtăşanie, niciun fel de sfinţenie, nicio nădejde de mântuire. Numai prin preoţie se săvârşeşte lucrarea Duhului Sfânt pe pământ, în Biserică, în familie, în societate, pentru că ea prelungeşte până la sfârşitul veacului preoţia Mântuitorului.

Slujirea preoţiei pe pământ este mai presus de însăşi slujirea îngerească din ceruri, pentru că nici îngerii nu pot să săvârşească Sfintele Taine şi Sfânta Liturghie pe care o săvârşesc preoţii şi episcopii, ajutaţi de diaconi. De aceea, în faţa lucrării sfinte a Preoţiei, adică a ierarhiei bisericeşti, şi îngerii din cer se pleacă şi îi vin în ajutor. Deci, să ascultăm de slujitorii Bisericii sfinţiţi după rânduială şi trimişi de Dumnezeu pe pământ şi să ne plecăm în faţa harului pe care îl poartă, ştiind că prin ei dobândim mântuirea, adică pe Hristos.

Cine poate fi hirotonit diacon şi preot?

Candidaţii la hirotonie în diaconi şi preoţi, pentru a fi vrednici de harul preoţiei, trebuie să îndeplinească următoarele condiţii principale: Să fie din părinţi ortodocşi adevăraţi, să aibă o viaţă duhovnicească model pentru toţi, să fie sănătoşi şi fără infirmităţi, atât la trup cât şi la suflet, la vorbire şi la minte; să aibă o bună educaţie religioasă în familie, să înveţe bine la şcoală şi să aibă duhovnici iscusiţi, care sunt datori să le dea recomandare pentru teologie şi pentru preoţie. Fără această garanţie a duhovnicului, niciun tânăr nu poate urma teologia, nici nu poate fi hirotonit preot. Apoi noii candidaţi de hirotonie trebuie să ducă din copilărie viaţă curată, în desăvârşită feciorie, atât ei, cât şi viitoarele lor soţii, până în ziua cununiei. Altfel, Sfintele Canoane îi opresc de hirotonie. Iar dacă, după căsătorie, soţia unui preot moare sau îl părăseşte, preotul nu mai are voie să se recăsătorească. Dacă totuşi se recăsătoreşte, nu mai poate avea preoţie lucrătoare, fiind oprit de la săvârşirea celor sfinte.

În ce constă misiunea Preoţiei?

Episcopii şi preoţii sunt urmaşi direcţi ai Sfinţilor Apostoli. Ei sunt rânduiţi, fiecare în eparhia şi parohia sa, să păstorească turma încredinţată lor de Hristos. Cu cât ei înşişi vor duce o viaţă mai înaltă, vor sluji cele sfinte cu evlavie şi se vor jertfi pentru apărarea Ortodoxiei, cu atât vor dobândi mai multe suflete pentru Dumnezeu şi îşi vor mântui sufletele lor.

Întreita putere preoţească, de a sfinţi, a învăţa şi a conduce sufletele pe calea mântuirii este încredinţată numai preoţilor şi episcopilor hirotoniţi canonic şi nimeni alţii nu pot săvârşi cele sfinte sau predica şi conduce sufletele oamenilor, decât cei chemaţi, aleşi şi sfinţiţi de Duhul Sfânt pentru această lucrare apostolică dumnezeiască. Oricine se face pe sine predicator, păstor, povăţuitor de suflete, nefiind sfinţit, nici trimis de ierarhia superioară a Bisericii, acela este lup, năimit, mincinos, sectant, amăgitor, antihrist şi nu trebuie să-l asculte nimeni.

Sfinţiţii preoţi şi episcopi formează puterea harică de

legătură dintre Dumnezeu şi oameni, dintre cer şi pământ, dintre Hristos şi Biserică, prin harul Duhului Sfânt pe care l-au primit la hirotonie şi prin Sfintele Taine, Sfânta Liturghie şi toate slujbele pe care le săvârşesc, asigurând, astfel, mântuirea tuturor bine-credincioşilor creştini care ascultă de Biserică.

Ei se roagă, de asemenea, Mântuitorului, Maicii Domnului şi tuturor Sfinţilor să mijlocească înaintea Preasfintei Treimi pentru întoarcerea la dreapta credinţă şi mântuirea tuturor oamenilor, căci Fiul lui Dumnezeu S-a jertfit pentru toţi.

Este vreo deosebire harică între preoţii de parohie şi cei din mânăstiri?

Nu. Harul şi cinstea preoţiei sunt aceleaşi. Preoţii de mir cu atât se deosebesc de cei din mânăstiri, că sunt căsătoriţi şi au parohie, adică au un număr de suflete încredinţate lor spre păstorie, pentru care trebuie să dea răspuns în faţa lui Dumnezeu. Iar preoţii călugări, numiţi şi ieromonahi, lucrează cele sfinte numai în mânăstiri, afară de cazuri excepţionale când pot fi trimişi de episcop, temporar, la parohii. Întotdeauna între preoţii de enorii de la sate şi oraşe şi cei din mânăstiri a fost şi este permanentă colaborare misionară şi harică, ajutându-se la nevoie în activitatea pastorală şi duhovnicească. Însă întreaga răspundere pentru credincioşii din fiecare parohie rămâne numai asupra preoţilor de mir rânduiţi de episcop. Preoţii călugări răspund în faţa lui Dumnezeu numai pentru credincioşii pe care îi au de fii duhovniceşti.

Toţi preoţii pot fi şi duhovnici? Ce deosebire este între ei?

În general toţi preoţii de la parohii şi mânăstiri sunt şi duhovnici. Însă dacă cel hirotonit preot este prea tânăr, sub 25 de ani, nu este hirotesit de episcop ca duhovnic, până la împlinirea vârstei canonice. El slujeşte cele sfinte, însă nu poate spovedi pe nimeni, afară de cazul că este cineva pe patul de moarte şi nu este preot duhovnic acolo. Duhovnicul primeşte în plus, pe lângă harul preoţiei, binecuvântarea episcopului locului de a spovedi şi dezlega păcatele în locul

lui, printr-o slujbă specială numită *hirotesie.* Aceasta este singura deosebire între un preot duhovnic şi un preot nehirotesit încă.

Care sunt însuşirile unui preot bun?

Pentru a fi preotul un adevărat păstor de suflete trebuie mai întâi să fie un slujitor bun, un om de rugăciune, un bun conducător al familiei sale şi al parohiei, un iscusit cunoscător al Sfintei Scripturi şi al Sfinţilor Părinţi şi să aibă multă iubire şi milă faţă de toţi oamenii.

Un preot bun trebuie să se roage şi să postească mult, să aibă mare bucurie şi milă pentru oameni şi să privească mistic întreaga zidire. Adică să vadă în întreaga creaţie iubirea de oameni şi bunătatea lui Dumnezeu. Apoi să fie nelipsit de la slujbele bisericii, să slujească liniştit şi cu evlavie, pătruns de o mare credinţă şi iubire dumnezeiască. Să se hrănească zilnic din cuvintele Sfintei Scripturi şi din învăţăturile Sfinţilor Părinţi şi cu acestea să hrănească şi pe fiii săi duhovniceşti. Să cunoască bine dreapta credinţă şi Canoanele Bisericii Ortodoxe şi să fie iscusit a spovedi şi a da canon potrivit cu vârsta, cu puterea, cu înţelegerea şi râvna fiecărui credincios. Apoi să păstreze cu sfinţenie secretul spovedaniei, să aibă el însuşi un duhovnic iscusit şi să dezlege cu grijă şi vrednicie la Sfânta Împărtăşanie, ca nu cumva să dea foc în loc de sfinţenie.

6. TAINA SFINTEI CUNUNII

Ce trebuie să ştim despre taina Nunţii sau a Cununiei?

Nunta este cea mai veche taină, întemeiată de însuşi Dumnezeu în Rai, când i-a zis lui Adam: *Nu este bine să fie omul singur.* Apoi lui Adam şi Evei le-a dat poruncă: *Creşteţi şi vă înmulţiţi şi stăpâniţi pământul...* (Facerea 1, 28). Nunta stă la temelia vieţii pe pământ. De aceea a fost binecuvântată de Mântuitorul, Care a participat la nunta din Cana Galileii şi a făcut aici prima Sa minune.

Care sunt condiţiile principale ale Nunţii ortodoxe?

Cei doi tineri trebuie să se iubească între ei, să fie amândoi ortodocşi şi să se ia de bunăvoie, iar nu siliţi de părinţi şi de rude; părinţii tinerilor să fie şi ei de acord cu căsătoria fiilor lor; ambii miri să ducă viaţă curată în feciorie până la cununie, ca să fie binecuvântaţi şi încununaţi de Dumnezeu şi de Biserică, iar înainte de căsătorie să se spovedească şi să se împărtăşească la duhovnicii lor; să-şi aleagă naşi ortodocşi, cu viaţă curată şi iubitori de Biserică, apoi să se căsătorească numai cu scopul naşterii de copii şi a unirii sufleteşti pe viaţă, ducând jugul, căsniciei până la moarte.

Care este scopul Nunţii creştine?

Scopul principal al Nunţii creştine este naşterea de copii, atâţia câţi le va rândui Dumnezeu. Alte scopuri ale Nunţii creştine sunt şi acestea: răbdarea împreună a greutăţilor vieţii pământeşti, creşterea şi educarea copiilor în viaţa creştină, cât mai aproape de Biserică şi de Dumnezeu; trăirea unei vieţi creştine după Evanghelie, în înfrânare, în rugăciune, în curăţie, în milostenie, în post şi în toate faptele bune, cu nădejdea mântuirii sufletelor lor şi ale copiilor lor.

Ce simbolizează cununiile şi celelalte obiecte legate de momentul sfânt al Nunţii?

Îmbrăcămintea albă a mirilor şi cununiile ce li se pun pe cap sunt un simbol că ambii miri sunt neîntinaţi de desfrânare şi că au trăit în feciorie. Pentru aceea Biserica îi încununează cu coroane ca pe împăraţi şi se roagă pentru ei: *Doamne, Dumnezeul nostru, cu mărire şi cu cinste încununează-i pe dânşii.* Inelul simbolizează iubirea reciprocă între miri şi legătura pe viaţă unul cu altul. Gustarea de pâine şi vin din acelaşi pahar simbolizează gustarea împreună până la moarte din paharul vieţii de familie. Îngenuncherea şi punerea mâinilor celor doi miri pe Sfânta Cruce şi pe Evanghelie este legământul solemn pe care îl fac mirii în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor că vor trăi în iubire, că vor naşte copii, că nu se vor înşela unul pe celălalt şi că nu se vor despărţi unul de altul până la moarte. Iar înconjurarea, ca o horă, a mesei din mijlocul bisericii arată bucuria care se face pe pământ şi în cer pentru cei doi care s-au unit pe viaţă în

numele lui Hristos, în vederea naşterii de copii şi a educării lor pe calea mântuirii.

Biserica Ortodoxă dă dezlegare pentru căsătoriile mixte?

Biserica Ortodoxă binecuvântează numai căsătoria între tineri ortodocşi, după rânduiala Sfinţilor Părinţi. Dar în cazuri izolate de căsătorii mixte, îngăduie asemenea căsătorii cu condiţia ca cel ce nu este ortodox să vină la Credinţa Ortodoxă, fie că este necreştin, fie că este catolic sau sectant. Dacă cel în cauză nu vrea să accepte Ortodoxia şi se căsătoresc aşa, Biserica Ortodoxă nu recunoaşte o asemenea căsătorie şi nu poate cununa pe cei doi tineri, iar slujbele lor nu pot fi primite la Sfântul Altar, nici nu pot fi spovediţi şi împărtăşiţi, căci trăiesc în concubinaj, adică în desfrânare. Însă, dacă cei doi îşi botează copiii în Credinţa Ortodoxă, şi ei, ori se despart, ori trăiesc în curăţie măcar la bătrâneţe, este pocăinţă şi iertare pentru soţul ortodox. Numai dacă îi dă Dumnezeu vreme şi lacrimi pentru pocăinţă.

În ce condiţii Biserica Ortodoxă dă dezlegare pentru a doua şi a treia nuntă?

Biserica lui Hristos, potrivit Sfintelor Canoane, dezleagă pentru a doua şi chiar a treia cununie, numai dacă unul din soţi a decedat şi dacă cel rămas în viaţă este sub 45 de ani, ca bărbat, şi sub 40 de ani, ca femeie, şi nu au copii, în speranţa naşterii de copii şi pentru evitarea desfrâului. Însă dacă soţul rămas văduv renunţă la căsătorie şi trăieşte în curăţie, purtând grijă de copiii săi, şi îşi pune toată nădejdea numai în Dumnezeu şi în duhovnicul său, acela a ales cea mai bună cale şi are mare plată la Dumnezeu.

În ce condiţii Biserica Ortodoxă aprobă divorţul?

Biserica Ortodoxă cunună pe fiii săi pentru toată viaţa, nu numai pe un an, doi sau mai mulţi. Dar dacă unul din soţi cade în desfrânare şi alte păcate grele şi este dovedit, şi nu vrea să părăsească păcatul, iar celălalt soţ este cinstit şi nu mai poate răbda această fărădelege, atunci Biserica, potrivit cuvântului Mântuitorului (Matei 19, 9), acceptă divorţul şi, cu aprobarea episcopului, dezleagă la a doua nuntă pe soţul care

a fost cinstit în prima căsătorie. Biserica mai aprobă divorţul când unul dintre soţi s-a făcut sectant, ori s-a lepădat de credinţa în Dumnezeu, sau în cazul când unul, ori amândoi, intră în viaţa monahală pe bază de consimţământ reciproc.

În alte cazuri Biserica Ortodoxă nu aprobă niciun fel de divorţ, iar cei care se divorţează o dată şi de mai multe ori fără motive canonice şi iar se recăsătoresc, aceia singuri se despart de Dumnezeu şi de Biserică, căci trăiesc şi unii şi alţii în preadesfrânare şi în concubinaj, cum ne învaţă Mântuitorul. Asemenea căsătorii sunt total necanonice, soţii vinovaţi nu se pot împărtăşi şapte ani, iar preoţii care săvârşesc asemenea cununii din adulter, fără aprobarea episcopului, calcă şi ei Sfintele Canoane şi vor da răspuns în faţa lui Dumnezeu, căci prin aceasta se încurajează divorţul şi adulterul în masa credincioşilor noştri.

Ce ne învaţă Sfânta Biserică despre avort?

Avortul este crimă şi cine îl face este pedepsit de Dumnezeu şi de Biserică, ca orice criminal, prin oprire de la Sfânta Împărtăşanie timp de 10 ani. Iar dacă posteşte mult, face metanii şi naşte alt copil în locul celui avortat, poate fi scăzut canonul la 7 ani oprire de cele sfinte. Femeia care face mai multe avorturi şi îndeamnă şi pe alte femei să avorteze copii, nu poate fi iertată decât cu aspră pocăinţă şi împărtăşanie după mulţi ani. *Avortul este cel mai mare păcat care se face azi în flecare familie creştină.* De aceea Dumnezeu pedepseşte lumea cu cele mai grele pedepse, cum sunt cancerul, copii bolnavi, secetă, cutremure, moarte grea şi altele.

Biserica lui Hristos este total împotriva desfrâului şi avortului şi ne învaţă că cei ce mor în aceste grele păcate, fără pocăinţă şi spovedanie, nu se pot mântui. Şi ce este mai greu decât pierderea sufletului tău şi al copiilor tăi!

Ce păcat fac soţii care se păzesc să nu nască copii?

Paza de a nu naşte copii este tot un păcat de moarte, aproape egal cu avortul. Pentru aceea, cei ce practică acest urât păcat sunt opriţi de la Sfânta Împărtăşanie. În multe cazuri femeile vinovate se îmbolnăvesc de nervi sau de

cancer, ca pedeapsă de la Dumnezeu că acceptă căsătoria, dar nu şi roadele ei, adică copiii. Prin păcatul păzirii sau feririi de a avea copii, soţii se arată mai răi decât fiarele, căci desfiinţează scopul căsătoriei, adică naşterea de copii, şi luptă împotriva vieţii pe pământ, cel mai mare dar dat de Dumnezeu oamenilor. Însă soţii care părăsesc avortul şi paza şi nasc sau înfiază copii în locul celor ucişi de ei şi dacă se spovedesc şi îşi plâng cu lacrimi păcatele lor, au iertare şi mântuire la Dumnezeu.

Ce sfaturi dă Biserica împotriva avorturilor şi a pazei de a nu avea copii?

Cei care nu iubesc copiii şi nu vor să-i nască, să nu se căsătorească niciodată, ci să trăiască în curăţenie şi pocăinţă sau să se ducă la mânăstire. Al doilea sfat al Bisericii pentru cei căsătoriţi este să nască copii în primii ani, câţi pot ei să crească după Dumnezeu. Apoi să trăiască în totală curăţenie ca fraţii şi să se îngrijească de mântuirea lor şi a copiilor lor. Al treilea sfat al Bisericii este ca, cei ce au avortat copii, să nască alţi copii în loc şi să boteze atâţia câţi au ucis, sau să înfieze copii orfani în locul celor avortaţi, dacă nu mai pot naşte. Încă să îmbrace copii orfani, să facă multă milostenie şi să-şi plângă toată viaţa păcatele făcute în tinereţe.

Ce sfaturi dă Biserica pentru soţii care trăiesc rău în casă?

Soţii care nu se înţeleg în casă şi au copii să se spovedească regulat şi să asculte de duhovnicul lor ca de Hristos; să facă agheasmă în casă, să meargă regulat la biserică, să se roage mai mult, să postească sfintele posturi, să părăsească păcatele spovedite şi să citească la miezul nopţii la psaltire. De vor face aşa, imediat vine pacea lui Dumnezeu în casa şi în inima lor. Însă, dacă nu părăsesc beţia şi desfrâul şi dacă nu se roagă şi nu se spovedesc regulat, nu se linişteşte casa lor.

Ce trebuie să facă soţia al cărei soţ trăieşte în desfrânare?

Să rabde cu bărbăţie această grea încercare şi să nu părăsească casa şi copiii ei, nici să alerge la vrăjitorie şi la cei

ce ghicesc să-i spună viitorul. Ci mai întâi să alerge la duhovnic şi să se mărturisească din copilărie. Apoi să meargă pe la mânăstiri şi la sfintele moaşte şi să facă rugăciuni pentru iertarea păcatelor şi pocăinţa soţului. Să postească miercurea şi vinerea până seara, iar la miezul nopţii, sau când poate, să citească două-trei catisme la psaltire şi Paraclisul Maicii Domnului. Să pună şi copiii la rugăciuni şi metanii şi să facă agheasmă în casă. Astfel, cu încetul, soţul se va întoarce în familie şi se va pocăi de păcatele sale. Aceasta este cea mai bună cale de împăcare a caselor şi a soţilor, urmând voia lui Dumnezeu.

Ce să facă soţia când soţul o alungă din casă?

Primul lucru să nu părăsească familia. Însă, dacă este lovită şi izgonită din casă de soţ, să stea la părinţii ei sau la rude un timp, până se linişteşte soţul. Dar să nu se deznădăjduiască, ci imediat să alerge la preotul parohiei, să se mărturisească şi să-i spună necazul. Să ceară şi ajutorul naşilor de cununie şi al rudelor apropiate, să dea slujbe la biserici şi mânăstiri, să postească mult şi să citească Psaltirea, Acatiste şi Paraclisul Maicii Domnului. Făcând aşa, în puţină vreme lacrimile ei, ale copiilor ei şi sfintele slujbe vor linişti soţul sau soţia căzută în păcat şi va reveni iar pacea lui Dumnezeu în familie. Dacă tulburarea şi ura din casă nu se stinge, este semn că acolo s-au făcut păcate mari, avorturi, pază, desfrâu, beţii şi înjurături. Căci Dumnezeu pedepseşte casa aceea unde se fac asemenea păcate mari, strigătoare la cer. Dar să stăruie toţi în rugăciune şi post şi să urmeze sfatul preotului din parohie şi în curând familia aceea va fi miluită de Domnul.

Ce să facă soţia sau soţul când celălalt părăseşte casa, trăieşte în concubinaj cu altă persoană şi dă divorţ?

Să facă ce s-a spus mai sus, adică post mult, rugăciuni de zi şi noapte, spovedanie, lacrimi, metanii şi să urmeze sfatul duhovnicului. Dar, el niciodată să nu dea divorţ, ca să nu dea răspuns înaintea lui Dumnezeu. Nici să nu accepte divorţul, afară de cazul că este aprobat şi hotărât fără voia celui nevinovat. Însă, soţia sau soţul părăsit să nu se mai

căsătorească, nici să trăiască cumva în desfrâu. Ci să-şi îngrijească cu toată dragostea copiii născuţi, până îi rânduieşte în viaţă, iar cel rămas văduv, ori să se lipească de copii, ori să se ducă la o mânăstire. Dacă soţul părăsit este totuşi tânăr, nici nu are copii şi nu se simte chemat la mânăstire, să urmeze sfatul duhovnicului său.

Ce să facă cel căsătorit cu rudă apropiată?

Vinovaţi de o asemenea căsătorie sunt toţi: şi părinţii tinerilor care au acceptat căsătoria, şi tinerii soţi, şi rudele, şi naşii şi, mai ales, preotul parohiei. Toţi vor răspunde în faţa lui Dumnezeu. Dacă soţii sunt veri de-al doilea, se poate cere dezlegare episcopului respectiv. La fel să facă şi cei ce sunt rude de sânge, de încuscrire sau rude spirituale. Dacă sunt rude foarte apropiate, de gradul IV, adică veri primari, trebuie neapărat să se despartă, cum specifică Canoanele Bisericii. Însă să întrebe pe episcop şi pe preot.

Dacă soţii înrudiţi au şi copii, cu sfatul preotului şi dezlegarea episcopului, ei pot convieţui împreună, însă trebuie să trăiască în curăţenie deplină până la moarte.

Ce trebuie să facă părinţii pe care nu-i ascultă copiii?

Mai întâi să se căiască cu lacrimi şi să-şi ceară iertare, căci majoritatea copiilor s-au făcut răi din cauza lipsei de educaţie religioasă în familie. Apoi, să alerge la Dumnezeu, adică la sfânta rugăciune, la duhovnic, la post şi la biserică. Copiii care se îndepărtează de părinţi, și se ştie că mai întâi s-au îndepărtat de Dumnezeu, de Biserică, de spovedanie, de citirea cărţilor sfinte. Numai reîntoarcerea copiilor şi a părinţilor înapoi la Dumnezeu, la o viaţă creştină de rugăciune şi pocăinţă, mai poate salva pe copiii înstrăinaţi de familie şi căzuţi în desfrâu şi indiferenţă religioasă. Biserica, prin sfânta rugăciune, uneşte şi împacă pe oameni, îi face blânzi, credincioşi şi ascultători. Iar îndepărtarea de cele sfinte, distracţiile, desfrâul, nepăsarea părinţilor îi duc pe copii la necredinţă şi pierzare. Totul să se înceapă cu rugăciunea şi cu spovedania, cu postul şi cu sfatul preotului şi astfel roadele se vor vedea repede.

Care sunt cele mai grele boli sufleteşti care destramă familia creştină, tineretul şi copiii?

Cele dintâi sunt necredinţa, indiferentismul religios şi lipsa de catehizare, după care urmează toate relele, cum sunt: desfrâul, care a cuprins toate vârstele, mai ales tineretul; pornografia sub toate formele, lipsa aproape totală de la biserică, de la spovedanie; necunoaşterea Sfintei Scripturi şi a cărţilor religioase ortodoxe şi pătrunderea în rândul tinerilor şi a intelectualilor a cărţilor sectare şi a influenţelor ateiste, a gimnasticii păgâne Yoga, a filmelor de criminalitate şi pornografie şi, mai ales, a alcoolismului şi a divorţului.

Vindecarea societăţii creştine româneşti şi a familiei noastre, atât de bolnave astăzi, se face numai prin reîntoarcerea noastră la Biserică. Păcat că majoritatea intelectualilor şi a tineretului nostru, cu toate suferinţele îndurate, nu s-au convins încă să se întoarcă la Dumnezeu, la credinţa străbună salvatoare, la pocăinţă şi la adevărata fericire creştină la care ne cheamă Dumnezeu.

7. TAINA SFÂNTULUI MASLU

Ce este Sfântul Maslu?

Sfântul Maslu este a şaptea taină a Bisericii lui Hristos şi cea mai puternică slujbă de ajutor şi vindecare a celor bolnavi. Ea se sprijină pe învăţătura Sfântului Apostol Iacob, care spune: *De este cineva bolnav între voi, să cheme preoţii Bisericii şi să se roage pentru el, ungându-l pe dânsul cu untdelemn, întru numele Domnului... (5, 14-l5).*

Ce trebuie să ştim despre această Sfântă Taină?

Sfântul Maslu se face întotdeauna de cel puţin trei preoţi, afară de cazuri excepţionale, de obicei numai în zilele de post şi numai pentru cei bolnavi. Se cere ca bolnavul sau bolnavii să fie spovediţi înainte de Sfântul Maslu, iar după slujbă, dacă au dezlegare, să fie împărtăşiţi. Pentru cei grav bolnavi se face Sfântul Maslu acasă. Momentul principal al Sfântului Maslu este sfinţirea untdelemnului prin repetarea de şapte ori a unei rugăciuni speciale de chemare a Duhului Sfânt. La Sfântul Maslu, ca şi la celelalte Sfinte Taine, iau parte numai creştini ortodocşi.

Care sunt efectele harice ale Sfântului Maslu?

Le spune Sfântul Apostol Iacob în Epistola sa, unde zice: *Rugăciunea credinţei va mântui pe cel bolnav şi-l va ridica pe el Domnul, şi de va fi făcut păcate, i se vor ierta lui.* Sfântul Maslu, prin ungere de şapte ori cu untdelemn sfinţit, cu credinţă în mila lui Dumnezeu, vindecă pe cei bolnavi, iar pe cei slabi în credinţă numai îi uşurează de suferinţă. Astfel, pe toţi îi pregăteşte pentru marea călătorie la cer şi le iartă păcatele, mai ales dacă sunt şi mărturisite.

Cum trebuie să se pregătească credincioşii pentru Sfântul Maslu?

Să aducă la biserică puţină făină şi ulei şi o haină sau lenjerie de la bolnavi pentru binecuvântare, apoi să asculte cu credinţă slujba Sfântului Maslu. Dacă au bolnavi în familie şi este posibil, să-i aducă la biserică şi să-i spovedească înainte de Sfântul Maslu. La sfârşitul slujbei, să fie miruiţi de preoţi, iar acasă să facă mici turtiţe din făină şi ulei sfinţit, pe

care să le mănânce bolnavii în loc de anaforă. Dacă cineva este foarte bolnav, să i se facă acasă Sfântul Maslu cu 2-3 preoţi şi să împărtăşească bolnavul.

În unele regiuni se obişnuieşte să se facă o dată pe an Sfântul Maslu în fiecare familie, sau să se adune mai multe familii la un loc. La urmă se dă o masă creştinească şi se pomenesc cei vii şi cei morţi din familie. Este o tradiţie creştinească veche care întăreşte unitatea şi iubirea între oameni, şi trebuie menţinută.

Este obiceiul în unele părţi ca cel bolnav să deschidă Sfânta Evanghelie, cu credinţa că unde se deschide, se vorbeşte pentru soarta acelui bolnav. Or, această practică este necanonică şi este interzisă de Biserică, având caracter de ghicitorie, şi duce la amăgirea credincioşilor şi la profanarea Sfintei Evanghelii.

B. IERURGIILE

Ce sunt ierurgiile?

Sunt rugăciuni speciale, ce se fac de episcopi şi preoţi în biserici şi familie pentru binecuvântarea şi sfinţirea omului în diferite momente şi împrejurări ale vieţii, precum şi pentru binecuvântarea şi sfinţirea firii înconjurătoare şi a diferitelor obiecte şi lucruri de folos omului. Ierurgiile sunt folosite în Creştinism de la întemeierea Bisericii, unele dintre ele fiind moştenite din Legea veche.

Care este scopul ierurgiilor?

Să cureţe, să binecuvânteze şi să sfinţească pe om şi firea înconjurătoare, bisericile şi obiectele de cult, casele şi cele casnice, roadele câmpului şi toate lucrurile de care omul are nevoie în viaţă, pentru lauda lui Dumnezeu şi mântuirea sufletului.

De ce trebuie să sfinţim toate din nou, dacă ele au fost create de Dumnezeu curate şi „erau bune foarte”

(Facerea 1, 31)?

Pentru că omul, prin păcatul săvârşit în Rai, a îndepărtat harul lui Dumnezeu de la el, a întunecat sufletul, mintea şi trupul său şi a tulburat pacea, ordinea și liniştea naturii înconjurătoare. Prin păcate zilnice omul îşi întinează inima, simţurile, casa, mintea şi trupul. Prin păcat îşi tulbură întreaga familie, soţia, copiii, vecinii, lucrurile cu care se hrăneşte, animalele care îl slujesc, deci totul. De aceea, pentru a scoate păcatul din om şi duhul diavolului care caută să se facă stăpân peste cel robit de patimi şi peste întreaga zidire, omul trebuie să alerge la Dumnezeu şi la Biserică pentru a fi iertat de păcate şi pentru a i se face rugăciuni speciale de sfinţire şi iertare.

Fără aceste rugăciuni de binecuvântare şi sfinţire, omul rămâne sub povara păcatelor şi a toată necurăţia. De aceea chemăm preotul să ne sfinţească locuinţa, copiii, hrana ş.a. şi să se roage pentru cei bolnavi şi pentru răposaţi.

Care sunt deci roadele ierurgiilor?

Prin slujba ierurgiilor se cere ajutorul lui Dumnezeu şi se alungă duhul vicleanului diavol dintre oameni, farmecele, vrăjitoriile, ura, desfrânarea, blestemul, epilepsia, pofta păcatelor şi toată necurăţia din inimă, din casă şi din natură care îngreuiază viaţa creştinilor pe pământ şi îi depărtează de Dumnezeu. Prin aceste rugăciuni omul devine din nou vas al Duhului Sfânt, patimile se liniştesc, vrăjmaşii fug, bolile se vindecă, oamenii se întăresc în dreapta credinţă şi primesc binecuvântare şi har. Ierurgiile sfinţesc îndeosebi cele materiale de care are nevoie omul în această viaţă.

Prin ce se aseamănă şi prin ce se deosebesc ierurgiile de Sfintele Taine?

Se aseamănă unele cu altele, întrucât şi ierurgiile şi Sfintele Taine mijlocesc harul Duhului Sfânt pentru sfinţirea omului şi lucrează în chip tainic în lume prin puterea harului dumnezeiesc. Însă ierurgiile se deosebesc de Sfintele Taine prin aceea că Tainele sunt întemeiate direct de Mântuitorul şi sunt obligatorii pentru mântuirea omului, sfinţind momentele principale din viaţa lui; pe când ierurgiile sunt rânduite de Biserică şi sfinţesc nu numai pe oameni, ci şi natura

înconjurătoare, şi nu sunt obligatorii pentru mântuire, fiecare din credincioşi cerându-le după credinţă şi nevoie.

Cine poate săvârşi slujba ierurgiilor?

Pe cele mai importante le săvârşesc episcopii, precum sfinţirea locului şi temeliei pentru zidirea bisericilor, slujba de sfinţire sau târnosire a bisericilor noi, sfinţirea Sfântului şi Marelui Mir şi a Sfintelor Antimise, slujba înmormântării episcopilor etc.

Iar ierurgiile obişnuite le săvârşesc numai preoţii. Diaconii singuri nu pot săvârşi niciun fel de ierurgii.

În câte părţi se împart ierurgiile?

Ierurgiile se împart în două părţi:

1. Ierurgii care sfinţesc persoanele;

2. Ierurgii care binecuvântează şi sfinţesc lucrurile şi natura înconjurătoare de care are nevoie omul pe pământ.

Care sunt cele mai importante ierurgii sau slujbe care sfinţesc viaţa omului pe pământ?

Ele se împart în trei categorii:

a. **Ierurgii sau rugăciuni în legătură cu naşterea omului,** cum sunt: rânduiala femeii după naştere, rugăciunea de punerea numelui pruncului şi rugăciunile de îmbisericire a femeii şi pruncului la 40 de zile după naştere.

b. **Ierurgii care sfinţesc viaţa omului pe pământ**, cum sunt: rugăciuni pentru cei ce sunt sub blestem şi sub jurământ, rugăciuni de împăcare a celor învrăjbiţi, rugăciuni pentru tot felul de boli la copii, tineri şi bătrâni şi mai ales molitfele cele mari ale Sfântului Vasile pentru izgonirea duhurilor necurate din oameni, prin care se vindecă prin minune dumnezeiască cei epileptici şi cei stăpâniţi de diavoli, pentru păcatele lor sau pentru că au fost blestemaţi de preoţi, de arhierei şi de părinţi, ori au fost trimişi asupra cuiva prin vrăjitorie şi farmece de către cei ce slujesc satanei. O ierurgie specială este rânduiala rasoforului şi a tunderii în monahism, numită şi slujba marelui şi îngerescului chip. Acestea sunt cele mai importante ierurgii din viaţa omului pe pământ, care îl izbăvesc de puterea diavolilor şi îl unesc din nou cu Hristos.

c. **Ierurgii care privesc sfârşitul omului pe pământ**, cum sunt: rânduiala pentru darea sufletului, slujba înmormântării mirenilor, a pruncilor, a preoţilor, a călugărilor şi a arhiereilor; rugăciunile de dezlegare a celor adormiţi, rânduiala citirii stâlpilor la cei morţi, rânduiala pomenirii morţilor, la trei, la nouă şi la patruzeci de zile şi rânduiala parastaselor sau panahidelor pentru cei răposaţi.

Care sunt cele mai importante ierurgii care sfinţesc şi binecuvântează materiile, obiectele şi natura înconjurătoare în care îşi duce viaţa omul pe pământ?

Aceste ierurgii se împart şi ele tot în trei categorii:

a. **Ierurgii sau slujbe de sfinţire a obiectelor de cult**: slujba sfinţirii icoanelor, a crucilor şi troiţelor; sfinţirea sfintelor vase ale Bisericii cu care se face Sfânta Liturghie; sfinţirea veşmintelor noi diaconeşti, preoţeşti şi arhiereşti; sfinţirea clopotelor noi, a locului şi temeliei noilor biserici şi mai ales slujba sfinţirii bisericilor noi, numită şi târnosire, care este cea mai importantă slujbă în Biserica Ortodoxă, după Sfânta Liturghie.

b. **Ierurgii privind sfinţirea apei**, adică *agheasma mică* şi *agheasma mare* de la Bobotează, şi a obiectelor legate direct de viaţa omului, cum sunt rugăciunile de sfinţire a temeliei pentru casă, a caselor noi şi a caselor tulburate de duhuri necurate; rugăciunile de sfinţire a fântânilor noi, a vaselor spurcate, a alimentelor necurate şi pentru vitele ce se îmbolnăvesc; rugăciuni pentru binecuvântarea mesei, a praznicelor, a colivei, a semănăturilor, a roadelor noi din cursul anului; a corăbiilor, a maşinilor; rugăciuni de izgonire a lăcustelor şi gândacilor care atacă recoltele; rânduiala sfinţirii şcolilor şi localurilor publice de folos obştesc, precum şi alte rugăciuni de acest fel.

c. **Ierurgii speciale**, cum sunt: rânduiala slujbelor şi procesiunilor pentru ploaie pe timp de mare secetă, rânduiala procesiunilor numite şi litanii, cu scoaterea pe câmp şi prin sate a sfintelor moaşte şi a icoanelor făcătoare de minuni, pe timp de război, de secetă, de boli, cutremure şi alte primejdii mari care ameninţă viaţa oamenilor.

Ce trebuie să ştim despre ierurgiile de la

naşterea omului?

Întrucât fiecare om se naşte sub robia păcatului strămoşesc, se zămisleşte şi se naşte din pofta trupească ce întinează trupul şi sufletul creştinului, Biserica a rânduit anumite rugăciuni, de curăţire şi binecuvântare a noului născut şi a mamei lăuze, rugăciuni ce se citesc de preot în prima şi a opta zi şi la patruzeci de zile de la naştere, când se face îmbisericirea pruncului şi a mamei care a născut. Aceste rânduieli trebuie neapărat respectate de toţi credincioşii, căci femeia care naşte este necurată 40 de zile şi nu poate intra în biserică decât numai la 40 de zile, şi numai cu molitfa preotului care se citeşte în pridvor. Fără aceasta, femeia nu poate să sărute icoanele şi să se apropie de Sfântul Altar.

Ce trebuie să facă femeile care au pierdut fără voie pruncul sau care l-au ucis de bunăvoie prin avort?

Nici aceste femei n-au voie să intre în biserică până la 40 de zile. Însă ele trebuie mai întâi să se spovedească la preotul lor ca să ştie în ce măsură sunt vinovate de moartea pruncului şi după ce primesc canonul cuvenit şi făgăduiesc că vor naşte alt copil în loc, li se citeşte molitfa de intrare în biserică şi se pot apropia de icoane şi de Sfântul Altar. Pe cele care pierd sarcina fără voie, Biserica le opreşte un an de la Sfânta Împărtăşanie, iar pe cele care avortează de bunăvoie, le opreşte de la cele sfinte de la zece la cincisprezece ani. Acesta este cel mai mare păcat al femeilor pe pământ.

Ce trebuie să facă cei care sunt blestemaţi de părinţi, mai ales de mamele lor, şi nu i-au iertat în viaţă?

Dacă părinţii sau mama care i-au blestemat se află încă în viaţă, copiii trebuie să meargă împreună cu părinţii, sau numai cu mamele care i-au blestemat, la preotul satului sau la duhovnicul lor să mărturisească păcatul şi să li se citească dezlegare de blestem, iar copiii să-şi ceară iertare în genunchi, sub epitrahil, sărutând mâna părinţilor lor. Dacă părinţii nu sunt în viaţă şi n-au vrut să-i ierte pe copii, sau feciorii vinovaţi nu şi-au cerut iertare, cât timp le erau părinţii în viaţă, sau i-au înjurat şi bătut pe părinţi şi nici la

bătrâneţe nu se căiesc de acest greu păcat, copiii blestemaţi de părinţi, precum şi cei ce-şi urăsc părinţii şi după moartea acestora, nu se pot mântui. Iar dacă copiii se căiesc de felul cum s-au comportat cu părinţii morţi, să se mărturisească la preot, să facă rugăciuni şi milostenii toată viaţa pentru părinţii lor şi să urmeze sfatul şi canonul duhovnicului până la moarte, iar Dumnezeu, cu iubirea Sa de oameni, îi va ierta.

Ce să facă cei ce nu se pot împăca cu rudele şi cu vecinii lor?

Să meargă la preotul din parohie şi la cei mai iscusiţi duhovnici din mânăstiri, să-şi mărturisească păcatul; să li se citească de către preoţi rugăciuni de împăcare şi înmulţirea dragostei, să dea slujbe de împăcare cu cei care îi asupresc, să pună şi pe alţi creştini şi rude să postească şi să se roage pentru ei câteva zile şi Dumnezeu îi va împăca. Iar dacă unul cere iertare cu smerenie, iar celălalt nu vrea să-l ierte, primul este iertat de Dumnezeu pentru smerenia lui şi poate primi Sfânta Împărtăşanie, iar cel ce nu vrea să ierte nu poate fi împărtăşit până la împăcare.

Ce trebuie să înţelegem prin molitfele Sfântului Vasile cel Mare şi cine le citeşte?

Molitfele Sfântului Vasile cel Mare, în număr de trei, ca şi ale Sfântului Ioan Gură de Aur, în număr de patru, numite şi *exorcisme,* sunt cele mai puternice rugăciuni de blestem şi de izgonire a duhurilor necurate din oameni şi din case. Ele se citesc numai de preoţi şi de duhovnici bătrâni care au viaţă curată şi sunt mari postitori şi care au dezlegare de la duhovnicii lor să le citească, căci de le citesc preoţii tineri, fără post şi viaţă cât mai curată, diavolii chinuiesc mai tare pe cei bolnavi şi nu ies din oameni, ba uneori se răzbună cu mari ispite asupra preoţilor.

De ce se îmbolnăvesc uneori oamenii de duhuri necurate, adică sunt posedaţi de diavoli?

Nimeni, afară de Dumnezeu, nu ştie de ce li se îngăduie diavolilor să intre în unii oameni. Un lucru trebuie să ştim: că diavolii pun stăpânire numai pe trupul unor oameni şi numai cu voia lui Dumnezeu, fie pentru păcatele lor

mari, fie pentru păcatele părinţilor şi ale copiilor lor; fie pentru că au fost blestemaţi de episcopi, de preoţi şi de părinţi; sau pentru că s-au lepădat de credinţă şi de biserică, sau au furat de la biserică, de la văduve şi orfani; sau au fost vrăjitori, hulitori de Dumnezeu, atei şi ucigaşi de oameni. Pentru cei pocăiţi, posedarea diavolului, adică epilepsia, le aduce cunună şi răsplată, iar pentru cei răi şi necredincioşi, epilepsia este o arvună a iadului.

Cum se citesc molitfele de izgonire a duhurilor necurate din oameni şi pentru care bolnavi anume se citesc?

Molitfele de izgonire a diavolilor din oameni şi chiar din animale se citesc numai în zile de post, mai ales la miezul nopţii, în biserică, în faţa icoanelor făcătoare de minuni sau lângă racla cu moaşte ale sfinţilor. Atât preotul care le citeşte, cât şi cei bolnavi de duhuri necurate, împreună cu rudele şi însoţitorii lor, trebuie să facă post negru de cel puţin o zi şi o noapte, dacă nu chiar de trei zile. Căci fără post aspru şi fără rugăciuni cu lacrimi stăruitoare, diavolii nu fug din oameni, sau ies din unii şi se duc în alţii. Aceste molitfe se citesc numai pentru cei bolnavi de epilepsie, pentru cei stăpâniţi de duhuri rele prin vrăjitorie şi tot felul de farmece şi pentru cei blestemaţi şi chinuiţi în tot felul de diavoli. Molitfele de izgonire a duhurilor rele nu se citesc niciodată fără post, fără rugăciune şi spovedanie. Ele nu se citesc pentru căsătorie, pentru cei certaţi care trăiesc în ură şi pentru cei ce sunt stăpâniţi de păcate mari.

Ce trebuie să facem când bolnavii posedaţi de duhuri rele nu se vindecă nici cu molitfele Sfântului Vasile cel Mare?

În acest caz se face spovedania generală a celor bolnavi şi a rudelor lor, ca nu cumva cineva dintre ei să fi făcut păcate grele şi să fi rămas nespovedite. Apoi se repetă molitfele Sfântului Vasile cel Mare de trei ori, la miezul nopţii, cu câte o zi până la trei zile de post negru. După puţin timp bolnavul trebuie să fie dus la sfintele moaşte şi la icoanele făcătoare de minuni din ţară ca să i se citească şi acolo molitfele Sfântului Vasile cel Mare. După mai multe

rânduri de rugăciuni făcute cu credinţă, cu lacrimi şi post, la preoţi cu har, la sfintele moaşte şi icoane făcătoare de minuni, în mod sigur bolnavii se vindecă şi se izbăvesc definitiv de duhuri necurate. Dar dacă ei săvârşesc aceleaşi păcate mari, se îmbolnăvesc din nou, uneori chiar mai rău.

Ce deosebire este între bolnavii de epilepsie şi între cei stăpâniţi de duhuri necurate trimise prin tot felul de vrăji?

Cei epileptici sunt stăpâniţi de demoni, cu îngăduinţa lui Dumnezeu, pentru păcatele părinţilor lor sau pentru unele păcate mari făcute de ei în viaţă pentru care nu s-au pocăit. Iar cei stăpâniţi de diavoli prin vrăjitorie nu suferă din cauza păcatelor lor, ci din cauza invidiei şi urii care există între oameni. De aceea mare plată au cei ce suferă nefiind cu nimic vinovaţi. Însă şi unii şi alţii se vindecă prin minune dumnezeiască şi numai cu rugăciune şi post îndelungat, cu Sfântul Maslu şi cu molitfele Sfântului Vasile cel Mare, citite de preoţi şi duhovnici bătrâni, cu trăire duhovnicească, după cum însuşi Mântuitorul a zis: ‚Acest neam de diavoli cu nimic nu poate ieşi, decât numai cu rugăciune şi cu post” (Marcu 9, 29).

De ce se roagă Biserica pentru cei bolnavi?

Biserica, numită şi „mireasa lui Hristos”, este mama noastră cea duhovnicească ce ne-a născut prin baia Sfântului Botez. De aceea în toate slujbele ce se fac în biserică sunt rânduite rugăciuni pentru sănătatea şi iertarea celor bolnavi, căci toţi suntem fiii lui Dumnezeu după dar, şi fiii Bisericii lui Hristos prin Botez. Slujitorii Bisericii de pe pământ se roagă din dragoste, împreună cu sfinţii din cer, pentru iertarea şi vindecarea noastră, întrucât şi sufletul, şi trupul sunt zidite de Dumnezeu şi poartă în ele chipul şi asemănarea Lui. Cele mai importante rugăciuni de vindecare se citesc la Sfântul Maslu. Apoi sunt molitfele Sfântului Vasile cel Mare şi multe alte rugăciuni de sănătate ce se află în Molitfelnic.

Pentru care bolnavi nu se poate ruga Biserica?

Pentru cei care nu cred în Dumnezeu, nici măcar când sunt bolnavi de moarte; pentru cei ce sunt de altă credinţă,

pentru cei îndoielnici în credinţă, pentru cei care nu vor să postească şi nici să se roage şi pentru cei care sunt bolnavi, dar nu vor să părăsească păcatele lor grele, nici nu se spovedesc la duhovnic.

De ce şi când se fac rugăciuni şi agheasmă de binecuvântare şi sfinţire a caselor noi?

Fiecare casă nouă ce urmează a fi locuită de creştini se sfinţeşte, căci este şi trebuie să fie o biserică duhovnicească, un loc sfinţit în care se laudă Dumnezeu, în care se nasc copii creştini şi în care se ostenesc fiii Bisericii lui Hristos la rugăciune, la post şi la toate faptele bune. Pentru aceasta se sfinţesc casele credincioşilor, ca nu cumva Duhul Sfânt şi îngerii păzitori să se depărteze din ele din cauza unor păcate mari ce se fac în ele, cum sunt desfrânarea, preadesfrânarea, beţia, avortul şi paza de copii, cearta, ura, înjurăturile, vrăjitoria şi divorţul. Agheasma în casă, numită şi *sfeştanie*, se face cel puţin o dată pe an, după ce se face curăţenie generală şi sunt toţi ai casei de faţă, de obicei dimineaţă, în zile de post. În unele părţi se stropesc casele cu agheasmă la fiecare zi întâi a lunii când merge preotul cu agheasmă din casă în casă. Este o tradiţie veche, sfântă, pe care suntem datori s-o păstrăm.

Ce case creştine nu pot fi sfinţite de preot?

Casele în care se huleşte permanent Dumnezeu, casele în care se fac desfrânări, beţii şi sodomii cumplite, în care s-a spânzurat cineva, în care se ucid prunci de bunăvoie şi în care locuiesc oameni atei şi sectanţi. În asemenea case şi familii preotul nu poate face agheasma de sfinţire, până ce nu se întorc cei ce locuiesc în ea la Hristos, Mântuitorul lumii, cu dreaptă credinţă şi pocăinţă.

Cum se sfinţesc casele, fântânile, recoltele şi toate roadele pământului?

Se sfinţesc prin stropirea cu agheasmă şi citirea unor rugăciuni speciale de către preot la faţa locului, în prezenţa credincioşilor, care asistă cu evlavie şi cu post la săvârşirea acestei rânduieli creştineşti.

Ce este agheasma şi cum se sfinţeşte?

Agheasma este apă sfinţită de preot prin citirea unor rugăciuni speciale, fie în biserică, fie în casele creştinilor, fie la fântâni şi pe câmp, unde este nevoie. La sfinţirea aghesmei trebuie mai întâi un vas cu apă curată, trei lumânări aprinse, tămâie şi busuioc. Momentul principal la sfinţirea apei este rugăciunea de chemare a Duhului Sfânt peste ea şi întreita scufundare a Sfintei Cruci împodobite cu busuioc în vasul cu apă, când oamenii cântă troparul Botezului şi se stropesc biserica, icoanele, totul.

De câte feluri este agheasma în Biserica Ortodoxă?

După rugăciunile care se citesc la sfinţire, agheasma este de două feluri: *agheasma mică,* care se face la cerere, ori de câte ori este nevoie, şi *agheasma mare,* care se sfinţeşte o dată pe an, la Botezul Domnului, şi are destinaţie specială. Deosebirea între una şi alta constă în faptul că la slujba de sfinţire a aghesmei mici se citesc rugăciuni mai puţine, iar la sfinţirea aghesmei mari se citesc rugăciuni mai mari şi mai multe, de chemare a Duhului Sfânt peste apă când, de obicei, slujesc mai mulţi preoţi.

Agheasma mică este şi ea de mai multe feluri, după slujba care se face şi după destinaţia pe care o are. Astfel, cea mai obişnuită este *agheasma mică propriu-zisă,* care se sfinţeşte fie săptămânal, fie la întâi ale fiecărei luni, fie înainte de săvârşirea Sfântului Maslu, pentru sfinţirea caselor, a credincioşilor, a hainelor, a alimentelor, a câmpului şi a lucrurilor necesare omului. Apoi este *agheasma de la Izvorul Tămăduirii,* după Sfintele Paşti, cu care se stropesc cei bolnavi şi se ia de către credincioşi pentru sănătate şi pentru stropirea câmpului. Mai este *agheasma de la Sfântul Trifon,* care se sfinţeşte o dată pe an, la 1 februarie, ziua de prăznuire a sfântului care vindecă animalele bolnave. La sfinţirea ei se citesc câteva rugăciuni speciale ale Sfântului Trifon şi se foloseşte pentru sănătatea animalelor. De obicei se toarnă puţină agheasmă în apă şi în nutreţul vitelor, sau se amestecă cu tărâţe şi li se dă să mănânce. La fel este şi *agheasma Sfântului Modest,* care se sfinţeşte la 18 decembrie, ziua de prăznuire a sfântului, şi are acelaşi dar de

vindecare a animalelor.

Se dă în nutreţ sau în apă, mai ales înainte şi după fătare.

Cum se iau agheasma mare şi agheasma mică?

Agheasma mare se ia zilnic de către toţi credincioşii, începând din ajunul Bobotezei până la 14 ianuarie, când se încheie marele praznic al Botezului Domnului. Agheasma mare se păstrează în fiecare biserică pentru tot anul, de obicei în Sfântul Altar, şi o dă preotul credincioşilor după Sfânta Spovedanie, cu o zi înainte de Sfânta Împărtăşanie. Celor opriţi de la cele sfinte li se dă agheasmă mare în locul Trupului şi Sângelui Domnului, ca o mângâiere duhovnicească, până îşi împlinesc canonul dat de duhovnic. Agheasma mare se mai foloseşte la sfinţirea bisericilor, atât la punerea temeliei, cât şi la târnosire. Se mai foloseşte la sfinţirea obiectelor de cult, ca: veşminte, icoane, cruci, sfinte vase, acoperăminte pentru Sfânta Masă, sfântul artos etc.

Agheasma mică, obişnuită, se ia zilnic după anaforă; iar agheasma mare se ia numai cu post şi spovedanie şi întotdeauna înainte de sfânta anaforă, cu binecuvântarea preotului.

Care sunt roadele şi folosul primirii sfintei aghesme?

Întrucât agheasma se sfinţeşte prin harul Duhului Sfânt în timpul rugăciunii preoţilor, cu scopul sfinţirii credincioşilor şi a tuturor materiilor legate de viaţa lor, agheasma are un mare rol în viaţa de toate zilele a fiilor Bisericii Ortodoxe. Prin stropirea şi gustarea din această apă sfinţită, se sfinţesc şi se curăţă credincioşii de orice necurăţie trupească şi sufletească, se izgonesc duhurile rele din oameni, din case, din cei bolnavi; se vindecă animalele bolnave, se strică puterea vrăjitoriei şi lucrarea satanei asupra oamenilor; se alungă gândacii, lăcustele şi viermii care strică recoltele şi grădinile; se binecuvântează câmpul, roadele noi, pâinea, apa din fântâni, maşinile de lucru şi de călătorie, uneltele de lucru, casele noi, sau cele în care a murit cineva, ori s-au făcut păcate mari, precum hulirea lui Dumnezeu, înjurături, beţii, avorturi şi desfrâu de tot felul.

Prin gustarea şi stropirea cu agheasmă, cu credinţă şi post, se dă sănătate trupească şi sufletească oamenilor, se întăreşte credinţa, se sfinţeşte tot ce ţine de casele oamenilor şi se alungă diavolii, teama, frica de moarte, visele rele şi orice primejdie.

De ce în unele case se încuibează diavolul şi lucrarea vrăjitoriei şi a farmecelor?

Pentru că în acea casă soţii sau copiii lor fac sau au făcut unele păcate de moarte: avort, desfrâu, sodomie, vrăjitorie, înjurături, beţie, necredinţă şi nu le-au spovedit, nici nu le-au părăsit. Se mai întâmplă asemenea lucruri în casele în care s-a spânzurat cineva, sau a încercat să facă aceasta; ori a locuit acolo cineva care a făcut vrăjitorie şi a lucrat cu puterea satanei împotriva oamenilor. Dar dacă se întorc toţi la biserică şi la pocăinţă şi fac Sfântul Maslu şi agheasmă în casă, se izbăvesc de cursele vrăjmaşului diavol.

Ce rugăciuni se fac în casele bântuite de duhuri necurate?

Pe lângă Sfântul Maslu şi agheasma mică, care se săvârşesc în casa lovită de cel viclean, se obişnuieşte ca toţi ai casei să se spovedească din copilărie. Apoi li se rânduieşte de preot zile de post aspru până seara sau până a doua zi, miercurea şi vinerea, precum şi trăirea un timp în totală curăţenie şi citirea zilnică a Psaltirii şi a Paraclisului Maicii Domnului, mai ales la miezul nopţii. Rugăciunile preotului unite cu post, cu curăţenie şi citirea Psaltirii cu metanii, un anumit timp, fac adevărate minuni şi se sting toate vrăjitoriile, frica, nălucirile şi lucrarea satanei din casele creştinilor.

Care sunt rugăciunile principale pentru cei bolnavi de moarte?

Rugăciunea de bază este Sfântul Maslu, unit cu Spovedania şi Sfânta Împărtăşanie. Dacă bolnavii şi bătrânii se chinuiesc tare şi nu pot să-şi dea sufletul, se citeşte de preot o slujbă specială de ieşirea cu greu a sufletului şi două rugăciuni pentru sufletul cel osândit şi pentru cel ce greu se luptă cu moartea. Aceste rugăciuni se fac cu post şi lacrimi la

care trebuie să participe toate rudele apropiate ale muribundului. Dacă totuşi sufletul lui nu se desparte de trup, preotul trebuie să cerceteze dacă nu cumva este blestemat de vreun preot, de mama lui, de soţie, sau dacă s-a împăcat cu cei cu care a fost în ură multă vreme. După ce i se vor citi rugăciunile de împăcare şi dezlegare de blestem, sufletul se va despărţi liniştit de trup. Cei din casă trebuie să aibă mare grijă de cei greu bolnavi ai lor să nu moară nepregătiţi, adică nespovediţi, neîmpăcaţi unii cu alţii şi neîmpărtăşiţi.

Care sunt ierurgiile, adică slujbele principale în legătură cu cei răposaţi şi cu pomenirea lor?

Imediat ce un creştin îşi dă duhul în braţele Domnului, casnicii trebuie să anunţe pe preot şi să se tragă clopotele ca tot satul să se roage pentru el. Apoi să aducă un sfeşnic din biserică şi să-l aprindă la capul celui răposat, ca simbol că viaţa lui a fost ca o lumină pe pământ, iar pe piept să i se pună icoana Mântuitorului sau a Maicii Domnului. Dar mai înainte de aceasta trebuie să fie spălat pe tot corpul şi îmbrăcat în lenjerie şi haine curate, bune, ca de sărbătoare, căci adevărată sărbătoare este adormirea credincioşilor care au slujit toată viaţa lui Hristos. Apoi să se cheme preotul acasă şi să facă o slujbă de iertare, numită Litia mică pentru morţi. Iar trei seri la rând să-i citească rugăciunile de iertare, numite popular „stâlpi”, „priveghi” sau trisaghion pentru morţi, ce este o prescurtare a slujbei de înmormântare.

Rânduiala principală pentru cei răposaţi este slujba înmormântării propriu-zisă, care are loc de obicei a treia zi. Dimineaţa, preotul este dator să săvârşească Sfânta Liturghie pentru sufletul răposatului; apoi are loc slujba înmormântării şi masa de pomenire cu rugăciunile de iertare după înmormântare şi rânduiala împărţirii hainelor mortului la cei săraci. La nouă şi la patruzeci de zile se face din nou parastas pentru cei răposaţi la biserica parohiei, şi chiar la mai multe biserici şi mânăstiri, care se încheie cu praznic de pomenire şi milostenie pentru odihna sufletului răposat. Acum se face şi o rânduială specială, numită popular „ridicarea panaghiei”.

Rugăciuni pentru cei răposaţi se fac până la şapte ani, sub formă de aşa-numite „parastase” sau „sărindare”, care înseamnă slujbe pentru morţi de câte 40 de zile, precum şi

praznice, adică mese de pomenire şi milostenie la săraci pentru cei adormiţi. La şapte ani se face din nou liturghie şi parastas mare cu praznic pentru sufletul răposat, când se citesc şi dezlegările de iertare la mormântul lui. În unele părţi, la şapte ani se dezgroapă cei răposaţi şi se face o rânduială specială la mormintele lor; aceasta constă în stropirea oaselor cu vin şi untdelemn.

În ce constă slujba de înmormântare şi care este momentul ei principal?

Slujba de înmormântare se începe de la casa celui răposat, după ce se termină Sfânta Liturghie în biserică, făcută anume pentru iertarea şi odihna lui. Preotul sau preoţii dau binecuvântare, se tămâiază trupul mortului, se cântă trisaghionul cu o ectenie şi dezlegare, apoi se merge în procesiune până la biserică, citindu-i-se din loc în loc câte o Evanghelie specială, şi ectenie de iertare, fiind petrecut pe ultimul drum de toţi cei de faţă. În biserică se continuă cântările cu ectenii pentru răposat, apoi se citesc Apostolul, Evanghelia şi rugăciunile mari de iertare și dezlegare, care formează miezul şi partea principală a slujbei de înmormântare. Fără aceste dezlegări de iertare slujba nu este completă. După ce rudele dau răposatului sărutarea cea mai de pe urmă şi după predica preotului, procesiunea de înmormântare se continuă până la cimitir. Aici sicriul se coboară în mormânt, se pecetluieşte de preot „până la a doua înviere”, se fac ultimele rugăciuni de iertare, se cântă „Veşnica pomenire”, iar credincioşii fac câte 12 închinăciuni pentru odihna sufletului care acum se duce la judecată, şi se întorc la casa răposatului, unde are loc masa de pomenire. Toate slujbele pentru morţi se fac numai de către preoţi şi episcopi ajutaţi de diaconi.

Sunt mai multe feluri de slujbe de înmormântare?

Da. Slujba înmormântării este în general aceeaşi, dar are unele părţi speciale în plus, după vrednicia şi treapta fiecăruia dintre cei răposaţi. Cea mai simplă slujbă de înmormântare este cea a copiilor mici, apoi cea a mirenilor, a călugărilor şi a preoţilor. Cea mai dezvoltată este slujba de înmormântare a arhiereilor, care de obicei sunt depuşi în

catedrala episcopală unde au fost episcopi. După terminarea slujbei sicriul cu corpul lor este purtat în jurul bisericii şi apoi înmormântat fie lângă biserică, fie în pronaosul catedralei, după caz. La toate slujbele de înmormântare, cele mai importante sunt rugăciunile sau molitfele de iertare, care se citesc la urmă de cel mai mare dintre slujitori sau de duhovnicul răposatului.

Ateii, sectanţii şi cei ce au hulit toată viaţa pe Hristos, ca şi cei ce se sinucid de bunăvoie, pot fi îngropaţi cu preot? Cum se procedează în aceste cazuri?

Toţi aceştia nu se înmormântează cu preot. Adică nici ateii, nici sectanţii, nici hulitorii de Dumnezeu, nici sinucigaşii, nici femeile care mor făcând avorturi, nici cei ce mor de beţie prin cârciumi şi pe drumuri, nici cei ce mor cu propria lor voinţă pe la nunţi şi distracţii, sau care se expun la efort peste putere și mor la lupte, la sport, la tâlhării, sau se ucid unii pe alţii.

Aceştia sunt lepădaţi de la faţa lui Dumnezeu, căci au murit deznădăjduiţi, fără credinţă şi pocăinţă, şi nu se îngroapă cu preot, căci singuri şi-au provocat moartea. În cimitir ei să fie aşezaţi separat, cu cei necredincioşi şi care s-au sinucis. Tot acolo trebuie să fie îngropaţi şi copiii avortaţi şi ucişi de mamele lor fără a fi botezaţi, că nu este mântuire fără de botez. Dintre cei ce se sinucid fac excepţie cei bolnavi psihic. Ei se pot înmormânta cu un singur preot, dar nu se duc în biserică, ci direct la cimitir, aşa cum prevede pravila Bisericii.

Oamenii care mor în necredinţă, în sectă, în totală nepocăinţă, ca şi cei ce se sinucid, pot fi pomeniţi la slujbele Bisericii? Ce se mai poate face pentru sufletele lor?

Asemenea morţi nu pot fi pomeniţi niciodată la niciun fel de slujbe în Biserică. Pentru că, dacă din viaţă s-au lepădat de bunăvoie de Hristos şi au murit fără dreaptă credinţă şi pocăinţă, ei nu mai au mântuire, nici nu se pot da pomelnice cu parastase pentru ei la Sfântul Altar, nici nu pot fi pomeniţi la dezlegările preoţilor. Dar, după o tradiţie adusă

la noi din Muntele Athos, cei ce se sinucid şi copiii avortaţi pot fi pomeniţi indirect la slujbele pentru morţi. Adică se dă pomelnic cu numele morţilor apropiaţi, în care să fie şi numele unor copii morţi în mir, adică imediat după botez. Când preotul îi pomeneşte şi zice la urmă: „Cu tot neamul lor cel adormit”, aici au parte şi rudele lor care au fost ucişi şi cei sinucigaşi.

Este bine să se facă cavou pentru cei adormiţi?

Cavoul pentru cei răposaţi este o influenţă străină în tradiţia noastră ortodoxă. El poate aminti şi de mormântul Domnului care era o mică încăpere săpată în piatră, după tradiţia iudaică, în care se putea intra în interior, aşa cum au intrat Petru şi Ioan, sau femeile mironosiţe, şi au vorbit cu îngerul Gavriil, care le-a spus că a înviat Domnul, arătându-le giulgiul înfăşurat deoparte (Ioan 20, 6-8; Marcu 16, 5-6). Cavoul se practica până recent mai ales la oraşe, din cauza lipsei de spaţiu în cimitire. Acum încă s-a extins şi la sate, ca o modă şi prilej de mândrie în ochii celorlalţi. Părinţii şi duhovnicii bătrâni cu trăire duhovnicească spun că este păcat a se cheltui sume aşa de mari pentru cavouri, în loc să ne smerim măcar după moarte, iar banii cheltuiţi în zadar să fie daţi la săraci şi la slujbe pentru iertarea celor adormiţi. Aceasta o spune şi Sfânta Scriptură: *Pământ eşti şi în pământ te vei întoarce* (Facerea 3, 19). Deci, cei smeriţi să se îngroape în pământ, din care au fost făcuţi, iar cei mândri să se îngroape cum doresc. Să ne aducem aminte şi de cuvântul Mântuitorului care zice: *Învățați-vă de la Mine că sunt blând şi smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voastre* (Matei 11, 29).

Ce simbolizează prinoasele aduse pentru cei răposaţi atât în timpul înmormântării, cât şi la parastasele făcute?

Sfânta Cruce, care merge înaintea mortului şi a credincioşilor ce îl însoţesc, închipuie pe însuşi Domnul nostru Iisus Hristos după care trebuie să mergem toţi cei ce dorim să ne mântuim. Crucea pe care o ţine răposatul în mâini arată că el a fost ortodox şi că a dus cu răbdare crucea vieţii, urmând în toate Mântuitorului. Icoana ce stă trei zile pe pieptul mortului, fie icoana Domnului, fie a Maicii

Domnului, arată că răposatul şi-a dat duhul în mâinile lui Hristos şi că cere mijlocirea Maicii Domnului în acest ceas înfricoşat, ca prin rugăciunile ei să dobândească iertare şi mântuire.

Lumânarea care se pune în mâna creştinului când îşi dă duhul simbolizează că el a fost un adevărat fiu al Bisericii şi al Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Adică a urmat în toate lui Hristos, „lumina lumii", Care „luminează tuturor". Dacă cel ce moare a dus viaţă fără pocăinţă, în necredinţă şi desfrâu, lumânarea nu-l ajută cu nimic.

Sfinţii din pustiuri şi martirii care au dus viaţă îngerească pe pământ s-au săvârşit fără lumânare. Căci Hristos strălucea în inimile lor.

Este bine ca fiecare creştin să-şi dea duhul pregătit, adică spovedit, împărtăşit, împăcat şi cu lumânare în mână. Însă, dacă cineva moare împărtăşit, dar fără lumânare, să nu ne întristăm, că este iertat şi mântuit. Lumânarea este numai un simbol al vieţii creştinului pe pământ. Iar lumânările care se pun la mort şi sfeşnicul care se poartă înainte la înmormântare arată că răposatul a dus o viaţă curată pe pământ şi a purtat în inima sa pe Hristos şi lumina dreptei credinţe.

Coliva din grâu fiert simbolizează atât viaţa şi faptele bune ale răposatului făcute pe pământ, cât şi mulţimea sfinţilor şi drepţilor din ceruri care se roagă pentru cei de pe pământ şi pentru odihna sufletului celui adormit. Coliva mai închipuie trupul mortului care va învia la judecata de apoi, precum boabele de grâu mor în pământ ca să învieze întru nestricăciune (Ioan 12, 24). Coliva simbolizează şi legătura dragostei între vii şi morţi. De aceea se leagănă coliva când se cântă „Veşnica pomenire", apoi fiecare gustă din ea ca o comuniune între toţi creştinii.

Colacii împletiţi, ce sunt duşi înaintea mortului, şi toate prinoasele de pâine simbolizează cununa faptelor bune făcute de cel adormit pe pământ, pe care i-o va da Hristos în cer. Ramurile sau crengile de brad verde pe care se aşază fructele dulci şi altele, simbolizează pomul vieţii din mijlocul Raiului din care va gusta sufletul celui adormit în Hristos.

Clopotele care se trag pentru cel ce este dus la mormânt vestesc celor din sat că a plecat la Hristos unul

dintre ei şi cheamă pe toţi să-l petreacă pe ultimul drum şi să se roage pentru sufletul lui, zicând „Dumnezeu să-l ierte!”. Clopotele mai amintesc şi de trâmbiţele care vor suna la sfârşitul veacurilor şi vor chema toate neamurile pământului la înfricoşata judecată. Pânza albă ce acoperă trupul răposatului simbolizează acoperământul lui Hristos care umbreşte pe cel răposat. Covoarele şi bucăţile de pânză care se aştern pe cale înaintea mortului, numite popular „punţi”, închipuie faptele sale bune şi mai ales milostenia, care ca nişte punţi ajută sufletul să treacă vămile văzduhului şi să ajungă în Rai.

Tămâia cu care se tămâiază mortul simbolizează rugăciunile credincioşilor şi ale sfinţilor pentru iertarea şi odihna sufletului ce merge la cer. Cenuşa din cădelniţă, care se varsă peste cel aşezat în mormânt, arată că toţi suntem aici „pământ şi cenuşă” (Facerea 18, 27). Untdelemnul din candelă care se varsă cruciş peste sicriu este simbol al Botezului şi pecetea lui Hristos. Iar paharul cu vin ce se toarnă cruciş în mormânt este simbol al paharului vieţii şi simbolizează nemurirea şi învierea sufletului la a doua venire a Dreptului Judecător.

Crucea ce se pune la capul mortului în cimitir închipuie dreapta credinţă a celui adormit, scutul lui Hristos care îl va străjui până la învierea cea de obşte. Celelalte obiceiuri întâlnite la înmormântări sunt tradiţii populare locale, unele fără nicio valoare creştină, pe care preotul le poate înlocui cu cele practicate de Biserică din începuturi.

Ce rol are pomenirea morţilor la trei, la nouă şi la patruzeci de zile după moarte?

La trei zile, adică în ziua înmormântării, după terminarea slujbei, se face praznic cu masă şi milostenie pentru odihna sufletului răposat, căci acum el merge să se închine înaintea Preasfintei Treimi, precum şi Domnul a înviat a treia zi. De la a treia, până la a noua zi, după tradiţie, sufletul este însoţit de îngeri buni şi dus să vadă fericirea Raiului. Apoi iar se închină înaintea scaunului Preasfintei Treimi. De aceea în această zi iar se face praznic şi milostenie, ca să fie miluit de Domnul. Ziua a noua mai închipuie şi cele nouă cete îngereşti cu care ne rugăm să fie

părtaş cel de curând adormit. La patruzeci de zile din nou se face praznic şi milostenie pentru cel răposat, căci acum sufletul, după ce vede chinurile iadului, este adus să se închine a treia oară înaintea Sfintei Treimi, şi i se hotărăşte loc de odihnă sau osândă provizorie, după faptele sale, până la judecata viitoare. De aceea iar facem pomenire, Liturghie şi milostenie pentru odihna şi iertarea sufletului plecat la cer.

Ce alte zile de pomenire a celor răposaţi are Biserica Ortodoxă?

Se mai fac parastase şi slujbe de iertare la trei, la şase, la nouă luni şi la un an de zile după moarte. Apoi în fiecare an, până la şapte ani. Aceste pomeniri constau, la fel, în săvârşirea de Sfinte Liturghii speciale pentru cei răposaţi, parastase cu dezlegare la mormânt şi milostenie la săraci şi orfani. Zile de pomenire a morţilor sunt toate sâmbetele de peste an, cu unele excepţii, mai ales sâmbetele Postului Mare, când se fac la biserici parastase speciale, care se încheie în Sâmbăta lui Lazăr sau în Joia Mare.

Mai sunt, de asemenea, două zile speciale pe tot anul, numite popular „Moşii de iarnă”, în ajunul Duminicii lăsatului sec de carne, şi „Moşii de vară”, în ajunul Duminicii Rusaliilor. Ziua de pomenire a eroilor se face o dată pe an, la Înălţarea Domnului. La marile sărbători ale sfinţilor se pomenesc, la fel, morţii care poartă numele sfântului respectiv. Mai este obiceiul să se pomenească morţii, mai ales cei care au murit fără lumânare, la praznicul Maicii Domnului de la 21 noiembrie, numit „Intrarea Maicii Domnului în Biserică”.

Ce datorii creştineşti avem pentru cei răposaţi?

Să le facem toate pomenirile anuale la biserică şi la cimitir, cu 40 de Liturghii şi parastase, cu rugăciuni şi milostenii, cum ne învaţă Sfânta Biserică, ştiind că sunt părinţii şi fraţii noştri care ne-au născut şi crescut şi că acum nu se mai pot ajuta cu nimic. Apoi suntem datori să le îngrijim mormintele cu cruci şi flori, în locul buruienilor, şi să le aprindem lumânări şi candele, ca semn al dragostei în Hristos şi al milei creştine. Mai ales cimitirele satelor şi oraşelor se cuvine să fie bine îngrijite, aliniate, curăţite de

buruieni şi neprofanate de animale şi răufăcători, iar la fiecare cruce să se ardă regulat candele şi lumânări aprinse.

Ce păcat fac cei ce îşi ard trupurile la crematoriu, refuzând să fie înmormântaţi creştineşte în cimitir cu preoţi şi cruce, după tradiţie?

Cei ce îşi ard trupurile după moarte, dovedesc că nici în viaţă, nici înaintea morţii n-au crezut în Hristos şi în viaţa veşnică. Or, noi, creştinii ortodocşi, credem în viaţa veşnică şi ştim că trupul nostru *este templu al Duhului Sfânt* şi locaş al sufletului (I Corinteni 3, 16-17). Sfinţii toţi, prin fapte bune, şi-au sfinţit trupurile, devenind moaşte făcătoare de minuni la care ne închinăm şi ne vindecăm, iar Mântuitorul şi toţi ucenicii Lui nu şi-au distrus trupurile, ci le-au păzit în viaţă curate de tot păcatul, iar după moarte le-au fost aşezate în morminte. Astăzi Mormântul Domnului de la Ierusalim este cel mai sfânt loc de pe tot pământul, căci din el a înviat Hristos, Mântuitorul lumii. De aceea, cei ce îşi dau trupul la crematoriu nu au voie să fie pomeniţi la biserică, pentru necredinţa şi faptele lor.

Cum putem ajuta pe cei morţi fără nicio pregătire, adică nespovediţi, neîmpăcaţi cu rudele şi neîmpărtăşiţi din copilărie?

Cei care mor subit de inimă, în accidente, la operaţie sau în alte împrejurări grele, fără nicio pregătire creştinească în viaţă, nu pot dobândi mântuirea, căci zice Mântuitorul: *Nimic necurat nu va intra întru împărăţia lui Dumnezeu.* Pe toţi aceştia, astăzi din ce în ce mai numeroşi, Biserica îi ajută cu rugăciunea şi rudele cu milostenia la cei săraci. Iată ce trebuie să facă rudele celor morţi fără pregătire:

Imediat după deces, să dea câte 40 de liturghii şi parastase la mai multe biserici şi mânăstiri, de obicei la trei sau la şapte, ca să li se facă liturghii speciale pentru iertarea şi odihna sufletelor lor. Apoi rudele să dea multă milostenie la săraci, la aziluri şi la cei bolnavi în numele lor, iar la biserica unde sunt înmormântaţi să li se facă în şapte sâmbete liturghie cu dezlegări la mormânt şi praznic pentru cei săraci. De asemenea, soţii sau soţiile celor morţi nepregătiţi, mărturisindu-se din copilărie la duhovnicii lor, sunt datori,

totodată, să mărturisească şi păcatele soţului sau soţiei moartă subit şi să facă ei canon pentru cei răposaţi. Rugăciunile Bisericii, milostenia rudelor şi mila lui Dumnezeu pot scoate multe suflete din iad dintre cei nepregătiţi, iar pe cei cu păcate grele şi nespovedite, îi uşurează numai de chinurile iadului.

De ce se dezgroapă morţii la şapte ani, în unele părţi?

După tradiţia Bisericii, morţii nu se dezgroapă niciodată, mormintele fiind pecetluite la înmormântare până la învierea cea de obşte, prin cuvintele preotului care zice: „Se pecetluieşte groapa aceasta până la a doua venire”. Dar în unele părţi se obişnuieşte dezgroparea morţilor la șapte ani, când trupul omului este deplin putred, pentru a i se face ultima dată parastas cu dezlegări la mormânt şi praznic de pomenire. Acum osemintele mortului se aşază în sicriu nou sau se lasă pe loc şi, după ce se stropesc cu untdelemn şi vin, se acoperă iar cu pământ. În alte părţi, mai ales la oraşe şi mânăstiri, osemintele celor răposaţi se scot din morminte şi se depun în gropniţă, numită şi osuar, care se află în biserica cimitirului. Această practică se păstrează la noi mai ales în Moldova şi la oraşe, şi credem că este o tradiţie folositoare atât pentru cei răposaţi, cât şi pentru cei vii care, prin aceasta, îşi aduc aminte de moarte şi de Dumnezeu.

Dezgroparea morţilor la şapte ani are şi scopul de a vedea dacă trupurile lor sunt putrede, adică iertate, ştiind că cei care au făcut păcate foarte grele nu putrezesc în mormânt. În acest caz, rudele răposaţilor trebuie să facă rugăciuni speciale pentru dezlegarea şi iertarea lor.

Ce slujbe anume se fac pentru cei aflaţi neputrezi în mormânt?

În acest caz, preotul de parohie trebuie să facă 40 de Liturghii şi 40 de parastase pentru sufletul mortului şi să-i citească la mormânt dezlegările mari de iertare, cu toţi credincioşii de faţă, ca să zică toţi de trei ori „Dumnezeu să-l ierte”. Dacă nici după aceste rugăciuni trupul lui nu se descompune, să cheme episcopul locului şi să-i citească el rugăciunile de iertare şi dezlegare, poate este sub greu

blestem. Dacă nici acum nu se desface trupul lui, să se îngroape din nou şi, după şapte ani, iar să se dezgroape. Dacă va fi aflat putred este semn că l-a iertat Dumnezeu. Dacă totuşi va fi aflat neputred, să cheme din nou pe episcop să-i facă dezlegări arhiereşti şi să se roage toţi pentru sufletul lui şi cu siguranţă va fi iertat de Dumnezeu. Asemenea cazuri sunt foarte rare, dar până cel mult la a treia dezgropare toţi cei legaţi sunt iertaţi şi deci aflaţi putrezi.

Se cunosc cazuri de neputrezire în trecut?

Au fost întotdeauna cazuri de neputrezire: şi în trecut, şi în zilele noastre. Amintesc aici doar patru cazuri de morţi aflaţi neputrezi, menţionaţi în unele cărţi şi manuscrise. Astfel, în Pidalion, tipărit în anul 1846 la Mânăstirea Neamţ, la fila 311 scrie că, pe când era episcop la Huşi Iacob Stamate (1782-1792), s-a aflat în chip miraculos un mort neputred în cimitirul din jurul catedralei care plângea noaptea şi cu voce tare cerea ajutor din mormânt.

După 40 de Sfinte Liturghii cu dezlegări arhiereşti, trupul mortului s-a desfăcut pe loc. În anul 1794, când episcopul Veniamin Costachi a venit la Cuviosul Paisie la Neamţ, care era bolnav de moarte, la întoarcere a mers în satul Brusturi şi a citit dezlegările de iertare pentru un mort aflat neputred, şi îndată s-a descompus.

Sfântul Calinic de la Cernica, pe când era episcop la Râmnicu-Vâlcea, a fost chemat de credincioşi într-un sat de lângă Târgu Jiu pentru a dezlega pe un mort care a fost dezgropat de trei ori şi l-au aflat tot neputred. Cum i-a citit Sfântul dezlegările de iertare, imediat s-au risipit oasele lui lângă biserică, unde era rezemat. Prin anul 1920, s-a găsit neputred boierul Ghiţescu de la Fălticeni, care făcuse un greu păcat. A fost dezgropat de trei ori, dar l-au găsit întreg, deşi îi citiseră dezlegări numeroşi preoţi şi chiar arhierei. A patra oară au aflat că a fost legat de un preot pe care îl izgonise boierul din mânăstire. Toate aceste cazuri se găsesc scrise pe larg în Patericul românesc, ediţiile 1980 şi 1990.

Din câte pricini nu putrezesc morţii?

Din opt pricini nu putrezesc morţii în mormânt. Primele trei dintre acestea sunt cauze fireşti şi anume: terenul argilos

sau cu apă, căci argila şi apa conservă trupul, şi firea rezistentă a unor oameni. Alte cauze sunt şi acestea: dacă a fost blestemat de părinţi, mai ales de mamă, şi nu şi-a cerut iertare; sau a fost blestemat şi legat de vreun preot sau arhiereu pentru mari păcate pe pământ; dacă a fost dat anatema, adică dat satanei pentru lepădarea de dreapta credinţă şi amăgirea multora, cum sunt întemeietorii de secte şi eresuri; dacă a fost mare vrăjitor şi a chinuit pe creştini cu duhuri necurate, sau dacă a făcut vreo mare nedreptate în viaţă şi a fost legat de Sfintele Canoane.

În primele trei cazuri fireşti, morţii sunt la trup normali, dar neputrezi, fie total sau parţial. Cei blestemaţi de părinţii care i-au născut, din motive întemeiate, sau care şi-au bătut părinţii, nu le putrezesc acele membre ale trupului cu care şi-au lovit pe tată sau pe mamă. Cei care au făcut mari nedreptăţi pe pământ: crime, desfrânări şi furturi, îşi au trupurile negre. Cei daţi anatema de preoţi şi episcopi pentru lepădarea de dreapta credinţă sau alte pricini grele, au trupurile galbene şi le cresc unghiile şi părul în mormânt. Iar cei ce lucrează cu diavolul şi fac multe vrăjitorii şi păcate mari înaintea lui Dumnezeu, precum sodomie, avorturi, ucidere, secte hulitoare de Dumnezeu şi alte grele fărădelegi, îşi au trupurile umflate tare sau sunt complet albe şi neputrede. Toate trupurile celor morţi în mari păcate care se găsesc neputrede sunt deformate, umflate şi produc multă frică şi cutremur.

Mai este şi a noua pricină pentru care nu putrezesc unele trupuri alese de Dumnezeu. Acestea sunt moaştele sfinţilor, care, pentru sfinţenia vieţii lor, primesc harul neputrezirii trupurilor spre slava lui Dumnezeu, spre lauda sfinţilor Lui şi folosul credincioşilor care le cer ajutorul. Semnele prin care se cunosc moaştele sfinţilor şi se deosebesc de trupurile neputrede ale păcătoşilor sunt acestea: sunt cu totul nestricăcioase, uscate şi uşoare, sunt frumos mirositoare, au culoare galbenă ca ceara, chipul lor este senin, liniştit şi vesel, asemenea omului care doarme, nu provoacă frică şi groază, ci bucurie duhovnicească şi izvorăsc din ele numeroase semne şi minuni, prin harul Duhului Sfânt.

De ce şi cum se sfinţesc obiectele de cult din

biserică?

Biserica, fiind mireasa şi trupul mistic a lui Hristos şi „casa lui Dumnezeu de rugăciune”, cum însuşi o numeşte, în care se săvârşesc slujbe de laudă în cinstea Preasfintei Treimi şi, mai ales, Sfânta Liturghie, toate cele ce se află în biserică trebuie să fie sfinţite, atât locaşul de cult, cât şi cei ce slujesc în el. Apoi se sfinţesc toate lucrurile şi obiectele de cult din biserică precum: veşminte, sfinte vase, icoane, acoperăminte pentru Sfântul Altar şi tămâia, căci nimic necurat şi nesfinţit nu poate sta în casa Domnului.

Cine sfinţeşte biserica şi obiectele din ea?

Biserica, slujitorii altarului, Sfântul şi Marele Mir şi sfintele antimise se sfinţesc numai de arhierei. Iar sfintele vase de cult, veşmintele, acoperămintele de altar, icoanele şi celelalte se sfinţesc atât de arhierei, cât şi de preoţi, prin citirea unor rugăciuni speciale şi prin stropirea lor cu agheasmă mare. Tot preoţii sfinţesc, cu agheasmă, artosul, colivele la Paşti, salcia, strugurii, roadele câmpului, troiţele, casele, toate.

Ce rugăciuni speciale se fac pe timp de mare secetă?

Dacă seceta este locală, preotul sau preoţii din regiunile lovite de secetă rânduiesc post general pentru toţi locuitorii, o zi, două sau trei zile până seara şi în fiecare zi se adună în curtea bisericii de la cei mai mici până la cei mai bătrâni pentru rugăciuni de ploaie şi Sfântul Maslu. Preoţii cu credincioşii hotărăsc unde anume să facă Sfântul Maslu: fie în curtea bisericii, fie pe câmp, după cum este cazul.

După ce se miruiesc toţi, pornesc în procesiune pe câmp, în jurul satului, în frunte cu preoţii şi cu credincioşii, purtând cu ei Sfânta Cruce, praporii, icoana Maicii Domnului din naosul bisericii şi un vas cu agheasmă din care se stropesc grădinile, ogoarele arse de secetă, fântânile şi oamenii. După ce se citesc în genunchi toate rugăciunile de ploaie, cu credinţă şi cu lacrimi, se întorc din procesiune în sunetul clopotelor, se închină din nou în biserică, iar acasă toţi se roagă cu post şi metanii. Dacă Domnul încă nu trimite ploaie, aceste procesiuni locale se repetă.

Dacă în apropiere există icoane făcătoare de minuni pentru ploaie, cum este icoana Sfânta Ana de la Mânăstirea Bistriţa, sau icoana Maicii Domnului de la Neamţ, de la Trifoieşti - Roman şi altele, se aduce o icoană făcătoare de minuni în satele lovite de secetă şi se face procesiune cu ea pe câmp împreună cu tot poporul, cu multe rugăciuni, cu lacrimi şi post până seara.

Dacă seceta este întinsă peste tot, preoţii şi enoriaşii cer episcopului să se scoată în procesiune de ploaie sfintele moaşte care le sunt mai aproape — Sfânta Paraschiva de la Iaşi, Sfântul Ioan de la Suceava, Sfântul Dimitrie cel Nou de la Bucureşti, Sfânta Filoteia de la Argeş sau Sfântul Grigore Decapolitul de la Bistriţa-Vâlcea ş.a. Aceste sfinte moaşte se scoteau şi în trecut pentru ploaie şi sunt renumite în ţara noastră, căci procesiunea cu sfintele moaşte este mai pătrunzătoare.

Moaştele aduse pentru ploaie rămân o zi şi o noapte în biserica satului sau a parohiei respective. Seara se face priveghere de toată noaptea cu multă lume, iar a doua zi se face Sfânta Liturghie cu mai mulţi preoţi şi chiar cu arhiereu. Apoi se iese pe câmp, în sunetul clopotelor, cu sfintele cruci, cu icoane şi prapori, unde se face mai întâi agheasmă, apoi Sfântul Maslu, apoi rânduiala cu rugăciunile pentru secetă. După ce se înconjoară o parte de sat ori de parohie cu sfintele moaşte, se coboară, spre seară, la biserică şi în ziua următoare se continuă aceeaşi procesiune în satele din jur. Dacă oamenii şi preoţii se roagă cu mare credinţă, cu post şi lacrimi, Dumnezeu dă ploaie chiar în acelaşi ceas din zi. Dacă nu, cel mult la o zi sau două. Acum se poate vedea credinţa vie şi puternică a preoţilor şi a poporului nostru ortodox, atât de evlavios şi râvnitor în trecut.

Ce alte procesiuni speciale se mai fac peste an?

În multe părţi ale ţării se obişnuieşte să se facă mari procesiuni sau pelerinaje la hramuri de mânăstiri, mai ales în Moldova şi Transilvania, purtând sfintele moaşte, Sfânta Cruce, icoana Maicii Domnului, prapori, flori şi busuioc, începând din ajunul sărbătorii. Cele mai mari procesiuni şi pelerinaje ortodoxe din ţară se fac astăzi la mânăstirile Neamţ, Sfântul Ioan de la Suceava, Bistriţa-Neamţ, Putna,

Văratec, Nicula, Moisei, Râmeţ, Cernica, Brâncoveanu etc. La unele mânăstiri, după slujba cu sobor se face procesiune pe câmp cu icoana Maicii Domnului şi se înconjoară biserica cu toţi credincioşii. Apoi se sărută icoana şi toţi trec pe sub ea pentru binecuvântare.

Procesiuni speciale se fac şi la unele biserici de sat, când credincioşii ies pe câmp, sau la o troiţă, după tradiţie, cu sfintele icoane, cu cruci şi prapori, unde se face agheasmă şi Sfântul Maslu, având toţi lumânări aprinse în mâini.

O procesiune deosebită se face la Izvorul Tămăduirii, în unele mânăstiri, când se scoate pe câmp icoana Maicii Domnului principală şi se fac rugăciuni de ploaie şi binecuvântarea semănăturilor.

Procesiuni speciale se fac şi la sărbătorile sfinţilor care au moaşte în ţară. Încă din ajun se scot sfintele moaşte afară din biserică pentru închinare, unde stau până în ziua hramului spre seară. Apoi se face cu ele o mişcătoare procesiune în jurul bisericii cu mulţi preoţi şi cu episcopul locului, împreună cu mulţimea credincioşilor cu lumânări aprinse în mâini. După ce se aşază racla la locul ei în biserică, se cântă paraclisul sfântului respectiv. Procesiunile prin oraş, în sunetul clopotelor, cu moaştele Sfintei Paraschiva de la Iaşi din zilele de 13 şi 14 octombrie şi cu moaştele Sfântului Ioan cel Nou de la Suceava din 23 şi 24 iunie, sunt poate cele mai emoţionante din ţară. La aceste procesiuni participă zeci de mii de credincioşi din toată ţara.

Cum şi de ce se sfinţesc localurile publice, şcolile, clădirile de folos obştesc şi fabricile?

Într-o ţară creştină ca a noastră, de profundă tradiţie şi trăire ortodoxă, se cuvine ca toate clădirile de folos obştesc, precum sunt şcolile de toate gradele, universităţile, căminele pentru elevi, muncitori şi studenţi, casele de copii orfani şi handicapaţi, spitalele, azilurile de bătrâni, sediile tuturor instituţiilor publice şi fabricile, trebuie să fie sfinţite atât după terminarea construirii lor, cât şi în fiecare an, ca să se coboare ajutorul, harul şi binecuvântarea lui Dumnezeu peste ele şi peste cei ce învaţă, lucrează şi suferă în aceste clădiri. Fără o sfinţire creştină, după tradiţie, oamenii care locuiesc sau lucrează în ele nu au deplină pace în Hristos, copiii învaţă

greu, profesorii, medicii şi toţi sunt agitaţi şi lipsiţi de mulţumire şi bucurie în Hristos. În schimb, clădirile sfinţite şi cu icoane în ele primesc har de la Domnul şi sunt păzite de incendii, de cutremure, de tulburări, de tot felul de păcate şi primejdii, cum ne spune Mântuitorul: *Fără de Mine nu puteţi face nimic!*

Sfinţirea clădirilor publice se face de un grup de cel puţin trei preoţi sau de un episcop cu preoţi şi diaconi. După ce se face sfinţirea apei şi a untdelemnului, preoţii, în frunte cu episcopul dacă este, stropesc cu agheasmă şi pecetluiesc cu untdelemn sfinţit fiecare cameră, sală de studii, salon şi hol, la toate etajele, şi pun icoane sfinţite la răsărit în încăperi. Prin acestea se sfinţesc atât clădirea, cât şi cei ce vor învăţa, vor lucra sau vor locui în ele, iar pronia divină îi va acoperi de tot răul.

De ce şi cum se binecuvântează maşinile şi celelalte mijloace de călătorie?

Întrucât Biserica Ortodoxă are, atât în Liturghier, cât şi în Molitfelnic, rugăciuni şi ectenii pentru cei ce călătoresc, este firesc să aibă şi rugăciuni de binecuvântare a mijloacelor cu care călătoresc. De aceea, între ierurgii se află şi rânduiala binecuvântării corăbiei noi şi a luntrei, cum era în trecut. Astăzi vechile mijloace de transport s-au înlocuit cu mijloace moderne, ca vapoare, avioane, trenuri şi maşini de tot felul. Cum până acum nu s-au făcut rugăciuni sinodale noi, în locul celor vechi, de binecuvântare a maşinilor şi a celorlalte mijloace moderne de călătorie, obişnuim să citim tot rânduiala care se face pentru corăbii şi luntre, adaptate însă la mijloacele de călătorie de astăzi. După ce se dă binecuvântare, se citesc rugăciunile începătoare şi cele de binecuvântare a maşinilor, autobuzelor, avioanelor, locomotivelor etc. Apoi se stropesc cu agheasmă mică în interior şi exterior, pe toate părţile, inclusiv motorul, zicând această rugăciune: „Se binecuvântează maşina (sau...) aceasta cu agheasmă, în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin”. Apoi preotul fixează o icoană sfinţită la bordul maşinii respective şi citeşte rugăciunea şi ecteniile de călătorie, unde pomeneşte şi pomelnicul celor care conduc maşina şi călătoresc cu ea. Această rugăciune de

binecuvântare se face atât la început, când maşina este nouă, cât şi o dată pe an, după evlavie şi dorinţă.

Ce simbolizează crengile de salcie, de tei, de nuc şi busuioc care se aduc la biserică?

Crengile de salcie care se aduc la Florii şi care, după ce se stropesc cu agheasmă, se împart pentru binecuvântarea caselor la credincioşi, închipuie stâlpările, adică crengile de finic, cu care iudeii au întâmpinat pe Mântuitorul când a plecat din Betania şi a intrat în Ierusalim (Matei 21, 8). Crengile de tei, obişnuite mai ales în Moldova şi Transilvania, ca şi frunzele de nuc, obişnuite în Muntenia, se aduc la biserici la praznicul Pogorârii Duhului Sfânt, adică la Rusalii.

La Vecernia praznicului preoţii îmbrăcaţi în veşminte stau în genunchi pe ele între Sfintele Uşi şi citesc şapte rugăciuni de invocare a Duhului Sfânt peste oameni. La anaforă crengile se împart de binecuvântare la credincioşi. Frunzele de tei şi cele de nuc simbolizează limbile de foc ale Duhului Sfânt ce S-a pogorât peste Sfinţii Apostoli în ziua Cincizecimii (Fapte 2, 3-4). Busuiocul, plantă folosită cel mai des în Biserică, mai ales la Sfânta Cruce şi la sfinţirea şi stropirea cu agheasmă, simbolizează mulţimea darurilor Duhului Sfânt care se revarsă peste creştini prin Botez, prin dreaptă credinţă şi prin fapte bune. Busuiocul este considerat o plantă sacră, al cărui miros deosebit simbolizează mireasma şi mulţimea darurilor Sfântului Duh şi a virtuţilor creştine care trebuie să împodobească sufletele noastre.

De ce în Biserica Ortodoxă se sfinţesc, pe lângă om, toate cele ce slujesc omului şi întreaga zidire a lui Dumnezeu?

Biserica Ortodoxă caută să sfinţească toate cele create de Dumnezeu, începând cu omul botezat în numele Preasfintei Treimi şt terminând cu cele ce-i slujesc în viaţă şi cu întreaga Creaţie. Înainte de căderea omului din Rai toate erau „bune foarte”, adică perfecte, sănătoase, frumoase, neprihănite de păcat, pline de armonie. Dar după căderea omului, prin păcat toate s-au răzvrătit, s-au tulburat, s-au ridicat împotriva omului căzut; nu-l mai ascultă, nu-i slujesc cu bunăvoinţă ca în Rai. Însă, prin Venirea Domnului pe pământ şi prin înviere omul s-a reînnoit, s-a ridicat la cinstea

cea dintâi, şi-a regăsit calea mântuirii care îl urcă acolo de unde a căzut şi mai sus până înaintea Preasfintei Treimi.

Biserica întemeiată de Hristos are tocmai acest scop: să ajute pe om să se ridice la Dumnezeu şi să împace pe om cu întreaga zidire, pe care a tulburat-o prin căderea sa, adică să creeze acea armonie dumnezeiască dinainte de cădere între om şi Dumnezeu, între om şi restul Creaţiei. De aceea Biserica Ortodoxă sfinţeşte toate, binecuvântează cele curate, spală cele întinate, ajută, prin Sfintele Taine, prin jertfa liturgică şi prin tot felul de rugăciuni şi ierurgii, să se refacă acea armonie veşnică din Paradis, între Dumnezeu şi creaţie. De fapt acesta este şi scopul sau chemarea mistică a Bisericii Ortodoxe. Nicio altă Biserică Creştină nu are acest scop înalt, mistic, de a coborî cerul pe pământ, şi pe Dumnezeu în inimile oamenilor.

Iată deci pentru ce Biserica Ortodoxă sfinţeşte, binecuvântează şi se roagă pentru toţi şi pentru toate. Ea doreşte ca fiecare inimă de creştin să fie cămară de taină a Preasfintei Treimi, iar pământul pe care trăim să fie al doilea Rai.

C. CELE ŞAPTE LAUDE

Ce sunt Laudele şi câte sunt la număr în cultul ortodox?

Laudele sunt slujbe bisericeşti care se săvârşesc în fiecare zi în Biserica Ortodoxă, mai ales la mânăstiri. Ele sunt în număr de şapte, considerat număr sfânt, şi anume: Miezonoptica, Utrenia cu Ceasul întâi, Ceasul al treilea, Ceasul al şaselea, Ceasul al nouălea, Vecernia şi Pavecerniţa.

Care este originea celor şapte Laude?

Cele şapte Laude îşi au originea în Vechiul Testament, unde se săvârşeau şapte feluri de laude în 24 de ore spre slava lui Dumnezeu, cum spune la I Cronici 16, 28-29 şi Psalmul 118, 164. Toţi credincioşii Legii vechi în frunte cu preoţii şi leviţii respectau cu sfinţenie cele şapte momente sfinte de rugăciune zilnică. Însuşi împăratul David se scula la rugăciune de şapte ori pe zi, cum singur spune în psalmul amintit: *De şapte ori pe zi Te-am lăudat, pentru judecăţile*

*dreptăţii Tale (*Ps. 118, 164).

Aşadar, cele şapte Laude au fost preluate din Legea veche încă din timpul Sfinţilor Apostoli, dar ele s-au desăvârşit şi au intrat definitiv în cultul Ortodox, pe la sfârşitul secolului al IV-lea.

Ce însemnătate liturgică are fiecare Laudă şi când anume se săvârşeşte?

Iată, pe scurt, însemnătatea şi timpul celor şapte Laude:

a. **Miezonoptica**, cea mai veche dintre cele şapte Laude, se face exact la miezul nopţii, aşa cum se făcea şi în Legea veche şi cum spune Sfântul proroc David: „În miezul nopţii m-am sculat să mă mărturisesc Ţie, spre judecăţile dreptăţii Tale” (Ps. 118, 62). Această Laudă este întemeiată şi pe porunca Mântuitorului Care zice „Privegheaţi dar, că nu ştiţi când va veni stăpânul casei seara, la miezul nopţii, la cântatul cocoşilor sau dimineaţa” (Marcu 13, 35). Miezonoptica este întărită şi de pilda celor zece fecioare, care aşteptau pe Mirele Hristos în miezul nopţii, din care cinci aveau candelele pregătite şi aprinse, iar cinci nu aveau untdelemn, nici lumină în candele lor (Matei 25, 6-l3). De aceea se cântă aşa de frumos, mai ales la mânăstiri, când se citeşte această laudă: *Iată Mirele vine la miezul nopţii şi fericită este sluga pe care o va afla priveghind, iar nevrednică este, iarăşi, pe care o va afla lenevindu-se...*

Miezonoptica simbolizează momentul rugăciunii şi prinderii Mântuitorului în grădina Ghetsimani, care a avut loc la miezul nopţii.

b. **Utrenia**, numită şi slujba de dimineaţă, la mânăstiri se face noaptea, în continuarea Miezonopticii, iar la bisericile de enorie se face dimineaţa la prima oră. Utrenia este lauda cea mai lungă, care durează aproape două ore, şi este respectată cu sfinţenie, mai ales la mânăstiri de către călugări. Ea simbolizează momentul înfricoşător al judecăţii Mântuitorului, în noaptea de joi spre vineri, după ce a fost prins în grădina Ghetsimani şi apoi dus la arhiereii Ana şi Caiafa, iar de aici în faţa lui Pilat, după ce a fost condamnat la moarte de cruce pentru mântuirea lumii. La mânăstiri Utrenia se săvârşeşte de la miezul nopţii până la orele două.

În continuarea Utreniei se citeşte, la mânăstiri, şi Ceasul întâi care corespunde cu ora şapte dimineaţa. Ceasul întâi ne aminteşte, la fel, de patimile Domnului din zorii zilei, care, împreună cu slujba Utreniei, se aduce ca o rugăciune de mulţumire lui Dumnezeu, Cel ce a creat toate şi ne-a dat lumina credinţei adevărate şi mântuitoare, alungind din lume întunericul necredinţei şi al idolatriei.

c. **Ceasul al treilea** se citeşte dimineaţa, după ceasul întâi şi după slujba acatistului din fiecare zi. Acest ceas corespunde cu ora nouă de la noi şi simbolizează atât momentul condamnării la moarte prin răstignire a Mântuitorului, cât şi momentul pogorârii Duhului Sfânt peste Sfinţii Apostoli, în chip de limbi de foc, care a avut loc la ceasul al treilea din zi, adică la orele nouă dimineaţa.

d. **Ceasul al şaselea** se citeşte după Ceasul al treilea, înainte de începerea Sfintei Liturghii. Acest ceas corespunde cu ora douăsprezece din zi şi închipuie momentul răstignirii Domnului pe crucea Golgotei, între cei doi tâlhari.

e. **Ceasul al nouălea** se citeşte după-amiaza, la orele trei înainte de Vecernie. Acest ceas corespunde cu ora trei după amiază şi închipuie momentul înfricoşat când Mântuitorul îşi dă duhul pe cruce, zicând: „Săvârşitu-s-al”, „Doamne, în mâinile Tale îmi dau duhul Meu”.

f. **Vecernia** este slujba de seară cea mai importantă. Ea se face imediat după Ceasul nouă şi durează o oră. Vecernia închipuie mai întâi crearea lumii văzute şi nevăzute şi izgonirea lui Adam din Rai; apoi plângerea lui Adam la porţile încuiate ale Raiului pierdut. Mai închipuie momentul sfânt al Cinei de Taină, când Domnul a aşezat Sfânta Liturghie şi taina Sfintei Împărtăşanii, precum şi punerea Domnului în mormânt în amurgul serii şi scoaterea din iad a tuturor drepţilor Vechiului Testament, începând cu Adam şi Eva, care au crezut că Hristos este Fiul lui Dumnezeu.

g. **Pavecerniţa** sau **Dupăcinarea** este o laudă mică ce se citeşte seara după Vecernie, iar la unele mânăstiri chiar după masă. Pavecerniţa închipuie sfârşitul zilei şi este rugăciunea de mulţumire adusă lui Dumnezeu pentru ostenelile zilei şi aducerea aminte de moarte.

Ce trebuie să mai ştim despre Miezonoptică?

Această Laudă, care se face întotdeauna la miezul nopţii, este cea mai mistică Laudă din cele şapte, căci ne îndeamnă să cugetăm întotdeauna la ceasul prinderii Domnului în grădina Ghetsimani, la ziua şi la ceasul morţii fiecăruia dintre noi, la înfricoşătoarea Judecată, când Dreptul Judecător va cerceta toate faptele vieţii noastre. De aceea, după ce se citeşte catisma a 18-a, se rosteşte Crezul, adică mărturisirea dreptei credinţe şi apoi se zice un preafrumos tropar, pe care trebuie să-l ştim cu toţii pe de rost. Adică: *Iată Mirele vine la miezul nopţii şi fericită este sluga pe care o va afla priveghind, dar nevrednică este cea pe care o va afla lenevindu-se. Vezi dar, suflete al meu, cu somnul să nu te îngreuiezi, ca să nu te dai morţii şi afară de împărăţie să te încui, Ci te deşteaptă, strigând: Sfânt, Sfânt, Sfânt eşti Dumnezeule, pentru Născătoarea de Dumnezeu, miluieşte-ne pre noi.*

Călugării şi creştinii evlavioşi trebuie să asculte la biserică această sfântă laudă sau să o citească acasă şi să zică sau să cânte cu lacrimi acest sfânt tropar de umilinţă care trezeşte sufletul la pocăinţă şi alungă lenevirea şi uitarea de la noi. Cu adevărat fericiţi sunt acei creştini care citesc la miezul nopţii în casele lor această preafrumoasă rugăciune de laudă, ce se află scrisă în Ceaslov.

Ce trebuie să ştim despre Utrenie?

Utrenia este a doua şi cea mai lungă Laudă dintre cele şapte. Ea corespunde cu timpul patimilor Domnului, Care le-a răbdat pentru noi, în Ierusalim, în noaptea de vineri, de la miezul nopţii până la ziuă. La Utrenie mai întâi se citesc doi psalmi, 19 şi 20, când preotul cădeşte biserica. Apoi se zice o mică ectenie şi îndată se citesc şase psalmi, numiţi *Psalmii Utreniei,* adică psalmii 3, 37, 62, 87, 102 şi 142. Aceşti şase psalmi se citesc cu lumânările stinse, când noi stăm în genunchi şi cugetăm la ceasul morţii şi, mai ales, la Judecata de Apoi, şi nu facem în acest timp Sfânta Cruce.

De ce se citesc aceşti psalmi pe întuneric? Pentru că ei închipuie momentul înfricoşat al judecăţii care ne aşteaptă pe toţi, şi care, după tradiţie, va dura atât cât durează cititul acestor psalmi numiţi *ai Judecăţii viitoare.* De aceea acum nici nu facem semnul Crucii, căci în ceasul Judecăţii nu mai

este pocăinţă şi nimeni nu ne mai poate ajuta, decât faptele şi pocăinţa noastră în această viaţă.

Creştinii nevoitori sunt datori să ştie pe de rost cei şase psalmi ai Utreniei şi să-i rostească regulat, fie după miezul nopţii, fie în zorii zilei, după rugăciunile dimineţii, fie pe cale, când merg la serviciu sau la drum.

După psalmii Utreniei se citesc două catisme din psaltire, căci mare putere are psaltirea asupra diavolilor. Apoi se citesc canoanele la strană, adică pătimirea şi nevoinţa Sfinţilor din ziua respectivă, după care se citesc, iar dacă este sărbătoare se cântă psalmii 148, 149 şi 150, numiţi şi *psalmii Laudelor,* care formează cel mai frumos imn de laudă adus lui Dumnezeu. La urmă se citeşte sau se cântă o cântare de preamărire lui Dumnezeu, numită *Doxologie,* care începe cu aceste cuvinte: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bună învoire....* Apoi se zice ectenia mare şi îndată se citeşte Ceasul întâi.

Pe lângă psalmii Utreniei suntem datori să ştim pe de rost Laudele şi Doxologia şi să le rostim în fiecare noapte sau dimineaţă, ori mergând la lucru pe cale. Fericiţi sunt cei ce citesc acasă Utrenia din Ceaslov, şi iau parte la sfintele slujbe, mai ales în sărbători şi Duminică dimineaţa, când se citeşte Evanghelia învierii şi se scoate în mijlocul bisericii. Căci creştinii care nu iubesc sfintele slujbe din biserică şi nu le citesc după putere nici acasă, se lipsesc de mare dar şi de mângâierea Duhului Sfânt.

Mare păcat fac şi acei creştini care vin în sărbători la biserică numai de la ora zece, când începe Sfânta Liturghie, lipsindu-se astfel de slujba atât de profundă a Utreniei, de ascultarea Evangheliei învierii şi de imnul de preamărire numit Doxologia, ce se cântă înainte de începerea dumnezeieştei Liturghii. Numai acela gustă din toată inima şi cu deplin folos Sfânta Liturghie, care mai întâi ascultă cu îngerii slujba Utreniei şi acatistul zilei. În timpul acestei laude trebuie să priveghem nedormind şi să cugetăm atât la patimile Domnului Care le-a răbdat pentru noi, cât şi la păcatele noastre pe care le facem ziua şi noaptea.

Ce trebuie să ştim despre Vecernie?

Vecernia este a doua laudă după Utrenie, ca lungime şi

importanţă.

Ea simbolizează lumea după căderea lui Adam din Rai şi plângerea poporului ales înaintea lui Dumnezeu ca să-i deschidă uşa milostivirii şi a iertării. De aceea se cântă aşa de plângător psalmul 140, care începe cu aceste stihuri: Doamne, strigat-am către Tine, auzi-mă; ia aminte la glasul rugăciunii mele, când strig către Tine. Să se îndrepte rugăciunea mea ca tămâia înaintea Ta, ridicarea mâinilor mele, jertfă de seară.... Ce bine ar fi să ştim toţi pe de rost psalmii 140, 141 şi 129, numiţi şi „psalmii Vecerniei", care au cuvinte pline de duh şi scot lacrimi. Iată câteva stihuri: Vărsa-voi înaintea Lui rugăciunea mea, necazul meu înaintea Lui voi spune... la aminte la rugăciunea mea că m-am smerit foarte... Scoate din temniţă sufletul meu, ca să se mărturisească numelui Tău... Dintru adâncuri am strigat către Tine, Doamne, Doamne, auzi glasul meu...

Vecernia închipuie, deci, atât poporul căzut din Rai care cere iertare şi milă de la Dumnezeu, cât şi momentul răstignirii Domnului pe Cruce până în asfinţitul soarelui, când a fost coborât, înfăşurat cu giulgiu şi pus în mormânt. Iată de ce trebuie să luăm şi noi parte la slujba Vecerniei, mai ales în sărbători după-amiaza, decât să mergem la distracţii şi beţii. Iar dacă nu putem, să citim Vecernia din Ceaslov, sau măcar psalmii Vecerniei, seara, când ne întoarcem acasă de la lucru.

Vecernia reprezintă şi rugăciunea noastră de pocăinţă către Dumnezeu, că toţi suntem robiţi de păcate şi nu găsim timp să le plângem, să le mărturisim şi să ne rugăm pentru iertarea păcatelor noastre.

Să nu uităm că cele mai frumoase Vecernii şi Utrenii se fac spre sărbători la biserici şi la mânăstiri, când se face şi slujba Litiei.

Ce trebuie să ştim despre Pavecerniţa?

Pavecerniţa este lauda cu care se încheie fiecare zi din viaţa noastră. Ea este de două feluri: Pavecerniţa Mică, ce se citeşte în tot cursul anului, şi Pavecerniţa Mare, ce se citeşte numai în Postul Mare, care este cu mult mai profundă; mai lungă şi plină de înţelesuri, de cântări şi de rugăciuni frumoase. Pavecerniţa Mică este formată din rugăciunile începătoare, trei psalmi 50, 69 şi 142, apoi Crezul, Doxologia,

câteva tropare şi două rugăciuni de încheiere, una către Maica Domnului, numită *Nepătată, neîntinată...* şi a doua către Mântuitorul *Şi ne dă nouă, Stăpâne...* Creştinii râvnitori ştiu pe de rost Pavecerniţa Mică şi, dacă n-o pot asculta la biserică, ori o citesc seara acasă după rugăciunile de seară, ori o rostesc pe de rost pe cale, când se întorc de la lucru.

Pavecerniţa Mare are psalmi mai mulţi şi câteva rugăciuni pline de umilinţă. Ea cuprinde şi două cântări frumoase care umilesc sufletul iubitor de Dumnezeu. Adică: *Cu noi este Dumnezeu, înţelegeţi neamuri şi vă plecaţi, căci cu noi este Dumnezeu',* şi la urmă: „Doamne al puterilor, fii cu noi, că pe altul afară de Tine ajutor întru necazuri nu avem, Doamne al puterilor, miluieşte-ne pre noi". Ambele cântări pătrund sufletul şi scot lacrimi de pocăinţă. Să le citim şi să le cântăm din Ceaslov, după râvnă şi după putere.

Ce datorii au credincioşii faţă de cele şapte Laude?

Să le citească în fiecare zi, seara şi dimineaţa, spre lauda lui Dumnezeu, cum fac creştinii bătrâni şi evlavioşi şi cum le citesc călugării prin mânăstiri. Laudele se găsesc scrise în Ceaslov şi în unele cărţi bogate în rugăciuni. Dacă nu au cărţi sau nu au timp, să înveţe trei psalmi pe de rost, sau măcar Psalmul 50 şi Crezul, şi să repete pentru fiecare Laudă de câte trei ori rugăciunile începătoare, psalmul 50, Crezul şi Cuvine-se cu adevărat... În felul acesta putem citi pe scurt cele şapte Laude, sau măcar părţi din ele, cum sunt Psalmii Utreniei, Laudele, Doxologia, Pavecerniţa Mică etc.

Deci să asculte Laudele la biserică, dacă iau parte la Sfintele slujbe în sărbători; ori să le citească acasă din Ceaslov, ori să le repete zilnic la lucru şi pe cale de trei ori pentru fiecare laudă, Tatăl nostru, Psalmul 50, Crezul şi ce mai ştiu pe de rost; ori să facă un număr de câte 20-30 de metanii sau închinăciuni pentru fiecare laudă, după obiceiul monahilor. Dacă nici acestea nu pot să facă, să zică măcar de câte 20-30 de ori pentru fiecare laudă rugăciunea minţii: *Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul.*

Să lăudăm, deci, pe Dumnezeu ziua şi noaptea, cum fac îngerii în cer şi creştinii evlavioşi pe pământ. Fiecare să se

roage cum poate, numai să se roage, decât să vorbească de rău pe aproapele, sau să glumească şi să piardă timpul la distracţii, la televizor şi la lucruri pământeşti.

Ce sunt acatistele şi paraclisele?

Acatistele sunt imnuri de laudă şi de bucurie ce se citesc în biserică şi în casele credincioşilor în cinstea Preasfintei Treimi, a Mântuitorului, a Maicii Domnului şi a marilor sfinţi din calendar. Acatistele au intrat în Cultul Ortodox abia la începutul secolului al VII-lea, prin primul acatist compus de patriarhul Serghie în cinstea Maicii Domnului, numit *Acatistul Bunei Vestiri.* După modelul acestui acatist, format din 12 condace şi 12 icoase, s-au compus până astăzi zeci de alte acatiste, unele intrate în cult şi în Ceaslov la toate ţările ortodoxe, altele folosite numai în ţările unde se află moaştele sfinţilor respectivi, cum sunt la noi Cuvioasa Paraschiva, Sfânta Muceniţă Filoteia, Sfântul Dimitrie cel Nou, Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica şi alţii. Paraclisele sunt rugăciuni de umilinţă prin care se cere ajutorul Maicii Domnului şi al sfinţilor care au moaşte pentru închinare. Ca şi acatistele, paraclisele sunt rugăciuni mai târzii care au intrat în cultul ortodox în ultimul mileniu. Între acestea, cele mai importante sunt două paraclise către Maica Domnului, unul în cinstea Sfântului Mormânt şi alte câteva în cinstea sfinţilor cu moaşte la noi.

Cum se citesc acatistele şi paraclisele şi care este folosul lor duhovnicesc?

Întrucât la noi credincioşii iubesc mult acatistele şi paraclisele, este de mare folos să lăudăm pe Dumnezeu şi pe sfinţi, citind zilnic Acatistul Preasfintei Treimi, sau Acatistul Mântuitorului, al Învierii, al sfinţilor şi mai ales al Bunei Vestiri şi al Sfintei Cruci. La fel, şi Paraclisul Maicii Domnului este bine să se citească în fiecare zi, mai ales seara sau la miezul nopţii, în timp ce acatistele se citesc dimineaţa sau când avem timp. Dar să nu uităm că, acasă, cea mai folositoare este citirea Psaltirii şi apoi rugăciunile din Ceaslov, iar când suntem la lucru sau la linişte, rugăciunea lui Iisus şi celelalte rugăciuni pe care le ştim pe de rost. De obicei se citeşte un acatist şi un paraclis pe zi. Iar când

cineva are un mare necaz şi o nehotărâre, se cere să citească timp de 40 de zile, seara sau noaptea, Paraclisul Maicii Domnului şi cu rugăciunile către Dumnezeu, îndată se împlineşte cererea şi dorinţa cea de folos.

D. SFÂNTA LITURGHIE

Ce este Sfânta Liturghie?

Sfânta Liturghie este cea mai înaltă rugăciune de laudă, de mulţumire şi de cerere pe care o aduce Biserica lui Dumnezeu pe pământ. Ea mai este numită şi cununa tuturor Laudelor ce se săvârşesc în sfintele biserici. Cuvântul „Liturghie" înseamnă „slujbă obştească", deoarece se face în comun pentru toată lumea care crede în adevăratul Dumnezeu. Sfânta Liturghie este jertfa nesângeroasă a Legii noi, creştine, pe care Domnul a desăvârşit-o prin jertfa Sa de pe Cruce, în locul Legii vechi cu jertfe sângeroase de animale, care nu puteau mântui pe oameni.

Când s-a întemeiat Sfânta Liturghie?

Sfânta Liturghie a fost întemeiată de Domnul nostru Iisus Hristos la Cina cea de Taină, când a mâncat împreună cu ucenicii Săi, căci luând pâinea, a mulţumit, a frânt-o şi a dat-o lor, zicând: *Luaţi, mâncaţi, acesta este trupul Meu, care se frânge pentru voi spre iertarea păcatelor.* Apoi, luând paharul cu vin şi mulţumind, le-a dat lor, zicând: *Beţi dintru*

acesta toţi, acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru voi și pentru mulţi se varsă, spre iertarea păcatelor (Matei 26, 26-28; Marcu 14, 22-24; Luca 22, 19-20). La urmă, Mântuitorul a dat Sfinţilor Apostoli această poruncă: *Faceţi aceasta întru pomenirea Mea!* (Luca 22, 19).

Deci, Sfânta Liturghie se săvârşeşte pe pământ, la porunca Domnului, din dragoste pentru El, şi pentru a ne aduce mereu aminte de viaţa, de cuvintele şi jertfa Lui de pe Sfânta Cruce. Dumnezeiasca Liturghie se săvârşeşte şi din nevoie, ştiind că fără Liturghie nu ne putem mântui, căci nu avem Preoţie, nu avem Sfânta Împărtăşanie şi nu avem viaţă întru noi. Nu ne putem uni cu Hristos fără jertfă liturgică şi ne pierdem sufletul.

Care este valoarea harică a Sfintei Liturghii?

Sfânta Liturghie repetă în întregime jertfa Mântuitorului de pe Crucea Golgotei pentru mântuirea lumii, dar în chip nesângeros. Jertfa sângeroasă a Fiului lui Dumnezeu a avut loc numai o dată, când a fost răstignit de bunăvoie. Iar de atunci, în amintirea jertfei de pe Cruce, se săvârşeşte zilnic Jertfa Liturgică în chip nesângeros şi mistic, când prin harul Duhului Sfânt pâinea şi vinul se prefac, pe Sfântul Altar, în Trupul şi Sângele Domnului, şi se dă celor vrednici spre iertare şi mântuire.

Sfânta Liturghie uneşte cerul cu pământul, pe îngeri şi pe sfinţi cu oamenii păcătoşi şi scoate multe suflete din iad. Prin jertfa liturgică Duhul Sfânt preface haric pâinea şi vinul în Trupul şi Sângele Domnului şi ajută cel mai mult la mântuirea oamenilor.

Cum trebuie să înţelegem porunca Domnului: „Faceţi aceasta întru pomenirea Mea”?

Prin lucrarea Sfântului Duh, Sfânta Liturghie păstrează vie în sufletele noastre pomenirea Domnului, dragostea şi învăţătura Lui cuprinse în Sfânta Evanghelie, în jertfa şi cuvintele Lui, din care ne hrănim şi prin care ne mântuim. Jertfa Mântuitorului săvârşită zilnic ne întăreşte în Duhul Sfânt şi păstrează dreapta credinţă în lume; ne uneşte în iubire, ne înfrăţeşte pe unii cu alţii, ne mângâie, ne dă speranţa mântuirii, ne îndeamnă şi pe noi la jertfă pentru Dumnezeu printr-o viaţă curată, creştinească. Astfel, Sfânta

Liturghie perpetuează până la sfârşitul lumii întreaga jertfă a Mântuitorului pentru noi şi ne îndeamnă la pocăinţă, la rugăciune, la biserică, la toată fapta bună, urmând întru toate Domnului.

Prin rugăciune, în general, şi prin Sfânta Liturghie, în special, Hristos Se apropie cel mai mult de inimile noastre, rămâne cu noi, vorbeşte cu noi, îl simţim în noi, îi auzim glasul care ne cheamă şi trăim zilnic în prezenţa Lui tainică. Prin Sfânta Liturghie, Hristos se află permanent în comuniune cu lumea, cu fiecare dintre credincioşi.

De ce are o atât de mare putere harică Sfânta Liturghie?

Pentru că este jertfă şi pentru că este rod al iubirii dumnezeieşti. Jertfa iubirii a mântuit lumea! Jertfa liturgică este cea mai mare jertfă a iubirii lui Dumnezeu pentru noi, care ni s-a oferit în dar. Căci tot ce se naşte cu jertfă, din jertfă şi iubire pentru Hristos, este veşnic viu, este fierbinte, curat, sfânt, dătător de viaţă. Altfel, nimic din ce facem pe pământ, dacă nu este jertfă, adică nu este făcut cu rugăciune, cu post, din inimă curată şi cu dragoste pentru Hristos nu durează, nu poate mântui, nu are plată la Dumnezeu. Jertfa ascunde în ea taina mântuirii noastre prin moarte şi înviere liturgică, mistică.

Este mântuire fără Sfânta Liturghie?

Fără Sfânta Liturghie nu este mântuire. Nu este nici Biserică, nici Preoţie, nici Sfântă Împărtăşanie fără Liturghie. Căci atât slujitorii Altarului, cât şi Trupul şi Sângele Domnului se sfinţesc numai în timpul Sfintei Liturghii. Apoi fără Liturghie nu se pot scoate sufletele din osânda iadului, căci cele mai mari rugăciuni de iertare a celor morţi se fac numai în cadrul Sfintei Liturghii, prin scoaterea de părticele şi prin rugăciunile de dezlegare care se fac acum. Iată ce mare rol are dumnezeiasca Liturghie! De aceea cei care în viaţă nu preţuiesc slujbele Bisericii şi nu participă regulat la Sfânta Liturghie, mai ales în sărbători, au slabă nădejde de mântuire, afară de cei care sunt greu bolnavi la pat.

Ce creştini nu au în cultul lor Sfânta Liturghie harică?

Creştinii protestanţi, calvini, unitarieni, precum şi toate sectele neoprotestante, baptişti, adventişti, penticostali şi evanghelişti, întrucât s-au rupt de Biserica lui Hristos şi au renunţat de bunăvoie la preoţia harică, nu au Sfânta Liturghie, nici cele şapte Sfinte Taine. De aceea nu pot avea nici harul mântuirii, până nu revin în sânul Bisericii apostolice, singura care ne asigură mântuirea sufletului.

Este şi o altă liturghie mistică, pe lângă Liturghia harică din biserică?

Mai este o liturghie tainică pe care o săvârşim în inimă fiecare — liturghia rugăciunii. Aceasta se săvârşeşte în inima creştinilor care dobândesc rugăciunea harică, numită rugăciunea inimii, cea mai înaltă rugăciune individuală, la care ajung foarte puţini în viaţă, mai ales călugării sihaştri şi marii asceţi. Semn că cineva a dobândit această rugăciune mistică este o mare bucurie dumnezeiască, unită cu adânc de iubire pentru toată zidirea şi izvor nesecat de lacrimi care ard şi spală toată întinăciunea păcatelor.

Câte feluri de Liturghii are Biserica Ortodoxă?

În Biserica Ortodoxă se săvârşesc trei feluri de Liturghii şi anume:

a) *Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur,* care se săvârşeşte aproape în tot timpul anului, afară de Postul Mare şi unele Duminici şi sărbători. Aceasta este Liturghia cea mai cunoscută de credincioşi, fiind o prescurtare a Liturghiei Sfântului Vasile cel Mare, făcută de Sfântul Ioan Gură de Aur, din care pricină îi poartă şi numele;

b) *Liturghia Sfântului Vasile cel Mare,* mai lungă decât prima, care se săvârşeşte de zece ori pe an, în primele cinci Duminici ale Postului Mare, în Joia şi Sâmbăta Mare, la 1 Ianuarie şi în ajunul Naşterii şi Botezului Domnului. Această Liturghie este o prescurtare a Liturghiei Sfântului Apostol Iacob, cea mai veche liturghie creştină din secolul întâi;

c) *Liturghia înainte sfinţită a Sfântului Grigorie Dialogul,* care se săvârşeşte în tot Postul Mare de luni până vineri, mai ales la mânăstiri şi catedrale episcopale. Este cea

mai scurtă liturghie, şi este unită cu slujba Ceasurilor, Obedniţa şi Vecernia.

Cine poate săvârşi dumnezeiasca Liturghie?

Numai preoţii şi episcopii hirotoniţi canonic, care au preoţie lucrătoare, ajutaţi de diaconi. Preoţii şi episcopii hirotoniţi necanonic, sau caterisiţi de Biserică pentru unele abateri grave, nu pot săvârşi dumnezeiasca Liturghie, iar slujbele săvârşite de ei sunt nelucrătoare, fiind lipsite de harul Duhului Sfânt.

Ce alţi clerici nu pot săvârşi Sfânta Liturghie în Biserica Ortodoxă?

În afară de preoţii şi diaconii caterisiţi, nu pot săvârşi Sfânta Liturghie niciodată preoţii căsătoriţi a doua oară sau cu soţii care nu sunt ortodoxe, preoţii de altă religie, preoţii care s-au lepădat de dreapta credinţă ortodoxă, cei bolnavi mintal şi preoţii opriţi de cele sfinte, de episcopi şi duhovnici pentru un timp, până îşi împlinesc canonul dat, după care li se dă din nou preoţia lucrătoare. Cei care îndrăznesc, fiind opriţi de cele sfinte, săvârşesc păcat de moarte şi trebuie să se spovedească numai la episcop şi să primească un aspru canon.

Preoţii şi episcopii pot săvârşi două Sfinte Liturghii în aceeaşi zi şi în aceeaşi biserică?

Niciun preot sau episcop ortodox nu poate săvârşi două Sfinte Liturghii în aceeaşi zi şi pe acelaşi sfânt altar, pentru că Mântuitorul s-a răstignit numai o dată pe cruce pentru noi. Dacă o biserică are două sau trei altare, se pot face două liturghii în aceeaşi zi, dar de preoţi diferiţi, pe altare diferite şi cu sfinte vase diferite.

Care este timpul rânduit pentru săvârşirea Sfintei Liturghii?

Întrucât Sfânta Liturghie ne reaminteşte viaţa, patimile, moartea şi Învierea Domnului, ea se săvârşea odinioară, precum şi astăzi se săvârşeşte la Mormântul Domnului, cam la ora când a înviat Mântuitorul din mormânt, adică pe la orele două după miezul nopţii. În Sfântul Munte

se săvârşeşte Sfânta Liturghie imediat după Utrenia de miezul nopţii, adică între orele 3-5. Tot aşa se săvârşea şi la noi Sfânta Liturghie în secolele trecute, ca la Ierusalim şi Muntele Athos. Dar de aproape două secole, de când lumea vine tot mai numeroasă la biserici şi mânăstiri, Sfânta Liturghie se săvârşeşte dimineaţa, până la amiază. Afară de unele excepţii, Liturghia nu se săvârşeşte niciodată după-amiază sau seara.

Unde anume se săvârşeşte Sfânta Liturghie?

Liturghia Ortodoxă se săvârşeşte numai în biserici ortodoxe, sfinţite canonic de episcopi. În zilele de hram, când vine lume multă la biserici, cu binecuvântarea episcopului respectiv, se poate săvârşi dumnezeiasca Liturghie şi afară, la loc cu totul curat, pe un altar anume pregătit, pe care trebuie să fie întotdeauna Sfântul Antimis. Fără Antimis nu se poate săvârşi niciodată şi nicăieri Sfânta Liturghie.

Care sunt condiţiile obligatorii de pregătire ale preotului şi diaconului pentru săvârşirea Sfintei Liturghii?

Să aibă preoţie şi diaconie lucrătoare, adică să nu fie caterisiţi, nici opriţi de episcop şi duhovnic de la săvârşirea celor sfinte; să fie spovediţi înainte cu o zi sau două la duhovnicii lor; să nu fie certaţi cu nimeni şi să ierte din inimă pe cei care le-au greşit; să facă Vecernia în ajunul sfintelor sărbători şi să-şi citească toate rugăciunile rânduite pentru Sfânta Împărtăşanie; să ţină curăţenie cu soţia cel puţin trei zile înainte de Sfânta Liturghie, să nu fumeze deloc, nici să fie beţivi şi răzbunători; să nu mănânce seara până a doua zi, să-şi pregătească din timp predica zilei, să fie profund pătrunşi de credinţă şi evlavie pentru Sfânta Liturghie și să poarte permanent haină preoţească, cum se cuvine slujitorilor adevăraţi ai Bisericii lui Hristos.

Ce trebuie să facă preotul care este bolnav sau se simte nevrednic de Sfânta Liturghie?

Să rânduiască alt preot ca să slujească în locul lui şi să urmeze sfatul episcopului şi duhovnicului său.

Cum trebuie să săvârşească preotul Sfânta Liturghie şi toate sfintele slujbe?

Să vină la timp la Sfânta biserică, adică nici prea devreme, nici prea târziu; să slujească cu mare evlavie şi cutremur dumnezeiasca Liturghie, ştiind că nici îngerii din cer nu pot să săvârşească această Jertfă pe care o săvârşesc oamenii pe pământ; să nu se grăbească la slujbă, să scoată din timp părticele pentru credincioşi la vii şi la morţi, ca să nu fie nevoit să ia pomelnice şi să vorbească cu oamenii după ce dă binecuvântare de Sfânta Liturghie; să citească şi să cânte clar toate ecteniile şi rugăciunile Sfintei Liturghii, precum şi Sfânta Evanghelie şi predica zilei, ca să înţeleagă bine fiecare credincios. Să pomenească la proscomidie pe toţi credincioşii din parohia sa, chiar dacă nu sunt prezenţi la biserică, sau nu au bani pentru liturghii, mai ales pe cei bătrâni, bolnavi, orfani, văduve şi săraci; pe mamele care nasc şi pe cei ce sunt la spitale, la armată şi în călătorie. Căci dacă Dumnezeu se jertfeşte tainic din dragoste pentru noi, şi noi trebuie să ne jertfim şi să ne rugăm din dragoste unii pentru alţii.

Cum trebuie să se pregătească credincioşii pentru a participa cu folos la Sfânta Liturghie?

Mai înainte cu două sau trei zile să ţină desăvârşită curăţenie trupească şi sufletească, în casele lor; să se împace cu cei ai casei şi cu toţi oamenii, iertând şi cerându-şi iertare unii de la alţii, ştiind că cei certaţi nu pot intra în biserică, nu pot zice Tatăl nostru, nici nu pot da slujbe cu părticele la Sfântul Altar. Să facă din timp curăţenie în casele lor, să se spele şi să se îmbrace cuviincios, căci altfel nu pot lua parte la Sfânta Liturghie; să se deştepte din timp Duminica şi de sărbători, ca să poată veni la biserică cu pomelnicul şi prescurile înainte de începerea Sfintei Liturghii, pentru a-i scoate părticele la proscomidie; să ia şi pe copiii lor la biserică şi să-i înveţe de mici cum să se închine, cum să facă Sfânta Cruce şi cum să asculte dumnezeiasca slujbă.

Care dintre mireni nu au voie să participe la Sfânta Liturghie?

Nu pot participa la Sfânta Liturghie şi la nicio altă slujbă creştinii care s-au lepădat cu totul de Dumnezeu şi s-au

făcut atei, adică fără Dumnezeu; cei ce s-au lepădat de credinţa şi Biserica Ortodoxă şi s-au făcut sectanţi sau păgâni; cei ce nu sunt cununaţi la preot şi trăiesc în desfrânări cu soţi sau soţii de altă lege; cei ce urăsc de moarte pe semenii şi rudele lor şi nu vor nicidecum să-i ierte; cei ce nu ţin curăţenie trupească nici măcar două zile înainte de Duminici şi sărbători; cei ce fac grele păcate strigătoare la cer şi nu le-au spovedit, nici părăsit, cum sunt: avortul, sodomia, beţia, furtul, vrăjitoria, înjurăturile etc. Toţi aceştia nu au voie să participe la slujbele Bisericii, şi mai ales la Sfânta Liturghie, nici nu li se pot scoate părticele la Sfântul Altar, deoarece ei singuri s-au despărţit de Hristos de bunăvoie şi nu vor să părăsească păcatele, nici să se pocăiască. Iar dacă se căiesc şi se întorc la Dumnezeu, să vină la biserică şi să urmeze sfatul duhovnicului lor.

Ce daruri pot aduce credincioşii la biserică, mai ales la Sfânta Liturghie?

Cel mai important dar pentru Sfântul Altar este însăşi prezenţa credincioşilor cu credinţă şi evlavie la Sfânta Liturghie şi la toate celelalte slujbe ce se fac în casa Domnului. Iar dintre darurile liturgice, necesare cultului divin, sunt: prescurile, de obicei câte cinci bucăţi, din care se scot părticelele; apoi, vin curat pentru Liturghie, tămâie curată, dacă este, lumânări de ceară pentru Sfântul Altar şi untdelemn pentru candele. Aceste daruri sunt benevole şi se aduc împreună cu pomelnicul de vii şi morţi ai fiecărei familii, fie din ajun, fie dimineaţa, în duminici şi sărbători, ca să poată scoate preotul părticele la timp. Cei ce aduc daruri şi pomelnice mai târziu, vor fi pomeniţi la Liturghie în ziua următoare. Iar săracii, bolnavii, văduvele şi cei ce nu pot să dea daruri şi slujbe la biserică, trebuie să fie pomeniţi gratuit de preoţi, după cuvântul Mântuitorului care zice: „În dar aţi luat, în dar să daţi” (Matei 10, 8). De aceea, preoţii care pun preţ pe slujbe şi nu pomenesc decât pe cei ce aduc daruri la Altar fac păcat de moarte şi sunt vrednici de osândă.

Alte daruri pentru Sfânta Biserică sunt cele cunoscute: flori pentru sfintele icoane, busuioc pentru Sfânta Cruce și pentru agheasmă, făină curată de grâu pentru prescuri, icoane noi pictate, sfinte vase din metal ales pentru slujbă,

veşminte pentru preoţi, perdele pentru icoana Maicii Domnului, acoperăminte pentru Sfânta Masă şi iconostas, prosoape pentru şters icoanele, ştergare la iconostas – cum este obiceiul în Ardeal– , covoare pentru aşternut în biserică, clopote şi alte daruri, ca şi prinoase pentru sufletele celor răposaţi. Toate trebuie date preotului ca să le sfinţească şi să le dea cuvenita întrebuinţare. Darurile ce se aduc la biserică trebuie să fie curate, mai ales vinul, prescurile şi untdelemnul şi din osteneală proprie, iar nu din furat. Apoi să fie date din dragoste şi evlavie pentru casa Domnului, iar nu din mândrie, ca să fie văzuţi şi lăudaţi de oameni.

Cine poate face prescuri pentru biserică?

Prescurile pentru biserică se fac fie de călugări şi maici din mânăstiri, fie de credincioase văduve şi cu totul curate, anume alese şi rânduite de preoţi dintre cele mai evlavioase din sate şi oraşe care vin la biserică regulat, care trăiesc în feciorie sau curăţie de mulţi ani, care se roagă mult şi sunt blânde şi smerite. În niciun caz nu pot face prescuri femei tinere cu bărbat şi copii, sau cele care sunt în vrajbă, în ură şi în proces cu cineva.

De asemenea, făina pentru prescuri să fie din grâu curat, neamestecat cu altfel de boabe. Unii spală grâul, îl usucă şi îl macină cu grijă, iar aluatul îl fac cu maia specială, ca la mânăstiri, nu cu drojdie, ca la pâine; apoi coc aluatul în tăvi curate şi în cuptor numai pentru prescuri, nu în aceleaşi tăvi şi în acelaşi cuptor în care coc pâine şi de toate, că este păcat; iar cel ce face prescuri trebuie să postească toată ziua, până se coc prescurile, să aibă o candelă aprinsă în prescurărie şi tot timpul să se roage, să tacă şi să laude pe Dumnezeu, ca şi cum ar fi în biserică. Toate să le facă cu binecuvântarea preotului şi duhovnicului său şi nu va greşi niciodată. Iar dacă nu este mulţumit, să întrebe pe preoţii bătrâni de la mânăstiri.

Care sunt persoanele care ajută pe preot la Sfânta Liturghie?

Prima şi cea mai importantă persoană este cântăreţul bisericii. Cântăreţul sau „dascălul” unei biserici, cum este numit în Moldova, sau „cantorul”, cum este numit în

Transilvania, este cel dintâi colaborator al preotului în parohie. El trebuie să aibă două mari calităţi: să ducă viaţă creştinească exemplară şi să fie un bun cântăreţ. Adică să fie credincios, să aibă familie model în sat şi să slujească Biserica lui Hristos nu pentru bani, ci din dragoste şi râvnă pentru Dumnezeu. Cântăreţul trebuie să asculte de preot şi să fie în cele mai bune relaţii duhovniceşti cu el şi cu credincioşii. Să vină cel dintâi la biserică, să citească cu evlavie şi fără grabă; să cânte frumos la strană, să înveţe pe copii, pe tineri şi pe enoriaşi, bărbaţi şi femei, să citească, să cânte în cor şi să ajute la întreţinerea bisericii cu prezenţa, cu osteneala şi cu dragostea lor. Un cântăreţ bun adună pe credincioşi la biserică, iar unul slab în credinţă şi iubitor de laudă şi de bani, îi îndepărtează.

A doua persoană care ajută pe preot este paracliserul sau îngrijitorul bisericii, numit în Moldova „eclesiarh” sau, popular, „crâsiac”, iar în Ardeal „crâsnic”, „curator” sau „făt”. Paracliserul pregăteşte cele necesare preotului pentru slujbă, adică veşminte, prescuri, vin, lumânări şi tămâie. El pregăteşte cădelniţa, aprinde candelele, face curăţenie în biserică şi în Sfântul Altar, afară de Sfânta Masă şi de Proscomidie cu Sfintele Vase, pe care le curăţă numai preotul cu epitrahilul pe piept. Paracliserul trage clopotele, pregăteşte anafora, litia, sfeşnicele, icoanele şi răspunde de ordinea şi curăţenia întregii biserici, a cimitirului şi a curţii din afară. El trebuie să fie ales dintre cei mai evlavioşi creştini din sat, să fie văduv sau să trăiască în curăţenie cu soţia şi să fie cu mare frică de Dumnezeu. El trebuie să asculte în toate de preot, apoi de cântăreţ şi de consiliul parohial.

În unele parohii mai mari este şi un creştin clopotar, care trage la timp clopotele, în sărbători, la înmormântări, la vecernie şi în timp de primejdie. El toacă şi face curăţenie în curtea bisericii şi în cimitir. Ultimul colaborator al preotului este responsabilul cu pangarul, la care trebuie amintit şi consiliul parohial format din cei mai buni creştini din sat.

Din câte părţi se compune slujba Sfintei Liturghii?

Sfânta Liturghie se compune din două părţi principale,

şi anume:

1. *Proscomidia,* sau partea pregătitoare, care se săvârşeşte dimineaţă în taină;

2. *Liturghia propriu-zisă,* care se săvârşeşte în auzul tuturor. Aceasta este formată şi ea din două părţi:

a) *Liturghia catehumenilor,* care începe de la binecuvântarea de Liturghie până la ectenia celor chemaţi, înainte de Heruvic;

b) *Liturghia credincioşilor,* care începe de la ectenia celor chemaţi până la sfârşit.

Ce este Proscomidia şi cum se face?

Este slujba de taină pe care o face preotul dimineaţa, în partea de nord a Altarului, când pregăteşte şi pune înaintea Domnului cinstitele daruri pentru jertfă – adică prescurile şi vinul – , pe care le aşază după o rânduială specială pe sfintele vase şi scoate părticele la vii şi adormiţi.

Din cele cinci prescuri, preotul scoate următoarele feluri de părticele: din prima prescură, care închipuie pe Maica Domnului, scoate un miez pătrat mare, numit „Agneţ", cuvânt grecesc care înseamnă „miel", „miel de jertfă". Agneţul închipuie trupul Domnului nostru Iisus Hristos luat din Fecioara Maria, care se va preface la urmă cu adevărat în Trupul cel mântuitor. Agneţul pregătit se aşază pe un disc aurit din metal, care simbolizează ieslea din Betleem, Crucea de pe Golgota şi Mormântul Domnului şi este împuns cu copia, zicând: „Şi unul din ostaşi cu suliţa coasta a împuns". Apoi toarnă vin şi apă în Sfântul Potir, le binecuvântează şi zice: „Binecuvântată este amestecarea Sfintelor Tale, totdeauna, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin".

Din a doua prescură se scoate o părticică mai mică, în numele Maicii Domnului, şi se aşază pe disc, în partea dreaptă a agneţului, şi zice: „De faţă a stat împărăteasa, de-a dreapta Ta, în haină aurită îmbrăcată şi preaînfrumuseţată".

Din a treia prescură se scot nouă părticele mici, în numele celor nouă cete îngereşti şi al tuturor sfinţilor, şi se aşază câte trei în rând, în partea stângă a agneţului. Din a patra prescură se scot două părticele mai mari, una pentru episcopul locului şi alta pentru popor. Apoi se scot părticele foarte mici, numite „miride", pentru ctitori, binefăcători,

bolnavi şi pentru toţi cei vii care au pomelnice la biserică, şi se aşază în partea dreaptă, sub agneţ. Aici preotul pomeneşte pe toţi cei vii ai parohiei, credincioşi, binefăcători, ctitori, bolnavi, călători, după rânduială, şi toate pomelnicele la vii.

Din ultima prescură se scoate o părticică mai mare pentru ctitorii morţi şi alte părticele mici pentru toţi cei răposaţi ai parohiei ctitori, binefăcători, donatori şi membrii familiilor care au răposat pentru care se face pomenire. Aceste miride sau părticele mici se pun pe disc, în partea stângă, sub agneţ.

După ce se scot părticele speciale pentru tot felul de cereri, se rostesc mai multe rugăciuni, de încheiere, se tămâiază Sfintele Daruri, se acoperă cu acoperăminte speciale şi stau la Proscomidie până la Heruvic.

Care este valoarea mistică a Proscomidiei?

La Proscomidie se pregăteşte marea jertfă liturgică nesângeroasă a Fiului lui Dumnezeu pentru mântuirea lumii. Aici, sub chipul părticelelor de pâine, se aşază în jurul Mielului Hristos, adică în jurul Sfântului Agneţ, toate cetele cereşti şi cele pământeşti, adică toţi sfinţii şi îngerii din cer cu toţi creştinii vii şi adormiţi pe pământ în nădejdea învierii, care sunt pomeniţi la Proscomidie. Întâi este prezentă Maica Domnului, împărăteasa cerului şi a pământului, care stă de-a dreapta Preasfintei Treimi, urmată de cele nouă cete îngereşti şi de ceata Apostolilor, a Prorocilor, a Mucenicilor, a Cuvioşilor, a drepţilor şi de cetele cereşti ale ierarhilor, ale creştinilor dreptmăritori şi sufletele celor răposaţi, ctitori, păstori, părinţi şi fraţi ai noştri plecaţi spre Domnul.

Toţi sunt prezenţi, prin Sfânta Liturghie, în jurul Mântuitorului nostru Iisus Hristos, din clipa când sunt pomeniţi la Proscomidie. Cerul, cu toţi sfinţii lui, şi pământul, cu toţi creştinii ortodocşi, sănătoşi şi bolnavi, buni şi păcătoşi, ca şi cei adormiţi, fraţi ai noştri răposaţi în dreapta credinţă, pregătiţi sau chiar nepregătiţi, toţi se adună, văzut şi nevăzut, în biserică, în timpul Sfintei Liturghii. Şi această adunare se face chiar din timpul Proscomidiei, prin scoaterea de părticele și prin rugăciunile pregătitoare. Iată ce mare valoare au Proscomidia şi întreaga Sfântă Liturghie! O adunare mistică mai mare, de sfinţi şi păcătoşi, de la cei din

cer şi de pe pământ, până la cei din iad, nu este alta, decât numai Judecata cea de apoi.

De aceea, mare grijă trebuie să aibă creştinii din sate şi oraşe ca la orice Sfântă Liturghie să fie pomeniţi la Proscomidie şi să li se scoată părticele, pentru ei, pentru toţi ai casei lor, vii şi răposaţi, că nu avem alt ajutor şi nu putem face ceva mai mult pentru noi şi pentru cei răposaţi, decât să fie pomeniţi regulat la Sfântă Liturghie, un timp cât mai îndelungat.

Pe cine poate pomeni preotul la Proscomidie?

Dintre cei vii, poate pomeni şi scoate părticele pentru toţi creştinii ortodocşi care frecventează regulat biserica şi sunt cununaţi la preot, care nu înjură de cele sfinte şi sunt împăcaţi cu toţi oamenii, adică nu urăsc, nici nu au judecată cu cineva, care se spovedesc regulat la preot şi nu merg la adunări sectare. Iar dintre cei răposaţi poate pomeni pe cei ce au decedat în credinţa ortodoxă, care au fost spovediţi, împărtăşiţi şi împăcaţi cu toţi oamenii.

Pe cine nu poate pomeni preotul la Proscomidie?

Dintre cei în viaţă, nu se pot scoate părticele, nici nu pot fi pomeniţi la Sfântă Liturghie ateii, apostaţii, adică cei ce s-au lepădat cu totul de credinţa în Dumnezeu, vrăjitorii, fermecătorii, sectanţii de orice fel, catolicii, armenii, păgânii, adică cei ce nu cred în Hristos, cum sunt mahomedanii şi iudeii. Nu pot fi pomeniţi cei ce trăiesc în concubinaj, adică nu sunt cununaţi la biserică, cei ce îşi ucid copiii şi nu se pocăiesc, şi care nu se spovedesc din copilărie şi se află în cumplite păcate trupeşti şi sufleteşti. Pe unii dintre aceştia îi pomeneşte Biserica numai la litie şi la acatist, pentru mângâierea familiei.

Dintre cei morţi, Biserica nu poate pomeni pe atei, pe cei ce refuză Sfintele Taine, pe cei ce au murit în orice fel de secte, pe cei ce s-au sinucis pe orice cale, fiind sănătoşi la minte, pe femeile care au murit din cauza avortului, pe cei ce au murit în păcate grele şi nu s-au spovedit până la moarte; pe cei ce au trăit în îndoială de credinţă, în ură şi judecăţi şi au murit neîmpăcaţi şi fără pocăinţă, pe cei ce au hulit şi au înjurat pe Dumnezeu până la moarte, pe cei ce au făcut

vrăjitorie în viaţă cerând ajutorul diavolului, şi au murit în acest greu păcat. Toţi aceştia nu pot fi pomeniţi la Sfânta Liturghie.

Ce slujbe se fac în biserică, în timpul Proscomidiei?

În timpul Proscomidiei, care se face între orele 7 şi 9 dimineaţa, la sate şi oraşe se cântă slujba Utreniei, apoi se citesc Ceasurile şi acatistul. La acatist se pomenesc cei care au unele cereri speciale. La mânăstiri Utrenia se face seara spre sărbători şi se numeşte *priveghere,* iar în timpul Proscomidiei se citeşte slujba acatistului şi Ceasurile. Apoi începe Sfânta Liturghie.

Când trebuie să vină credincioşii la Sfânta Liturghie?

În fiecare Duminică şi sărbătoare, şi peste săptămână când pot şi au nevoie pentru casa şi sufletul lor, credincioşii sunt datori să meargă la biserică din timp până la ora 9 cel târziu, să se roage, să se închine, să ceară sfatul şi binecuvântarea preotului şi, mai ales, să fie pomeniţi la Proscomidie şi să asculte Sfânta Liturghie. Dacă nu pot veni toţi din casă, să vină măcar unul din soţi cu copiii, ori copiii singuri, iar la nevoie, măcar unul sau doi din casă, ca să vorbească cu Hristos la biserică şi să fie pomeniţi la Proscomidie. Prin aceasta se sfinţeşte casa, se liniştesc ispitele, se izgonesc patimile şi vine Hristos în acea casă. Iar dacă nu vine nimeni din casă la Sfânta liturghie, mai ales în sărbători, casa aceea este lipsită de binecuvântare, cei din casă sunt loviţi de ispite grele, de boli, de patimi, de sărăcie şi nu au mulţumire sufletească, pentru că au refuzat să se întâlnească şi să vorbească cu Hristos, au refuzat să laude pe Domnul şi Mântuitorul lumii.

Cum trebuie să se îmbrace şi să stea credincioşii la Sfânta Liturghie?

La Sfânta Liturghie trebuie să vină tot satul: copii, tineri, studenţi, ţărani, intelectuali, bătrâni, toţi cei sănătoşi care iubesc pe Hristos. Însă sunt datori să se îmbrace

cuviincios. Femeile să nu vină la biserică în haine bărbăteşti, nici cu feţele şi unghiile vopsite, nici cu capul descoperit şi cu haine scurte, după moda de astăzi, că mânie pe Dumnezeu şi pe Maica Domnului, smintesc pe copii şi pe bărbaţi şi întristează pe sfinţii îngeri. La Sfânta Liturghie să vină toţi la timp, cât de dimineaţă, ca să asculte slujba Utreniei, mai ales cei vârstnici. Iar cei ce au copii mici sau bolnavi, sau vin de departe, să fie în biserică înainte de începerea Sfintei Liturghii, ca să aibă timp să se închine la icoane şi să dea pomelnicul şi darurile aduse la Sfântul Altar.

Dacă cineva a întârziat la biserică şi vine după începerea Sfintei Liturghii, nu este bine să se închine la icoane, nici să dea slujbă la Altar, ci să stea deoparte şi să asculte slujba până la urmă, ca să nu tulbure liniştea celorlalţi; iar când merge la anaforă, atunci se poate închina. Altfel face sminteală, care este un greu păcat.

Ce rugăciuni trebuie să spună credincioşii când merg la biserică?

Când ies din casă este bine să rostească de trei ori *Tatăl nostru*, iar pe cale până la biserică să rostească de mai multe ori *Psalmul* 50 şi *Crezul.* Când ajung în faţa uşii de intrare, să facă trei închinăciuni, rostind de trei ori rugăciunea: *Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, slavă Ţie.*

Când intră în biserică, să spună această rugăciune pe care o rostea şi prorocul David: Intra-voi în casa Ta, închina-mă-voi în biserica Ta cea sfântă, întru frica Ta, Doamne, povăţuieşte-mă întru dreptatea Ta, pentru vrăjmaşii mei, îndreptează înaintea Ta calea mea.

Apoi se închină la icoana Mântuitorului şi face trei metanii, dacă nu este Duminică, sau trei închinăciuni şi zice Tatăl nostru sau această rugăciune: Preacuratului Tău chip ne închinăm, Bunule, cerând iertare greşelilor noastre, Hristoase Dumnezeule; că de voie ai binevoit a Te sui cu trupul pe Cruce, ca să scapi din robia vrăjmaşului pe cei ce i-ai zidit. Pentru aceasta, cu mulţumire strigăm Ţie: Toate le-ai umplut de bucurie, Mântuitorul nostru, Cel ce ai venit să mântuieşti lumea.

La icoana Maicii Domnului se fac la fel trei metanii sau trei închinăciuni, două înainte şi una după ce se sărută

icoana, şi se rosteşte fie Apără-mă Doamnă, fie Cuvine-se cu adevărat; cei care ştiu pe de rost zic: Ceea ce eşti izvorul milei, învredniceşte-ne pe noi milostivirii, Născătoare de Dumnezeu; caută spre poporul cel păcătos; arată, precum de-a pururea, puterea ta, că întru tine nădăjduind, strigăm ţie: Bucură-te, ca şi oarecând Gavriil, mai-marele voievod al celor fără de trup. Când se închină la Sfânta Cruce, zice de trei ori această scurtă rugăciune: Crucii Tale ne închinăm, Hristoase, şi sfântă învierea Ta o lăudăm şi o mărim. Iar când se închină la icoana hramului sau a vreunui sfânt, zice, fie troparul sfântului, fie această scurtă rugăciune: Sfinte (Numele), roagă-te lui Dumnezeu pentru mine păcătosul!

După ce se închină la icoane şi dă darul şi pomelnicul la Altar, fiecare creştin trebuie să stea la locul lui şi să asculte cu evlavie sfânta slujbă.

Cum trebuie să asculte credincioşii Sfânta Liturghie?

Întrucât biserica este cer duhovnicesc, iar în timpul Sfintei Liturghii este de faţă însuşi Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii, cu Maica Domnului, cu toţi sfinţii şi îngerii din cer, credincioşii trebuie să stea în biserică, la Sfânta Liturghie, cum stau îngerii în faţa tronului Preasfintei Treimi. Adică să stea cu smerenie, în linişte şi tăcere, cu rugăciune şi lacrimi, îmbrăcaţi cuviincios, cu feţele senine, cu inimile pline de bucuria Duhului Sfânt, cu căinţă pentru păcatele făcute şi cu mare nădejde de mântuire.

Nimeni să nu intre tulburat în biserică, nimeni să nu fie certat cu cineva pentru cele pământeşti, nimeni să nu se gândească acasă, la copii, la vite, la mâncare, la cele trecătoare. Două ore, cât ţine Sfânta Liturghie, stăm numai cu Hristos, ne gândim numai la Hristos, vorbim numai de Hristos! Oare cu câtă atenţie nu stau oamenii azi la film, la sport, la muzică, la televizor? Atunci cu cât mai mare atenţie, cu câtă frică şi bucurie, cu câtă credinţă şi evlavie nu se cade să stăm de vorbă cu Hristos, Care vine să Se jertfească în timpul Sfintei Liturghii pe Sfânta Masă pentru noi? Cerul se coboară acum pe pământ în biserică şi noi să lipsim de la Sfânta Liturghie? Domnul vine să se jertfească din nou pentru noi şi noi mergem la vândut şi cumpărat? Maica Domnului cu

toţi sfinţii sunt prezenţi în biserică şi ascultă dumnezeiasca Liturghie iar noi dormim, ne ducem în plimbare, la nunţi sau la mâncat şi la băut? Să nu facem un păcat aşa de mare ca acesta, ca să nu ne ajungă pedeapsa lui Dumnezeu!

Când începe Liturghia propriu-zisă?

După terminarea Proscomidiei, a Utreniei şi acatistului, preotul face sfârşitul acestei slujbe şi dă binecuvântare solemnă de începere a Liturghiei propriu-zise, făcând cu sfânta Evanghelie semnul crucii pe Sfântul Antimis şi zicând: *Binecuvântată este împărăţia Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.* Din clipa aceasta încetează orice mişcare în biserică, închinarea pe la sfintele icoane, darea pomelnicelor, ieşirea afară, privirea cu ochii dintr-o parte în alta şi împrăştierea minţii la grijile cele pământeşti.

De ce se numeşte prima parte a Sfintei Liturghii „Liturghia celor chemați”?

Liturghia celor chemaţi începe de la binecuvântarea de Liturghie şi ţine până la ieşirea cu Sfintele Daruri. Se numeşte aşa, căci la început luau parte la această liturghie și cei ce credeau în Hristos, dar nu erau încă botezaţi. Iar când preotul zicea: *Cei chemaţi ieşiţi...,* ei părăseau biserica şi stăteau afară până primeau botezul.

Aşa ar trebui să iasă afară din biserică, înainte de sfinţirea Sfintelor Daruri, toţi creştinii care vin la biserică certaţi, care nu vor să se împace cu aproapele, care trăiesc în desfrânare şi concubinaj, care au judecăţi, care nu sunt spovediți de mult timp, care avortează copii şi care au pe conştiinţă păcate grele şi nu s-au pocăit de ele. Ei pot să asculte slujba numai până la ieşirea cu Sfintele Daruri, apoi să se retragă la uşa bisericii, în pridvor sau chiar în curtea bisericii şi acolo să se căiască pentru păcatele făcute. Iar dacă se spovedesc cu căinţă şi părăsesc păcatele, să stea la biserică cu toată evlavia până la urmă şi să facă tot canonul dat de preot, că sunt iertaţi de Dumnezeu. Spovedania şi căinţa sunt numite „al doilea botez”. Numai aşa se cade să venim la biserică.

Care sunt părţile principale ale Sfintei Liturghii de la binecuvântare până la ieşirea cu Sfintele Daruri şi ce trebuie să facem în aceste momente?

a. *Ectenia mare.* După binecuvântare se zice ectenia mare, când preotul se roagă pentru vii şi răposaţi, pentru Biserică, pentru popor, pentru bolnavi şi călători, pentru cei din necazuri, pentru toţi oamenii pământului. Acum şi noi trebuie să urmărim această ectenie şi să ne rugăm pentru Biserica lui Hristos, pentru țară şi popor, ca să ne dea Dumnezeu păstori buni şi conducători credincioşi; să ne rugăm pentru cei ce călătoresc din casa noastră, pentru cei ce sunt bolnavi acasă şi la spitale, pentru cei ce ne urăsc sau ne-au făcut bine, pentru cei răposaţi şi pentru toţi fraţii, părinţii şi fiii noştri care au nevoie de mila şi ajutorul lui Dumnezeu.

b. *Fericirile.* După ectenia mare se cântă doi psalmi, adică psalmul 102 şi 145, cu două ectenii mici. Apoi se cântă cele nouă Fericiri, care formează nouă trepte ale desăvârşirii creştine. Să le rostim şi noi în taină, să le învăţăm pe de rost, să le cântăm cu corul din biserică şi să ne silim a ne face părtaşi acestor dumnezeieşti fericiri. Că cine se smereşte şi îşi plânge păcatele, cine este blând şi râvnitor pentru poruncile lui Dumnezeu, cine este milostiv, făcător de pace şi are inima curată şi cine rabdă cu bărbăţie toate ocările şi necazurile vieţii, numai acela poate fi fericit pe pământ şi în cer, numai acela poate vedea pe Dumnezeu şi poate moşteni împărăţia cerurilor. Altă cale spre veşnicie şi fericire nu este, decât numai aceasta pe care ne-a descoperit-o Fiul lui Dumnezeu.

c. *Vohodul cel mic.* Al treilea moment principal după Fericiri este Vohodul mic, adică ieşirea preotului cu Sfânta Evanghelie în mijlocul bisericii, când cântăm cu toţii această cântare: *Veniţi să ne închinăm şi să cădem la Hristos. Mântuieşte-ne pe noi, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce ai înviat din morţi, pe noi cei ce-Ţi cântăm Ţie, Aliluia.* Acum toţi cei din biserică, împreună cu sfinţii şi îngerii care sunt de faţă nevăzuţi, cântă şi slăvesc pe Hristos, Mântuitorul lumii, stând în genunchi sau plecându-şi capetele şi mâinile la pământ, în semn de adorare şi evlavie. Preotul închipuie acum pe Hristos Care a ieşit în lume să vestească Evanghelia mântuirii, iar

Sfânta Evanghelie închipuie învăţătura Mântuitorului dată nouă prin cuvânt, pe care, de vom păzi-o, ne vom mântui şi ne vom dobândi cerească împărăţie, cu sfinţii şi cu îngerii.

d. *Imnul treimic — Sfinte Dumnezeule...* Al patrulea moment principal este cântarea întreită a imnului **trisaghion,** adică: *Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.* Aceasta este o cântare îngerească pe care o cântă şi îngerii din cer şi oamenii de pe pământ. Pe această întreită cântare trebuie să o cântăm şi noi creştinii ortodocşi, atât în casele noastre, seara şi dimineaţa, cât şi la biserică în timpul Sfintei Liturghii. Se numeşte imnul trisaghion sau imnul treimic pentru că este cea mai scurtă şi mai frumoasă cântare în cinstea Preasfintei Treimi. Cine nu ştie pe de rost şi nu cântă cu evlavie, acasă, la lucru şi la biserică această sfântă rugăciune treimică, acela nu este creştin ortodox cu adevărat. Acela nu iubeşte rugăciunea, cântarea sfântă şi biserica, ci numai distracţiile, jocurile şi cântările lumeşti. Să cădem, deci, înaintea scaunului Preasfintei Treimi, să cerem iertare de toate cele rele şi să cântăm imnul acesta spre slava Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită.

e. *Apostolul.* Al cincilea moment este citirea Apostolului zilei în mijlocul bisericii. Acum trebuie să ascultăm cu atenţie învăţătura Sfinţilor Apostoli care ne învaţă voia lui Dumnezeu, că pentru aceea se citeşte în mijlocul bisericii. Destul că acasă nu citim, ori nu avem timp să citim cuvântul vieţii din Sfânta Scriptură. Să ascultăm, deci, cu credinţă şi atenţie, cum ne învaţă Sfinţii Apostoli poruncile Domnului, şi să le spunem şi copiilor noştri şi celor care n-au putut lua parte la Sfântă Liturghie. Iar dacă cineva a venit prea târziu, sau doreşte să citească mai profund Apostolul şi Evanghelia duminicală, să caute în calendar ce text se citeşte în fiecare Duminică şi să citească din nou acasă, cu toţi ai lui, Apostolul şi Evanghelia Duminicii de rând, spre folosul tuturor.

f. *Sfânta Evanghelie.* Al şaselea moment principal al Sfintei Liturghii este citirea Sfintei Evanghelii din Sfintele Uşi sau din mijlocul bisericii, dacă este diacon. Evanghelia zilei care se citeşte formează centrul Liturghiei celor chemaţi. Din ea ne hrănim inimile şi auzul. Prin ea vorbim direct cu Însuşi

Hristos, Mântuitorul lumii. Fiecare cuvânt şi pagină din Sfânta Evanghelie se citeşte pentru noi, pentru luminarea şi învăţătura noastră, pentru copiii şi fraţii noştri, pentru mângâierea celor bolnavi şi orfani, pentru mustrarea păcătoşilor, pentru întoarcerea la adevăratul Dumnezeu a întregii lumi amăgite de cel viclean. Pe baza învăţăturii din Sfânta Evanghelie se rosteşte şi predica duminicală. De aceea este bine să citim dinainte acasă Apostolul şi Evanghelia Duminicii de rând, după indicaţia din calendar. Iar la biserică noi să ascultăm în genunchi şi cu atenţie cele ce se citesc, ca să le învăţăm, să le ştim, să le spunem şi altora şi să le punem în practică, prin propria noastră viaţă, spre lauda lui Dumnezeu şi a noastră mântuire.

g. *Ectenia mare întreită şi ectenia morţilor.* Al şaptelea şi ultimul moment principal al Liturghiei celor chemaţi este ectenia întreită, care se zice după Sfânta Evanghelie, când se cere stăruitor ajutorul şi mila lui Dumnezeu pentru Biserică, pentru lume, pentru ţară, pentru binefăcători, pentru ctitori, pentru cei din suferinţă şi călători, pentru toţi care cred în adevăratul nostru Dumnezeu. A doua ectenie este pentru odihna morţilor. Acum se pomenesc ctitorii principali, mai ales în anumite zile, şi cei de curând răposaţi, când preotul face o scurtă rugăciune de iertare şi corul cântă de trei ori: *Veşnica pomenire*, iar noi ne pomenim morţii familiei.

h. *Ectenia celor chemaţi.* Urmează apoi ectenia celor chemaţi, adică: *Rugaţi-vă, cei chemaţi, Domnului!...* Se citeşte o rugăciune specială şi îndată se zice: *Câţi sunteţi chemaţi, ieşiţi; cei chemaţi, ieşiţi...* În acest moment, cei care sunt încă nebotezaţi din biserică, ca şi cei cu păcate grele, de moarte, care nu s-au pocăit pentru ele, nici nu le-au mărturisit, este bine să se retragă în pronaos sau chiar în pridvorul bisericii. La fel şi cei care au îndrăznit să intre în biserică fără măcar o zi de curăţenie trupească cu soţia, cei care nu vor să ierte pe semenii lor, ca şi cei ce sunt fumători, beţivi, robiţi de desfrânare şi înjură de cele sfinte, precum şi femeile vopsite, îmbrăcate necuviincios şi cu capul descoperit este bine să se retragă în pronaos sau în pridvor până la sfârşitul Liturghiei, urmând ca pe viitor să vină la biserică mai bine pregătiţi, ca să nu
ia osândă în loc de iertare şi binecuvântare.

Aşa trebuie să înţelegem cuvintele preotului: „Cei chemaţi, ieşiţi...” Adică, cei nepregătiţi şi neîmpăcaţi, cei desfrânaţi şi nepocăiţi, cei răi şi hulitori, cei îndoielnici şi prieteni cu sectanţii, retrageţi-vă din faţa Sfântului Altar, temeţi-vă de focul Duhului Sfânt care vine să sfinţească Sfintele Daruri, nu vă apropiaţi de dumnezeiescul Jertfelnic necuraţi, neiertaţi, nespoviediţi cu anii, nepostiţi, cu mintea şi ochii la cele pământeşti, ci curăţiţi-vă mai întâi, împăcaţi-vă unii cu alţii, părăsiţi desfrâul şi uciderea de copii, postiţi şi vă spoviediţi şi apoi apropiaţi-vă, smeriţi-vă, închinaţi-vă înaintea Sfântului Altar şi aşa veţi fi primiţi, miluiţi şi iertaţi de Dumnezeu.

Care este importanţa primei părţi a Sfintei Liturghii faţă de Liturghia credincioşilor, care începe de la Heruvic?

Dacă la Proscomidie se pregătesc şi se pun înainte Darurile care se vor preface în Trupul şi Sângele Domnului, în timpul Liturghiei celor chemaţi se învaţă şi se pregătesc oamenii, sufletele celor aleşi, ca să se facă vrednici de dumnezeiasca Jertfă şi de primirea Preacuratelor Taine.

Putem numi Proscomidia *Liturghia tăcerii,* a pregătirii Darurilor pentru jertfă, iar Liturghia celor chemaţi o putem numi *Liturghia cântării şi a învăţăturii,* prin care se pregătesc cei chemaţi la Botez şi la pocăinţă să se facă vrednici de unirea cu Hristos. Acum se cântă psalmi, se rostesc ectenii, se cântă Fericirile şi imnul treimic, se citeşte o mică parte din epistolele Sfinţilor Apostoli şi din Sfânta Evanghelie, se face chiar explicarea Evangheliei citite şi se fac rugăciuni pentru vii şi răposaţi, unindu-i pe toţi în jurul Bisericii şi al Sfântului Altar.

Toate acestea au rolul de a ne pregăti pentru ultima parte a Sfintei Liturghii, numită *Liturghia credincioşilor* sau *Liturghia jertfei euharistice,* când se prefac Sfintele Daruri în Trupul şi Sângele Domnului şi se oferă în dar celor vrednici. Acum nu se mai cântă mult, nu se mai dau învăţături, căci a trecut vremea cuvintelor şi a cântării şi a sosit clipa sfinţirii, a jertfei noastre pentru dragostea Mântuitorului şi a jertfei Fiului lui Dumnezeu pentru noi, pentru mântuirea lumii. Acest moment suprem liturgic este negrăit de mare şi

înfricoşător. Acum toate puterile cereşti, toţi sfinţii din cer şi credincioşii de pe pământ, cu toate sufletele credincioşilor răposaţi care au fost pomeniţi la Proscomidie, stau de faţă în jurul Sfintei Mese unde se aduce jertfă Mielul Hristos.

De ce se numeşte ultima parte a Sfintei Liturghii „Liturghia credincioşilor”?

Pentru că în trecut, la această Liturghie nu puteau participa decât numai credincioşii botezaţi şi curăţiţi prin pocăinţă, iar cei nebotezaţi încă şi cei căzuţi în păcate de moarte ieşeau afară, până se curăţau prin Botez, prin spovedanie şi canon de ispăşire. Această rânduială ar trebui să se respecte şi acum, căci nu este altă slujbă şi rugăciune mai mare pe pământ, în Biserica lui Hristos, decât Sfânta Liturghie. De aceea, se cere ca atât slujitorii care săvârşesc cele sfinte, cât şi credincioşii care participă şi se împărtăşesc din Jertfa şi Cina Domnului să aibă o viaţă curată, sfântă. Altfel cum vom îndrăzni să săvârşim înfricoşătoarea Jertfă, de care şi îngerii se cutremură?

De ce se numeşte Liturghia propriu-zisă şi „Liturghie Euharistică”?

Se mai numeşte aşa, pentru că Sfânta Liturghie este totodată şi rugăciune sau jertfă de mulţumire adusă lui Dumnezeu pentru toate darurile şi binefacerile pe care ni le dă pe pământ. Căci cuvântul *euharistie,* din limba greacă, înseamnă „mulţumire”. Sfânta Liturghie este cea mai înaltă rugăciune de mulţumire adusă de creştini înaintea Preasfintei Treimi. Pentru că suntem datori întotdeauna a mulţumi lui Dumnezeu pentru toate, atât personal, în familie, cât şi în biserică, prin tot felul de rugăciuni de mulţumire şi, mai ales, prin Sfânta Liturghie. Cine nu ştie să mulţumească lui Dumnezeu, acela nu ştie nici să ceară de la El cele de folos. De aceea noi creştinii mulţumim lui Dumnezeu pentru toate prin Sfânta Liturghie.

Când are loc ieşirea cu Sfintele Daruri, numită şi Vohodul Mare?

Ieşirea cu Sfintele Daruri sau Vohodul Mare are loc după ieşirea celor chemaţi şi după ce se cântă un imn special,

numit *Heruvic,* adică *Imnul heruvimilor.*

De ce se cântă acum această cântare îngerească?

Pentru că, acum, când Domnul vine să Se jertfească pe Sfântul Altar pentru noi, îngerii şi heruvimii împreună cu toţi credincioşii, îl întâmpină, îl slăvesc şi I se închină. Iată cuvintele acestei cântări îngereşti: *Noi, care pe heruvimi cu taină închipuim şi făcătoarei de viaţă Treimi întreită sfântă cântare aducem, toată grija cea lumească acum o lepădăm.* După aşezarea Sfintelor Daruri pe Sfânta Masă, se cântă în continuare ultima parte a Heruvicului: *Ca pe Împăratul tuturor să-L primim, pe Cel nevăzut înconjurat de cetele îngereşti: Aliluia, Aliluia, Aliluia.*

Cum trebuie să asculte credincioşii această cântare?

S-o asculte cu lacrimi şi evlavie, ca pe o cântare îngerească; căci în clipa aceasta credincioşii închipuie pe îngeri şi pe heruvimi, care neîncetat laudă în cer pe Tatăl, pe Fiul şi pe Duhul Sfânt. Acum trebuie să scoatem din inima şi mintea noastră toate grijile şi gândurile pământeşti, să uităm un ceas de casă, de copii, de avere, de necazuri, şi, adunându-ne simţirile trupeşti şi sufleteşti, să cădem în genunchi înaintea Mântuitorului şi să-I cerem iertare de păcate, curăţire şi iluminare prin Duhul Sfânt, ca împreună cu heruvimii şi serafimii să-L primim pe Împăratul tuturor, *pe Cel nevăzut, înconjurat de cetele îngereşti.*

Ce închipuie cădirea bisericii şi a Sfintelor Daruri în timpul Heruvicului cu tămâie bine mirositoare?

În timpul Liturghiei se cădeşte de trei ori: la citirea Apostolului, la cântarea imnului Heruvic şi la sfinţirea Sfintelor Daruri. Tămâierea bisericii, a Sfântului Altar, a Sfintelor Daruri, a icoanelor şi a credincioşilor închipuie rugăciunile sfinţilor şi ale tuturor creştinilor ce se aduc pe pământ, şi care trebuie să se înalţe la cer ca tămâia. Mirosul de tămâie mai închipuie harul Duhului Sfânt, faptele noastre cele bune şi buna mireasmă a învăţăturii Apostolilor, episcopilor şi preoţilor, care vestesc Evanghelia mântuirii în toată lumea (I Corinteni, 1415).

De ce se aduc Sfintele Daruri de la Proscomidie în mijlocul bisericii şi se aşază pe Sfânta Masă?

După ce se cântă Heruvicul, preotul ridică Sfintele Daruri de la Proscomidie şi iese cu ele în mijlocul bisericii, rostind câteva rugăciuni pentru vii şi adormiţi, apoi le aşază pe Sfânta Masă, pentru a fi sfinţite prin harul Duhului Sfânt. Sfintele Daruri închipuie pe Hristos, Care lasă peştera din Betleem şi Galileia şi iese în lume să vestească Evanghelia mântuirii. De aceea se scot în mijlocul bisericii şi, în unele părţi, se ating de creştetul oamenilor, ca semn al iubirii dumnezeieşti, cum se atingeau odinioară bolnavii de Hristos şi se vindecau. Apoi, luându-Şi rămas bun de la ucenicii Săi din lume, merge pe Golgota, adică pe Sfânta Masă, să Se răstignească şi să-Şi dea viaţa pentru noi.

Iată cât este de mare taina Sfintei Liturghii! Iată cât de necuprinsă este iubirea de oameni a lui Dumnezeu pentru noi! După ce ne-a zidit, vine să ne caute ca pe nişte oi rătăcite. Apoi ne învaţă calea mântuirii şi, la urmă, Se jertfeşte din iubire pentru noi, ştiind că fără jertfă nu se poate mântui lumea şi niciun creştin.

Cum trebuie să întâmpinăm pe Hristos, Care merge tainic sub chipul Sfintelor Daruri să Se jertfească pentru noi pe Sfânta Masă?

Acum se cade să-L întâmpinăm pe Mântuitorul în genunchi, cu lacrimi în ochi şi cu inimile pline de credinţă şi smerenie că Domnul merge să Se răstignească pentru noi, şi să-Şi dea viaţa, ca să ne izbăvim de moarte. Merge să moară pe Cruce din iubire, ca să înviem împreună cu El în veci. Vedeţi iubirea lui Dumnezeu? Vedeţi că Hristos îşi dă viaţa pentru noi în timpul Sfintei Liturghii? Însă noi ce dăm în schimb lui Hristos? Acum Sfântul Agneţ, înconjurat de cetele sfinţilor şi ale creştinilor vii şi adormiţi, simbolizaţi prin părticelele de pe disc, se depune pe Sfânta Masă. Să ne închinăm deci Mântuitorului, să-L petrecem pe drumul Crucii şi al jertfei ca femeile mironosiţe, şi să nu ne lepădăm de El ca Petru, de frica iudeilor.

Ce urmează după ieşirea cu Sfintele Daruri şi aşezarea lor pe Sfântul Pristol?

Urmează o ectenie de cerere, apoi preotul zice: *Să ne iubim unii pe alţii ca într-un gând să mărturisim.* Iar corul răspunde: *Pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfântul Duh, Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită.* Nu este jertfă fără iubire. Nu este mântuire fără jertfă şi iubire. Hristos nu Se jertfeşte pentru noi, dacă nu ne iubim, dacă nu iertăm pe fraţii noştri, dacă suntem robiţi de ură, de vrajbă şi desfrânare. Acum preoţii din Altar şi creştinii se sărută unii cu alţii în biserică. Acum cei tineri îşi cer iertare de la părinţi, de la fraţi şi de la bătrâni şi le sărută mâinile, iar aceştia îi sărută pe frunte sau pe obraz. Nicio jertfă nu este primită, nici liturghie la Altar nu se poate da, nici cele sfinte nu le poate primi creştinul, dacă nu iartă pe aproapele şi nu-şi cere cu smerenie iertare de la toţi. Iertarea şi împăcarea aduc pe Hristos din nou pe pământ, iar ura, mândria şi desfrâul pustiesc tot pământul şi grăbesc sfârşitul lumii. Apoi se cântă acest stih din psalmi: *Iubi-Te-voi, Doamne, virtutea mea. Domnul este întărirea mea şi scăparea mea şi izbăvitorul meu (Ps. 17,1).*

De ce se rosteşte Crezul în biserică, înainte de sfinţirea Sfintelor Daruri?

Pentru că iubirea creştină fără credinţă dreaptă nu poate mântui pe nimeni. De aceea trebuie să unim credinţa ortodoxă, adică dreaptă, cu iubirea şi împăcarea din inimă, căci numai aşa ne putem mântui, numai aşa avem parte de jertfa liturgică, de Hristos Mântuitorul nostru. Crezul se rostea odinioară de Sfinţii Părinţi şi de creştinii evlavioşi, atât la începutul cât şi la sfârşitul zilei, la miezul nopţii şi mai ales înainte de Sfânta Împărtăşanie. Fără mărturisirea dreptei credinţe niciodată nu se apropiau de Sfintele taine. De aceea şi noi, care stăm la Sfânta Liturghie înainte de sfinţirea Sfintelor Daruri, trebuie să ne mărturisim dreapta credinţă în Dumnezeu, rostind cu toţii într-un glas Crezul.

Prin ce alte cântări şi rugăciuni se pregăteşte Biserica pentru momentul solemn al prefacerii pâinii şi vinului în Trupul şi Sângele Domnului?

Întrucât prefacerea Sfintelor Daruri este o minune unică ce întrece mintea omenească, pe care nici îngerii în cer nu pot s-o săvârşească, decât numai preoţii şi episcopii,

suntem datori să urmărim cu mare credinţă şi evlavie rugăciunile şi cântările care se fac în aceste clipe. După Crez preotul zice: *Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte, Sfânta Jertfă cu pace a o aduce.* Adică, să stăm în dreapta credinţă, ca să aducem Sfânta Jertfă cu frică de Dumnezeu, cu pace şi luare-aminte. Apoi preotul, cu Crucea în mâini, zice către popor aceste cuvinte, din Sfintele Uşi: *Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu-Tatăl şi împărtăşirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toţi.* Adică, să fie cu noi toţi harul Mântuitorului care sfinţeşte Sfintele Daruri şi dragostea Tatălui şi umbrirea Sfântului Duh.

În continuare, preotul, înălţând Sfânta Cruce, zice către credincioşi: *Sus să avem inimile!* La care ei răspund într-un glas: *Avem către Domnul.* Adică gândurile şi inimile noastre să nu mai fie robite de cele pământeşti, ci să le înălţăm sus la Dumnezeu, prin rugăciune, prin smerenie, prin iubire sfântă, prin nădejdea vieţii veşnice, ştiind cât de fericiţi sunt acei creştini, care cugetă la cele de sus şi poartă pe Dumnezeu în inimile lor. Aceia nu au niciodată duşmani, nu urăsc pe nimeni, nu se biruiesc de păcate omeneşti, nu caută averi, nu doresc cinste pe pământ, căci inima lor este înălţată la cer şi unită cu cele de sus.

Ultimele cuvinte pe care le rosteşte preotul spre icoana Mântuitorului sunt acestea: *Să mulţumim Domnului.* Mare rol are rugăciunea de mulţumire înaintea Domnului, mai ales acum când se sfinţesc Darurile aşezate pe Sfânta Masă. Cine nu mulţumeşte lui Dumnezeu pentru toate câte îi rânduieşte în viaţă, acela cârteşte, acela huleşte, acela se îndoieşte de iubirea, de mila şi de iertarea Tatălui ceresc. De aceea suntem datori să-I mulţumim zi și noapte, mai ales acum când cerem să sfinţească Sfintele Daruri şi să ne facă vrednici de primirea lor. Acum, în chip deosebit, se cuvine să mulţumim Domnului pentru viaţă, pentru sănătate, pentru boală, pentru copii, pentru pâinea cea de toate zilele, pentru făgăduinţa vieţii de veci şi pentru Trupul şi Sângele Domnului pe care ni le oferă în dar, deşi suntem nevrednici. De aceea şi preotul slujitor se roagă în taină cu aceste cuvinte: *Cu vrednicie şi cu dreptate este a-Ţi cânta Ţie, pe Tine a Te binecuvânta, pe Tine a Te lăuda, Ţie a-Ţi mulţumi, Ţie a ne închina în tot locul stăpânirii Tale...*

Ce cântare îngerească se cântă la strană acum, înainte de pogorârea Duhului Sfânt peste cinstitele Daruri?

Se cântă o măreaţă cântare, pe care o cântă heruvimii şi serafimii în cer, cum spune prorocul Isaia (6, 3) şi la Apocalipsă (4, 6-8) şi precum cântau şi strigau iudeii când intra Domnul în Ierusalim, adică: *Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot, plin este cerul şi pământul de mărirea Ta. Osana întru cei de sus. Binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului. Osana Celui dintru înălţime.* Acum biserica răsună de această cântare îngerească. Îngerii, împreună cu credincioşii, slăvesc pe Fiul lui Dumnezeu, Mielul Care vine să Se jertfească pentru noi. Mai este o clipă şi se sfinţesc Sfintele Daruri prin venirea Duhului Sfânt. Preotul se roagă acum stăruitor în Sfântul Altar, cântăreţii cântă cu glas înalt imnul treimic amintit mai sus, iar credincioşii, cu capetele plecate şi inimile săltând de credinţă şi bucurie, repetă cu lacrimi această cântare îngerească: *Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot, plin este cerul şi pământul de mărirea Ta. Osana întru cei de sus.*

După ce se citesc în taină cu mare evlavie două rugăciuni de mulţumire şi de preamărire a lui Dumnezeu, preotul, sau episcopul, zice cu glas mare, arătând cu mâinile spre Sfântul Agneţ: *Luaţi, mâncaţi, acesta este Trupul Meu, Care Se frânge pentru voi spre iertarea păcatelor.* Apoi, arătând cu mâinile spre Sfântul Potir, zice: *Beţi dintru acesta toţi, acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, Care pentru voi şi pentru mulţi Se varsă spre iertarea păcatelor.*

Deci, ce face acum preotul? Oferă Darurile încă nesfinţite, care în curând se vor sfinţi, credincioşilor; nu ca pâine şi vin, ci ca însuşi Trupul şi Sângele lui Hristos, care se sfinţesc prin venirea Duhului Sfânt şi se dau în dar celor vrednici, sub chipul pâinii şi al vinului. Ce dar mai mare aşteptăm de la Dumnezeu? Ce milă mai mare meritărm? Ce har mai bogat dorim pe pământ decât să ne unim cu Hristos prin împărtăşirea cu Trupul şi Sângele Domnului, ca să fim moştenitori ai Împărăţiei cereşti cu toţi sfinţii şi îngerii? Oare suntem noi vrednici de acest mare har? Oare ne ostenim prin pocăinţă şi fapte bune să ne facem vrednici de Sfânta

Împărtăşanie? Pentru a fi vrednici trebuie să iertăm pe toţi, să ne curăţăm de toate păcatele trupeşti şi sufleteşti prin pocăinţă, să ne rugăm şi să postim mereu, să facem milă cu aproapele, să nu lipsim niciodată de la biserică şi să creştem copiii în frica Domnului. Dacă facem aceasta şi avem dezlegarea duhovnicului, să ne apropiem cu mare smerenie şi bucurie de cele Sfinte. Iar dacă încă suntem sub robia patimilor, să nu îndrăznim, ci cu smerenie să aşteptăm ceasul curăţirii, al mărturisirii, al iertării şi împăcării noastre cu Dumnezeu şi aşa să ne apropiem.

Care este momentul cel mai sfânt din timpul Sfintei Liturghii?

Este clipa când se sfinţesc Sfintele Daruri. Atunci pâinea aşezată pe disc se preface, prin venirea Duhului Sfânt, în Trupul lui Hristos, iar vinul din Sfântul Potir se preface în Sângele Lui cel mântuitor. Această prefacere a materiilor de jertfă în Preacuratele Taine se numeşte *epicleză* şi formează centrul, momentul sacru cel mai înalt al Sfintei Liturghii. Însă numai Agneţul se preface în Trupul Domnului, nu şi miridele, adică părticelele. Ele se sfinţesc numai prin atingerea de cele Sfinte, când se pun la un loc în Sfântul Potir.

Cum se roagă preotul în momentul cel mai sfânt al prefacerii Sfintelor Daruri?

După ce preotul înalţă Sfintele Daruri şi le oferă Domnului, zicând: *Ale Tale dintru ale Tale, Ţie Ţi-aducem de toate şi pentru toate*, corul cântă cel mai profund imn de mulţumire şi de jertfă, adică: *Pe Tine Te lăudăm, pe Tine Te binecuvântăm, Ţie Îţi mulţumim, Doamne, şi ne rugăm Ţie, Dumnezeului nostru.* În această clipă sfântă, preotul se închină cu faţa până la pământ înaintea Sfintei Mese, zicând de trei ori: *Dumnezeule, curăţeşte-mă pe mine păcătosul şi mă miluieşte.* Apoi, cu mâinile ridicate, rosteşte tot de trei ori această rugăciune de invocare, de chemare a Preaînaltului Duh peste Sfintele daruri, zicând: *Doamne, Cel ce ai trimis pe Preasfântul Tău Duh, în ceasul al treilea, Apostolilor Tăi, pe Acela, Bunule, nu-L lua de la noi, ci ni-L înnoieşte nouă, celor ce ne rugăm Ţie!*

La urmă preotul adaugă şi această rugăciune de

chemare a Duhului Sfânt, şi zice: Încă aducem Ţie această slujbă duhovnicească şi fără de sânge, şi Te chemăm, Te rugăm şi cu umilinţă la Tine cădem: Trimite Duhul Tău cel Sfânt peste noi şi peste aceste Daruri ce sunt puse înainte. Apoi binecuvântează Sfântul Agneţ, zicând încet: Şi fă, adică, pâinea aceasta, cinstit Trupul Hristosului Tău. Iar ceea ce este în potirul acesta cinstit Sângele Hristosului Tău. Şi binecuvântează Sfântul Potir. Apoi le binecuvântează pe amândouă, zicând: Prefăcându-le cu Duhul Tău cel Sfânt Amin, Amin, Amin.

Aceasta este rugăciunea de sfinţire a Sfintei Împărtăşanii, de prefacere a pâinii şi a vinului în Trupul şl Sângele Domnului. Aceasta este cea mai fierbinte şi mai scumpă rugăciune pe care o poate rosti omul pe pământ, adică rugăciunea de chemare a Sfântului Duh şi de prefacere a Sfintelor Daruri în Sfânta Împărtăşanie. Aceasta este marea minune euharistică ce se săvârşeşte în fiecare zi în bisericile ortodoxe, de două mii de ani, când se săvârşeşte Sfânta Liturghie!

Ce trebuie să facă în acest moment dumnezeiesc credincioşii?

Să stea toţi în genunchi, cu mintea adunată în inimă şi cu lacrimi în ochi, să se roage lui Dumnezeu împreună cu preotul ca să trimiţă pe Preasfântul Duh peste Sfintele daruri, şi să le prefacă în Însuşi trupul şi Sângele Mântuitorului, spre iertarea păcatelor şi mântuirea lumii. Acum trebuie să se roage toată Biserica, toţi credincioşii care sunt de faţă sau oriunde s-ar afla, ca harul Duhului Sfânt să sfinţească darurile liturgice puse înainte. Să nu lăsăm pe preot singur în timpul Sfintei Liturghii, şi mai ales în clipa sfinţirii pâinii şi vinului. Ci când se roagă el împreună cu sfinţii şi cu îngerii, să ne rugăm şi noi; când cântă el şi strana, să cântăm şi noi; când stă el în genunchi, să stăm şi noi; când face el metanii să facă toţi la fel, ca Domnul să aibă milă de noi toţi.

Rugăciunea de chemare a Duhului sfânt şi de sfinţire a Sfintelor Daruri, prin harul divin ce se coboară nevăzut peste ele, este cea mai mare rugăciune pe care o face preotul ortodox pe pământ, căci aducem pâine la Altar şi primim trupul lui Hristos şi anaforă. Aducem vin curat şi prin sfinţire

primim Sângele Domnului, care spală şi iartă păcatele. Aducem rugăciuni lui Dumnezeu şi primim harul Duhului Sfânt. Aducem lacrimi pentru păcate şi primim dezlegare şi bucuria mântuirii, venim tulburaţi şi întristaţi de cursele vrăjmaşului la Sfânta Liturghie şi ieşim fericiţi şi cu Hristos în inimile noastre. Iată ce mare este taina Sfintei Liturghii! Iată ce mare este minunea prefacerii Sfintelor daruri şi minunea înnoirii noastre duhovniceşti! Iată ce mare este puterea rugăciunii şi a dumnezeieştei Liturghii!

Deci suntem datori ca în timpul Sfintei Liturghii, şi mai ales acum, când se sfinţesc Sfintele Daruri, să ne rugăm, să cădem în genunchi, să iertăm pe toţi, să vărsăm lacrimi, să cerem harul Duhului Sfânt ca să prefacă toate: şi darurile aduse în Sfânta Împărtăşanie, şi păcatul în pocăinţă, şi răutatea în bunătate, şi mândria noastră în smerenie, şi necredinţa în credinţă tare, şi întunericul în lumină şi înviere veşnică.

De ce rămâne Sfânta Împărtăşanie şi după sfinţire sub chipul pâinii şi al vinului, iar nu sub formă de carne şi sânge?

Sfânta Împărtăşanie rămâne numai în mod văzut sub chipul pâinii şi al vinului, dar în realitate este Trupul şi Sângele Domnului. Însă, pentru neputinţa firii omeneşti, care nu poate mânca carne crudă şi nici bea sânge, ea se vede sub formă de pâine şi vin, aşa cum s-a văzut şi la Cina cea de Taină. Căci minunea prefacerii pâinii şi vinului din seara Cinei de Taină, ce s-a săvârşit prin rugăciunea şi binecuvântarea Domnului, se repetă întocmai şi acum, la Liturghie, prin rugăciunea şi binecuvântarea preotului, când se coboară Duhul Sfânt peste Sfintele daruri. Apoi Sfânta Împărtăşanie rămâne, sub formă văzută, ca cea mai curată pâine şi cel mai curat vin, întrucât pâinea şi vinul sunt cele mai curate materii şi alimente cu care îşi menţine omul viaţa pe pământ. Au fost dintotdeauna creştini şi preoţi cu viaţă sfântă care vedeau uneori pe Sfânta Masă un prunc mic junghiindu-se, care era însuşi trupul Fiului lui Dumnezeu; iar în Sfântul Potir vedeau uneori carne şi sânge omenesc şi se cutremurau. Dar după ce se rugau cu lacrimi, Trupul şi Sângele Domnului din Potir se prefăcea la vedere în pâine şi

vin, potrivit firii neputincioase a omului.

Ce trebuie să mai ştim despre Jertfa liturgică şi despre taina Sfintei Împărtăşanii?

Trebuie să ştim mai întâi că Fiul lui Dumnezeu a pătimit pe Cruce cu trupul luat din Sfânta Fecioară Maria, fiind deodată şi om, şi Dumnezeu. Cu acest trup a trăit pe pământ, a mâncat cu ucenicii la Cina cea de Taină, a fost răstignit pe Cruce şi a înviat din morţi. Deci ştim că, în timpul Sfintei Liturghii, pâinea şi vinul se prefac, prin Duhul Sfânt, în însuşi trupul viu şi omenesc pe care îl avea Mântuitorul luat din Maica Domnului până la înviere, căci Hristos a pătimit ca om, nu ca Dumnezeu, după fiinţă, căci fiinţa dumnezeiască nu are trup şi nu poate fi gândită, înţeleasă sau cuprinsă cu mintea noastră. Noi, când ne împărtăşim, primim, sub chipul pâinii şi al vinului, înseşi Trupul şi Sângele Domnului, adică întreg Trupul viu, pe care îl avea până la înviere. Nu primim un trup mort, adică fără sânge, care nu poate da viaţă, ci primim un trup viu, cu carne vie şi sânge, care dă viaţă şi ne curăţă de păcate. Precum trupul viu este format din două materii, din carne şi din sânge, tot aşa şi Sfânta Împărtăşanie este formată la vedere din două materii îndumnezeite, vii, dătătoare de viaţă– din Pâine şi Vin.

Ce face preotul îndată după sfinţirea Sfintelor Daruri?

Se roagă în taină pentru vii şi morţi, pentru ctitori şi binefăcători, pentru sfinţi şi păcătoşi, *pentru cei adormiţi întru credinţă: strămoşi, părinţi, patriarhi, proroci, apostoli, propovăduitori, evanghelişti, mucenici, mărturisitori, pustnici şi pentru tot sufletul cel drept, care s-a săvârşit întru credinţă.* Apoi cădeşte Sfintele Taine şi zice cu glas tare: *Mai ales pentru Preacinstita, Curata, Preabinecuvântata, mărita Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea şi pururea Fecioară Maria.* În continuare preotul se roagă în taină, înaintea Sfintei Mese, pentru marii sfinţi ai Bisericii, pentru sfântul zilei, pentru cei adormiţi în nădejdea învierii, pentru episcopii ortodocşi, preoţi şi diaconi; pentru cei ce duc viaţă curată pe pământ, pentru poporul nostru bine-credincios, ca să aibă conducători credincioşi şi să ducă viaţă paşnică în

plăcere de Dumnezeu.

De ce se cântă Axionul în cinstea Maicii Domnului, după sfinţirea dumnezeieştilor Daruri?

În timp ce preotul se roagă în faţa Sfintei Mese, tot poporul stă în genunchi, se roagă şi cântă cea mai măreaţă cântare pe care toţi trebuie să o ştim pe de rost, în cinstea Maicii Domnului, numită .Axionul", sau „Cuvine-se cu adevărat..." Este cel mai frumos imn de laudă adresat de creştinii ortodocşi Preacuratei Fecioare Maria, ca semn de mulţumire că prin ea am cunoscut şi am dobândit pe Hristos, bucuria şi nădejdea mântuirii noastre. De aceea, se cade acum să mulţumim Maicii Domnului că ea L-a născut cu trup pe Fiul lui Dumnezeu; ea L-a purtat în braţe, ea L-a dus întâi la templu şi apoi în Egipt. Ea a urmat Mântuitorului cu toată credinţa, până la patimă, răstignire şi înviere şi până în clipa înălţării Sale la Cer. Acum credincioşii evlavioşi cer ajutorul Maicii Domnului, pomenind numele celor din familie vii şi adormiți. Căci mamele o au de mamă duhovnicească; fecioarele o au de protectoare; copiii orfani o au de sprijin; săracii, de ajutor; preoţii, de rugătoare pentru lume; iar călugării o au de acoperitoare în viaţă şi dincolo de mormânt. Fericiţi sunt credincioşii care urmează viaţa cea sfântă a Maicii Domnului, îi cer ajutor prin rugăciune şi permanent o laudă şi o măresc!

Când se sfinţeşte Sfânta Anaforă şi ce simbolizează ea?

Anafora se face din resturile rămase de la cele cinci prescuri, din care s-au scos părticele la Proscomidie, după ce se taie bucăţi mici şi se sfinţesc pentru a fi distribuite la credincioşi la sfârşitul slujbei. La cele cinci prescuri se mai adaugă şi alte prescuri aduse de credincioşi, ca să ajungă la tot poporul. Anafora se sfinţeşte prin atingerea prescurilor tăiate de Sfântul Disc şi Sfântul Potir, adică de Trupul şi Sângele Domnului, când se rosteşte această rugăciune de binecuvântare: *Pentru rugăciunile Preasfintei Maicii Tale, Doamne Iisuse Hristoase, binecuvântează pâinea aceasta, ce se va da în locul Sfintelor Tale Taine, totdeauna, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.* Cuvântul „Anaforă" sau

„Antidoron” înseamnă, în limba greacă, „în loc de dar” şi se dă credincioşilor care nu se împărtăşesc cu Trupul şi Sângele Domnului, după care se ia şi puţină agheasmă mică.

Cum se roagă preotul după cântarea Axionului?

Preotul se roagă pentru episcopul locului să-i dea Dumnezeu putere de Sus, sănătate şi înţelepciune ca să înveţe bine turma lui Hristos şi să apere dreapta credinţă în eparhia sa. Apoi se roagă în taină pentru credincioşii din parohie şi pentru toţi, zicând: *Adu-Ţi aminte, Doamne, de satul sau oraşul acesta în care vieţuim, de ţara noastră, de toate oraşele şi satele şi de cei ce cu credinţă locuiesc într-însele. Adu-Ţi aminte, Doamne, de cei ce călătoresc pe ape, pe uscat şi prin aer; de cei bolnavi, de cei ce pătimesc, de cei robiţi şi de mântuirea lor...*

Ce trebuie să facă în clipa aceasta credincioşii din biserică?

Să se roage şi ei în taină, cu stăruinţă şi evlavie lui Dumnezeu, pentru preotul eparhiei lor, pentru episcopul care îi păstoreşte, pentru cei ce ajută sfintele locaşuri, pentru binefăcătorii şi apărătorii Bisericii lui Hristos, care se luptă să apere credinţa ortodoxă străbună şi pentru armata ţării. Încă sunt datori să se roage şi pentru cei bolnavi din parohie şi din toată lumea, care zac prin case, prin spitale şi aziluri de bătrâni şi sunt părăsiţi şi uitaţi de lume. Să se roage acum şi pentru cei ce călătoresc, pentru cei ce îngrijesc de bolnavi, pentru cei ce îi iubesc şi le fac bine, ca şi pentru cei ce îi urăsc şi caută să se răzbune asupra lor, ca Dumnezeu să-i îmblânzească şi să-i întoarcă la pocăinţă şi împăcare.

Ce rol are ultima ectenie care se rosteşte înainte de Tatăl nostru?

Ultima ectenie are rolul de a ne pregăti pentru Sfânta Împărtăşanie, care se va da celor vrednici după rugăciunea domnească Tatăl nostru. De aceea preotul rosteşte în taină rugăciunea aceasta: Ţie, Stăpâne, Iubitorule de oameni, îţi încredinţăm toată viaţa şi nădejdea noastră şi cerem şi ne rugăm şi cu umilinţă cădem înaintea Ta: învredniceşte-ne să ne împărtăşim cu cuget curat, cu cereştile și înfricoşatele

*Tale Taine ale acestei sfinte şi duhovniceşti mese, spre lăsarea păcatelor, spre iertarea greşelilor, spre împărtăşirea cu Duhul Sfânt, spre moştenirea Împărăţiei cerurilor, spre îndrăznirea cea către Tine, iar nu spre judecată sau spre osândă. Apoi preotul continuă ectenia, cerând de la Dumnezeu pentru toţi credincioşii milă, mântuire, ier*tare de păcate, înger păzitor sufletelor noastre, cele de folos tuturor, pace în lume, pocăinţă pentru restul vieţii, sfârşit creştinesc, răspuns bun la marea Judecată care ne aşteaptă pe toţi, unirea tuturor în dreapta credinţă şi împărtăşirea Sfântului Duh prin dăruirea vieţii noastre cu totul lui Hristos.

Cum trebuie să se roage credincioşii în timpul acesta?

Să se roage împreună cu preotul pentru iertarea păcatelor lor, pentru înnoirea vieţii duhovniceşti în casele şi inimile lor, pentru ca să le dăruiască Dumnezeu, lor şi copiilor lor, îngeri păzitori, sfârşit creştinesc şi mântuire.

Apoi să ceară de la Domnul să-i învrednicească de primirea cu vrednicie a Trupului şi Sângelui Mântuitorului nostru Iisus Hristos Care se oferă în dar celor pregătiţi.

De ce se rosteşte Tatăl nostru de credincioşi, înainte de Sfânta Împărtăşanie?

Se rosteşte în comun Tatăl nostru, înainte de primirea Preacuratelor Taine, pentru că aceasta este rugăciunea cea mai importantă din Biserică, pe care ne-a dat-o însuşi Fiul lui Dumnezeu cu porunca: *Aşa să vă rugaţi..* (Matei 6, 9-13). Apoi se zice rugăciunea domnească împreună, ca fii ai Tatălui ceresc, pentru a ne înfrăţi şi mai mult şi a ne îndemna la iertare şi iubire unii cu alţii, fără de care nu ne putem împărtăşi, nici mântui. Când rostim Tatăl nostru cerem de la Dumnezeu două feluri de hrană: una pentru trup şi alta pentru suflet, adică „pâinea cea spre fiinţă, care este Sfânta Împărtăşanie, *fără de care nu putem avea viaţă întru noi* (Ioan 6, 48, 50-51).

Miezul rugăciunii Tatăl nostru este însă acesta: *Şi ne iartă nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri.* Deci, cine nu iartă, nu este nici el iertat de Dumnezeu; cine nu iartă pe aproapele său nu se poate niciodată

împărtăşi cu Sfintele Taine, nu poate aduce pomelnice şi prescuri la Altar, nu are pace în suflet şi, dacă moare neiertat, îşi pierde mântuirea. Iată de ce rostim Tatăl nostru înainte de Sfânta Împărtăşanie!

Ce înseamnă cuvintele rostite de preot la urmă: „Sfintele, Sfinţilor”?

În clipa când preotul rosteşte aceste cuvinte, înaltă Sfântul Agneţ și face cu el semnul Sfintei Cruci deasupra discului, apoi frânge Sfântul Trup în patru părţi, după rânduială, le aşază pe disc în formă de cruce, iar prima parte, cu iniţiala „Iis”, se pune în Sfântul Potir, zicând: *Plinirea potirului credinţei Sfântului Duh.* Apoi se toarnă puţină apă caldă în chip simbolic, numită *căldură,* care simbolizează sângele şi apa care au curs din coasta Domnului, când a fost împuns cu suliţa. Iar cuvintele *Sfintele, Sfinţilor* ne amintesc că cele sfinte, adică Sfânta Împărtăşanie, se cuvine a se da numai celor cu viață sfântă, care şi-au mărturisit păcatele din pruncie şi le-au părăsit, care au făcut canon pentru ele şi au dezlegare de la duhovnic.

Când se împărtăşeşte preotul slujitor?

Îndată ce preotul zice cuvintele *Sfintele, Sfinţilor* strana cântă: *Unul Sfânt, Unul Domn Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl Amin.* Apoi se citeşte Cazania sau se cântă un imn religios la strană, până se rostește predica zilei. În acest timp preotul se împărtăşeşte cu toată evlavia cu Trupul şi Sângele Domnului împreună cu toţi ceilalţi slujitori preoţi şi diaconi, şi taie părticele mici din Sfântul Trup pe care le pune în Sfântul Potir pentru împărtăşirea credincioşilor.

Ce se face cu toate părticelele de pe Sfântul Disc, ce s-au scos dimineaţă la Proscomidie?

Toate părticelele ce s-au scos la Proscomidie pentru Maica Domnului, pentru sfinţi, pentru cele nouă cete îngereşti, şi pentru toţi cei vii – episcopi, preoţi, ctitori, credincioşi ortodocşi, sănătoşi şi bolnavi, după cererile lor – ca şi părticelele scoase pentru cei morţi – ctitori, slujitori, credincioşi ortodocşi, care s-au săvârşit, cu credinţa în Hristos, pregătiţi sau nepregătiţi – toate aceste părticele se

toarnă la un loc în Sfântul Potir şi se amestecă cu dumnezeiescul Sânge şi Trupul Domnului nostru Iisus Hristos, Mântuitorul lumii. În clipa aceasta, atât cei vii, cât şi cei morţi, pentru care s-au scos părticelele, *se împărtăşesc în chip nevăzut cu Hristos*, cum ne învaţă Biserica, prin atingerea de Trupul şi Sângele Domnului, ca semn al marii Sale iubiri de oameni. Prin aceasta Hristos îmbrăţişează şi pe cei vii şi pe cei răposaţi, primeşte rugăciunile noastre şi ale preotului pentru iertarea păcatelor tuturor, rânduieşte cele de folos în viaţă şi scoate din iad sufletele celor răposaţi nepregătiţi.

Mare şi înfricoşat este acest moment liturgic! Acum toţi cei vii şi morţi pentru care s-au scos părticele la Proscomidie se împărtăşesc tainic cu Hristos prin harul Duhului Sfânt. Acum toţi cei prezenţi la Sfânta Liturghie şi cei care nu au putut lua parte, fiind bolnavi sau la lucru, la armată şi la şcoli, cărora li s-au scos părticele la Proscomidie, se ating de Hristos, se unesc mistic cu Hristos, primesc iertare şi uşurare de păcate de la Mântuitorul; li se împlinesc cererile de folos, li se luminează mintea şi inima, trupul şi sufletul; li se îmblânzesc vrăjmaşii, unii se vindecă şi le slăbesc durerile cumplitelor suferinţe.

La fel şi cei răposaţi, prin atingerea de Preacuratele Taine li se iartă multe păcate, se împărtăşesc tainic cu Domnul, se uşurează de chinurile iadului, iar dacă şi-au mărturisit păcatele din viaţă, prin pomenirea lor mereu la Sfânta Liturghie, îngerii lui Dumnezeu le scot sufletele din munci şi le mută în lumina şi bucuria Raiului cu cei drepţi.

Iată minunile Sfintei Liturghii! Iată cât de mare este puterea, harul şi folosul participării şi pomenirii celor vii şi morţi la Sfânta Liturghie! De aceea se obişnuiesc 40 de Liturghii pentru vii şi adormiţi, ca să li se ierte păcatele, ca să se uşureze de suferinţele vieţii, ca să fie scoşi din iad, şi să se împărtăşească tainic şi zilnic cu Hristos, nădejdea noastră. Căci, dacă nu suntem vrednici să ne împărtăşim mai des cu Sfintele Taine din Potir, ne împărtăşim mistic cu Hristos Domnul prin părticelele ce ni se scot şi se pun în Potir împreună cu Sfântul Trup în Sângele cel dătător de viaţă care spală păcatele lumii.

Când se împărtăşesc credincioşii şi cine poate primi Sfintele Taine?

După ce se împărtăşeşte preotul slujitor, se deschid Sfintele Uşi, iar credincioşii pregătiţi se apropie, cu lumânări aprinse în mâini, să primească Trupul şi Sângele Domnului. Aşa cum ne învaţă Biserica, timpul cel mai potrivit pentru Sfânta Împărtăşanie este fiecare post de peste an, adică ne putem împărtăşi de cel puţin şase ori pe an. Dar credincioşii mai râvnitori pentru Hristos, care duc viaţă curată în feciorie, copiii, văduvele, monahii, mamele cu mulţi copii, cele care trebuie să nască, cei care merg la operaţie, bătrânii şi bolnavii se pot împărtăşi mai des, până la 30-40 de zile, iar călugării care sunt nelipsiţi de la Biserică, la trei săptămâni şi chiar săptămânal.

Condiţiile principale pentru Sfânta Împărtăşanie sunt acestea: Să se spovedească cât mai regulat la un duhovnic iscusit; să-şi împlinească obligatoriu canonul dat, înainte de împărtăşanie; să iubească mult sfânta rugăciune, biserica, citirea cărţilor sfinte, tăcerea şi milostenia; să fie în pace cu toţi oamenii, să ţină posturile, să trăiască în curăţenie, să postească cel puţin 5 sau 7 zile înainte, să aibă dezlegare de la duhovnic, să ia parte regulat la Sfânta Liturghie şi să citească dinainte rugăciunile pentru Sfânta Împărtăşanie. Cine nu îndeplineşte aceste condiţii obligatorii, să nu îndrăznească a se apropia de Hristos, până nu primeşte dezlegarea cuvenită de la duhovnicul său.

Când anume trebuie să se ţină predica în Biserică?

Predica este obligatorie pentru fiecare preot şi în fiecare biserică ortodoxă, mai ales în Duminici şi sărbători și la toate slujbele cu credincioşi mai mulţi. Preotul care nu se sileşte să ţină regulat predică în parohia sa face păcat de moarte şi va da greu răspuns în faţa Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Care a zis Apostolilor şi slujitorilor Bisericii: *Mergând, învăţaţi toate neamurile...* (Matei 28, 19).

În unele părţi predica se ţine imediat după citirea Sfintei Evanghelii, ca oamenii să înţeleagă bine explicarea ei. Cei mai mulţi preoţi ţin predica imediat după ce se împărtăşesc în Sfântul Altar, în locul Cazaniei. Alţii, mai

puţini la număr, ţin predica la urma Sfintei Liturghii, adică înainte de anaforă. Cel mai bun moment pentru predică este înainte de Sfânta Împărtăşanie.

Ce datorii are preotul liturghisitor în ce priveşte predica?

Să nu se lenevească niciodată de a predica cuvântul Domnului, cu timp şi fără timp, ştiind că Liturghia fără predică nu este completă, după învăţătura Sfântului Ioan Gură de Aur. Apoi să se pregătească din timp pentru predică, să nu ţină predici lungi, reci şi fără viaţă, adică lipsite de duh, de căldură interioară și de emoţie. Să nu se inspire la predică din scrieri filozofice, politice, sectare şi străine de Dumnezeu, ci numai din cărţi sfinte ortodoxe, în frunte cu Sfânta Scriptură, cu Vieţile şi scrierile Sfinţilor şi Cazania. În sfârşit, să nu osândească pe nimeni în predica sa, ci să zidească duhovniceşte pe toţi, cu dragoste, cu blândeţe şi cu exemplul personal.

Cum trebuie să asculte credincioşii predica în biserică?

Să asculte cuvântul lui Dumnezeu cu toată credinţa, atenţia şi hotărârea de a urma sfatul preotului şi a spune și altora învăţătura auzită în biserică. Să nu vorbească, nici să iasă afară în timpul predicii, ca să nu producă tulburare în biserică şi să se întoarcă deşert acasă; să spună şi celor ce n-au putut merge la biserică conţinutul Sfintei Evanghelii şi al predicii.

Când se împarte sfânta anaforă la credincioşi?

Anafora se împarte la credincioşi la sfârşitul Sfintei Liturghii şi se ia întotdeauna pe nemâncate, ca o binecuvântare în locul Sfintelor Taine. Cei ce nu pot posti şi cei ce se simt necuraţi şi nevrednici duc anafora acasă şi o pot lua în fiecare zi, înainte de mâncare. După tradiţie, niciun creştin ortodox nu trebuie să mănânce până nu se termină Sfânta Liturghie şi până nu ia mai întâi sfânta anaforă, care ne aduce aminte întotdeauna de jertfa Mântuitorului de pe Cruce şi de jertfa euharistică.

Când se aduce colivă în cinstea sfinţilor la biserică?

Se aduce colivă în zilele când avem sfinţi cu cruce roşie sau neagră în calendar şi la marile praznice sau la hramul bisericii. Însă cei care doresc, pot aduce colivă în fiecare sărbătoare şi Duminică. Coliva se aduce atât în cinstea unui sfânt, ca semn al legăturii şi unirii noastre cu sfinţii, cât şi ca semn de mulţumire adusă lui Dumnezeu pentru binefacerile primite. Se mai aduce colivă de mulţumire pentru tinerii de curând căsătoriţi, pentru cei care au ziua numelui sau pentru a se binecuvânta şi sfinţi roadele noi ale câmpului, cum sunt: pâinea, fagurii, merele, strugurii, vinul nou şi altele..

Când anume se aduc jertfe şi colive pentru cei răposaţi?

Se pot aduce colive în orice zi când este Liturghie şi parastas pentru morţi la biserică. Dar în mod special se aduc colive şi prinoase pentru cei răposaţi, în sâmbetele rânduite anume pentru pomenirea morţilor, în ziua înmormântării lor, când se face pomenire de 9, de 40 zile şi de un an pentru răposaţi, şi când se dezgroapă un mort sau se face pomenire de şapte ani. Morţii se pomenesc cu parastas şi colivă şi în ziua sfântului respectiv, al cărui nume l-au purtat, care este întotdeauna rugător pentru ei.

Ce datorii au credincioşii care se întorc acasă de la Sfânta Liturghie?

Prima şi cea mai importantă datorie a credincioşilor care iau parte regulat la Sfânta Liturghie în duminici şi sărbători este să vină dimineaţa la timp şi să nu iasă din biserică niciodată înainte determinarea slujbei, când preotul stă în Sfintele Uşi şi binecuvântează poporul, zicând: *Binecuvântarea Domnului să fie peste voi, cu al Său har și cu a Sa iubire de oameni, totdeauna, acum și pururea şi în vecii vecilor. Amin.* Apoi se face sfârşitul Liturghiei.

A doua datorie a credincioşilor este să pună în practică tot ce au învăţat la biserică şi să spună şi celor din casă copiilor, rudelor, vecinilor şi prietenilor ce au văzut şi au auzit la biserică. Adică Evanghelia ce s-a citit şi predica pe care au ascultat-o. Apoi credincioşii care merg regulat la

Sfânta Liturghie sunt datori să nu meargă în sărbători şi Duminica după masă la nunţi, la dansuri, la beţii, la distracţii lumeşti. Toate acestea duc la desfrânare, la vorbe deşarte, la ceartă, înjurături şi hule împotriva lui Dumnezeu.

Dimpotrivă, credincioşii sunt datori ca, după ce stau la masă şi se odihnesc puţin, să meargă pe la bolnavi, la spitale, la copii şi fini şi să-i cerceteze pentru Dumnezeu, să le dea sfaturi, să le citească din sfintele cărţi şi să laude pe Domnul împreună cu ei. Credincioşii mai sunt datori să ia parte în fiecare sărbătoare, după masă, la slujbele Vecerniei. Iar dacă preotul întârzie la biserică să-l cheme, ca împreună să dea slavă lui Dumnezeu pentru toate, cântând Vecernia şi Paraclisul Maicii Domnului.

Care sunt principalele daruri şi foloase pe care ni le aduce Sfânta Liturghie în viaţa aceasta şi în cea viitoare?

Întrucât Sfânta Liturghie este cununa tuturor slujbelor ce se săvârşesc în Biserică şi care formează cultul divin public, ea aduce lumii întregi, şi în mod deosebit creştinilor ortodocşi, vii şi adormiţi, numeroase daruri de mântuire, dintre care amintim pe cele mai importante:

- Sfânta Liturghie repetă zilnic, în chip nesângeros şi mistic, Jertfa sângeroasă unică de pe Cruce precum şi întreaga viaţă a Mântuitorului pe pământ, de la naştere până la înviere şi înălţare la cer;
- Prin Sfânta Liturghie se coboară nevăzut Fiul lui Dumnezeu pe pământ și rămâne permanent între noi. Când va înceta Sfânta Liturghie pe pământ, atunci va fi sfârşitul tuturor veacurilor şi Fiul lui Dumnezeu va veni să judece lumea;
- În timpul Sfintei Liturghii sunt de faţă, nevăzute în biserică, nu numai Fiul, ci toate cele trei Persoane ale Preasfintei Treimi– Tatăl, Care ne binecuvântează; Fiul, Care Se jertfeşte pe Sfântul Altar pentru lume, şi Duhul Sfânt, Care sfinţeşte Darurile şi le preface în Trupul şi Sângele Domnului nostru Iisus Hristos;
- În timpul săvârşirii Sfintei Liturghii sunt de faţă, în biserică, toţi Sfinţii şi îngerii din cer, în frunte cu Maica Domnului şi cu sfântul care este ocrotitorul bisericii;
- Sfânta Liturghie uneşte pe toţi Sfinţii cu puterile

cereşti şi îi face mijlocitori şi fierbinţi rugători pentru mântuirea noastră;

- Sfânta Liturghie adună la biserică pe toţi creştinii iubitori de Dumnezeu, pentru a-L lăuda, a-I mulţumi şi a se ruga pentru mântuirea tuturor, împreună cu sfinţii şi cu îngerii din cer;

- Prin Sfânta Liturghie se sfinţeşte Trupul şi Sângele Domnului şi se oferă creştinilor ca cel mai mare dar pe pământ, spre iertarea păcatelor şi mântuire;

- Sfânta Liturghie, prin părticelele ce se scot la Proscomidie pentru vii şi morţi, uneşte pe cei din cer cu cei din iad şi de pe pământ, aduce de faţă nevăzut în biserică sufletele celor adormiţi fără pocăinţă şi îi învredniceşte de mila lui Hristos şi de iertare;

- Prin Sfânta Liturghie se scot din iad sufletele celor ce au murit sub canon, adică nepregătiţi, şi, prin dumnezeiasca Jertfă săvârşită pentru ei, se fac vrednici de bucuria şi lumina Raiului;

- În cadrul Sfintei Liturghii se hirotonesc diaconii, preoţii şi episcopii şi se sfinţeşte Sfântul şi Marele Mir, fără de care nu ne putem mântui;

- În timpul Sfintei Liturghii se împărtăşesc creştinii vrednici cu Trupul şi Sângele lui Hristos, fără de care nu ne putem mântui;

- În timpul Sfintei Liturghii se împărtăşesc nevăzut toţi cei vii şi adormiţi pentru care se scot părticele, mai ales când se ating de Trupul şi sângele Domnului în Sfântul Potir;

- Sfânta Liturghie este cea mai înaltă jertfă şi rugăciune de mulţumire adusă de oameni lui Dumnezeu pe pământ;

• Prin Sfânta Liturghie se iartă păcatele celor vii şi răposaţi care se pomenesc la biserică, mai ales dacă şi-au mărturisit păcatele şi sunt pomeniţi 40 de zile la rând;

- Sfânta Liturghie uneşte cerul cu pământul, pe Sfinţi cu cei bine-credincioşi de pe pământ şi pe toţi cu Dumnezeu;

- Sfânta Liturghie arde pe diavoli şi goleşte iadul de suflete, pe care le mută în Rai, spre lauda Preasfintei Treimi şi bucuria îngerilor din cer;

• Sfânta Liturghie împacă şi înfrăţeşte pe creştini, pe fraţi, pe soţi şi pe vecini, dacă iau parte regulat la biserică;

- Sfânta Liturghie este cel mai puternic mijloc de împăcare între Dumnezeu şi oameni, prin rugăciunile ce se fac şi părticelele ce se aduc;
- Sfânta Liturghie învaţă pe oameni cea mai înaltă rugăciune;
- Sfânta Liturghie învaţă pe creştini calea mântuirii şi dogmele dreptei credinţe;
- Sfânta Liturghie învaţă pe credincioşi Sfânta Scriptură şi ruşinează pe atei şi pe păgâni;
- Sfânta Liturghie apără dreapta credinţă şi risipeşte sectele care n-au liturghie şi dezbină Biserica şi pe creştini;
- Sfânta Liturghie înmulţeşte credinţa pe pământ şi ne întăreşte să mărturisim dogmele Ortodoxiei în faţa tuturor sectelor;
- Sfânta Liturghie este cununa Bisericii, lauda Ortodoxiei şi nădejdea mântuirii noastre. De aceea, toate sectele se luptă să ne rupă de Biserică şi să ne lipsească de mântuitoarea liturghie;
- Sfânta Liturghie este izvor de sfinţenie, de pace şi de binecuvântare pentru creştinii dreptmăritori şi pentru toată lumea şi zidirea;
- Sfânta Liturghie ne ajută cel mai mult la creşterea noastră duhovnicească, la dobândirea rugăciunii din inimă şi ne învredniceşte de darul lacrimilor;
- Sfânta Liturghie aduce har, pace şi armonie divină în lume, în ţara noastră cu zece mii de altare, în familie, în societate, în şcoli, în mânăstiri, în armată, în orice loc de muncă, dacă ne rugăm, dacă ne mărturisim păcatele şi mergem regulat la biserică;
- Sfânta Liturghie este singura şi cea mai mare nădejde de mântuire pentru sufletele celor răposaţi nepregătiţi, dacă li se scot regulat părticele şi se dă milostenie pentru ei;
- Sfânta Liturghie păzeşte pe credincioşi de boli grele, de cumpene mari, de pagube, de dezbinări şi îi ajută să dobândească sfârşit creştinesc;
- Sfânta Liturghie pregăteşte pe credincioşi pentru jertfă, pentru răbdare în lupta vieţii, pentru împăcare cu toţi, pentru apărarea Ortodoxiei şi dobândirea mântuirii;
- Sfânta Liturghie ne pregăteşte pe toţi pentru pocăinţă şi **Sfânta** împărtăşanie;

- Sfânta Liturghie ne întăreşte pe toţi în ispite şi primejdii;
- Sfânta Liturghie ne ajută la împlinirea tuturor cererilor de folos spre mântuire;
- Dacă cugetăm la toate cele de mai sus, ne dăm bine seama că nu este mântuire pentru niciun suflet fără Sfânta şi dumnezeiasca Liturghie.

Care sunt principalele datorii ale creştinilor pentru Biserică şi pentru Sfânta Liturghie?

Să iubească Biserica cu toate sfintele slujbe care se fac în ea şi pe sfinţiţii slujitori ca pe Însuşi Hristos, Mântuitorul lumii. Mai ales acum când venirea Domnului s-a apropiat, când timpul lui Antihrist a început, când duhovnicii şi preoţii devotaţi s-au împuţinat, când dragostea de Dumnezeu a scăzut, când necredinţa, sectele, ura între oameni, desfrâul, haosul şi tulburarea încearcă să cuprindă tot pământul.

Cei ce iubesc pe Dumnezeu şi nădăjduiesc în viaţa veşnică să nu lipsească niciodată, dacă se poate, de la Sfânta Liturghie, jertfa mântuirii noastre; nici de la celelalte slujbe ce se fac prin sate şi oraşe şi prin sfintele mânăstiri. Să se roage mult şi acasă, la lucru, pe câmp, ziua şi noaptea, cu credinţă, cu bucurie, cu smerenie şi cu lacrimi, împreună cu toţi ai casei lor, căci se apropie ziua cea înfricoşată a judecăţii şi a dării de răspuns.

Cei ce mărturisesc dreapta credinţă apostolică să apere cu propria lor viaţă credinţa ortodoxă, să citească numai cărţi sfinte de zidire sufletească, să-şi crească copiii în frica Domnului, să nu asculte, nici să citească, învăţături sectare, sau să meargă la adunarea sectelor ce s-au rupt de Hristos, de Biserică, de Maica Domnului şi Sfânta Cruce, că toţi aceştia sunt proroci mincinoşi şi înainte mergători ai lui Antihrist.

Toţi creştinii ortodocşi să aibă duhovnici buni, să asculte de ei ca de Însuşi Hristos, să le urmeze credinţa, sfatul, viaţa şi să se împărtăşească cu inima curată, după rânduială. Apoi să ierte pe toţi şi să trăiască în dragoste cu toţi, să ajute pe cei săraci, să cerceteze pe cei bolnavi, să mângâie pe cei întristaţi şi să facă milostenie, că aceasta acoperă mulţime de păcate.

În aceste vremuri grele, de vom face cele de mai sus, de vom ierta pe cei ce ne fac nedreptate, de ne vom ruga mai mult, de vom milui după putere pe toţi şi de vom participa cât mai regulat la Sfânta Liturghie cu toţi cei din casă, vom birui toate ispitele, vom ruşina pe sectanţii hulitori de Dumnezeu, vom alunga pe demoni, vom scăpa de cursele morţii şi vom dobândi şi viaţa aceasta şi pe cea viitoare. Amin.

MIC DICŢIONAR DE CUVINTE LITURGICE

A

ACATIST (cuvânt de origine greacă) – imn de laudă ce se citeşte sau se cântă în cinstea unui sfânt.

ABSIDĂ – perete de zid semirotund, care formează altarul şi stranele pentru cântăreţi.

AFURISENIE – excluderea cuiva din Biserică (excomunicare) pe timp limitat, din cauza neascultării sau călcării învăţăturii de credinţă ortodoxă.

AGHEASMATAR – construcţie, de obicei rotundă, în care se sfinţeşte agheasma, la anumite zile şi sărbători.

AGHEASMĂ – apă sfinţită, fie la Bobotează (agheasmă mare), fie cu alte ocazii (agheasmă mică). Agheasma mare se ia cu binecuvântarea preotului, după spovedanie, înainte de anafură.

AGNEŢ (cuvânt latin ce înseamnă *miel*) – partea pătrată ce se scoate la proscomidie din prima prescură, care, prin sfinţire, se preface în Trupul Domnului.

ALTAR – partea cea mai sfântă a bisericii în care stau slujitorii, sanctuarul Domnului în care se află Sfânta Masă şi Sfânta Împărtăşanie. Altarul închipuie cerul cu tronul Preasfintei Treimi.

AMVON– loc mai înalt din naos sau un foişor zidit în perete, unde se citeşte Evanghelia şi de unde se rosteşte predica.
ANAFORĂ– cuvânt grecesc, *„antidoron”*, care înseamnă *„în loc de dar”.* Anafora este partea rămasă din cele cinci prescuri, ce se sfinţeşte prin binecuvântare şi atingerea de Sfântul Potir şi se împarte credincioşilor care nu se pot împărtăşi.
ANALOG (tetrapod)– suport în formă de X, pe care se citeşte Sfânta Evanghelie.
ANASTASIMATAR– carte de cântări bisericeşti, ce cuprinde cântările Învierii, Vecerniei şi Utreniei, pe cele opt glasuri.
ANATEMA – excluderea cuiva definitiv sau temporar din Biserică şi darea lui în mâinile satanei, pentru lepădarea de credinţă şi alte grele păcate împotriva Duhului Sfânt.
ANTIMIS – pânză fină, pătrată, pe care este imprimată Punerea Domnului în Mormânt. Antimisul este sfinţit de episcop cu Sfântul şi Marele Mir şi are o părticică din Sfintele Moaşte. El stă pe Sfânta Masă şi niciodată nu se poate face Liturghie fără Antimis.
APOSTAZIE– lepădare de credinţă de bunăvoie sau de silă şi frică.
APOSTOL (trimis)– cartea ce cuprinde Faptele şi Epistolele Apostolilor, care se citeşte în timpul Sfintei Liturghii; orice ucenic al lui Hristos, ales şi trimis în lume să vestească Evanghelia mântuirii.
ARHIEREU (mai mare peste ierei, adică peste preoţi) – orice episcop care nu are eparhie, dar poate ţine locul unui episcop titular.
ARTOS– pâine specială ce se sfinţeşte numai la Sfintele Paşti şi închipuie pe Hristos înainte de Înălţare.
AXION (vrednic) – cel mai ales imn de laudă ce se cântă în timpul Sfintei Liturghii în cinstea Maicii Domnului.

B

BAPTISTERIU– clădire de piatră rotundă în stil roman (sec. IV XVIII), sau o încăpere separată unde se săvârşeşte botezul pruncilor sau al catehumenilor.
BASORELIEF– sculptură în lemn sau piatră, în care unele figuri sunt scoase mult în relief.
BEDERNIŢĂ– bucată pătrată de stofă ce atârnă de partea

dreaptă a veşmintelor preotului şi episcopului şi simbolizează puterea de a predica a cuvântului.
BLESTEM – strigarea cuiva către Dumnezeu ca să-i facă dreptate faţă de cel ce l-a nedreptăţit. Blestemul are putere numai dacă cel care îl rosteşte are dreptate.
BOGORODICINĂ – carte ce cuprinde 64 de canoane de umilinţă închinate Maicii Domnului, care se citesc zilnic la Pavecerniță, după glasul de rând.
BURETE– mic ştergător folosit pentru Sfintele Taine, care simbolizează buretele cu care a fost adăpat pe cruce Domnul.

C

CALENDAR – împărțirea unui an în 365 de zile, 5 ore, 48 de minute şi 14 secunde. Calendarul bisericesc începe la 1 septembrie şi se încheie la 31 august, iar calendarul civil începe la 1 ianuarie şi se încheie la 31 decembrie.
CAMILAFCĂ– acoperământ sau voal negru, pe care îl poartă arhiereii şi călugării pe cap şi simbolizează pe îngeri.
CANDELABRU – sfeşnic cu trei, cinci sau şapte lumini, ce simbolizează Sfânta Treime sau cele şapte Taine ale Bisericii.
CANON – hotărârea dată de sinoadele ecumenice şi locale în legătură cu buna desfăşurare a vieţii bisericeşti. Canoanele sunt valabile pentru toată Biserica.
CANONISIRE– aplicarea cu chibzuinţă a canonului de ispăşire celui ce se mărturiseşte, pe măsura păcatului, a puterii şi a râvnei fiecăruia.
CATAPETEASMĂ– zidul despărțitor între altar şi naos, care se face fie din lemn sculptat, fie din piatră sau marmură, şi închipuie pe toți sfinţii din cer care se roagă pentru lume.
CATAVASIER– carte cu cântări bisericeşti scurte ce se cântă la Utrenie, la începutul fiecăreia din cele nouă pesne.
CATEHISM– carte bisericească ce explică pe scurt învățătura de credinţă ortodoxă.
CATEHIZARE – lucrare de propovăduire, de învăţare a adevărurilor de credinţă ortodoxă.
CATEHUMEN – cel care crede în Hristos şi ascultă de Biserică, dar nu este încă botezat.
CATERISIRE– ridicarea harului preoției, în mod temporar sau definitiv, unui cleric, pentru grave abateri de la canoanele şi disciplina Bisericii.

CAZANIE – carte veche ce cuprinde predici duminicale şi la sărbători mari.
CĂDELNIŢĂ – cupă de metal preţios cu trei lanţuri, cu care se cădește biserica în timpul sfintelor slujbe.
CĂLDURĂ – apa fierbinte ce se foloseşte la încălzirea Sfintelor Taine înainte de împărtăşanie. Ea simbolizează apa care a curs din coasta Domnului.
CĂLUGĂR (bătrân frumos)– vezi monah.
CĂŢUIE – cădelniţă mică de mână, cu care se cădeşte la mânăstiri, în casele creştinilor şi la cimitir.
CEASLOV (Orologiu)– cartea cea mai completă de rugăciuni a Bisericii, care cuprinde cele şapte Laude, acatiste, rugăciuni diferite ş.a.
CEASURILE (întâi, trei, şase şi nouă) – patru rugăciuni speciale, numite Laude, ce se citesc la anumite ore din zi, când a pătimit Domnul.
CÂRJĂ ARHIEREASCĂ – bastonul de metal sau de lemn pe care îl poartă orice episcop şi simbolizează toiagul de păstor sufletesc al lui Aaron.
CLER– denumire dată în general slujitorilor Bisericii.
CLERIC– preot, orice slujitor al Bisericii lui Hristos.
COLIVĂ – jertfă (prinos) ce se aduce la biserică pentru pomenirea celor vii sau morţi. De obicei se face din grâu fiert sau pâine.
CONDAC – imn scurt de laudă ce se cântă în cinstea unui sfânt sau praznic împărătesc.
CONFESIUNE– grupare mare de creştini care au un crez şi o organizaţie separată.
COPIE – cuţit mic, folosit la proscomidie, cu care se scot părticelele; copia simbolizează suliţa cu care a fost împuns Domnul în coastă.
CRĂCIUN – denumire tradiţională a praznicului Naşterii Domnului, după care se spune ca peştera din Betleem ar fi fost în grădina unui oarecare Crăciun.
CREŞTIN (Hristian)– „om dăruit lui Hristos”; este denumirea tradiţională dată fiecărui credincios botezat în numele Preasfintei Treimi.
CREZ (Credeul) – expunere prescurtată a învăţăturii de credinţă creştină ortodoxă, fixată de Sfinţii Părinţi în primele două Sinoade ecumenice.

CRISMĂ– pânză albă în care se înfăşoară pruncul la Botez.
CRISTELNIŢĂ– vas mare, destinat pentru botezarea copiilor.
CTITOR – persoană care zideşte un locaş de cult sau donează un dar mare Bisericii.
CULT – forma văzută de manifestare a credinţei în Dumnezeu. Prin cult mai înţelegem cinstirea dată sfinţilor, icoanelor, morţilor ș.a.
CUMINECĂTURĂ– vezi Împărtăşanie.
CUMNAT– rudenie în linie colaterală de gradul trei.
CUNUNIE – actul sfânt al Tainei Nunții, când doi tineri sunt binecuvântaţi de preot pentru a trăi împreună în căsnicie până la moarte.
CUNUNII – două coroane de metal ce se pun pe capul celor ce se cunună, ca semn de curăţie, unire pe viață şi întreagă înţelepciune.
CUVIOS – sfânt, bărbat ales de Dumnezeu, care trăieşte toată viaţa în post şi rugăciune, de obicei în mânăstiri sau în pustie.
CUVIOŞIE – stare evlavioasă, plină de cucernicie pentru Hristos, a unui creştin.

D

DAR – unul din nenumăratele roade ale Harului Sfântului Duh, care se dau omului spre mântuire. Se mai înțelege şi orice prinos, jertfă, danie, ce se dă de credincioşi la Sfântul Altar.
DENIE (cuvânt slavon = noapte) – slujba Utreniei ce se face în fiecare seară din săptămâna Sfintelor Patimi.
DIACON – prima treaptă a ierarhiei bisericeşti, care în mânăstiri se cheamă „ierodiacon”. Diaconul ajută la slujbă pe preoți şi episcopi.
DIACONICON – încăpere specială situată în partea de sud a Altarului unde se păstrează Sfintele Vase, veşmintele, anafura ş.a.
DISC– obiect de metal de formă rotundă, pe care stă Sfântul Agneţ în timpul Sfintei Liturghii. El închipuie ieslea din Betleem.
DIVORŢ– actul prin care doi soţi se despart legal, din motive canonice îngăduite de Biserică.
DUMINICĂ (Ziua Domnului) – prima zi a săptămânii, care se

prăznuieşte de creştini ca zi legală de odihnă și de bucurie, în amintirea Învierii Domnului şi a Pogorârii Sfântului Duh peste Apostoli, evenimente ce au avut loc Duminica.
DVERĂ (cuvânt slavon = uşă) – perdea specială ce acoperă Sfintele Uşi împărăteşti şi închipuie umbra Legii vechi, ca şi catapeteasma templului, care s-a rupt în două în noaptea Învierii.

E

ECLESIARH – persoană care răspunde de toate slujbele, veşmintele şi odoarele unei mânăstiri sau catedrale episcopale. Cuvântul vine de la latinescul „*ecclesia*”, care înseamnă „*comunitatea celor chemați*”.
ECTENIE – rugăciune scurtă de laudă, de mulţumire şi mai ales de cerere, pe care o face preotul sau diaconul către Dumnezeu, în numele credincioşilor.
ENGOLPION – iconiţă cu Maica Domnului pe care o poartă episcopul pe piept.
EPIFANIE (arătare) – denumire de origine greacă a praznicului Botezului Domnului, când S-a arătat la Iordan pentru prima dată Preasfânta Treime.
EPISCOP – cel mai înalt grad al ierarhiei bisericeşti. Episcopul are puteri depline în biserică şi închipuie pe Hristos.
EPITAF– pânză mare pe care este pictată punerea Domnului în mormânt. În graiul vechi se mai cheamă „Sfântul Aer” şi se scoate în mijlocul bisericii în Vinerea Mare.
EPITRAHIL – veşmânt preoţesc important, pe care îl pune preotul pe grumaz şi închipuie funia cu care a fost legat Domnul în vremea Sfintelor Patimi.
ERETIC– creştin care nu mai ascultă de Biserică, se leapădă de Botez şi schimbă dogmele credinţei ortodoxe. În sânul Bisericii sunt numeroase grupuri de eretici. Ei se numesc astăzi sectanți.
EREZIE – răstălmăcirea dogmelor şi învăţăturii de credinţă ortodoxă.
EUHARISTIE (mulţumire)– vezi Sfânta Împărtăşanie.
EVANGHELIE (Veste Bună)– cea mai sfântă carte pe care a dat-o Dumnezeu lumii, fiind propovăduită şi trăită de Iisus Hristos şi scrisă de evangheliști, sub inspiraţia Duhului Sfânt.

F

FELON – veşmânt de deasupra, pe care îl poartă preotul. Felonul închipuie hlamida cu care a fost îmbrăcat Domnul.
FELINARE – două sfeşnice mari cu mâner, care se poartă la procesiuni și înmormântări. Ele simbolizează lumina faptelor bune făcute de credincioşi.

G

GLASURI – cele opt feluri de melodii ale cântării bisericeşti, ce se practică în cultul ortodox. Glasurile se schimba săptămânal.
GROPNIŢĂ– încăpere specială unde se păstrează osemintele celor răposaţi – voievozi, ctitori, binefăcători şi enoriaşi. Gropniţele de astăzi se zidesc sub altarul bisericii sau în cimitir.

H

HAR – puterea divină necreată a Sfântului Duh care se primeşte la Botez şi conlucrează la mântuirea omului. Harul face începutul şi omul continuă opera mântuirii.
HERUVIC – imn închinat Preasfintei Treimi, ce se cântă înainte de ieşirea cu Sfintele Daruri.
HIROTESIE – rugăciune prin care se binecuvântează cineva de către episcop sau preot ca să fie citeţ, cântăreţ sau ipodiacon în biserică. Se mai înţelege şi rugăciunea de consacrare a unui preot pentru a fi duhovnic, ca să poată mărturisi şi dezlega păcatele oamenilor.
HIROTONIE– taina prin care cel vrednic se sfinţeşte diacon, preot, sau episcop, de către unul sau mai mulţi episcopi.

I

ICOANĂ – obiect de cult ce reprezintă chipul unui sfânt pictat cu vopsele pe lemn. Cinstea adusă icoanei se înalţă la chipul cel dintâi.
ICONOSTAS – suport de lemn sculptat, purtător de icoane, situat în partea dreaptă a naosului, unde se aşază icoana sfinţilor după calendar.
ICOS– imn de laudă închinat unui sfânt sau praznic; o strofă dintr-un acatist.
IDEOMELAR – carte ce cuprinde o colecţie de cântări

bisericeşti pe tot anul, după calendar.
IERARH– denumirea generală a oricărui episcop.
IERARHIE BISERICEASCĂ– denumirea generală a păstorilor Bisericii, numiţi şi clerici. Clerul este format din *clerul superior* – episcopi, mitropoliţi, patriarhi, şi *clerul inferior* diaconi şi preoţi.
IERATICON – carte cu slujba hirotoniei şi sfinţirii bisericilor, folosită numai de episcopi
IEROMONAH – preot călugăr (vezi preot).
IERURGII– slujbe de sfinţire a oamenilor, a obiectelor şi a naturii înconjurătoare.
IEROSILIE – profanare, hulire şi furare de cele sfinte.
INGREDIENTE– aromate ce se folosesc la sfinţirea Sfântului şi Marelui Mir din Joia Mare, în număr de aproape 40.
IPODIACON (subdiacon) – creştin ortodox, hirotesit de episcop, pentru a ajuta preotul la biserică.

Î

ÎMPĂRTĂŞANIE (Sfânta Euharistie) – Trupul şi Sângele Domnului sfinţit în timpul Sfintei Liturghii, care apoi se împarte celor vrednici.
ÎNCHINĂCIUNI – plecăciuni smerite cu mâna şi trupul la pământ, înaintea Domnului, a sfinţilor şi a icoanelor; se mai numesc şi metanii mici.
ÎNGER – ființă cu trup nevăzut, care ajută la mântuirea omului şi a lumii întregi. Îngerii se împart în nouă cete cereşti şi iubesc mult pe oameni.

L

LAUDELE BISERICII – şapte slujbe speciale, fixate la anumite ore din zi şi din noapte, care amintesc principalele momente din viața Domnului. Acestea sunt: Vecernia, Pavecernița, Miezonoptica, Utrenia cu Ceasul I, Ceasurile III, IV, IX.
LĂUDĂRILE– cântări formate din psalmii 148, 149 şi 150, ce se cântă la Utrenie, după canoane, spre lauda lui Dumnezeu.
LETON– pânză pătrată în care se înfăşoară Sfântul Antimis, pe Sfânta Masă. Letonul închipuie giulgiul în care a fost înfăşurat Domnul.
LITIE– pâinea ce se sfinţeşte la Vecernie, împreună cu vinul,

grâul şi untdelemnul, în amintirea celor cinci pâini din pustie.
LITIER– vas destinat pentru sfinţirea litiei.
LITURGHIE (lucrare publică) – cununa tuturor slujbelor şi laudelor Bisericii. În timpul Sfintei Liturghii Se jertfeşte pentru noi, tainic, Fiul lui Dumnezeu şi se sfinţesc Sfintele Taine. Sfânta Liturghie se mai cheamă şi Euharistie, adică slujbă de mulţumire. Biserica noastră are trei feluri de Liturghii.
LITURGHIER – carte ce cuprinde rânduiala celor trei Sfinte Liturghii.
LITURGICA – carte care explică toate părţile Sfintei Liturghii, cele şapte Laude şi obiectele bisericeşti.
LOGODNĂ – slujbă de binecuvântare a celor doi miri în vederea căsătoriei. Logodna nu este o taină, ci numai o pregătire pentru Taina Nunții. De aceea cei logodiţi nu au voie sa trăiască împreună.

M

MARTIR (mucenic)– orice sfânt care pătimeşte chinuri grele şi îşi dă viaţa pentru credinţa în Hristos.
MASA SFÂNTĂ (Sfânta Masă, Sfântul Pristol) – jertfelnicul Domnului şi locul cel mai sfânt din biserică şi de pe pământ, unde se sfinţesc şi se păstrează Sfintele Taine. Ea închipuie Golgota şi Mormântul Domnului.
MASLU– ultima din cele şapte Taine, care constă în sfinţirea untdelemnului şi ungerea cu el a celor bolnavi.
MĂRIMURI (pripele) – imnuri scurte de laudă în cinstea Domnului şi a sfinţilor mari, ce se cântă la slujba privegherii, spre sărbători.
MĂRTURISIRE (Spovedanie) – Taina prin care omul este dezlegat de păcate, dacă le spune cu căință la duhovnic şi primeşte canon de îndreptare. Mărturisirea păcatelor este numită „al doilea botez”. Ea se face în posturi şi la nevoie.
MĂRTURISITOR – acel sfânt care suferă pentru credinţa în Hristos, dar nu moare în timpul pătimirii, ca mucenic.
MELOD– acel cuvios care a compus cântări bisericeşti ce au rămas în cultul ortodox.
METANII– aplecări cu genunchii şi fruntea până la pământ, când ne rugăm, în semn de adâncă smerenie, în amintirea căderii şi sculării lui Adam şi a căderii Domnului sub povara

crucii. Metaniile se împart în metanii mari şi metanii mici, numite şi închinăciuni. Ele se fac, rostind în taină rugăciunea lui Iisus.
MIERCURI – ziua în care a fost vândut Domnul, pentru care pricină se posteşte.
MIEZONOPTICA (Polunoşniță) – una din cele şapte Laude care se citeşte, de regulă, la miezul nopţii, în amintirea rugăciunii Domnului din grădina Ghetsimani, când a fost prins şi dus legat la judecată.
MINEI – cartea de cult ce cuprinde slujba sfinţilor pe o lună de zile. Biserica are 12 minee.
MIR (Sfântul şi Marele Mir) – materia sfântă ce se face din untdelemn şi aromate şi se sfinţeşte de Sfântul Sinod în Joia Mare. Cu el se sfințesc cei botezaţi, antimisele şi bisericile noi.
MIRIDE – părticele ce se scot de preot la Sfânta Liturghie, dimineața, pentru pomenirea celor vii şi morţi.
MIRUITOR – mic obiect cu care se ung cu untdelemn sfințit credincioşii, la privegheri şi la Sfântul Maslu.
MITRĂ– acoperământ rotund special pe care îl poartă pe cap episcopii la slujbă. Mitra închipuie coroana de spini a Mântuitorului.
MITROPOLIE – sediul oficial al unul mitropolit, unde se află şi biserica mitropolitană, numită „*Catedrală*”.
MITROPOLIT– episcop cu rang administrativ mai mare, care are sub conducerea sa unul sau mai mulţi episcopi.
MÂNĂSTIRE (lavră) – aşezare retrasă de lume, în care trăiesc călugării. Primele mânăstiri au fost întemeiate prin secolele III-IV, în Egipt, de sfinţii Antonie cel Mare şi Pahonie cel Mare.
MOAŞTE (relicve) – rămăşiţe sfinte pământeşti ale unor cuvioşi sau mucenici, care de obicei sunt neputrezite, întotdeauna făcătoare de minuni şi bine mirositoare.
MOLITFĂ (rugăciune) – orice rugăciune de sfinţire, de curăţire, de sănătate şi de izgonire a bolilor şi a duhurilor rele, pe care o citeşte preotul.
MOLITFELNIC (evhologhiu) – carte specială cu toate molitfele, adică ierurgiile şi rugăciunile rânduite de Biserică. Cel mai bogat molitfelnic se numeşte „Trebnic”.
MONAH (călugăr)– persoană care se consacră lui Dumnezeu

să trăiască singură în mânăstire, în post, rugăciune, sărăcie, feciorie şi supunere până la moarte. În monahism se deosebesc trei trepte: rasofor, monah şi schimonah. Monah însemnează singur, iar călugăr, bătrân frumos sau bun.

N

NAOS – Încăperea de mijloc a bisericii în care stau credincioşii şi cântăreții la sfintele slujbe. Naosul închipuie lumea văzută.

NAŞ – persoană care garantează viaţa morală a fiului său sufletesc, adică a pruncului botezat, a mirilor ce se căsătoresc şi a călugărului ce se tunde în monahism.

NĂSĂLIE– patul pe care se poartă mortul spre cimitir.

NOUL TESTAMENT – partea principală a Sfintei Scripturi, lăsată nouă de însuşi Mântuitorul şi Sfinţii Apostoli. Noul Testament este plinirea celui vechi, iar Vechiul Testament este umbra celui nou, care cuprinde numai prorocii despre venirea lui Hristos şi istoria poporului evreiesc.

NUNI– naşii celor care se căsătoresc (vezi naşul) .

NUNTĂ – una din cele şapte Taine. Ea constă în binecuvântarea Bisericii dată celor doi soţi pentru a trăi în căsnicie şi a naşte copii.

O

OBEDNIŢĂ – o parte din cele şapte Laude, formată din psalmii 102, 145, Fericirile şi troparele zilei sau ale praznicului.

OCTOIH – carte de slujbă ce cuprinde cântări, tropare şi canoane, rânduite după glasuri şi după zilele săptămânii. (Octoih = opt cântări). Octoihul se foloseşte la strană de la Duminica Tuturor Sfinţilor, până la începutul Postului Mare.

ORAR– fâşie îngustă de stofă, cu care se înfăşoară diaconul peste umeri, ca semn de rugăciune şi multă evlavie pentru Preacuratele Taine.

OTPUST (apolis) – rugăciune scurtă de sfârşit, cu care se încheie orice slujbă bisericească.

P

PALAMAR– vezi paracliser.

PANAHIDĂ– vezi parastas.

PANAGHIE (Preasfânta)– a doua prescură din cele cinci, din care se scoate o părticică mai mare în numele Maicii Domnului şi care se împarte apoi la masă, după o anumită rânduială practicată în mânăstiri. Se mai cheamă şi „Bogorodicină”.
PANEGIRIC– cuvântare solemnă de laudă şi preamărire a lui Dumnezeu şi a tuturor sfinţilor.
PANGAR– locul unde se dau lumânări şi icoane în biserică.
PARACLIS – biserică mică în care se slujeşte ocazional, în anumite împrejurări sau iarna, mai ales în mânăstiri (vezi *capelă*) .
PAŞTE (Pascha) – cea mai mare sărbătoare creştină – ziua învierii Domnului, care ne este reamintită săptămânal, în fiecare Duminică.
PARACLISER – persoana care ajută la întreţinerea şi curăţenia bisericii.
PARASTAS (Panahidă) – slujbă de pomenire a celor morţi timp de o zi sau de 40 de zile la Sfânta Liturghie şi la panacidă. Ea se face, de obicei, însoţită de jertfă şi milostenii la săraci.
PATRIARH (părinte)– şeful spiritual al unei Biserici ortodoxe naţionale, preşedintele Sfântului Sinod. El se alege pe viață dintre episcopi şi mitropoliți.
PATRIARHIE – sediul oficial al Patriarhului şi al Sfântului Sinod.
PAVECERNIŢĂ (După Cinare)– una din cele şapte Laude ce se citeşte după Vecernie.
PENTICOSTAR – carte de cult care conţine slujbele zilnice ale Bisericii, de la Paşti până la Duminica Rusaliilor. (Penticosti = cincizeci).
PESNĂ – un grup de câteva tropare şi strofe, care la un loc formează aşa-numitele canoane ale unui sfânt sau praznic dintr-o zi. Sunt nouă pesne şi se citesc zilnic, mai ales la mânăstiri.
PIDALION – carte cu toate canoanele Bisericii Ortodoxe, tipărită în anul 1844 la Mânăstirea Neamţ, după colecţia de canoane a Sfântului Nicodim Aghioritul (sec. 18) şi după Pravila bisericească tipărită la Târgovişte în anul 1652, numită „Îndreptarea Legii”.
POCĂINŢĂ– act de conştiinţă prin care cineva se căieşte de

păcatele sale, le spovedeşte, face canon pentru ele şi le părăseşte definitiv, adică *se pocăieşte.*
POCROVEŢE (acoperăminte) – trei voaluri speciale cu care se acoperă Sfintele Taine: unul pentru Disc, al doilea pentru Potir şi al treilea pentru amândouă, numit şi *văzduh*.
PODOBIE – cântare bisericească de influență bizantină cu cea mai aleasă melodie. Sunt 32 de podobii la cele 8 glasuri.
POLICANDRU – sfeşnic sau candelabru cu 6, 12, 18 sau 36 de lumini, care atârnă de bolta bisericii. El simbolizează cerul înstelat.
POLIELEU – cântare formată din psalmii 134, 135 şi 136, ce se cântă la slujbele de seară în cinstea unui sfânt deosebit sau praznic.
POLIHRONIU (Te Deum) – slujbă ce se face la început de an şi în zile festive pentru sănătatea celor ce conduc Biserica şi pentru binecuvântarea Anului Nou.
POLUNOŞNIŢĂ – vezi „Miezonoptica”.
POST – înfrânare de bună voie de la mâncarea de dulce şi de la tot păcatul, atât în cele patru posturi ale anului, cât și lunea, miercurea şi vinerea, după dorința şi puterea fiecăruia.
POTIR – cel mai sfânt vas liturgic în care se sfinţesc şi se păstrează Preacuratele Taine.
PRAPOR (steag bisericesc) – icoană pictata pe pânză, cu mâner, care se poartă la diferite procesiuni împreună cu alte obiecte sfinte.
PRAVILĂ BISERICEASCĂ – denumire generală veche a celor șapte Laude şi a tuturor slujbelor ce se fac în biserici. Prin „Pravilă” se mai înţelege rânduiala canonică după care se mărturiseşte şi se judecă creştinul la spovedanie.
PRECISTANIE – denumire veche a Sfintei Împărtăşanii.
PREDICĂ – cuvânt de învățătură rostit de episcop şi de preot. Predica este obligatorie pentru cler. Ea poate fi cu caracter dogmatic, moral, ocazional, funebru, catehetic, liturgic, panegiric etc.
PREOT (presbiter) – păstor de suflete sfinţit canonic de episcop. El lucrează în numele episcopului său şi săvârşeşte în parohia sa toate Tainele, afară de hirotonie.
PREOŢIE – a doua treaptă a ierarhiei bisericeşti. Fără preoţi şi episcopi nu există Biserică. Preoţii se mai cheamă *„părinți sufletești*” şi *„prezbiteri*” adică bătrâni.

PRESCURI (în limba greacă = prosfora) – cele cinci pâinişoare sau prescuri ce se duc la Altar, din care se scoate Sfântul Agneţ şi miridele sau părticelele, pentru îngeri, pentru sfinţi, pentru vii şi pentru morţi. Prescurile se fac din grâu curat şi de către oameni evlavioşi, cu viaţă curată.
PRISTOL– vezi Sfânta Masă.
PRIDVOR – partea cea mai din urmă a bisericii. Pridvorul poate fi deschis, închis, sau chiar poate lipsi. În pridvor stau cei opriţi să stea la Sfânta Liturghie: catehumenii care încă nu sunt botezaţi, cei de altă credinţă şi cei nevrednici de a intra în casa Domnului.
PRIVEGHERE – slujba de seară şi de noapte, care este formată din Vecernia mare unită cu slujba Utreniei, specifică la mânăstiri.
PROCESIUNE – slujbă specială cu mulţi credincioşi, ce se face în afară de biserică, în timp de hram, secetă, primejdie, boală etc., când se scot cu mult fast Sfintele Moaşte, Sfintele Icoane, Crucea, praporii etc.
PROHOD – slujba de înmormântare şi slujba parastasului pentru cei morţi. Prohodul Domnului este slujba din seara zilei de Vinerea Mare, când se înconjoară biserica cu Sfântul Epitaf, în amintirea punerii Domnului în mormânt.
PROLOAGE (prolog = înainte cuvântare)– Vieţile Sfinţilor pe scurt, unite cu cuvinte de folos pe toate zilele anului. Proloagele au fost traduse la Mânăstirea Neamţ în timpul Cuviosului Paisie (1769-1794).
PROIESTOS– cel mai întâi stătător între preoţi.
PRONAOS– partea bisericii dintre naos şi pridvor, unde stau de obicei femeile.
PROROC – persoană biblică sfântă care, prin puterea Sfântului Duh, vesteşte cele viitoare şi face cunoscută voia Domnului.
PROROCI MINCINOŞI– oameni mândri şi mincinoşi care, cu puterea diavolului, spun viitorul şi devin începători de eresuri, de care trebuie să ne ferim.
PROSCOMIDIE – încăpere situată în partea de nord a Sfântului Altar, unde preotul face proscomidia şi scoate părticele pentru vii şi morţi în timpul Sfintei Liturghii. Proscomidia este şi prima parte a Liturghiei.
PSALMI – rugăciuni şi imnuri de laudă, de mulţumire şi de

cerere, scrise şi cântate întâi de Sfântul împărat David, cu 800 de ani înainte de Hristos.
PSALMII UTRENIEI – şase psalmi ce se citesc noaptea la Utrenie şi care închipuie ceasul înfricoşat al Judecăţii de apoi (ps. 3, 37, 62, 87, 102 şi 142), pe care trebuie să-i ştie creştinii pe de rost.
PSALTIRE – carte de cult care conţine cei 150 de psalmi ai proorocului David, scrişi sub inspiraţia Duhului Sfânt. Psalmii sunt mult folosiţi în Cultul Ortodox şi formează cea mai puternică armă împotriva diavolului şi cea mai recomandată carte de rugăciuni.

R

RETORICĂ – arta bisericească şi laică de a vorbi frumos, cu elocvenţă, mai ales la predică.
REVELAŢIE – descoperirea poruncilor şi voii lui Dumnezeu, care se face prin Sfânta Scriptura şi Sfânta Tradiţie, inspirate de Duhul Sfânt.
RIPIDĂ – obiect de cult în chipul unui serafim cu şase aripi, cu care se apără Sfintele Taine în timpul Sfintei Liturghii. El închipuie pe serafimi şi pe îngeri. De obicei sunt două ripide care stau pe Sfânta Masă.
RITOR (Retor)– persoană care vorbeşte şi predică frumos.
RITUAL – denumire generală a cultului nostru, după tradiţia Bisericii Ortodoxe.
RÂVNĂ – silinţa cuiva spre rugăciune, spre pocăinţă, spre biserică şi spre orice faptă bună. Poate fi şi râvnă pentru păcat, de unde avem râvnă rea.
RUDENII– sunt apropierile fireşti şi duhovniceşti care există între anumite persoane. Ele pot fi: rudenii de sânge, de încuscrire, de adopţiune și rudenii spirituale (naşi, fini, legătură de credinţă între preoţi, credincioşi etc.).
RUGĂCIUNE – este convorbirea directă, prin puterea credinţei, dintre om şi Dumnezeu. Ea poate fi personală şi comună, de cerere, de mulţumire şi de laudă. Rugăciunea obştească se face în biserici la anumite ore, iar rugăciunea individuala se face neîncetat, acasă, pe cale, la lucru, peste tot şi oricând.
RUSALII (Duminica Mare, Cincizecimea) – denumire tradiţională a praznicului Pogorârii Sfântului Duh.

S

SACOS – veşmânt arhieresc principal, ca un stihar cu clopoţei, pe care îl poartă episcopul în loc de felon. El închipuie cămaşa lui Hristos.

SĂRBĂTORI – zile rânduite de Biserică pentru a fi prăznuite cu slujbă şi nelucrare în cinstea unor sfinţi mari şi a celor mai alese momente din viaţa Mântuitorului. Sărbătorile pot fi cu dată fixă sau schimbătoare.

SĂRINDARE – pomelnice pentru vii şi morţi care se pomenesc la 40 de Sfinte Liturghii şi parastase. Cuvântul vine de la grecescul „saranda" = patruzeci.

SCHISMĂ – ruptură şi separare în Biserică cu caracter administrativ, canonic şi dogmatic, din anul 1054.

SECTĂ (Erezie) – grupare creştină mică ruptă din trupul Bisericii, din cauza unor grave abateri dogmatice şi pentru nesupunere.

SERAFIM – înger sculptat în lemn, care poartă o candelă şi două lumânări şi stă atârnat deasupra Sfintelor Uşi. El simbolizează pe îngeri, care păzesc uşile Raiului.

SFEŞNIC – obiect de metal care poartă una sau mai multe lumânări înaintea Sfintelor Icoane. El închipuie pe Sfântul Ioan Botezătorul şi Înaintemergătorul.

SFINŢIREA BISERICII (slavon = târnosire) – slujbă arhierească de sfinţire a unui locaş nou de cult. Sfinţirea se face de episcopul locului însoţit de mulţi clerici şi credincioşi.

SFÂNT– creştin cu viaţă îngerească, ales de Dumnezeu, care a trăit pe pământ în rugăciune, post şi fapte bune, dându-şi chiar viaţa pentru Hristos. Sfinţii sunt toţi creştinii mântuiţi, care formează în cer Biserica biruitoare şi se roagă pentru Biserica luptătoare de pe pământ.

SFÂNTA SCRIPTURĂ (Biblia) – cartea cea mai sfântă a Creştinătăţii, pe care este întemeiată credinţa noastră. Ea cuprinde adevărurile revelate direct sau indirect de Dumnezeu oamenilor şi cuprinde Vechiul şi Noul Testament.

SIHASTRU (Pustnic) – călugăr ce se nevoieşte singur la linişte, în rugăciune, post şi iubire de Dumnezeu.

SINOD (Sobor) – adunarea tuturor episcopilor, mitropoliţilor şi Patriarhului unei Biserici naţionale. Acesta este numit *Sinod local*, spre deosebire de *Sinodul ecumenic*, care este

format din toţi ierarhii creştini ortodocşi din lume.
SINAXAR – calendar bisericesc ce cuprinde numele şi viaţa pe scurt a tuturor sfinţilor ortodocşi dintr-o zi, dintr-o lună şi de pe tot anul.
SLAVOSLOVIE (Doxologie) – imn de slavă ce se cântă la Utrenie şi Pavecerniţă în cinstea Preasfintei Treimi, drept mulţumire pentru ziua şi noaptea care începe.
SLUJBĂ BISERICEASCĂ – orice act de cult, orice rugăciune tipiconală făcută de preot în biserică şi în familie.
SPOVEDANIE– vezi mărturisire.
STELUŢĂ – un mic obiect de metal în formă de X, adică de stea, care se aşază deasupra Sfântului Agneţ, pe disc. Ea închipuie steaua naşterii lui Hristos.
STIHAR– veşmânt lung de stofă, cu care se îmbracă slujitorii la Sfântul Altar. El închipuie giulgiul și cămaşa lui Iisus Hristos.
STIHIRĂ – strofă, o parte din cântările Vecerniei şi Utreniei ce se cântă după un anumit glas indicat.

T

TĂMÂIE – produs aromat extras dintr-un arbore exotic, care se aducea la biserică, încă din Legea Veche, ca simbol al rugăciunilor curate.
TIPICUL MARE – carte cu rânduiala tuturor slujbelor Bisericii Ortodoxe fixat de Sfinţii Părinți. Tipicul Mare a fost scris în secolul al VI-lea de Sfântul Sava cel Sfințit.
TÂRNOSIREA BISERICII – vezi sfinţirea bisericii.
TOACĂ – obiect de lemn sau metal, cu rezonanță, în care se loveşte la anumite ore de rugăciune, ca semnal de adunare la biserică.
TRADIŢIA BISERICII – revelaţia dumnezeiască nescrisă, rămasă de la Sfinţii Apostoli prin viu grai şi depozitată în tezaurul Bisericii. Sfânta Tradiţie este de o putere cu Sfânta Scriptură.
TRIOD (Trei cântări) – carte de cult cu toate slujbele şi rânduiala Postului Mare, aşezate pe zile şi săptămâni. Canoanele zilnice se împart în trei ode sau cântări.
TRIPTIC – pomelnic scris pe trei bucăţi separate de lemn, care se închid ca o carte, spre deosebire de „diptic", format numai din două pagini ce se închid la fel.

TRISAGHION – denumire în limba greacă a cântării întreit sfinte, numită „Sfinte Dumnezeule...” Mai înţelegem şi slujba pe scurt pentru cei răposaţi.
TROPAR – cântare scurtă ce cuprinde, rezumativ, viaţa şi învăţătura unui sfânt sau praznic împărătesc.

U

UNGEREA CU SFÂNTUL MIR (Mirungere) – a doua Taină a Bisericii, care se face imediat după Botez, ca o pecete a Duhului Sfânt ce se pogoară peste om în clipa mirungerii.
UNIFORMĂ CLERICALĂ – îmbrăcăminte preoţească tradiţională pe care sunt datori să o poarte preoţii Bisericii. Ea închipuie hainele simple şi smerite ale Domnului şi Sfinţilor Apostoli.
UŞILE ÎMPĂRĂTEŞTI – cele două uşi centrale din catapeteasmă, care simbolizează cele două Testamente. Se cheamă *împărăteşti* căci prin ele trece Hristos Împăratul nostru, sub chipul Sf. Taine. Spre deosebire de acestea, uşile laterale se cheamă *diaconești,* prin care trec diaconii.
UTRENIE – una din cele şapte Laude care, de obicei, se citeşte după miezul nopţii sau dimineaţa. (Utro – cuvânt slavon = dimineaţă). Se mai cheamă şi „mânecândă”.
UTRENIER – carte ce conţine cântările Utreniei, mai ales cele spre Duminică.

V

VĂZDUH (Aer)– denumire slavonă a acoperământului pentru Sfintele Taine, pe care îl poartă preotul şi diaconul pe umeri când iese cu Sfintele Daruri.
VECERNIE (Vespera) – este una din cele şapte Laude ce se cântă zilnic spre seară. Spre sărbătorile mari Vecernia se uneşte cu slujba Utreniei şi capătă denumirea de „Priveghere”.
VECERNIER – carte ce conţine cântările Vecerniei pe cele opt glasuri.
VEŞMINTE CLERICALE – toate veşmintele sfinţite şi rânduite de Biserică fără de care clericii nu pot săvârşi sfintele slujbe. Veşmintele se împart în veşminte diaconeşti, preoţeşti şi arhiereşti.
VEŞMÂNTĂRIE – încăpere specială în care se păstrează

veşmintele şi tot tezaurul bisericii.
VIEŢILE SFINŢILOR (12 volume) cuprind pe larg nevoinţele şi minunile tuturor sfinţilor pe care îi prăznuieşte Biserica Ortodoxă în cele 12 luni ale anului. Scriitorii vieţilor de sfinţi se numesc „aghiografi”.
VINEREA – ziua când a fost răstignit Domnul pe Cruce pentru mântuirea lumii. De aceea toţi credincioşii sunt datori să o cinstească cu rugăciune şi cu post.
VINUL – materia de bază care, împreună cu prescurile, se aduce la Sf. Altar. Din vin, prin binecuvântare în timpul Sfintei Liturghii, se dobândeşte Preacuratul Sânge al Mântuitorului, care spală păcatele lumii.

CUPRIN

S

PREFAŢĂ....4
INTRODUCERE....5
I. DESPRE BISERICĂ....7
II. BISERICA LOCAŞ DE CULT....25
III. CULTUL DIVIN PUBLIC....48
A. SFINTELE TAINE....49
1. TAINA SFÂNTULUI BOTEZ....50
2. TAINA SFINTEI MIRUNGERI....56
3. TAINA SFINTEI SPOVEDANII....57
4. TAINA SFINTEI ÎMPĂRTĂŞANII....68
5. TAINA SFINTEI PREOŢII....71
6. TAINA SFINTEI CUNUNII....73
7. TAINA SFÂNTULUI MASLU....79
B. IERURGIILE....80
C. CELE ŞAPTE LAUDE....101
D. SFÂNTA LITURGHIE....108
IV. MIC DICŢIONAR DE CUVINTE LITURGICE....141